

ARGUMENT

**TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA
CĂRȚII**

**OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE
DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ**

**FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI
BIBLIC**

**EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI
BIBLIC**

**SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ**

**SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE**

**SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ**

**SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI
LĂSĂMÂNTULUI**

**ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ
ASUPRA ISTORIEI**

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA
CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE
DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI
BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI
BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI
LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ
ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Mircea-Sever ROMAN

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC, REVELAT PRIN LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

VOLUMUL I

POARTĂ SPRE OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC

Cluj-Napoca
2021

ISBN 978-973-0-33904-8

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII**OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ****FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC****EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC****SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ****SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE****SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ****SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI****ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI****BIBLIOGRAFIE****CUPRINS****MULȚUMIRI**

Cartea aceasta este dedicată lui YHWH:

Cel îndurător și haric,
Cel încet la mânie,
Cel bogat în binefacere statornică și în adevăr,
Celcare face bine statornic până în mii de generații,
Cel care iartă fărădelegea, răzvrătirea și păcatul,
Cel care nicidecum nu îi achită pe vinovați,
Urmărind nedreptatea părinților în copii și în copiii copiilor lor,
Până la a treia și a patra generație (Ex. 34:6,7),
Celcareființa în Mesia, împăcând cosmosul cu Sine (II Cor. 5:19).

Orice adevăruri ar expune cartea, ele vin de la El; orice nedesăvârșiri conține cartea, ele vin de la mine. Îi mulțumesc lui Sue Tyler Whiteley pentru numeroasele cărți pe care mi le-a făcut cadou pentru a-mi susține studiile.

Doamna dr. prof. Anca Elena Costaru a avut bunăvoința să editeze literar cartea, muncă pentru care îi aduc mulțumiri.

Le mulțumesc lui Traian Țârc și Sorin Ujeniuc pentru aranjarea Cuprinsului.

Și, de asemenea, mulțumesc tuturor celor cărora le-am trimis cartea în manuscris și i-am rugat să o citească și să îmi semnaleze aspectele care necesitau îndreptare... și nu au făcut-o. Faptul că și-au călcat cuvântul (Rom. 1:31) îmi aduce aminte că, în pofida intențiilor bune, sunt – și suntem – supuși păcatului.

Traducerea Bibliei utilizată în această carte este cea făcută de Dumitru Cornilescu, 1924. Acolo unde am inserat propria mea redare a textului sacru, am făcut această precizare. Desigur, după ce am citit versiunea de mai sus timp de 30 de ani, gândirea mea și opțiunile de traducere îi sunttributare.

Autorul lucrării de față adresează mulțumiri firmei The Print Store <http://www.theprintstore.ro/> și lui Mircea Puchiu, care a executat imaginea de copertă și alte desene de interior.

Autorul își păstrează copyrightul și drepturile biblico-morale asupra acestui studiu (Ier. 23:30; Rom. 13:7). Doritorii îl pot descărca și folosi pentru studiu personal sau în grup, dar nu pentru tranzacții comerciale.

Adresă de contact: michaelroman7@yahoo.com

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

În urma rugăciunii profetului Isaia, „O, de ai despica Cerurile și Te-ai pogori!...” (Is. 64:1), crucea, semnul distinctiv al lui YHWH-Nisi (DOMNUL, stindardul meu; Ex. 17:15), vine din Ceruri, despică lumea, își desface brațele pentru a-L primi pe ea pe Hristos cel răstignit și se împlântă în Locuința morților (*descensus ad inferos*). După ce Îl va fi pogorât în părțile mai de jos ale Pământului, Dumnezeu Îl va înălța pe Vlăstarul lui Isai ca pe un steag (Is. 11:10,12; 18:3; 62:10), simbol de înfrățire și apartenență (Num. 1:52; 2:2,3,18,25) și de înnoire a energiei în depunerea eforturilor sau în luptă (Ier. 51:12,27).

Pentru credincioșii iudeo-creștini, crucea este *signum originis*, însemnul originii lor și, simultan, *et hayim*, pomul vieții lor (Num. 21:8,9; Io. 3:14,15; 12:32; Mat. 27:35-50; Mc. 15:24-36; Lc. 23:33,53).

Stindardul lui Dumnezeu se va vedea cel mai bine în ospățul de nuntă al Mielului, fiind dragostea fluturată peste Mireasa Lui (Cânt. c. 2:4). Ospățul a început în odaia de sus, prin azimă și vin (Mat. 26:26-30; Mc. 14:22-26; Lc. 22:19,20), se perpetuează biblic (I Cor. 11:23-26) și va culmina în eshaton (Mat. 8:11; Lc. 13:28,29; Apoc. 19:7-9).

Cele trei stau împreună: *Dumnezeu*, Care încheie legământul și Care ia inițiativa (Os. 2:14,18-20), *comunitatea*, care practică legământul prin formele noi ale *torei*, cunoașterii și iertării (Ier. 31:31-34) și *lumea*, care are nevoie de transformare prin legământ, prin demolarea realității dominante (Is. 42:6-7; 49:6).

Walter Brueggemann, *A Social Reading of the Old Testament: Prophetic Approaches to Israel's Communal Life*.

Ceea ce le unește [Sfintele Scripturi, n.ns.] nu este o dogmă centrală, ci o structură arhitectonică, o matrice de grinzii și stâlpi care țin laolaltă structura credinței și practicii biblice. Această structură arhitecturală față de care credem că se subordonează Scripturile însele este **legământul**. Nu este pur și simplu conceptul de legământ, ci existența concretă a relațiilor de legământ ale lui Dumnezeu în istoria noastră, care furnizează contextul în cadrul căruia recunoaștem unitatea Scripturii în mijlocul remarcabilei sale varietăți.

Michael Horton, *Introducing Covenant Theology*.

Biblia ne dezvăluie faptul că istoria omenirii este împlinirea unui scop etern al lui Dumnezeu. Planul etern al lui Dumnezeu este revelat în Scriptură și se concentrează asupra unor legăminte sau promisiuni solemne făcute de Dumnezeu. Sunt consemnate cel puțin opt legăminte biblice, și ele cuprind cele mai importante fapte legate de planul și intenția lui Dumnezeu în lume. Majoritatea acestor legăminte sunt sub forma unei declarații a scopului divin care se va împlini cu siguranță.

Lewis Sperry Chafer, John F. Walvoord, *Doctrine biblice majore*.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

ARGUMENT

Studiul de față nu vizează ziua de azi și nici măcar cea de mâine, civizează ziua de poimâine.

Să punctăm câteva lucruri despre ziua de azi: de la Prăbușirea în păcatul-crimă¹ și de la sfărâmarea ireparabilă a inocenței inițiale, *in illo tempore*, în sufletele protopărinților au irumpt sentimente amestecate, cum ar fi rușinea, alienarea familială și socială, însoțite de suspiciune și de frică. Iar după ce ei mușcaseră din fructul pomului cunoașterii binelui și răului, copiii lor au ținut morțiș – iar termenul acesta nu este ales aleatoriu – sămeargă pe calea largă, deschisă înaintea lor.

Peste omenirea mânată de păcat și fojgăind în păcate a dat buzna în toată groaza ei **istoria**, cu întreg cortegiul său de păcate, de rele, de dureri, de boli și de molime, de întristări, de suferințe, de nedreptăți, de violențe, de războaie în care fratele și-a dat la moarte fratele, copilul și-a omorât părinții, iar pământeni au prăpădit Pământul.

Ctitorul lumii le spusese oamenilor să stăpânească cu grijă și responsabilitate Pământul, dar ei s-au înfeudat peste el, au cunoscut lumea prin gnoza observării și palpării tomiste², a experimentării și repetării și s-au lăsat mânați de setea de putere, de dorința de nivelare și control (neo-marxist?...) al lumii.

Ceea ce omenirea a produs în această istorie a fost denumit de întunericiții veacului acestuia „evoluție” și „dezvoltarea omenirii”. Prea puțini au recunoscut că, de fapt, producțiile omenirii sunt progres tehnico-științific, iar nu dezvoltare spirituală și apropiere de Dumnezeu³.

Cercetând începuturile, deslușim că mâine omenirea se va zdrobi de fundul hăului.

Mâine, în timp ce noile și vechile elitele nimrodice vor elabora alianțe politico-economice ce nu au nici măcar coeziunea „babelică” a cărămizilor legate cu smoală, fiind legate de fier și de lut⁴, și vor vorbi despre bunăstare și prosperitate, gloatele vor fi mistuite de foame. Mâine, în timp ce conducătorii noului și vechiului Babel vor promulga legi pentru sănătatea populației și vor pretinde că descoperă farmece tămăduitoare, noroadale vor cădea răpuse de molimi. Mâine, în timp ce comandanții militari vor ratifica tratate de pace, oștirile lor nu vor lăsa piatră pe piatră. Mâine, în timp ce se va îndărătnici cu aroganță în pretenția sa că este evlavioasă, omenirea își va smulge masca: ea își va alege un dumnezeu, propriul său domn și zeu și, cu energii înzecite,

1 Toate sursele teologice în limba română pe care le-am consultat vorbesc despre „căderea” în păcat. Termenul „cădere” ar putea duce cu gândul la o cădere lină, nostalgică, precum a unei frunze suflată la pământ de vântul toamnei, sau la căderea legănată a unui fulg de nea. Eventual, ar putea induce ideea decăderii, a unui proces involutiv treptat, ca în taoism, în vârstele lui Hesiod sau în istoria imperiilor sau civilizațiilor. Noi, însă, vom folosi termenul „prăbușire”, pentru că exact aceasta este ceea ce i s-a întâmplat omului primordiilor după ce a mușcat din fructul interzis: o năpraznică prăbușire ontologică, psihologică, morală! Tot aici adăugăm că, prin răzvrătirea sa, omul nu a săvârșit numai păcat, ci păcat-crimă și, astfel, el a intrat sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale.

2 *Evanghelia după Ioan*, 20:24-29.

3 Și mult mai puțini își dau seama că, vaccinându-se anti-covid, susțin economic, indirect, homosexualitatea și păcătoșenia. Persoanele interesate pot căuta relații între Human Rights Campaign și donatorii lor.

4 *Daniel*, 2:33, 34, 43.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

mănat de Preoții Întunericului, noul și vechiul Cain îl va da la moarte pe noul și vechiul Abel, rămășița cu adevărat evlavioasă, care resimțise nostalgia obârșiiilor și nutrise dorința de puritate și de „*religio, religare*”, de re-legare de Dumnezeu, realizată în termenii Săi: căința adâncă, credința și supunerea cu credincioșie înaintea Lui. Înainte de potopul păcătoșeniei pedepsite mondial, rămășița primise cu entuziasm¹acordul divin oferit de Creatorul-Mântuitor.

Și tot mâine, Preoții Întunericului vor mâna gloatele spre răzvrătirea fățișă și globală împotriva lui Dumnezeu, îngânând descântece și azvârlind blesteme împotriva Celui Preasfânt, pe Care vor încerca să-L săgeteze cu străvechiul arc al lui Nimrod², fără a prinde de veste că cei săgetați sunt chiar ei³.

În tot acest timp, în lume se va auzi pâraitul sinistru al unor peceti rupte, vuiete de trâmbiță în care suflă heralzi angelici și vor fi văzute potire revărsându-se. La sfârșitul zilei de mâine, omenirea va păși în ziua de „poimâine”. Am putea să o numim „Mileniu”?... Cum va arăta această epocă?... Suntem nerăbdători să schițăm coordonatele Împărăției mesianice teonomice și teocratice și să expunem sistemul său socio-economic și politic, însă nu înainte de a face o precizare extrem de importantă pentru întregul nostru demers.

Autorul acestui studiu nu este nici proroc, nici fiu de proroc⁴. În consecință, nu are cum să pre-vadă și să pre-vestească viitorul: dimpotrivă, se va întoarce cu spatele la el. Această întoarcere nu este una de refuz a viitorului, ci tocmai una de respect și de asumare a sa, făcută pentru ascruta trecutul și a decela învățămintele sale. Iar dacă ceea ce a fost, va mai fi, atunci înseamnă că ceea ce a fost scris în *Genesa*, Cartea Începuturilor, poate fi regăsit în *Apocalipsa*, Cartea Sfârșiturilor⁵. Sau, vorbind mai pe larg, citind istoria primordiilor, istoria evreilor – națiunea⁶paradigmatică – și istoria începuturilor comunităților de credință iudeo-creștină, analizându-le prin lentila hermeneutică denumită „legământ biblic” sau, după cum îl vom denumi noi, „legămintă și lăsămintă”, putem întrezări viitorul și îi putem creiona conturul.

Iar după ce vom fi scrutat trecutul ca pe o oglindă retrovizoare în care vom fi întrezărit viitorul, toate acestea ne vor folosi pentru a ne ajusta viața, evitând manifestările păgâne și practicând religiozitatea biblică, lăudându-L pe Dumnezeu mai mult, închinându-ne cu mai multă smerenie, slujindu-L cu mai multă sfințenie, nevoindu-ne să devenim tot mai neprihăniți, dorind să strângem relațiile de părtășie cu credincioșii din comunitățile din care facem parte, precum și cu cei cu o credință la fel de prețioasă ca a noastră⁷, potrivit poruncii-principiu „Iubește-L pe Domnul, Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău și pe aproapele tău ca pe tine însuși!”

1 Termenul „entuziasm”, starea de însuflețire puternică însoțită de exteriorizarea bucuriei (<https://dexonline.ro/definitie/entuziasm>), provine din cuvintele grecești *en-*, *theos* și *ousia*, care înseamnă „luat în posesie de către esența unui zeu”. <https://en.wikipedia.org/wiki/Enthusiasm>

2 *Psalmii*, 11:2; 64:3,4.

3 *Psalmii*, 45:5; 63:7; 21:12; *Apocalipsa*, 6:2.

4 *Amos*, 7:14.

5 Această tehnică hermeneutică de deslușire a viitorului privind spre trecut se regăsește foarte bine în discursul lui Mesia din *Evangelia după Matei*, 24:37-39 și mai ales *Evangelia după Luca*, 17:26-30.

6 În terminologiile biblico-teologică și istorică se spune „poporul Israel” și se motivează că termenul „națiune” revelează un concept târziu (1848), din alt areal geografic și cultural (Europa). Cu toate acestea, din momentul în care israeliții și gloatele de ne-evrei („mulțimea de oameni de tot soiul” – Ex. 12:38; „adunătura de oameni care se aflau în mijlocul lui Israel” – Num. 11:4) au primit legământul-tratat mozaic, constând din „Constituție” (Decalog) și din legislații conținând 613 porunci, peste noapte și în mod miraculos, au devenit o națiune.

7 *II Petru*, 1:1.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Așadar, primul beneficiu care poate fi obținut în urma citirii acestui studiu este de naturăproschinetic-latreutică¹.

Al doilea beneficiu este oferit cititorilor care doresc să obțină o rotunjire a culturii lor generale: lecturarea acestui studiu îi va ajuta să obțină o cunoaștere mai bună a istoriei, culturii și religiozității Semilunii Fertile; ei vor întâlni și vor opera cu concepte de genul „zeu personal”, „legământ (personal)”, „jertfă”, „spațiu sacru”, „preoție” etc. Deținerea acestor cunoștințeeste un fapt *sine qua non* pentru pretenția deținerii unei culturi generale solide.

Vom schița contextele culturale din care au provenit patriarhii antediluvieni, precum și moștenirea – spirituală și nu numai – pe care ei au lăsat-o posterității și vom expune fundamentele monoteismului biblic și, oarecum neașteptat, ale teologiei politice. Nu vom uita nici de istoria paradigmatică a Israelului și nici de întâlnirea seminală a națiunii alese cu cultura greco-latină. Comprehensiunea rădăcinilor religiozității, culturilor și civilizațiilorordin Semiluna Fertilă și din arealul cultural greco-latin se va constitui într-o *cheie de lectură a prezentului*:

Coborând în trecut, o facem pentru a aduce trecutul în contemporaneitate – spre a ne ajuta în deschiderile proiectate, și nu pentru a face din el loc de retragere prudentă.

Trecutul nu este depozit de valori uscate, dacă a intrat în constituția noastră. De aceea, într-un fel, a reveni la origini și a retrăi drumul în sens ascendent al omenirii echivalează cu luarea în seamă a momentelor sau straturilor care alcătuiesc istoria contemporană².

Cultura spirituală, cultura materială și civilizația contemporană, obiectele de studiu ale culturologiei, își extrag sevele din trecut. Întrucât vom discuta pe larg despre știința dreptului, despre diplomatie și despre istorie, acum amintim doarîn treacăt căbanalele testamente-lăsăminte, precum și monumentele legislative *Habeas Corpus* („Să-ți aparțină corpul tău”) din 1679, Declarația Drepturilor (*Bill of Rights*) din 1689, din Marea Britanie,,„Declarația de Independență a Statelor Unite” (1776), „Declarația Drepturilor Omului și Cetățeanului” (Franța, 1789), „Declarația Universală a Drepturilor Omului” (ONU, 1948), „Convenția Europeană cu privire la Apărarea Libertăților și Drepturilor Fundamentale”, din 1950 și chiar „Tratatul NATO” (1949), își au, toate, rădăcinile în legislațiile, precum și în legămintele-tratate din Orientul Apropiat antic, fie ele tratate bilaterale, de paritate, fie unilaterale, de suzeranitate-vasalitate.

Al treilea beneficiu al lecturării acestui studiu este de natură academică: întrucât studiul de față este transdisciplinar, el poate fi un reper util studenților și cercetătorilor angrenați în studierea mai multor domenii: științe istorice (îndeosebi istorie antică și arheologie), sociologie și antropologie religioasă, mitologie, orientalistă, literatură comparată, studii clasice și/ sau biblice. Acestora ne confesăm spunându-le că, deși lucrarea de față poate fi lecturată ca studiu de sine stătător, în același timp, ea se constituie într-o bază pentru alte lucrări pe care le scriem acum, din care una va fi o crestomație a codurilor de legi

1 Din termenii grecești *proskuneo* (προσκυνέω, <https://biblehub.com/greek/4352.htm>), a se prosterna, a face o reverență, respectiv *latreuo* (λατρεύω, <https://biblehub.com/greek/3000.htm>), a sluji lui Dumnezeu prin îndeplinirea actelor sfinte, a-I aduce închinare, omagii.

2 Gheorghe Vlăduțescu, *Introducere în istoria filosofiei Orientului antic*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980, p. 128.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

din Mesopotamia, a doua va analiza comparativ temele din *Genesa*, 1 – 11 (zeii, lumea, omul etc.), cu cele asemănătoare în operele sumero-akkadiene, iar a treia este o frescă a religiozității Mesopotamiei.

Îndemnul apostolic este și rămâne valabil și pentru lecturarea acestui studiu: „Cercetați tot, păstrați ce este bun, feriți-vă de orice se pare rău!”¹

¹ I Tesaloniceni, 5:21,22.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

Volumele acestei cărți prezintă un studiu biblico-juridic, socio-economic, politic și cultural-civilizațional care vizează Împărăția mesianică teonomică și teocratică din cadrul Mileniului. Însă, desigur, înainte de a prezenta acea epocă binecuvântată, trebuie să analizăm bazele de pe care istoria a pornit pentru a se „rotunji”, pentru a se împlini în Mileniu, curgând potrivit eternului omni-legământ biblic, pe temeiul căruia au fost aduse în ființă și prezervate creația și istoria, iar înainte de a trata despre acest omni-legământ biblic etern, se cuvine să vorbim despre Ființa și Persoanele Dumnezeirii, ca izvor al iubirii Care a gândit, a elaborat, a comunicat și a implementat acest legământ.

Să prezentăm acum titlul acestui prim volum.

În discursul teologic răsăritean, în secolul al V-lea, monahul Adrian a vorbit despre „isagogie”, termen care provenea din *eis*, întru, spre și *ago*, a (con-)duce, a purta¹.

Discursul teologic de extracție latină, catolic și (neo-)protestant, întrebuițează termenul *introduce*, de la acțiunea de *ainroduce*, de a băga sau a vârî, și rezultatul său. În urma lecturării unei introduceri într-un domeniu, cititorul său va ajunge să cunoască noțiunile generale, elementare sau pregătitoare ale unui domeniu de cunoștințe².

În teologia contemporană, pentru prezentarea unui studiu sau a unei cărți biblice, se mai folosește sintagma „privire de ansamblu”.

În iudaism, rabini de binecuvântată amintire vorbeau despre „poartă”, ca metaforă pentru a desemna intrarea, introducerea, mijlocul sau mijloacele. Astfel, ei vorbeau despre poarta pocăinței, a rugăciunii și a lacrimilor. O rostire talmudică spune, de pildă: „Când Cel Preaînalt (*baruh-Hu!*) i-a încuiat lui Adam poarta Paradisului, i-a descuiat poarta pocăinței”. La fel ca purtătorii altor culturi³, evreii consideră poarta ca fiind importantă, iar *mezuzah* pusă pe tocul ușii nu este lipsită de semnificații.

Noi, însă, nu „introvârăm” pe nimeni într-un domeniu – eventual pentru a-l abandona acolo – ci, urmând rabinilor, denumim acest prim volum ***Poartă spre omni-legământul biblic***. Cititorul nu trebuie să-și facă o strategie de atac a unei cetăți inexpugnabile datorită amplasării pe un relief înalt, la care se poate ajunge după asaltul pieptiș al valului de pământ, după trecerea șanțului umplut cu apă, după străpungerea palisadei sau a zidurilor, după supraviețuirea intrării prin șicană și după bătălii sângeroase pentru cucerirea orașului. Nu, ci noi doar arătăm o poartă larg deschisă, care duce spre temă. Prin această poartă, cititorul poate intra, se poate uita împrejur și, dacă noul mediu nu i se pare convenabil, dacă nu este de acord cu structura explicată și detaliată a omni-legământului biblic sau, mai bine zis, a legământului intra-trinitar și trilateral și a legămintelor

1 Pr. prof. dr. Nicolae Ciudin, *Studiul Vechiului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002, p. 7.

2 Desigur, sfera semantică a termenului „introduce” mai are și alte conotații, dar acestea nu fac obiectul considerațiilor de față.

3 A se vedea, de exemplu, Arnold van Gennep, *Rituri de trecere*.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

și lăsămintelor¹extra-trinitare prezentate în acest volum, el poate ieși, însoțit de urările noastre de bine...căci circulația se face în ambele sensuri.

Însă, dacă după ce a intrat pe poartă și s-a uitat împrejur, cititorul a conchis că merită să rămână și să se familiarizeze cu locul, el poate înainta spre volumul al II-lea al lucrării, care tratează epoca universalistă a primordiilor, revelată în legământul edenic și în lăsămintele adamic și noahic.

În volumul al III-lea vom expune epoca patriarhilor evrei și lăsământul încheiat cu Avraham și ratificat cu Isaac și Iacov².

„Ce a unit Dumnezeu, omul să nu dezbine!” Îndrăznim să extrapolăm porunca dată odinioară de Mesia³și să credem că ea nu se referă numai la instituția căsniciei, ci și la legământul-tratat mozaic-canaanit și la legislația sa. De la prăbușirea adamică în păcatul-crimă, omul are o gândire păcătoasă, schizoidă, sfâșiată în categorii pe care, pentru a le pricepe, le vrea net distincte. Acolo unde curcubeul lăsământului noahic are culori pastelate și nuanțe subtile, care se contopesc și se continuă, păcătosul distinge doar culorile alb și negru. Iar acolo unde Biblia este un întreg armonios, mari mulțimi de teologi (sau „teologi”?...), eleniști, latinofili sau anglo-saxoni, o spârceau în „Vechiul Testament” și „Noul Testament” sau, mai rău, în „Lege” și „Har”. Ei cred că, mai întâi, Dumnezeu a dat Legea, prin Moise, daaaaar, pe măsură ce trecea timpul, Dumnezeu Și-a dat seama de gafa Sa din tinerețe, a fost cuprins de sfială, S-a răzgândit și L-a trimis pe Fiul Său, Care a desființat Legea, astfel că daaaaar a dat harul și adevărul prin Hristos. Mentalitatea lor binară seamănă cu gestul lui Tarzan, care, când a prins a îngăima patru cuvinte, bătând cu pumnul în pieptul lui și al iubitei, mormăia: „Me, Tarzan! You, Jane! Me, Tarzan, you, Jane!” Sărmanul sălbăticit tocmai începuse să împartă lumea; la fel procedează și sus-pomeniții. Momentan, contra-argumentul nostru este un citat în favoareacăruia, pe parcurs, vom aduce multe alte dovezi: „Ioan 1:17 pune legea în contrast puternic cu harul. Vezi Tit 2:11 care afirmă de asemenea că harul a venit în lume prin Cristos. **Aceasta nu înseamnă că harul a fost inexistent în VT**, ci înseamnă doar că nu se situează în prim plan și că este ceva ce privește în principal Israelul. **Biblia folosește adesea antiteza acolo unde noi am folosi comparația.**”⁴Există, oare,o Biblie a antinomienilor, unde Noul Testament nu își primește seva din germenul celui Vechi și le pune pe cele două în opoziție? Să fie, oare, răzuite în acea „operă”, ca un soi de *damnatio memoriae*, rostirea lui Isus din *Matei*, 23:23, unde zice că cele mai însemnate lucruri din Lege sunt dreptatea, mila și credincioșia, adică dragostea de Dumnezeu (Lc. 11:42), care trebuie practicate în continuare⁵, și concluzia apostolului Pavel că dragostea este împlinirea Legii?...⁶ Dacă sunt întrebați ce înseamnă Legea, antinomienii își invocă sfinții favoriți, filosoful Toma de Aquino sau juristul Jean Calvin, care, asupra gândirii orientale, antice, unitare și intra-coerente, „retroiectau”, anacronic, un tip de legislație occidentală, medievală, fărâmițată în trei: legislația morală, civilă și ceremonială⁷. Pe acești dezbinatori care despart ceea ce Creatorul

1 „Lăsământ” provine din verbul „a lăsa” („cu limbă de moarte”; „cu jurământ”) și se referă la dispoziții testamentare și la moștenirea lăsată, transmisă.

2 Lăsământul patriarhal poate fi analizat de sine stătător, dar, de fapt, el trebuie privit ca un imens preambul al legământului-tratat mozaic-canaanit.

3 *Evanghelia după Matei*, 19:6b.

4 „Har”, de J.H. Stringer, în *Dicționar biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei, p. 519.Subl. ns.

5 ...După cum scria un alt verset din Lege, *Mica*, 6:8.

6 *Epistola către romani*, 13:8,10; 3:31; *Epistola către galateni*, 5:14; *Epistola lui Iacov*, 2:8.

7 Origene este primul care a fost cuprins de aburii părerii acestei împărțiri tripartite. Totuși, ridicăm o întrebare (pe care o recunoaștem

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

nu a despărțit și împart ceea ce Răscumpărătorul nu a împărțit îi vom lăsa în voia minții lor, ca să se ciorovăiască pe tema ipotezei documentare (JEDP), a straturilor rostriilor lui Isus (*ipsissima verba Jesu*) sau cu privire la întrebarea dacă Cina Domnului poate fi luată cu hamburgeri și Coca-Cola și, în volumul al IV-lea, vom expune legământul-tratat mozaic-canaanit și legislația sa, care inaugurează epoca mozaică. Momentan, rabinii ultra-ortodocși își mormăie în bărbi că este păcat că astăzi, din cele 613 porunci mozaice se mai pot ține doar circa 270¹, dar vremurile când Legea dată prin Moșe Rabeinu va fi ținută în slova și mai ales în spiritul său se năpustesc peste noi. Vom menționa atunci și tensiunile interne „condiționat – necondiționat”, făcând, de asemenea, scurte trimiteri comparative la legislațiile majore din Orientul Apropiat antic.

Nu vom uita nici de îmbogățirea spirituală și politică, administrativă și socială a epocii mozaice prin faza deschisă de lăsământul davidic-solomonic și de dinastia întemeiată prin alegere și decret divin. În acel volum, al V-lea, Psalmii regal-mesianici vor beneficia de un studiu aparte.

După aceea, în volumul al VI-lea, vom trece la expunereacelui mai amplu și mai profund acord biblic: legământul-lăsământ mesianic. Analiza sa ne va sili să extindem sfera discursivă, trecând de la mentalitatea, instituțiile și realitățile culturale socio-economice și politice ale lumii Orientului Apropiat antic – în speță, cele iudaice – la cele mediteraneene – îndeosebi la cele greco-latine – căci cultura și civilizația greco-latină influențaseră iudaismul și îl îmbogățiseră. În acel volum vom vedea, în sfârșit, cum YHWH ființa în Mesia, împăcând cu Sine credincioșii² și cosmosul³, revigorându-i, binecuvântându-i și vom înțelege felul în care El continuă să facă aceasta.

Descrierea și explicațiile despre omni-legământul biblic nu sunt simple antichități, ci sunt necesarmente urmate de un studiu prospectiv: pe bazele studiului care, cu ajutorul lui Dumnezeu, va fi fost făcut până atunci, precum și pe temeiurile istoriei, dreptului, economiei, sociologiei, antropologiei, filosofiei politice și culturologiei, partea finală a cărții, volumul al VII-lea va identifica unele tipare de simțire, gândire și acțiune universal umane, va privi mai detaliat relațiile dintre esența ontologică, sistemele de atribute privitoare la relaționalitatea și la funcționalitatea omului, cultură și civilizație.

În volumul final al studiului vom decanta rostirile profeților și apostolilor cu privire la „veacul ce va să vie”, *'olam ha-ba*, și vom jalona viața socio-economică și politică a Împărăției yahwist-mesianice economice și teocratice din Mileniu, veac ce se va revărsa în veacul vecilor.

Tot acolo vom vedea cum capii de legământ și/ sau lăsământ și casele lor vor fi binecuvântați plenar, cosmosul va fi binecuvântat/ împăcat prin Iubirea înomenită, iar Arhi-dușmanul va fi blestemat/ pedepsit.

ca fiind sarcastică): dacă o parte din legile lui Dumnezeu sunt morale, așa cum se pretinde îndeobște, atunci înseamnă că restul sunt imorale?...

1 Art. „Porunci, cele 613”, *Dicționar enciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, T. Goldstein, p. 618.

2 *Isaia*, 59:21.

3 *II Corinteni*, 5:18-20.

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

Începem prin a stabili sferele semantice ale acordurilor despre care vom vorbi, adică legăminte (condiționate) și lăsăminte (necondiționate), iar mai târziu vom analiza terminologia acestor acorduri divine, terminologie care, atunci când cultura și mentalitatea personajelor și popoarelor biblice¹ nu a fost cunoscută, a fost folosită incorect și nu rareori a dus la erori teologice.

Primul termen a cărui sferă semantică o prezentăm este „legământ”. În limba română, acest concept provine din latinescul *ligamentum* și, potrivit *Noului dicționar explicativ (NODEX)* din 2002, semnifică următoarele:

1. Promisiune solemnă, prin care cineva se obligă să realizeze ceva;
2. Situație dintre persoane sau dintre comunități care ajung să se înțeleagă asupra unui lucru; înțelegere; învoială².

Celălalt concept cu care vom opera este arhaismul „lăsământ”. Acest termen juridic provenit din latinescul *laxamentum* are ca rădăcină verbul „a lăsa” și este un acord juridic de tip testamentar, adică este dispunerea de către un testator, în mod unilateral, pe baza puterii plenare și a voii personale suverane, de proprietatea sa lăsată/transmisă către unul sau mai mulți succesori/ moștenitori. Prin testament, făcut oral, „cu limbă de moarte”, „cu jurământ”, sau scris, eventual prin dictare (nuncupativ), adică „diată”, testatorul decide care sunt condițiile de ordine a succesiunii la moștenire și cotele-părți din masa succesorală lăsată.

În ceea ce privește transmiterea moștenirii, Sfintele Scripturi înfățișează atât moștenirea legală, cât și moștenirea testamentară. Mai precis, în arealul cultural al Orientului Apropiat antic și, mai concret, al Israelului, existau și persoane care mureau intestat, adică fără a face vreun testament, iar moștenirea rămasă în urma morții subite se împărțea în funcție de cutume – ulterior, legi fixate în scris, pozitive – pe care le vom expune în conținutul lucrării (cel mai adesea, în funcție de întâietatea nașterii, primogenitură, adică foleasele, partea mai mare de moștenire, statutul, onoarea și faima sau rangul deținut de testator³). În mod teoretic, în iudaism, primul-născut avea dreptul legal la o cotă-parte mai mare din masa succesorală (jumătate)⁴. Însă legea permitea și o formă de derogare de la moștenire legală, adică moștenirea testamentară: prin dispoziție testamentară, testatorul putea

1 Aici dăm un exemplu din Vechiul Testament: „Pe Iacov l-am iubit, iar pe Esau l-am urât” (Mal. 1:2b,3; Rom. 9:13). În terminologia acordurilor juridice divine, această „iubire” înseamnă că Dumnezeu i-a dăruit lui Iacov, iar nu lui Esau, promisiunea venirii lui Mesia și a mântuirii aduse de El, precum și înfăptuirea acestei promisiuni. În aceeași ordine de idei, și Noe ar fi putut zice „Pe Sem l-am iubit, iar pe Iafet și Ham i-am urât”, expresie care semnifică „Pe Sem și pe Iacov i-am iubit și din ei l-am adus în lume pe Mesia și mântuirea, iar pe Iafet și Ham și Esau i-am urât: nu din ei va descinde Mântuitorul”.

2 <http://dexonline.ro/definitie/legământ>

3 II Cronici, 21:3.

4 Deuteronomul, 21:15-17.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

să refuze primului-născut primogenitura și îl putea chiar dezmoșteni, iaral patrulea¹ sau al optulea fiu născut² putea deveni „primul-născut” și chiar „un argat cu minte” putea moșteni o cotă-parte din averea stăpânului testator (sau donator *inter vivos*)³!

Este important să reținem acest lucru, întrucât mai târziu, în cărțile Noului Testament, vom poposi asupra relației (adesea greșit înțeleasă și, uneori, chiar tensionată) dintre Israel, primul-născut, și credincioșii dintre Neamuri, mai ales din perspectiva rabinului Șa’ul (apostolul Pavel) care va lămuri că nu toți cei care descind din Israel sunt Israel, dar unii care nu descind din Israel sunt, totuși, Israel (Rom. 9:6-8). Este cât se poate de clar că Dumnezeu, ca Testator care lasă o moștenire, a ales pentru aceasta persoane individuale și a respins alte persoane, a „născut” un popor⁴ și a respins alte popoare, a „retezat” de la moștenire indivizi din poporul ales⁵ și a adoptat ne-evrei⁶ care se vor ospêți împreună cu Avraham, Isaac și Iacov, în Împărăția Cerurilor⁷.

Care este diferența dintre un legământ biblic și un lăsământ biblic⁸? Un răspuns scurt ar fi că legământul te leagă, iar lăsământul te dezleagă...să faci bine, iar acest răspuns este în consonanță cu replica lui Yeșua, Mesia, Care nu limita binefacerea prin negativul „Ceea ce ție nu-ți place, altuia nu-i face”, ci o deschidea prin pozitivul „Tot ceea ce vreți să vă faceă vouă oamenii, faceți-le și voi la fel!”⁹Însă o explicație puțin mai tehnică ar fi aceea că un legământ biblic este un acord juridic bilateral condiționat de anumite cerințe, de asumarea anumitor obligații și de îndeplinirea anumitor acțiuni săvârșite de partenerul uman căruia Dumnezeu îi oferă legământul. Însă, dacă omul eșuează, Dumnezeu nu este obligat să-Și îndeplinească legământul¹⁰. Potrivit acestei scurte explicații, acordurile divine edenice și mozaic au fost legăminte.

Cât despre lăsământ, acesta este un acord juridic unilateral de tip testamentar, care declară scopurile lui Dumnezeu și căruia El îi atașează anumite promisiuni, lăsământ pe care îl încheie cu anumiți bărbați care sunt capi de familie (Adam, Noe, patriarhii, David, Solomon și Mesia) și care devin moștenitori, lăsământ/ moștenire în posesia căreia capii și urmașii lor vor intra la sorocul său¹¹. Și, întrucât am utilizat termenii „testator, testament, testamentar”, ceea ce presupune moartea cuiva și un patrimoniu lăsat altora, precizăm din capul locului că Persoana care moare și lasă urmașilor Săi o imensă moștenire de bucurii și bunuri spirituale și materiale, temporale și eterne¹², este Fiul lui Dumnezeu, Care a agonisit această moștenire muncindu-Și

1 Iuda (Gen. 49:3,4, 8-12), deși *I Cronici*, 5:1,2 afirmă că Iosif ar fi devenit primul-născut, iar *Genesa*, 48:22, zice că Iacov îi lasă lui Iosif ceva mai mult decât fraților lui: o cucerire militară de la amoriți, un muncel (în conformitate cu *Biblia după textul ebraic – Geneza*, ediție îngrijită de Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, Editura Humanitas, București, traducere, studii introductive și note de Francisca Băltăceanu *et al.*, 2017, p. 190)

2 *I Samuel*, 16:10,11; 17:12,14; *Psalmii*, 2:6,7.

3 *Proverbele*, 17:2.

4 *Exodul*, 4:22; *Osea*, 11:1-3.

5 *Evanghelia după Matei*, 8:12; 13:41,42; *Evanghelia după Luca*, 13:28; *Faptele apostolilor*, 10:45; 11:18; *Epistola către romani*, 8:15; 9:6-8; 15:8-12; *Epistola către efeseni*, 3:6.

6 *Epistola către romani*, 9:8; 8:14-17; *Evanghelia după Ioan*, 1:12,13; *Epistola către galateni*, 3:26-29.

7 *Evanghelia după Matei*, 8:11; *Evanghelia după Luca*, 13:29.

8 În acest sens, geniul limbii grecești a pus în lumină doi termeni: *sunthēkē*, „împreună-legare”, legământ cu obligații reciproce, și *diathēkē*, „testament”, termen folosit și pentru corpul de cărți care formează Noul Testament.

9 *Evanghelia după Matei*, 7:12a.

10 Lewis Sperry Chafer, John F. Walvoord, *Doctrina biblice majore*, Editura Agape, Făgăraș, 2007, tr. O. Cosma, p. 125.

11 William Dyrness, *Teme ale teologiei Vechiului Testament*, Editura LOGOS, Cluj-Napoca, 2010, tr. R. Ologeanu, p. 137.

12 *Epistola către efeseni*, 1:3; *I Petru*, 1:4.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

sufletul¹, iar credincioșii în El au intrat în odihna Celui Repauzat². Jertfa Sa, planificată înainte de întemeierea lumii și realizată în urmă cu aproape două mii de ani pe Golgota, stă la baza tuturor jertfelor legămintelor și lăsamintelor biblice.

În această lucrare, noi susținem existența a trei tipuri de acorduri făcute de Dumnezeu cu oamenii. Primul tip de acorduri dumnezeiești constă din legămintele „condiționat-necondiționate”, în care, deși promisiunile nu sunt absente, primează, totuși condițiile și stipulațiile³. După cum notam mai sus, există doar două asemenea legăminte, cel edenic și, respectiv, mozaic.

Al doilea tip de acorduri dumnezeiești constă din lăsaminte necondiționate, moșteniri dădătoare de promisiuni, a căror împlinire finală⁴ va avea loc la soroc, fiind promisă de Dumnezeu și depinde de puterea și suveranitatea Sa⁵. Există patru asemenea lăsaminte: adamic, noahic, avrahamic/ patriarhal, davidic-solomonic.

Un al treilea tip de acord dumnezeiesc este omni-legământul biblic, care este, simultan, legământ, lăsamânt și tratat. În primul rând, omni-legământul este un legământ intra-trinitar și trilateral, întrucât nu doar că a fost elaborat în cadrul Trinității, ci a fost și încheiat între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Omni-legământul țâșnește din eternitatea „de Sus”, descinde în temporalitate și în spațio-materialitate, pentru a urca iar în eternitate. Astfel, omni-legământul este „circular”, la fel ca timpul sacru, la fel ca nașterea din nou/ de Sus.

În al doilea rând, omni-legământul este un lăsamânt cu sferă de cuprindere cosmică, privitor la creație, la susținerea și la izbăvirea sa, fiind, concomitent, selectiv, întrucât prin lăsamânt, în mod unilateral și răscumpărător, Dumnezeu alege moștenitori și le lasă o masă succesorală constând din bucurii și bunuri spirituale și materiale, nu doar temporale, ci și eterne. Promisiunile testamentare ale omni-legământului pot fi identificate în unele pasaje din Vechiul Testament (profețiile mesianice) și, desigur, în întregul Nou Testament, acesta fiind lăsamântul mesianic *par excellence*.

În al treilea rând, deoarece vizează o națiune (evreii) și o mulțime de familii de popoare (Neamurile, mai ales credincioșii din ele⁶), acest acord este și un tratat care determină drepturile și obligațiile părților contractante.

Adunând toate aceste considerații, am putea vorbi despre „Legământul intra-trinitar și trilateral făcut între Persoanele Dumnezeirii, oferit oamenilor ca lăsamânt, rupt din cauza păcatelor succesorilor, înnoit grație harului și îndurării lui Dumnezeu, și oferit ca tratat națiunii evreiești, precum și popoarelor Neamurilor, cu privire la răscumpărarea aleșilor și restaurarea cosmosului amoral”. Pentru a prescurta acest titlu lung, demn de vremurile Reformei și Renașterii, uneori ne vom referi la acest acord prin expresia „legământ-lăsamânt-tratat”.

Când la cele două legăminte plus patru lăsaminte se adaugă omni-legământul, numărul acordurilor dumnezeiești este $1 + 2 + 4 + 1 = 7$, căci primul acord, omni-legământul, a fost primul și, paradoxal, ultimul legământ din circularitatea acordurilor biblice⁷. Această aritmetică biblică nu este stranie: expresiile „trei

¹ *Isaia*, 53:10,11.

² *Epistola către evrei*, 3:11,18; 4:9-11.

³ *Ibidem*.

⁴ Iertat fie-ne pleonasmul!...

⁵ Lewis Sperry Chafer și John F. Walvoord, *op. cit.*, *loc. cit.*

⁶ *I Timotei*, 4:10.

⁷ Cât de precis pot fi determinate începutul și sfârșitul unui cerc?...

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

lucruri...ba chiar patru”¹, „șase lucruri...ba chiar șapte”², „șapte...ba chiar opt”³ sunt recurente în matematica Sfintelor Scripturi⁴.

Întrucât pe parcursul studiului vom furniza explicații bogate și detaliate despre aceste tipuri de legăminte și de lăsăminte, acum trecem la expunerea omni-legământului biblic, revelat prin legământul intra-trinitar și trilateral și prin legămintele și lăsămintele extra-trinitare.

1 *Proverbele*, 30:15-31.

2 *Proverbele*, 6:16.

3 *Eclesiastul*, 11:2; *Mica*, 5:5.

4 Pentru exercițiu, recomandăm numărarea „fericirilor” din Predica de pe Munte (Mat. 5:3-11): ele sunt opt...ba chiar nouă!

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

- I. **CAPII (REGALI AI) LEGĂMINTELORȘI LĂSĂMINTELOR: DUMNEZEU, ADAM, NOE, AVRAHAM, MOISE, DAVID, MESIA¹**
- II. **CASELE CĂPILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR**
- III. **REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI)² AI LEGĂMINTELOR³ ȘI LĂSĂMINTELOR**
- IV. **SPAȚIUL (SACRALIZAT AL)ÎNCHEIERII (ȘI RATIFICĂRII) LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR**
- V. **PURIFICĂRILE RITUALICE**
- VI. **SACRIFICIILE(INIȚIALE ȘI REPETATE ALE)LEGĂMINTELORȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR**
- I. **CLAUZELE LEGĂMINTELOR ȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR:**
 - A. **Preambulul (protocolul inițial);**
 - B. **„Legăturile”⁴ (clauzele) legămintelor și/ sau lăsămintelor.** Aceste clauze țin, simultan, de următoarele domenii:
 1. drept (legea veșnică; legea naturală sau firească;jurisprudențapozitivă, internă a națiunii lui Dumnezeu, deci„Constituția” și legislațiile mozaice). În aspectul extra-trinitar al eternului omni-legământ intra-trinitar și trilateral, numărul legilor poate ajunge de la o singură lege-poruncă, interdicția edenică privitoare la consumarea fructului interzis, până la cele 613 porunci⁵ din *Torah* mozaică;
 2. diplomatie(relațiile națiunii lui Dumnezeu cu popoare etnico-spirituale, rezultând în elaborarea, semnarea și ratificarea unor tratate);
 3. spiritul cu care se receptează, se înțelege și se trăiescclauzele (smerenie, recunoștință, bună-credință și credincioșie).
 - C. **Eshatocolul (protocolul final):**
 1. Durata validității legămintelor și/ sau lăsămintelor;
 2. Prevederi pentru consemnarea, păstrarea și modurile de transmitere a legămintelor și/ sau lăsămintelor;

1 Aici intră și istoria personală a capilor (genealogie sau chiar biografie), renume, titluri, posesiuni, status socio-economic.

2 Pentru un caz de legământ instituit sub oblăduirea lui YHWH prin reprezentanți (sacerdotali), a se vedea *Neemia*, 9 – 10, precum și *II Samuel*, 5:3; *II Regi*, 11:4, 17; *II Cronici*, 15:8-15; 23:16; *Ieremia*, 34:15.

3 În „Religia”, Jean Baechler, sociolog al religiei, îi denumeste pe capii de legământ, pe norodul cuprins în legământ și pe sacerdoți într-un mod mai prozaic: inițiatori, consumatori și, respectiv, gestionari ai sacralului. *Tratat de sociologie*, Raymond Boudon (coord.), Editura Humanitas, București, 1997, tr. D. Vasiliu, A. Ene, p. 482.

4 Termenul „religie” provine de la latinescul *religare*, care, inițial, este foarte posibil să fi însemnat „relegarea omului de zei (de care s-a rupt printr-un păcat-crimă săvârșit *in illo tempore*), mântuire”. Faptul că YHWH, Zeul suzeran, își „leagă” vasalii prin legământ și că, procedând astfel, El este un zeu al legăturilor și al nodurilor, este sesizat și de Mircea Eliade, care amintește tema în *Mefistofel și androgenul*, Editura Humanitas, București, 1995, tr. A. Cuniță, p. 169, sau în *Imagini și simboluri*, Editura Humanitas, București, 1994, tr. A. Beldescu, pp. 140-142. Vasalilor li se transmite autoritatea de „a lega și a dezlega” ceea ce va fi fost deja legat și dezlegat în Ceruri (Mat. 16:19; 18:18).

5 *Tariag mițvot* (ebr.).

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

3. Formule de blestem (pedepse, anateme) pentru eventuala încălcare a legămintelorși/ sau lăsămintelor de către una din părțile semnatare;
4. Promisiunea „răs-bunării”: declararea pedepselor împotriva terților care atacă legămintele și/ sau lăsămintele, capii sau casele lor (element suplimentar probabil);
5. Formule de binecuvântare (element suplimentar posibil);
6. Jurămintele anexate legămintelor și/ sau lăsămintelor (element suplimentar posibil);
7. Lista martorilor.

VII. AUTENTIFICAREA LEGĂMINTELOR ȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR PRIN SEMNE PECETLUITOARE

VIII. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE ÎNCHEIERE A LEGĂMINTELOR ȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR

IX. TIMPUL SACRALIZAT AL LEGĂMINTELOR ȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR: OSPĂȚUL FESTIV (BANCHET)ȘI CİCLICITATEA SĂRBĂTORILOR ȘI RITUALURILE LOR

X. APLICAREA „RĂS-BUNĂRII” CLAUZELOR LEGĂMINTELOR ȘI/ SAU LĂSĂMINTELOR.

Nu este obligatoriu ca aceste categorii să apară în legămintele și/ sau lăsămintele în ordinea prezentată mai sus¹ și nici măcar să apară cu toatele²!

În lucrare vor fi prezentate detaliat categoriile constitutive ale formatului eternului omni-legământ biblic. Ele se regăsesc în aproape fiecare dintre legămintele și lăsămintele care îl alcătuiesc: legământul creator (edenic, condiționat) și acordurile răscumpărătoare ale creației (lăsământul adamic, noahic, avrahamic, legământul mozaic condiționat, lăsământul davidic, mesianic).

Un ultim amănunt: prin termenul „răs-bunare”, exprimăm nu numai răzbunarea lui Dumnezeu, adică declararea pedepselor împotriva terților care atacă legământul, capii sau casele lor, precum și pedepsirea efectivă a acestor terți, cât și „răsbunarea” lui Dumnezeu, adică acțiunea Sa juridică, ontologică și cosmică ce „răs-bună”³, **face din nou bune**, restaurează toate lucrurile – inclusiv limbajul închinării – în sensul dat de Constantin Noica⁴.

1 De exemplu, în Cele Zece Porunci din *Exodul*, 20:1-17 și *Deuteronomul*, 5:5-21 – un hibrid de tratat-legământ cu o punere în posesie regală – după preambul și după prologul istoric, clauzele, binecuvântările și blestemele se întrepesc.

2 De exemplu, lăsământul adamic nu avea motive de celebrare, întrucât, deși plănuit din veșnicia „trecută”, fusese instituit tocmai ca o consecință a prăbușirii proto-părinților în păcatul-crimă. Iar acordul davidic, deși tradus ca „legământ” (II Sam. 23:5; Ps. 89:3,28,39) și confirmat prin jurământ (Ps. 89:3,34,35,49), nu este un legământ, ci un lăsământ, întrucât îi lipsesc condițiile și, de asemenea, semnul pecetluitor. În pofida mărețelor sale promisiuni necondiționate, confirmate prin jurământ, acest lăsământ este, totuși, doar unul familial-dinastic, făcut cu o singură casă din Israel, lăsământ care intră în siajul lăsământului național patriarhal și a legământului-tratat mozaic.

3 *Isaia*, 30:18,19; *Ezechiel*, 20:44; 36:22, 23.

4 Conceptul este vechi de când lumea. O frumoasă exprimare a sa apare în termenul egiptean *maat*, care însemna „adevărul și îndreptarea legală, care duc la armonie”.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

Prin sintagma „omni-legământ biblic”, în acest studiune referim la un acord legal etern¹, irevocabil², sacrosanct, iubitor, jertfitor și sângeros³, elaborat *ad intra*, adică între Persoanele Dumnezeirii Triune (intra-trinitar) și trilateral, acord prezentat *ad extra*, „în afara” Sa, unor parteneri umani (regali), prin intermediul a șaselegăminte și lăsăminte, prezentate parțial și progresiv de Dumnezeu.

Prin omni-legământul biblic, adică acordul format din legământul intra-trinitar și trilateral și din cele șase legăminte și lăsăminte extra-trinitare, sunt stipulate condițiile relației dintre Dumnezeu și partenerii umani (regali) – receptacule, cu tot ceea ce sunt, resimt, gândesc, fac, posedă și reprezintă aceștia: istoria personală (genealogie sau chiar biografie), renume, titluri, posesiuni, status socio-economic, posteritate⁴. Omni-legământul biblic este concretizat prin cuvinte, sacralizat prin jurământ (promisiune) și chiar prin diverse gesturi ritualice.

Izvorul omni-legământului biblic este intra-trinitar, adică el țâșnește din natura sau esența și atributele eterne ale Dumnezeirii-Triune, îndeosebi din dragostea copleșitoare și jertfitoare (*hesed*) și din perihoreza⁵ eternă a Persoanelor sau Ipostasurilor Dumnezeirii⁶, și este trilateral, adică angajează reciproc Aceste Trei Persoane. De asemenea, omni-legământul se învederează *ad extra*, adică „în afara” Dumnezeirii-Triune, instituind și reglementând relații polimorfe cu partenerii umani și cu casele lor, prin intermediul celor șase legăminte și lăsăminte, îmbrăcând și forma de tratat.

Ținta omni-legământului biblic este „dez-văluirea” Ființei lui YHWH, a naturii, atributelor și căilor Sale. Prin omni-legământul biblic, YHWH cere partenerilor umani de legământ și/ sau lăsământ și caselor lor trăirea unei vieți de recunoștință, închinare smerită și ascultare de voința divină[□] și, de asemenea, le promite

1 *Genesa*, 9:16; *Evanghelia după Matei*, 25:34; *Epistola către efeseni*, 1:4-11; 2:10; 3:11; *Epistola către romani*, 8:28-30; *II Timotei*, 1:9; *Tit*, 1:2; *Epistola către evrei*, 13:20; *Apocalipsa* 13:8; 17:8.

2 *Epistola către galateni*, 3:16,17, precum și alte pasaje arată indestructibilitatea omni-legământului biblic. În desfășurarea și implementarea *ad extra* a omni-legământului *ad intra*, nu se modifică structura și principiile sale, ci se schimbă unii termeni ai legămintelor și lăsămintelor componente.

3 *Epistola către romani*, 3:25; *Efesenii*, 1:4-11; *Epistola către evrei*, 13:20; *I Petru*, 1:18-20; *Apocalipsa*, 13:8.

4 Se aplică principiul *expressio unius est exclusio alterius*, adică specificarea unui lucru este excluderea tuturor celorlalte. Aceasta înseamnă că, de exemplu, când Dumnezeu l-a ales pe Avram, bărbat bătrân și steril, și a jurat că îi va dăruia sămânță, transformându-l în Avraham, El nu s-a angajat că va dăruia sămânță tuturor bărbaților bătrâni și sterili din lume. Când Dumnezeu l-a ales pe David să fie rege și, ulterior, a jurat că îi va dăruia o dinastie și un tron etern, El nu a promis aceasta tuturor regilor din lume. Când Dumnezeu a promis că îi va mântui pe toți cei care sunt „în Hristos”, El nu a promis că-i va mântui pe toți cei care au auzit despre El.

5 Sfintele Scripturi, mai ales cărțile așa-numitului „Nou Testament”, ne lasă să înțelegem că Cele Trei Ipostasuri (sau Persoane) ale Dumnezeirii sunt absolut distincte. Deși absolut distincte, Ipostasurile nu sunt diferite, ci ființează într-o unitate absolută, având aceeași natură, substanță, esență, precum și aceleași atribute. Ele nu doar că Se „suprapun” perfect, ci se și mișcă Fiecare spre Celelalte și, în interiorul vieții treimice, se compenetrează absolut, realitate redată prin termenul „perihoreză”. (Când scriem „aceeași”, avem în minte limba elină a Noului Testament, care face diferență între *heteros* și *allos*: *heteros* exprimă o diferență calitativă și denotă „un altul de un fel sau de un sortiment **diferit**”, iar *allos* exprimă o diferență numerică, denotând un altul de **același** fel sau gen.)

6 Pentru o mai bună comprehensiune a acestei fraze, invităm cititorul să poposească meditativ asupra reflecției teologice *Sfânta Treime sau La început a fost iubirea*, de Dumitru Stăniloae.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

bucurii și binecuvântări spirituale și materiale, culminând cu restaurarearelăției lor cu El și chiar reunirea Sa cu ei și cu întregul Cosmos sfințit¹.

Revelația generală și cea specială expun omni-legământul, adică legământul intra-trinitarși trilateral și cele șase legăminte și lăsăminteextra-trinitare în desfășurarea lor *ad extra*, în timp. Înainte de a prezenta modul în care autorul acestui studiu periodizează timpul biblic sau cosmic, inserăm un citat:

Teologia biblică este o disciplină exegetică ce procesează revelația biblică într-un fel ce contribuie în mod direct la sarcina Bisericii de formulare teologică, o sarcină întreprinsă în interesul instruirii de legământ și a disciplinei și a mărturisirii mondiale. Mai specific, teologia biblică (...) are ca trăsătură distinctivă preocuparea cu progresul istoric al revelației speciale, așa cum este ea dezvăluită în Biblie. Această istorie este împărțită în perioade semnificative, stabilite de relatarea biblică, iar conținuturile revelației sunt descrise epocă după epocă, fiind expuse astfel încât reflectă reliefarile revelatoare specifice ale fiecărei perioade. Rezultatul este o etalare diacronică a unei serii de rezumate sincronice ale revelației speciale în stadiile sale succesive².

Noi afirmăm că timpul se periodizează prin **patru veacuri/ epoci pământești**, divizate în **zece faze**³, identificabile în **legământul intra-trinitar și trilateral și în cele șase legăminte și lăsăminteextra-trinitare**, inteligibile teologic⁴. Legămintele și lăsăminteleextra-trinitarenu se delimitează net, ci există categorii și conținuturi ale lor care se revarsă în alte legăminte și lăsăminte și se cumulează⁵.

Cele patru veacuri/ epoci pământești, divizate în zece faze, identificabile în legământul intra-trinitar și trilateral și princele șase legăminte și lăsăminte extra-trinitare, inteligibile teologic,sunt următoarele:

1. ***Epoca universalistă a primordiilor***, care se subdivide în modul următor:
 - a. Faza legământului edenic (legământ condiționat,cosmic, creator);
 - b. Faza lăsământului adamic (lăsământ necondiționat,selectiv și răscumpărător);
 - c. Faza lăsământuluinoahic (lăsământ necondiționat,selectiv, răscumpărător, cu valențe cosmice).
2. ***Epoca patriarhilor evrei***:
 - a. Faza lăsământuluidat testamentar patriarhului Avraham (lăsământ necondiționat,selectiv și răscumpărător);
 - b. Faza lăsământuluidat testamentar patriarhului Avraham, ratificat cu patriarhul Isaac;
 - c. Faza lăsământuluidat testamentar patriarhilor Avraham și Isaac, ratificat cu patriarhul Iacov.

1 Probabil că, prin acest alineat, teologii bisericilor tradiționaliste vor înțelege o referire la **legea dumnezeiască**, alcătuită din legea veșnică, legea morală naturală (care poate fi descoperită prin intermediul gândirii) și legea pozitivă a Vechiului Testament și a Noului Testament, precum și la **legea omenească**, împărțită în canoanele eclesiale și în legile civile.

2 *II Corinteni*, 5:19a.

3 Meredith G. Kline, *Kingdom Prologue – Genesis Foundations for a Covenantal Worldview*, Wipf et Stock Publishers, Eugene, Oregon, USA, 2006, p. 7.

4 În **Anexe** am înfățișat un scurt comentariu asupra modului în care istoricii seculari periodizează istoria.

5 Referințe biblice: *Psalmi*, 75:6,7; *Faptele apostolilor*, 17:26,27; *Epistola către romani*, 13:1. A se vedea și *Exodul*, 9:13-17; *Deuteronomul*, 7:1; 9:1; *Iosua*, 6-12; *II Regi*, 19:35,36 cu *Isaia*, 10:5-19; 40:22-24; 44:24-45:7; 46:9,10; 48:5-7; 55:4; 63:6; *Ieremia*, 1:5,10; 46:14-26; 50:1-16; 51:1-4; *Ezechiel*, 31:1-14; *Daniel*, 7:7,8,23,24; 8:1-21; 11:5-35; *Naum*, 3:1-7; *Habacuc*, 1 – 2; *Proverbe*, 14:34; *Fapte*, 17:26; *Romani*, 1:20; 9:17.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

3. *Epoca mozaică:*

- Faza legământului-tratat mozaic-canaanit (legământ condiționat, selectiv și răscumpărător);
- Faza legământului-tratat mozaic-canaanit: îmbogățirea sa prin lăsământul dat testamentar davidic-solomonic (lăsământ necondiționat, selectiv și răscumpărător)¹.

4. *Epoca Legământului intra-trinitar și trilateral/ lăsământul-tratat mesianic.* Acest acord este un legământ condiționat, făcut între Persoanele Dumnezeirii și, simultan, este un lăsământ necondiționat, cu valențe cosmice, cu privire la creație, susținerea și izbăvirea sa. De asemenea, este ultimul lăsământ, selectiv, răscumpărător și, paradoxal, primul legământ din „circularitatea” acordurilor biblice. În plus, este un tratat care se adresează unei națiuni (evreii) și unei mulțimi de familii de popoare (Neamurile, în special credincioșii din ele). Această epocă trebuie examinată prin filtrul celor două faze ce constituie eshatologia inaugurată:

- faza împlinirii parțiale: „deja”;
- faza deplinei împliniri²: „nu încă”.

Aceste patru veacuri/ epoci, zece faze identificabile în legământul intra-trinitar și trilateral și în cele șase legăminte și lăsăminte extra-trinitare, încheiate de Împăratul veșnic³ cu regi sau măcar personaje regale, Adam, Noe, Avraham, Moise⁴, David, Mesia, bărbați cu istorie personală și status socio-economic, capi-reprezentanți ai unor diferite „case”, sunt cadrul revelației progresive a Ființei și a economiei universale a lui Dumnezeu. El selectează unii oameni, li Se revelează, le prezintă legămintele și/ sau lăsămintele, îi invită să I Se alăture în această formă de acord, ca receptacule și parteneri (regali). În urma prezentării legămintelor și/ sau lăsămintelor și a invitației la semnare/ pecetluire, Dumnezeu cere acestor parteneri umani aleși smerenie și recunoștință, învederată prin buna lor credință și prin închinarea⁵ lor, prin viețuirea cu credincioșie în conformitate cu cerințele acordurilor, precum și prin ratificarea sau, după caz, înnoirea lor.

În același timp, prin legăminte și lăsăminte, Dumnezeu revărsă o abundență de har și de îndurări⁶ nemeritate, binevoitoare, ce dăinuie și fac bine pe toate planurile existențiale ale partenerilor (regali). În mod specific, ceea ce Dumnezeu le oferă acestora este binecuvântarea lor pe plan relațional, spiritual (proschinetic și latreutic), fizic, material, social, ereditar⁷, militar, soteriologic. Astfel, prin prerogativa regală a lui Dumnezeu,

1 De exemplu, lăsământul adamic nu avea motive de celebrare, întrucât, deși plănuie din veșnicia „trecută”, fusese instituit tocmai ca o consecință a prăbușirii proto-părinților în păcatul-crimă. Iar acordul davidic, deși tradus ca „legământ” (II Sam. 23:5; Ps. 89:3,28,39) și confirmat prin jurământ (Ps. 89:3,34,35,49), nu este un legământ, ci un lăsământ, întrucât îi lipsesc condițiile și, de asemenea, semnul pecetluitor. În pofida mărețelor sale promisiuni necondiționate, confirmate prin jurământ, acest lăsământ este, totuși, doar unul familial-dinastic, făcut cu o singură casă din Israel, lăsământ care intră în siajul lăsământului național patriarhal și a legământului-tratat mozaic.

2 Fie-ne iertat și acest pleonasm!

3 *Psalmii*, 10:16; 55:19a; *Ieremia*, 10:10.

4 Moise nu era rege, ci poet și profet (Deut. 32:1-44; Ps. 90), mediator uman al Legământului mozaic-canaanit (Ex. 24:4,12; Deut. 4:16,8; 31:9-13; Fap. 13:39) dar, de asemenea, avea prerogative regale (Deut. 33:5).

5 *Epistola către romani*, 11:36.

6 Exprimat simplu, diferența dintre har și îndurare este aceea că harul ne dăruiește binele pe care nu îl merităm, este o favoare nemeritată, iar îndurarea nu ne dăruiește pedeapsa pe care o merităm.

7 Grant R. Osborne, *The Hermeneutical Spiral – A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, second edition, 2006, p. 268. În teologia ebraică s-a născut doctrina *zehut avot*, „meritele strămoșilor” sau „virtuțile ancestrale”, care enunță că „meritul acumulat de generațiile trecute, inclusiv de patriarhii lui Israel, nu

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Creatorul, Susținătorul Atotputernic și Suveran (*Pantokrator*, gr.) și Proprietarul veșnic și absolut al universului, fiecărui partener-receptacul (regal) i se lasă o **moștenire**, este numit **posesor relativ și temporar** peste o **posesiune**, o „casă”, dată uzufructuarului în scopul glorificării lui Dumnezeu și al susținerii, dezvoltării și desăvârșirii vieții personale fizice și spirituale pe acest Pământ.

Pentru administrarea acestei posesiuni moștenite, partenerul-receptacul (regal) uzufructuar va trebui să dea socoteală în fața Proprietarului absolut¹.

Moștenirea în posesia căreia intră partenerul-receptacul uman prin lăsamânt, în urma morții Fiului lui Dumnezeu, este un uzufruct care constă atât din bunuri mobile și imobile („țărâna” inimii proprii², țărâna teritorială a unei țări³ delimitate geografic⁴, țărâna întregului Pământ⁵ sau chiar întregul cosmos⁶) – cât și din întemeierea unui *corp moștenitor comunitar* (familie⁷, gintă sau clan, popor, națiune, posteritate, dinastie: populație plasată în ecosistem, în biosferă și în cosmos): fiii vor fi în fiul⁸. Posesiunea sau moștenirea-casă constă atât din bunuri transmise în mod real, cât și profețite, dar încă ne-transmise (neîmplinite); atât din bunuri materiale⁹, cât și din bunuri spiritualizate¹⁰; atât din bunuri temporale, cât și din bunuri eterne. „Capul”

numai că poate fi «stocat», dar poate chiar acționa efectiv în beneficiul descendenților”. („Merit”, în *Dicționar enciclopedic de iudaism*, p. 509. A se vedea și <http://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/zekhut-avot>) Pe de altă parte, teologia catolică susține meritele sfinților. Pentru un credincios yahwist-mesianic universalist, meritele sunt concentrate în Mesia.

1 Eugeniu Safta-Romano, *Arhetipuri juridice în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 1997, prefață de ep. C. Botoșăneanul, pp. 86-87.

2 Țărâna din *Genesa*, 2:7; 3:19, cu *Proverbele*, 16:32; apele vieții din *Proverbele*, 4:23, sunt o prelungire a celor din *Genesa*, 2:10. (A se vedea și Rom. 6:12,13; 12:1,2.) Împlinirea acestor versete apare în *Apocalipsa*, 21 – 22.

3 *Exodul*, 6:6-8; 15:17; *Iosua*, 21:43-45; 22:19.

4 Delimitarea se face prin movile sau stâlpi (Gen. 31:46-55), râuri (Gen. 15:18; Deut. 1:7; 11:24) munți (Deut. 1:7) sau după populațiile vecine sau posesoare (Gen. 15:19-21).

5 *Evanghelia după Matei*, 5:5; *Epistola către romani*, 4:13. În expresia „întregul Pământ” includem partea superioară a litosferei [cu relief, bogățiile solului (recolte) și ale subsolului, casele, acareturile, așezările și căile de comunicații], hidrosfera (rețea hidrografică și climă), biosfera cu ecosistemele sale (biocenoză și biotopuri).

6 Lui Adam i s-a dat stăpânire nu numai peste regnul animal (Gen. 2:19-20; Dan. 6; Evr. 11:33), ci și peste fluvii, mări, munți și aștri. Acest lucru s-a văzut parțial în legământul-tratat mozaic (Ex. 7 – 14; Ios. 3; 10:12-15) și se va vedea plenar în lăsamântul mesianic (Is. 11:5; Mc. 1:13; 11:14,20-24).

7 În familie sunt incluși și „apartenenții”, atât minorii, cât și robii, fie prizonieri de război, fie datornici, fie născuți în casă. Cu angajații (simbriași zilieri sau sezonieri) se stabileau relații de legământ-contract, întrucât aceștia aveau un alt statut socio-economic. (Vom vedea pe parcurs semnificațiile acestei nuanțări.) Tot aici adăugăm că, o perioadă îndelungată, societatea evreiască nu a cunoscut evergetismul și darurile din har (Mat. 6:2-4) sau „casa” condusă de un *pater familias*, cu sistemul *patrocinium*, patronajul *patronum-clients* (amici și clienți, inclusiv libertți), cu relații de schimb de tip *beneficia* (daruri și favoruri reciproce), sistem socio-politico-economic care va fi coloana vertebrală a Imperiului roman.

8 *Filii in filio* (lat.).

9 Scopurile legământului vechi se vor vedea foarte clar în lăsamântul avrahamic (Gen. 12:1-8; 15:18-21 etc.), unde YHWH îi promite etnarhului o relație, o sămânță (posteritate) și o țară (Canaan), cu litosferă, hidrosferă, biosferă.

10 În legământul-lăsamânt-tratat mesianic, promisiunea făcută despre intrarea în posesia unui loc geografic, teritoriul țării Canaan, se extinde la întregul Pământ și chiar la întreaga lume – inclusiv Cerurile (I Cor. 15:35-58). Din abundența de versete despre acest jurământ-promisiune, spicuim unul care are vector negativ, *Fapte*, 7:5,16, unde Ștefan declară că Avraham nu a avut pământ, și contra-balansăm cu pasaje care vorbesc despre Ceruri înnoite și Pământ înnoit (Is. 65:17,19; 66:22); Țara/ Pământul (Ps. 37:29; Mat. 5:5); Pământul (Apoc. 5:10); Împărăția Cerurilor sau a lui Dumnezeu (Mat. 5:3; 25:34; I Cor. 6:9,10; 15:50; Gal. 5:21; Iac. 2:5); lumea (Rom. 4:13); lumea viitoare (Evr. 2:5); patria cerească (Evr. 11:16); Ceruri înnoite și Pământ înnoit (II Pet. 3:10-13; Apoc. 21).

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

legământului sau lăsământului se identifică cu posesiunea sau „moștenirea-casă”¹ și o „recapitulează” în sine.

Prin legământul intra-trinitar și trilateral și legămintele și lăsămintele extra-trinitare, corpul moștenitor comunitar promis și dăruit capului (regal) de legământ/ lăsământ, reprezentat de acesta și pus în relație cu Dumnezeu, se întrunește (sau se „într-unește”) pentru a se închina Lui și a-L slăvi ca Dumnezeu². Întrunirile au loc ciclic, la timpuri sacral-festive sorocite de El³, în locuri sacralizate de El sau de Prezența Sa⁴.

Intrând într-un acord cu Dumnezeu, capul de legământ/ lăsământ și moștenirea-casa lui⁵ intră automat în război cu vrăjmașul lui Dumnezeu, Satan⁶, care va uza împotriva lui de toate armele de care dispune: păcatul, suferința, sărăcia, boala, oamenii săi⁷, moartea⁸.

Pe de-o parte, Dumnezeu Își binecuvântează partenerii de acord; pe de altă parte, El blestemă⁹ diavolul¹⁰ care l-a atacat partenerul de legământ/ lăsământ și moștenirea-casă a acestuia și Se obligă ca, la soroc¹¹, să acționeze ca *go’el*, ruda răscumpărătoare¹² și răzbunătorul¹³ sângelui¹⁴, judecându-l¹⁵, pedepsindu-l¹⁶, izgonindu-l, nimicindu-l¹⁷ (teodicee).

Tot la soroc¹⁸, Dumnezeu Își va „răs-buna”¹⁹ partenerii de legământ/ lăsământ²⁰, adică le va da, epectatic, atât capilor, cât și corpurilor de legământ/ lăsământ, comunității moștenitoare, tot ceea ce ei vor fi pierdut din cauza

1 Deși Iov nu este un cap de legământ/ lăsământ propriu-zis, el merită menționat. Casa lui consta din soție și copii (șapte fii, trei fiice), animale domestice (7.000 de oi; 3.000 de cămile; 500 de perechi de boi; 500 de măgărițe) și un foarte mare număr de slujitori (*Iov*, 1:2,3). De asemenea, deși în urma atacurilor lui Satan Iov a pierdut tot (evident, cu excepția vieții), totuși, i s-au redat toate și chiar o porție dublă (*Iov*, 42:10,12). Pe de altă parte, să sesizăm și comportamentul virtuos al patriarhului (edomit), care cunoștea valoarea legământului sacrosanct (*Iov*, 29:11-17; 31:1-40).

2 *Leviticul*, 26:11,12; *Ezechiel*, 37:27; *II Corinteni*, 6:16; *Apocalipsa*, 7:15; 21:3.

3 *Genesa*, 1:14-18; *Leviticul*, 23 (în special 2,37,38,44); 25; *Apocalipsa*, 1:10.

4 Teofanii în *Genesa*, 28:13-19; *Exodul*, 19:10-25; 25:22; *II Cronici*, 6:6,20; *I Corinteni*, 6:19; 3:16; *Apocalipsa*, 21.

5 *Epistola către evrei*, 2:14-16 etc.

6 *Genesa*, 3:15; *Evanghelia după Ioan*, 10:10a; *Epistola către romani*, 16:20; *Epistola către evrei*, 2:14; *Apocalipsa*, 20:10.

7 *Psalmii*, 94; *Naum*, 1:2,3.

8 *Isaia*, 25:8; *I Corinteni*, 15:54; *II Timotei*, 1:10; *Apocalipsa*, 20:14.

9 John H. Walton, *Covenant – God’s Purpose, God’s Plan*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1994; „Decalogue”, de J.W. Marshall, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003, p. 174.

10 *Genesa*, 3:14.

11 *Genesa*, 15:13,16; *Exodul*, 9:5; *Daniel*, 7:12; *Evanghelia după Luca*, 12:40; *Epistola către galateni*, 4:4; *Apocalipsa*, 9:15; 14:7,15.

12 *Leviticul*, 25:25,47-49a. *Rut*, 2:20; 3:9,12,13; 4:1-14. Pentru funcția de *go’el* în cartea *Rut*, de exemplu, a se vedea http://faculty.gordon.edu/hu/bi/ted_hildebrandt/OTeSources/08-Ruth/Texts/Books/Leggett-GoelRuth/Leggett-GoelRuth.pdf

13 *Isaia*, 34:8; 61:2; 63:1-6; 66:14b.

14 *Numeri*, 35:9-30; *Deuteronomul*, 19:4-6; *Iosua*, 20:2-6.

15 *Deuteronomul*, 32:35,41; *Epistola către romani*, 2:16; 3:6; 12:19 etc.

16 *Apocalipsa*, 19:1,2,15,16,20; 20:1-3, 7-10.

17 *Haram* (Strong H 2763): a interzice; a izgoni; a dedica; a extermina.

18 *Iov*, 19:26,27; *Isaia*, 60:22; *Evanghelia după Ioan*, 5:28,29; *II Timotei*, 4:8; *I Petru*, 5:6.

19 A se vedea mai sus explicația termenului „răs-bunare”.

20 Pentru legământul-tratat patriarhal, a se vedea *Genesa*, 12:3b; pentru legământul-tratat mozaic-canaanit: *Exodul*, 23:22; pentru legământul-lăsământ-tratat mesianic: *Ieremia*, 30:20.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

credinței lor în Dumnezeu¹ – și chiar de o calitate net superioară², din abundență³ și multiplicat⁴, dimpreună cu cunoașterea planului lui Dumnezeu și înțelepciunea necesară înțelegerii sale⁵, precum și cu răsplățile cuvenite⁶. În vremea aceea de permanentă Sărbătoare a Corturilor⁷, când credincioșii vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu⁸ și slava DOMNULUI va umple tot Pământul⁹, cel mai mareț bun moștenit va fi Prezența Sa nemijlocită întronată în mijlocul lor¹⁰. Urbanismul, inițiat de păcătosul de Cain¹¹, imperialismul, inițiat de păcătosul de Nimrod¹² și monarhia, cerută de păcătoșii israeliți¹³, vor fi răscumpărate și sfințite de Dumnezeu, fapt demonstrat prin aceea că El Își întemeiază adevăratul imperiu, Împărăția lui Dumnezeu¹⁴, a cărei capitală va fi Noul Ierusalim, un oraș-grădină înălțat, de unde domnesc și cârmuiesc Dumnezeu-Tatăl și Mielul, Domnul domnilor și Împăratul împăraților¹⁵, secondați de regi-preoți¹⁶ patrioți sau măcar topofili¹⁷, al căror limbaj de

1 *Epistola către evrei*, 11:13,39,40; *Apocalipsa*, 6:9-11.
2 *Epistola către efeseni*, 1:3-12; *I Petru*, 3:9; *II Petru*, 1:3,4; *Apocalipsa*, 20:4,6; 21:4; 22:3.
3 De exemplu, în urma sacrificării lui Isaac – jertfa neiertată – patriarhului i se promite o sămânță numeroasă ca stelele cerului și nisipul mării, victorioasă peste dușmanii săi, precum și binecuvântarea tuturor neamurilor Pământului în sămânța lui (Gen. 22:1-19). A se vedea și *Evanghelia după Marcu*, 10:28-31; *Evanghelia după Luca*, 18:28-30; *Apocalipsa*, 7:16,17.
4 Binecuvântarea mântuirii (Evr. 1:14), a slavei (Rom. 8:17,18), a neputrezirii (I Cor. 15:50; I Pet. 1:4) și a vieții veșnice (Tit. 3:7). Acestea constituie o moștenire pură și neperisabilă (I Pet. 1:4). Credincioșii din perioada Vechiului Testament nu au avut parte de promisiunile (Evr. 6:12) acestor binecuvântări (Evr. 11:39,40). „Moștenire”, de R.E. Nixon, în *Dicționar biblic*, pp. 876, 877.
5 *Isaia*, 11:9; 25:7; *Evanghelia după Matei*, 11:27; 13:10-17; *Epistola către efeseni*, 4:17-24; *I Corinteni*, 15:28; *II Corinteni*, 3:14-18.
6 Conceptul *restitutio in integrum* este splendid, dar e rareori aplicat în jurisprudența omenească. (Cel puțin în jurisprudența românească post-revoluționară conceptul a fost aplicat abuziv, în unele cazuri fiind despăgubite rude ale unor foști proprietari care fuseseră despăgubiți anterior.) În cazul credincioșilor, el va fi aplicat **numai** în veacul viitor (Mat. 6:1; 10:42; I Cor. 3:8,14; II Cor. 5:10; Evr. 11:39-40; Apoc. 11:18.) Nici măcar sfinții de sub altar, martirizați de dragul lui Dumnezeu, nu sunt răzbunați și împăcați imediat după moartea lor (Apoc. 6:9-11).
7 *Isaia*, 4:4-6; *Apocalipsa*, 7:15; 21:3.
8 *Evanghelia după Matei*, 25:34; *I Corinteni*, 6:9,10; 15:50; *Epistola către galateni*, 5:21; *Epistola către efeseni*, 5:5; *Iacov*, 2:5.
9 *Numeri*, 14:21; *Psalmii*, 72:19; *Zaharia*, 14:9.
10 Prezentată aluziv în *Genesa*, 3:8a, 17:7, și menționată explicit în *Leviticul*, 26:11,12; *Ezechiel*, 43:7; *Psalmii*, 16:5,6, care vizează concret moștenirea spirituală; *II Corinteni*, 6:16; *Apocalipsa*, 21:3.
11 *Genesa*, 4:17.
12 *Genesa*, 10:10-12.
13 *I Samuel*, 8:5b – 9.
14 S-ar putea spune că Dumnezeu a pus temeliiile culturii și societății agrare și pastorale, dar nu și ale orașului, cetății și imperiului, acestea fiind „inventate” sau apărute ca dezvoltare istorică și socială ulterioară, poate chiar ca rezultate ale păcatelor lui Cain, Nimrod etc. Totuși, Sfintele Scripturi ne arată că nu numai credincioșii vor fi mântuiți și că nu numai istoria umanității va fi răscumpărată, ci și instituțiile edificate de păcatul omenesc, iar aceasta pentru ca să nu se poată spune vreodată despre Dumnezeu că a putut răscumpăra din păcat individul uman sau chiar o comunitate de credincioși, dar nu a putut răscumpăra și manifestarea civilizațională a păcatelor-delicte ale omenirii. Astfel, Cetatea lui Dumnezeu se va pogori peste cetatea-stat Ierusalim, transformat în oraș-grădină. Dacă primul Adam a fost plasat într-o grădină (*gan Eden*), credincioșii în ultimul Adam vor fi aduși tot într-o grădină, care, simultan, va fi și oraș (*‘ir ganim*).
15 *Zaharia*, 14:9; *Apocalipsa*, 17:14; 19:16; 22:1,3.
16 *I Corinteni*, 6:3; *I Petru*, 2:9; *Apocalipsa*, 2:26,27; 3:21; 5:9,10.
17 *Genesa*, 12:1,7; *Exodul*, 3:5 (Fap. 7:33); *Numeri*, 13:27; 32:1,4,16-19,33-42; *Deuteronomul*, 1:25; 12:5,11,12,18,21; *Psalmii*, 102:14; *Isaia*, 60; *Zaharia*, 14:8-11,16-21; *Epistola către efeseni*, 2:19-22; 3:15 (*patria*, gr.: familie, spiță, rasă); *Epistola către evrei*, 11:8-16,39,40; 12:22; 13:14; *Apocalipsa*, 21:2-7,10-27; 22:1-19.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

închinare va fi unul și unitar, *lingua adamica*¹. *Până atunci, credincioșii Săi primesc o pregustare, distribuită de Mesia, Fiul moștenitor*², *adică botezul în Duhul Sfânt*³, *precum și bunuri care trebuie folosite pentru glorificarea lui Dumnezeu și pentru susținerea, dezvoltarea și desăvârșirea vieții lor fizice și spirituale.*

Legămintele, lăsămintele și categoriile lor constitutive trebuie studiate holistic sau, potrivit expresiei lui Mesia, „precum în Ceruri, așa și pe Pământ”⁴. Aceasta înseamnă că, de dragul analizei, Revelația sau „dezvăluirea” de Sine⁵ unică, unitară și coerentă intra-sistemic, poate fi împărțită în revelație cosmic-naturală, concretizată în formele creației⁶, providenței⁷, conștiinței⁸, religiologiei⁹ și culturologiei¹⁰, cât și în revelație supranaturală, în formele miracolelor¹¹, profețiilor și profețiilor¹², Sfintelor Scripturi¹³ și prin experiențe personale directă¹⁴. Punctul de întâlnire a celor două tipuri de revelație, culminant și central pentru întreaga economie dumnezeiască este Mesia¹⁵: „YHWH ființa în Mesia, împăcând cosmosul cu Sine”¹⁶. De aceea, revelația este **yahwist-mesianică universalistă**, iar persoanele care o acceptă launtric și o manifestă faptic, indiferent dacă ele cunosc sau nu această sintagmă, au aderat la religia yahwismului mesianic cosmic, etern și istoricizat.

1 *Apocalipsa*, 7:9-17; 5:3,4.

2 *Evanghelia după Marcu*, 12:7; *Epistola către galateni*, 3:14,29; *Epistola către romani*, 8:17; *Epistola către evrei*, 1:2.

3 *Evanghelia după Matei*, 3:11; *Ioan*, 1:33; *Faptele apostolilor*, 2:1-4,33,38; *I Corinteni*, 12:13.

4 *Evanghelia după Matei*, 6:10b.

5 *Iov*, 33:14; *Psalmul* 19.

6 *Genesa*, 1 – 2; *Deuteronomul*, 4:19; *Amos*, 5:8; *Isaia*, 40:12-14,26; *Iov*, 9:6-10; 12:7-9; 38:31-33; *Psalmii*, 8:1-3; 19:1,2; 147:4; *Faptele apostolilor*, 14:15-17; *Epistola către romani*, 1:18-21. A se vedea și funcțiile astrilor în cadrul legămintelor: *Genesa*, 15:5; 22:17; *Exodul*, 32:13; *Ieremia*, 33:22; *Amos*, 8:9; *Evanghelia după Matei*, 27:45 etc.

7 *Genesa*, 28:15; *Deuteronomul*, 31:6-8; *Iosua*, 1:5; *I Cronici*, 28:20; *Evanghelia după Matei*, 5:45b; *Faptele apostolilor*, 14:17; *Epistola către evrei*, 13:5,6; *I Petru*, 5:7; *Apocalipsa*, 11:18b.

8 *Psalmii*, 33:13-15; *Eclesiastul*, 3:11; *Isaia*, 44:18,19; *Faptele apostolilor*, 14:16,17; 17:25-29; *Epistola către romani*, 2:14-16.

9 Buchetul de discipline științifice reunite sub denumirea de „religiologie” (*Religionswissenschaft*) sunt următoarele: istoria religiilor, sociologia religiilor, antropologia religiilor, psihologia religiilor, fenomenologia religiilor, filosofia religiei, teologia religiilor (monoteiste). A se vedea Claude Rivière, *Socio-antropologia religiilor*, Editura Polirom, Iași, 2000, trad. M. Zoicaș, p. 9, 10, precum și J. Martín Velasco, *Introducere în fenomenologia religiei*, Editura Polirom, Iași, 1997, trad. C. Bădiliță, pp. 11-49.

10 Prin „culturologie” înțelegem studiul **religiozității** care a dus la instituirea, constituirea și manifestarea elementelor **culturii spirituale** [cultura spirituală propriu-zisă (conținut predat, însușit și redat, de genul normelor, valorilor, cutumelor, simbolurilor, tradițiilor, școlarizării); sistemele de înrudire; loisirul (petrecerea timpului liber) și festivismul; ordinea socială și ordinea politică] și ale **culturii materiale** [organizarea economică și producția; arta și arhitectura; descoperirile și progresul tehnico-științific, adică, după Allan G. Johnson, „Cultură (*Culture*)”, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo, p. 101, tot ce este făcut, ajustat sau transformat ca parte a vieții sociale colective, de la prepararea hranei la fabricarea oțelului și a calculatoarelor și la amenajarea spațiilor verzi], precum și ale **civilizației**, din punct de vedere sincron (constituirea civilizației), cât și diacronic (desfășurarea civilizației în istorie, în timpul înălțării sale înapoi spre veșnicie).

11 *Exodul*, 4:2-5; *I Regi*, 18:24; *Evanghelia după Ioan*, 5:36; 20:30,31; *Fapte*, 2:22.

12 *Genesa*, 12:3, împlinit în *Epistola către galateni*, 3:8; *Genesa*, 49:10, împlinit în *Epistola către evrei*, 7:14; *Isaia*, 1:1; *Amos*, 1:1; *Mica*, 1:1; *Habacuc*, 1:1; *Ieremia*, 38:21; *Ezechiel*, 2:2; 11:5; 24; *Mica*, 3:8.

13 *Exodul*, 24:4; 31:18; *Psalmii*, 19:7,8; 102:18; *Habacuc*, 2:2; *I Corinteni*, 12:6; *II Timotei*, 3:16,17; *II Petru*, 1:21; *Apocalipsa*, 1:11.

14 *Isaia*, 26:3; *I Ioan*, 1:1-3.

15 *Evanghelia după Matei*, 7:28,29; *Ioan*, 1:1-3,14,18; 6:46; 8:58; 14:9; 17:5; *Epistola către coloseni*, 1:15; 2:9; *Epistola către evrei*, 1:1-3; *I Ioan*, 5:20.

16 *II Corinteni*, 5:19a.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Pentru a tâlcui duhovnicește și corect dezvăluirea de Sine a lui Dumnezeu¹, un tălmaci trebuie să fi fost pregătit inițiatic, adică să aibă „un mănunchi de virtuți”, precum nașterea din nou², o inimă curată, un cuget bun, o credință neprefăcută³, să iubească neprihănirea și să urască nelegiuirea⁴. Exegetul public al Cuvântului trebuie să fi studiat Scriptura atent și îndelung, trebuie să cunoască cercetările biblice și teologice curate și semnificative cu privire la tema sau pasajul de interpretat și, mai ales, trebuie să fie smerit⁵. În caz contrar, există riscul de a-și „tăia” mintea în sabia Cuvântului lui Dumnezeu⁶, de a-și ferfeniți întreaga ființă și de a-i sminti pe alții.

1 *Evangelia după Ioan*, 5:39.
2 *Evangelia după Matei*, 22:29; *Ioan*, 3:3-8.
3 *I Timotei*, 1:5.
4 *Epistola către evrei*, 1:9.
5 *Psalmii*, 19:13; *Evangelia după Ioan*, 7:17.
6 *Epistola către evrei*, 4:12.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

SECȚIUNEA I

YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

Capitolul I

TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Pentru teologiile iudaică și creștină, secolul al XIX-lea a cunoscut emergența a două domenii majore de cercetare: pe de o parte, a apărut un studiu intens și sistematizat al Orientului Apropiat antic, au fost descifrate hieroglifile și cuneiformele, epigrafiile, ca disciplină științifică, a luat un nou avânt¹ și, pe de altă parte, s-a constatat o revitalizare a studiului propriu-zis al Vechiului Testament².

Mai târziu, adică în secolul al XX-lea, aceste domenii de studii au beneficiat de aporturi generoase din partea marilor descoperiri arheologice făcute în Orient. În acest sens, ne referim la descoperirea manuscriselor de la Marea Moartă, la descoperirea existenței istorice a popoarelor anatoliene și levantine, a canaanitilor, hurriților, hitiților, precum și la descoperirea unor tratate încheiate în perioada 850 – 650 î.e.n. de către Imperiul asirian și a tratatelor bilaterale încheiate în secolele XV-XII î.e.n. de Imperiul hitit cu alte popoare. Tratatul hitit erau de tip suzeranitate-vasalitate (unilaterale) – cu o singură excepție, tratatul de paritate (bilateral), încheiat de împăratul hitit Murșiliș al III-lea cu faraonul Ramses al II-lea, tratat căruia grecii i-ar putea spune *sunthēkē*, „împreună-legare”. Acest tratat este încheiat între state egale, conținea angajamente reciproce, fiecare dintre părți obligându-se să îndeplinească anumite sarcini, și putea fi modificat oricând, consensual.

Ceea ce este absolut remarcabil e faptul că tratatele de tip suzeranitate-vasalitate sunt formulate în moduri foarte apropiate de legământul-tratat mozaic-canaanit, înfățișat în Cartea lui Moise, mai ales în *Deuteronomul*, precum și în *Iosua*, 24. În urma studierii acestor documente și a comparației lor cu Biblia, devenea tot mai clar faptul că **tema centrală a Revelației** (atât cea cosmic-naturală, cât și cea supranaturală) **nu este numai ființarea lui YHWH-Dumnezeu**, Marele Împărat, Proprietarul veșnic și absolut, și **existența unei economii** elaborate în mod suveran în vederea relaționării Sale la Cosmos, prin guvernarea sau „împărățirea” divină asupra creației, adică tema centrală a Sfintelor Scripturi nu este *theologia* și *oikonomia*³ sau, altfel spus, că „DOMNUL domnește

1 Unul dintre efecte a fost cel al apariției așa-numitului pan-babilonism, adică a teoriei că toate culturile și religiile Orientului – inclusiv religiile biblice – își au obârșia în Babilon. Teoria e depășită, dar a lăsat câteva coordonate de cercetare importante.

2 Kenneth A. Kitchen, *Ancient Orient and Old Testament*, Inter-Varsity Press, London, Great Britain, 1966, p. 17, disponibil pe http://www.biblicalstudies.org.uk/book_ancientorient.html

3 Cuvântul grecesc *oikonomia*, înregistrat de savantul James Strong în *Concordanța* sa cu numărul Strong G 3622, provine din doi termeni, *oikos* (casă) și *nomos* (lege) și înseamnă administrarea, isprăvnicia sau gestionarea unei case, cu familia, aparținătorii,

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

din veci în veci!”¹, ci aceea că **DOMNUL domnește pe baza unui legământ intra-trinitar și trilateral, încheiat între Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt**, un legământatotcuprinzător, pe care Dumnezeu a avut grijă să îl comunice omenirii și să îl dezvăluie în Sfintele Scripturi prin intermediul a două legăminte și a patru lăsăminte, încheiate cu câțiva capi umani (regali) și cu posteritatea lor.

Din anii '60 ai secolului trecut, studiarea acestor tratate și rezultatele studiilor au făcut să curgă multă cerneală. Teologii protestanți au fost atrași de analiza noii teme vechi², iar teologii catolici, deși au continuat să viseze Psalmii în limba latină, au purces și ei la cercetare³. Bisericele ortodoxe au observat tumultul, dar nu au dedicat temei lucrări semnificative.

Cum se întâmplă de obicei când creștinătatea face mari descoperiri, evreii erau și ei prin preajmă și priveau ușor amuzați la forfota arheologilor biblici și a teologilor. Chiar dacă aceste informații nu le mai erau proaspete în minte, din cauza păcatelor și a istoriei trăite în împrăștierea printre Neamuri, totuși, **ei letrăiau** de vreo 4.000 de ani încoace. Mai mult, de vreo 18 secole încoace, evreii dispuși la dialog cu creștinii așteptau să își dea seama și creștinii de faptul că Biblia nu este un imens manual de teologie sistematică, că Sfintele Scripturi nu pot fi citite prin lentila filosofiei (neo-)platoniciene și nu vorbesc despre categoriile aristotelice travestite în doctrine bine conturate, ci că Sfânta Carte înfățișează oameni reali, viață palpitând, experiențe existențiale, ne arată întâlnirea lui YHWH cu patriarhii, cu Moise și cu David, cu care Cel Preaînalt a avut legături vitalizatoare, cu care a încheiat legăminte și lăsăminte, oameni din care a întemeiat o națiune asupra căreia veghează și acum⁴. „Dacă ar fi să acceptăm concepția că Biblia este un manual de teologie sistematică”, par să zică evreii, „atunci trebuie să se recunoască faptul că elementul central⁵, coloana vertebrală a Cărții este **OMNI-LEGĂMÂNTUL**, iar doctrina sa majoră, atât de rar observată de creștini, este **ISRAELOLOGIA**, adică relațiile lui Dumnezeu cu națiunea descinsă din patriarhi, moștenitoarea comunitară a acestora!”

Cartea de față examinează exact această realitate atotcuprinzătoare: **OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC sau LEGĂMÂNTUL INTRA-TRINITAR ȘI TRILATERAL, DIN CARE IZVORĂSCCELE DOUĂ LEGĂMINTE ȘI PATRU LĂSĂMINTE EXTRA-TRINITARE**. Sperăm că, în urma lecturării, înțelegerii și crezării sale, cititorul se va alipi mai strâns de Dumnezeu, se va închina mai fervent în Duh și adevăr⁶ și va spori coeziunea și solidaritatea cu confracții săi, co-moștenitori.

clădirile, acareturile și toate averile sale mobiliare și imobiliare, pe baza unui sistem de norme, valori, atitudini, expectații, relații, acțiuni. A se vedea *I Corinteni*, 9:17; *Epistola către coloseni*, 1:25; *Epistola către efeseni*, 1:10; 3:2,9.

1 *Exodul*, 15:18; *Psalmii*, 10:16; 55:19a; 145:13; 146:10; *Ieremia*, 10:10; *Apocalipsa*, 11:15.

2 A se vedea, de exemplu, George E. Mendenhall, *Covenant Forms in Israelite Traditions*; Meredith Kline, *Treaty of the Great King – The Covenant Structure of Deuteronomy*, William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 1963, sau *Kingdom Prologue*; Peter J. Gentry, Stephen J. Wellum, *Kingdom through Covenant*.

3 De exemplu, Ioan Paul II, *Redemptor Hominis* și enciclica *Dives in Misericordia*, apud Scott Hahn, *Un Tată care-și ține promisiunile*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, tr. Ana-Maria Botnaru, 2020, p. 280, sau Joseph Cardinal Ratzinger, *Many Religions – One Covenant: Israel, the Church, and the World*.

4 A se vedea Moshe Weinfeld, *The Covenant of Grant in the Old Testament and in the Ancient Near East*, pe <http://wisdomintorah.s3.amazonaws.com/medialibrary/Grants-and-covenant.pdf>

5 „Legământ”, în *Dicționar enciclopedic de iudaism*, p. 449. A se vedea și „Legământ”, în Jacob J. Petuchowski, Clemens Thoma, *Lexiconul Herder al întâlnirii iudeo-creștine*, Editura Humanitas, trad. D. Ionescu-Stăniloae, 2000, p. 146.

6 *Evanghelia după Ioan*, 4:23.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

Altfel spus, în eternitatea sau în a-temporalitatea „trecută”, Ipostasurile sau Persoanele Dumnezeirii, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt au gândit împreună și întreolaltă, perihoretic¹ (*opera ad intra*) un **plan unic, unitar, coerent intra-sistemic, etern²,teocentric³,fundamentat pe jertfa de Sine a Fiului lui Dumnezeu⁴**,care viza ctitorirea și susținerea creațieipeste care DOMNUL domnește ca Proprietar veșnic și absolut (*opera ad extra*).

Se ridică întrebarea: cum se poate implementa împărățirea Domnului peste creația Sa? Răspunsul biblic este acesta: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt au convenit să creeze un **mecanism de implementare** a împărăției peste creație: **legământulintra-trinitar și trilateral**, care, fiindelaborat în sfatul Dumnezeiriiîn eternitatea „trecută”, este etern⁵, dar descinde în spațio-temporalitate și este revelat în mod cosmic-natural și supranatural, străbate veacurile trecutului, prezentului și viitorului, apoi „urcă” iar în eternitate, în cea „viitoare”, în „vecii vecilor”.

Legământul intra-trinitar și trilateral este revelat nu numai în timp, ci și în spațiu, prin interacțiunile sale cu întreaga creație vizibilă și invizibilă.Creația vizibilă constă din regnurile mineral, vegetal, animal, uman – evrei și ne-evrei, deopotrivă⁶ – și astral⁷. Expresia biblică pentru această totalitate cosmică este „Ceruri și Pământ”⁸; altfel spus, legământul Împăratului veșnic⁹este **etern și atotcuprinzător (cosmic)**¹⁰.

Legământul intra-trinitar și trilateral este revelat și prin regnul¹¹ angelic¹² al făpturilor pur spirituale, necorporalizate, dar care au existență reală.

Tot de spiritualitate ține și gândirea în posibilități. Fiind infinit, posibilitățile de gândire ale lui Dumnezeu sunt infinite; astfel, El cheamă cele inexistente de parcă ar exista¹³, iar ele, într-adevăr, vin la existență¹⁴. Un alt exemplu este *katechon*-ul¹⁵, care amână sfârșitul lumii: el pare să fie uneori înlăturat și lumea să se sfârșească¹⁶, alteori acest sfârșit pare îndepărtat, cu posibilitatea de a-l grăbi¹⁷... dar, totuși, se realizează un singur gând:

1 Despre perihoreză, a se vedea mai sus.

2 *Epistola către efeseni*, 3:11; *Romani*, 8:28-30; *Efeseni*, 1:9,10; *Evrei*, 13:20; *I Petru*, 1:18-20; *Apocalipsa*, 13:8.

3 *Epistola către romani*, 11:36.

4 *Epistola către romani*, 3:25; *Efeseni*, 1:4-11; *Epistola către evrei*, 13:20; *I Petru*, 1:18-20; *Apocalipsa*, 13:8

5 A se vedea *Genesa*, 9:16; *Isaia*, 51:4; 61:8; *Ieremia*, 32:40; *Ezechiel*, 16:60; 37:26; *Epistola către evrei*, 13:20.

6 „Eu, Domnul, Te-am chemat ca să dai mântuire, și Te voi lua de mână, Te voi păzi și Te voi pune ca legământ al poporului, ca să fii Lumina neamurilor” ș.urm., *Isaia*, 42:6.

7 Deși nu cunoaștem niciun autor care să fi aplicat astrilor eticheta „regn”, să ne fie îngăduit, totuși, a-i desemna ca atare. În definitiv, nici definiția de dicționar pentru „regn” nu este mai corectă: dacă, potrivit DEX, noțiunea înseamnă „Cea mai mare categorie sistematică în biologie; fiecare dintre cele trei diviziuni ale corpurilor din natură: animal, vegetal și mineral” (<https://dexonline.ro/definitie/regn>), atunci mineralele nu au cum să intre în „*bios* – știința viului”, ci în geologie, deci apare o incompatibilitate; pe de altă parte, definiția de dicționar consideră tacit umanitatea ca făcând parte din regnul animal, ceea ce este doar o optică secularizată, evoluționistă.

8 *Genesa*, 1:1 etc.

9 *Psalmii*, 10:16; 55:19a; *Ieremia*, 10:10.

10 A se vedea *Isaia*, 61:8; *Ieremia*, 32:40; *Epistola către evrei*, 13:20.

11 Sintagma „regnul angelic” a fost explicată și motivată mai sus.

12 După Pseudo-Dionisie Areopagitul, funcțiile și ierarhiile angelice se impart în trei: de adorarea lui Dumnezeu sunt responsabile ierarhiile serafimilor, heruvimilor și tronurilor; răspunzătoare de creație ar fi domniile, puterile și stăpânirile, iar răspunzătoare pentru umanitate sunt începătoriile, arhanghelii și îngerii.

13 *Epistola către romani*, 4:17.

14 *Genesa*, 1:3,6 etc. *Isaia*, 48:3 etc.

15 *II Tesaloniceni*, 2:6,7.

16 *Daniel*, 9:26.

17 *Isaia*, 60:22b; *II Petru*, 3:12.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:

FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

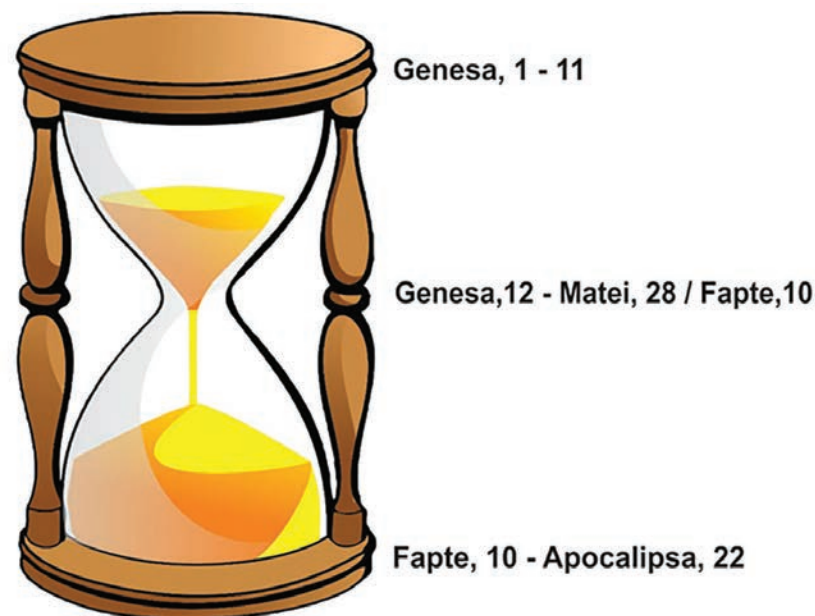
IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

planul Său, încadrat în perimetrul Sfintelor Scripturi, ale cărui progrese soteriologice cosmice sunt vizibile în „soroacele sacral-festive” (*mō'ādim; kairoi*) decise de El. Dacă trecutul, prezentul și viitorul ar fi plasate pe un segment de dreaptă, atunci acesta ar părea să fie înfășurat de o spirală care, uneori, se apropie foarte mult de acest segment, cu tot ce înseamnă această întâlnire abruptă. Adică istoria se putea desfășura în orice alt fel, dar, paradoxal, nu se putea desfășura în niciun alt fel.

Dacă am reprezenta grafic cele patru veacuri/ epoci, cele zece faze și cele 1 + 2 + 4 (+1) legăminte și lăsăminte încheiate de Dumnezeu cu capii (regali) Adam, Noe, Avraham, Moise, David, Mesia, reprezentanți ai unor diferite „case” (comunități și averi mobiliare, imobiliare și spirituale), atunci am sugera forma unei clepsidre: cupa superioară este constituită din epoca primordiilor în care întâlnim legământul edenic și lăsămintele universale adamic și noahic (*Genesa*, capitolele 1 – 11), apoi clepsidra este gătită în epocile evreiești¹ ale lăsămintelor patriarhal și davidic² și a legământului-tratat mozaic, pentru ca, ulterior, să se lărgască din nou, în epoca legământului-lăsământ-tratat mesianic³.

1 Religia israelită, organizarea politică sau instituția profeților – adică ceea ce noi socotim a fi cuprins în epoca patriarhilor evrei și epoca mozaică – nu pot fi înțelese fără a se recunoaște importanța legământului, din câte declară și William Foxwell Albright, *From the Stone Age to Christianity – Monotheism and the Historical Process*, second edition, The Johns Hopkins Press, Baltimore, Md., USA, third printing, 1967, p. 16.

2 În *Epistola către evrei*, 8:6-8, aceste lăsăminte și legământ (a se vedea și Ps. 105:9,10; II Re. 13:23; I Cr. 16:16,17; Ios. 24) sunt subsumate sintagmei „Vechiul Legământ”, iar lăsământul mesianic este denumit *διαθήκηκαινήν*, „Noul Testament/ Legământ”.

3 A se vedea, de exemplu, sintagma „legămintele făgăduinței/ jurământului”, din *Epistola către efeseni*, 2:12.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

Obiectivul avut în elaborarea planului și crearea mecanismului de implementare concretizat prin intermediul religiologiei și culturologiei este revelarea de Sine a lui Dumnezeu și oglindirea Sa în chipul spiritual și moral al omului, pentru ca acesta să își asume responsabilitatea trasată și, participând afectiv, rațional, fizic, faptic, personal, social, economic etc. la o relație dinamică și sfințitoare, să devină tot mai sfânt și mai „într-asemănător” cu Dumnezeu¹. Vom vorbi aceasta în subcapitolul „Generalități despre om, religiozitate și societate”.

Ținta acestei revelări a planului lui Dumnezeu este instituirea, prin Duhul Sfânt, de relații proschinetice-latrentice și soteriologice² cu omenirea, cu creația, precum și instituirea de relații între omenire și creație. Ținta este rezumată într-o rostire ce străbate Sfintele Scripturi ca un leit-motiv: „Iată cortul lui Dumnezeu cu oamenii! El va locui cu ei și ei vor fi poporul Lui și Dumnezeu Însuși va fi cu ei. El va fi Dumnezeul lor”³. Reiterăm că legământul intra-trinitar și planul elaborat, unic, unitar, coerent intra-sistemic, etern și fundamentat pe jertfa de Sine a Fiului lui Dumnezeu⁴, este teocentric, Îi atribuie Lui toată slava⁵, dar vizează și creația slăvitoare.

Prin intermediul acestor elemente, partenerul comunitar uman, răzvrătit împotriva Legii, prăbușit în păcat-crimă și intrat sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale – nu va fi numai socotit drept, achitat, reabilitat și restaurat⁶ la starea sa primară, de inocență (*status integritatis*), ci ridicat la niveluri superioare acesteia⁷, fiind făcut realmente virtuos, mântuit și dăruindu-i-se moștenirea plănuită de Dumnezeu⁸. Mai mult, date fiind promisiunile legământului intra-trinitar, Înomenitul Fiu și Unsul lui Dumnezeu va restaura întregul Univers amoral⁹.

Întrucât am început acest punct cu discuția despre Ipostasurile Dumnezeierii, iar apoi am coborât în cele zidite, să facem o buclă și să urcăm din nou spre Persoanele dumnezeiești, încheind rotund și triadologic; în legământul intra-trinitar și trilateral, funcțiile Ipostasurilor sunt următoarele¹⁰:

1 După *II Petru*, 1:4, teologii răsăriteni mergeau până acolo încât denumeau acest proces *theosis*, îndumnezeirea omului – nu după ființă, ci după har. Limbajul standard reformat denumește procesul „sfințire”. Noi preferăm termenul „într-asemănare”, deoarece „întru”, potrivit lui Constantin Noica, este atât static, cât și dinamic și, în timp ce ești „în” Dumnezeu, simultan înaintezi, te dezvolți, urci „înspre” El (epectază), devii tot mai asemănător Lui; procesul de „într-asemănare” cu Dumnezeu al credinciosului mântuit va dăinui o eternitate.

2 Relații care îl duc pe om la proslăvirea lui Dumnezeu și la închinarea înaintea Acestuia pe parcursul vieții, având ca rezultat mântuirea credinciosului în cadrul comunității.

3 *Leviticul*, 26:11,12; *Ieremia*, 32:38; *Ezechiel*, 37:27; *II Corinteni*, 6:16; *Apocalipsa*, 7:15; 21:3.

4 *Epistola către romani*, 3:25; *Efeseni*, 1:4-11; *Epistola către evrei*, 13:20; *I Petru*, 1:18-20; *Apocalipsa*, 13:8

5 *Epistola către romani*, 11:36.

6 În conformitate cu dicționarul Webster, „a restaura” înseamnă „A întoarce sau aduce dintr-o stare de ruină, decădere, vătămare, boală, mutilare sau vreo stare asemănătoare, la condiția sau poziția sa originală sau folosibilă și funcțională; a înlocui o parte sau piesă sau a împreuna ceea ce este rupt, spart, sfâșiat; a readuce la viață; a obține sau a da viață nouă sau energie nouă”. <http://www.websters-online-dictionary.org/definitions/restore>

7 *Isaia*, 59:21; *Epistola către romani*, 5:20b.

8 *Evangelia după Luca*, 16:10-13.

9 Sfintele Scripturi vorbesc despre o apocatastază parțială (Is. 65:17; 66:22; Mat. 17:11; Fap. 3:21; II Pet. 3:13), adică despre o restaurare și o elevare doar a creației non-umane. Îngerii, desigur, sunt excluși de la restaurare.

10 Pentru această împărțire – ca și pentru multe alte direcții de studio, mi-a fost de mare folos lucrarea *The Covenants*, de Kevin J. Conner și Kenneth Malmin, publicată de City Bible Publishing, Portland, Oregon, USA, 1997.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

1. Tatăl este inițiatorul planului și legământului intra-trinitar (omni-legământului)¹ și al legămintelor-tratate care decurg din el, legământul edenic, lăsămintele adamic, noahic, avrahamic, legământul-tratat mozaic, lăsămintele davidic și mesianic. El stabilește termenii legămintelor și lăsămintelor, face promisiunile de binecuvântare și de blestem ale legămintelor², dă Fiului un popor sau o societate a Sa³, pregătește înomenirea Fiului⁴, Îl trimite pe Fiu ca rege-reprezentant al poporului⁵, Îi dă autoritatea deplină în Ceruri și pe Pământ⁶, inclusiv autoritatea de a turna Duhul Sfânt în vederea răscumpărării poporului Său⁷;
2. Fiul acceptă să devină mijlocitorul legământului intra-trinitar (omni-legământului) și al acordurilor extra-trinitare⁸, să Se înomenească și să trăiască în acord perfect cu voia Tatălui⁹, revelată prin Biblie, să slujească printre oameni ca Profet-Învățător, să moară pe cruce¹⁰, să învie¹¹, să liturghisească în sanctuar ca Mare Preot¹² și Jertfă impecabilă¹³, să ctitorească în calitate de erou civilizator (gr., *archegétes*) o Împărăție și un popor peste care împărățește ca Rege al regilor¹⁴. Niciunul dintre ai Săi nu se pierde din Împărăția Lui¹⁵;
3. Duhul Sfânt a acceptat să acționeze în acord perfect cu voia Tatălui și să Îl umple pe Mesia, Fiul înomenit, cu toate cele necesare împlinirii lucrării Sale pe Pământ¹⁶, să autentifice legământul intra-trinitar și acordurile extra-trinitare (omni-legământul) prin semne pecetluitoare¹⁷, să fie executorul lor, să îl împărtășească credincioșilor¹⁸ și prin ei și să aibă grijă să fie îndeplinit întru totul.

Studiul de față va dezvolta și va demonstra aceste enunțuri.

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

Conform Sfințelor Scripturi, YHWH, Dumnezeu biblic, nu este numai Atoateziditorul și, astfel, Proprietarul absolut și veșnic al creației Sale, ci e și Purtătorul ei de grijă, Susținătorul ei. El are funcții juridice și, simultan, economice. Toate lucrurile din lume sunt susținute laolaltă și co-există sau se desfășoară în acord cu un plan providențial bine-stabilit al lui Dumnezeu, pe care Sfințele Scripturi ale Noului Testament îl denumesc *oikonomia*, termen pe care l-am definit mai sus. În economia divină, Dumnezeu a hotărât și a

1 *Epistola către romani*, 11:36; *I Corinteni*, 8:6; *Epistola către efeseni*, 1:9; 3:11; *II Timotei*, 1:9; *Epistola către evrei*, 13:20.
2 Binecuvântările și blestemele pot fi analizate atât din perspectiva textelor non-literare (administrativ-legale), cât și din unghi literar, ca sub-specii.
3 *Evanghelia după Ioan*, 17:2,6.
4 *Epistola către coloseni*, 2:9; *Epistola către evrei*, 10:5.
5 *Epistola către evrei*, 9:24.
6 *Evanghelia după Matei*, 28:18.
7 *Faptele apostolilor*, 1:4; 2:33.
8 *Psalmii*, 40:7; *I Timotei*, 2:5; *Epistola către evrei*, 8:6; 9:15; 12:24; *I Ioan*, 2:1.
9 *Epistola către galateni*, 4:4; *Epistola către evrei*, 2:14-18; 10:7-9.
10 *Epistola către filipeni*, 2:8; *Evanghelia după Ioan*, 3:14; 8:28a.
11 *Evanghelia după Matei*, 16:21; *Marcu*, 8:31; *Luca* 24:7; *Faptele apostolilor*, 17:3; *I Corinteni*, 15:20,23.
12 *Epistola către evrei*, 2:17; 3:1; 4:14,15; 5:5-10; 6:20; 7:15-28; 8:1-4; 9:11-14; 10:11,12,21.
13 *Epistola către romani*, 3:25; *Epistola către efeseni*, 5:2a; *Epistola către evrei*, 7:27; 9:14; 10:5-20; *I Ioan*, 2:2; 4:10.
14 *Apocalipsa*, 17:14; 19:16.
15 *Evanghelia după Ioan*, 6:37-40; 17:6,9,11.
16 *Evanghelia după Matei*, 3:16; *Luca*, 4:1,14,18; *Ioan*, 3:34.
17 *Genesa*, 17:11; *Epistola către romani*, 4:11; *II Corinteni*, 1:22; *Epistola către efeseni*, 1:13,14; 4:30; *II Timotei*, 2:19.
18 *Isaia*, 59:21; *Evanghelia după Ioan*, 14:16,17,26; 15:26; 16:13-15; *Faptele apostolilor*, 1:8; 2:17,18,33.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

planificat desfășurarea și finalitatea creației și a omului: astfel, cărțile *Tanakh*-ului („Vechiul Testament” sau Biblia ebraică) ne dezvăluie îndeosebi pregătirea mântuirii, iar cărțile *Legământului Înnoit* („Noul Testament”), arată realizarea mântuirii în mod iubitor, dinamic și personal prin Înomenitul Fiu al lui Dumnezeu, Mesia, Isus Hristos.

Vom schița acum planul etern al lui Dumnezeu, iar ulterior vom continua prin discutarea instrumentelor umane ale implementării planului, a mecanismului implementării, a obiectivului și țintei planului dumnezeiesc.

În *Omul și sacrul*, filosoful Roger Caillois surghiunește într-o sărmană notă de subsol un adevăr absolut fundamental:

...Teoria sărbătorii... ar trebui îndeosebi articulată unei teorii a sacrificiului. Într-adevăr, acesta pare un fel de conținut privilegiat al sărbătorii. El este aidoma mișcării interioare pe care o rezumă sau îi dă sens. Amândouă se înfățișează în același raport ca sufletul și trupul... Dialectica sărbătorii o dublează și o reproduce pe aceea a sacrificiului¹.

Filosoful francez proclama un adevăr intuit și propovăduit de marile religii: lumea poate beneficia de odihnă, de abundență și de sărbătoare numai grație unui sacrificiu central cultului² și, de fapt, și oricărui cult, un sacrificiu primordial, săvârșit înainte de întemeierea lumii³. Jertfa Zeului și odihna lumii manifestată prin bucuriile simple ale vieții și ale praznicelor se întreș.

La fel stau lucrurile și în Sfintele Scripturi⁴, care declară de mult acest adevăr: nu *in illo tempore*, ci în „veșnicia trecută” a avut loc jertfa Zeului. Aceasta era o jertfă atotcuprinzătoare plănuită de Cel în care toate promisiunile sunt „Da” și „Amen”; ea a avut loc în mod potențial, în planul veșnic și virtual al lui Dumnezeu, și urma să se concretizeze în timpul istoric și să se materializeze în spațiul perceptibil, pe Golgota. Chiar mai mult, declarăm categoric că **numai pe baza dumnezeieștii și ispășitoarei jertfe de Sine primordiale, adică a muncii sufletului lui Mesia⁵, plănuită în „eternitateatrecută” și oferită oamenilor⁶, urma credinciosul să-și găsească odihna sufletului propriu⁷ și să se bucure nu de sărbătorile oamenilor păcătoși, ci de răgazul, odihna și îndestularea Praznicelor DOMNULUI Preasfânt⁸.**

La temelia întregii creații, a susținerii sale laolaltă de către Cel Atotputernic (*Pantokrator*, gr.)și a restaurării sale stă o jertfă întemeietoare⁹, sau, poetic spus, **Universul este zidit pe răstignirea unei Persoane**

1 Roger Caillois, *Omul și sacrul*, Editura Nemira, București, ed. a doua revizuită, 2006, trad. Dan Petrescu, p. 115, ns1.

2 Sabatino Moscati, *Vechi imperii ale Orientului*, Editura Meridiane, București, 1982, trad. A. Lăzărescu, p. 56; Fernand Robert, *Religia greacă*, Editura Teora, București, 1998, tr. M. Lazurca, p. 29.

3 Sau cel puțin *in illo tempore*.

4 Din păcate (adică din cauza mărginirilor și a opacității pe care răzvrătirea împotriva Legii și prăbușirea în păcatul-crimă din *Genesa*, capitolul 3, le-a pricinuit minții și sufletului omenesc), acest subiect se discută mult prea rar.

5 *Isaia*, 53:11.

6 *Evanghelia după Matei*, 11:28-30.

7 *Isaia*, 59:11; *Epistola către evrei*, 4:1-11.

8 Îi mulțumesc lui Beniamin Fărăgău, care, în timpul deceniilor de studiu biblic oferite sacrificial tuturor celor interesați, m-a ajutat să văd acest adevăr.

9 Această afirmație nu a fost însușită de teologia biblică de la antropologia culturală, ci apropierea s-a desfășurat în sens mai degrabă invers. David Livingstone și Henry Clay Trumbull, care au scris lucrări nemuritoare despre legământul de sânge, au fost în primul rând misionari și predicatori, nu antropologi. În ceea ce privește o tratare a mecanismului victimar din perspectivă antropologică, a se vedea, de exemplu, operele lui René Girard, *Violența și sacrul*, Editura Nemira, București, 1995, tr. M. Antohi, sau *Despre cele ascunse de la întemeierea lumii*, cercetări întreprinse cu Jean-Michel Oughourlian și Guy Lefort, Editura Nemira,

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

dumnezeiești.Întregul plan al Sfintelor Scripturi arată că toate legămintele și lăsămintele încheiate între Dumnezeu și oameni provin din *hesed*-ul dumnezeiesc – concept biblic fundamental despre care vom mai discuta – își au obârșia ideea, autoritatea și capacitatea de a institui acorduri și de a le face să fie eficiente, materializând voia Sa prin legământul intra-trinitar, prin **eternul legământ de sânge**¹ încheiat între Persoanele Dumnezeirii în „eternitatea trecută”, înainte de întemeierea lumii, legământ de sânge prin care Fiul lui Dumnezeu a acceptat să își verse sângele pentru răscumpărarea din robie și mântuirea celor care constituie comunitatea de confrăți co-moștenitori ai Săi. Sângele vărsat de către Fiul lui Dumnezeu nu este numai prețul de răscumpărare al confrăților co-moștenitori ai Săi, ci, de asemenea, furnizează temeiul legal pentru jertfirea și vărsarea ulterioară a sângelui animalelor, ca mod de autentificare, de însemnare pecetluitoare a diferitelor legăminte și lăsăminte. Așadar, legământul intra-trinitar atotcuprinzător – sau eternul legământ de sânge – înglobează legământul creației și lăsămintele răscumpărării, precum și un obiectiv și o țință: cunoașterea lui Dumnezeu de către om, cunoaștere care îl duce la o viață de slăvire, de închinare și, în final, de mântuire². Toate celelalte acorduri încheiate cu oamenii nu sunt altceva decât faze care dezvăluie progresiv acest Legământ Etern.

Pentru a demonstra biblic și teologic declarația de mai sus, transcriem câteva pasaje din Sfintele Scripturi:

⁴Cine a făcut și a împlinit aceste lucruri? Acela care a chemat neamurile de la început, Eu, Domnul, Cel dintâi și Același până în cele din urmă veacuri.
Isaia, 41:4.

⁹Iată că cele dintâi lucruri s-au împlinit și vă vestesc altele noi; vi le spun mai înainte ca să se întâmple.
Isaia, 42:9.

⁹„Să se strângă toate neamurile și să se adune popoarele! Cine dintre ei a vestit aceste lucruri? Care dintre ei ne-au făcut cele dintâi proorocii? Să-și aducă martorii și să-și dovedească dreptatea, ca să asculte oamenii și să zică: «Adevărat!»

¹⁰Voi sunteți martorii Mei” – zice Domnul – „voi și Robul Meu pe care L-am ales, ca să știți, ca să Mă credeți și să înțelegeți că Eu sunt: înainte de Mine n-a fost făcut nici un Dumnezeu și după Mine nu va fi.

¹¹Eu, Eu sunt Domnul, și afară de Mine nu este nici un Mântuitor!

¹²Eu am vestit, am mântuit, am prorocit, nu sunt străin între voi; voi Îmi sunteți martori” – zice Domnul – „că Eu sunt Dumnezeu.

¹³Eu sunt de la început și nimeni nu izbăvește din mâna Mea; când lucrez Eu, cine se poate împotrivi?”
Isaia, 43:9-13.

⁶Așa vorbește Domnul, Împăratul lui Israel și Răscumpărătorul lui, Domnul oștirilor: „Eu sunt Cel dintâi și Cel de pe urmă, și afară de Mine, nu este alt Dumnezeu.

⁷Cine a făcut proorocii ca Mine (să spună și să-Mi dovedească!), de când am făcut pe oameni din vremurile străvechi? Să vestească viitorul și ce are să se întâmple!

București, 1999, tr. M. Runcan.

1 *Evanghelia după Matei*, 25:34; *Epistola către efeseni*, 3:11; *Romani*, 3:25; 8:28-30; *Efeseni*, 1:4,5,9,10;2:10; *II Timotei*, 1:9; *Tit*, 1:2; *Evrei*, 13:20; *I Petru*, 1:18-20; *Apocalipsa*, 13:8; 17:8.

2 Răspunsul adecvat al lui Moise după ce beneficiase de teofanie și de revelația Numelui YHWH, adică a caracterului și atributelor dumnezeiești (Ex. 34:5-7) a fost cel de închinare (Ex. 34:8), iar apoi, cel al slujirii (Ex. 34:9-28).

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

⁸Nu vă temeți și nu tremurați; căci nu ți-am vestit și nu ți-am spus Eu de mult lucrul acesta? Voi Îmi sunteți martori! Este oare un alt Dumnezeu afară de Mine? Nu este altă Stâncă, nu cunosc alta!
Isaia, 44:6-8.

²¹Spuneți-le și aduceți-i încoace, ca să se sfătuiască unii cu alții! Cine a prorocit aceste lucruri de la început și le-a vestit de mult? Oare nu Eu, Domnul? Nu este alt Dumnezeu decât Mine, Eu sunt singurul Dumnezeu drept și mântuitor, alt Dumnezeu afară de Mine nu este.
Isaia, 45:21.

⁹Aduceți-vă aminte de cele petrecute în vremurile străbune; căci Eu sunt Dumnezeu și nu este altul, Eu sunt Dumnezeu și nu este nici unul ca Mine.
¹⁰Eu am vestit de la început ce are să se întâmple și cu mult înainte ce nu este încă împlinit. Eu zic: „Hotărârile Mele vor rămâne în picioare și Îmi voi aduce la îndeplinire toată voia Mea”.
¹¹Eu chem de la răsărit o pasăre de pradă, dintr-o țară depărtată, un om ca să împlinească planurile Mele: da, Eu am spus și Eu voi împlini; Eu am plănit și Eu voi înfăptui.
Isaia, 46:9-11.

³De multă vreme am făcut cele dintâi proorocii, din gura Mea au ieșit și Eu le-am vestit: deodată am lucrat și s-au împlinit.
Isaia, 48:3.

Trecând în colecția de cărți ce compun Noul Testament, putem selecta alte pasaje grăitoare pentru demersul nostru:

⁷Noi propovăduim înțelepciunea lui Dumnezeu, cea tainică și ținută ascunsă, pe care o rânduisese Dumnezeu, spre slava noastră, mai înainte de veci
⁸și pe care n-a cunoscut-o nici unul din fruntașii veacului acestuia; căci, dacă ar fi cunoscut-o, n-ar fi răstignit pe Domnul slavei.
I Corinteni, 2:7,8.

¹⁸căci știți că nu cu lucruri pieritoare, cu argint sau cu aur, ați fost răscumparați din felul deșert de viațuire pe care-l moșteniserăți de la părinții voștri,
¹⁹ci cu sângele scump al lui Hristos, Mielul fără cusur și fără prihană.
²⁰**El a fost cunoscut mai înainte de întemeierea lumii**¹ și a fost arătat la sfârșitul vremurilor pentru voi...
I Petru, 1:18-20.

Iar *Apocalipsa*, 13:8, spune²: „Toți locuitorii Pământului i se vor închina, și anume aceia ale căror nume nu au fost scrise **de la întemeierea lumii**³ în Cartea Vieții Mielului⁴, Care a fost înjunghiat”⁵.

1 Subl. ns.

2 <https://www.bibleserver.com/NTR/Revela%C5%A3ia13>

3 Subl. ns.

4 Atât rabinii, cât și teologii creștini și-au pus întrebări privitoare la această carte: care ar putea fi natura sa? Ce conține ea? Autorul de față crede că ea este cartea legământului veșnic, încheiat între Tatăl și Fiul prin Duhul Sfânt și conține numele tuturor membrilor casei de legământ a Mielului.

5 13:8 Sau: ale căror nume nu au fost scrise în Cartea Vieții Mielului, Care a fost înjunghiat de la întemeierea lumii. N. tr.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:

FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

²⁰Dumnezeul păcii, Care, prin sângele **legământului celui veșnic**¹, a sculat din morți pe Domnul nostru Isus, marele Păstor al oilor,

²¹să vă facă desăvârșiți în orice lucru bun, ca să faceți voia Lui și să lucreze în noi ce-I este plăcut, prin Isus Hristos. A Lui să fie slava în vecii vecilor! Amin.

Epistola către evrei, 13:20,21.

Iar dacă există oameni care, prin pocăință și credință, își întemeiază ființa și viața pe jertfa Zeului, atunci Același Duh Care Se odihnea peste Mesia², Se odihnește și peste ei, mai ales atunci când ei, ca și El, sunt persecutați de dragul Său³; în prezent, prin praznice, aceștia resimt și manifestă un entuziasm⁴care, uneori, se manifestă exuberant, toate acestea formând un întreg unic, unitar și indivizibil⁵, iar viitorul și eternitatea lor va fi caracterizată de paradoxul stării și, simultan, al activității, de odihna mișcătoare, de oprirea stabil-mobilă a voinței în Dumnezeu⁶, de pacea săltătoare⁷, provenite din Mișcătorul nemișcat, din Cel ce dă odihnă creației și, simultan, Cel ce Se odihnește.

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

Declarația categorică și conglăsuitoare a tuturor scriitorilor sfinți menționați mai sus, Isaia, Pavel, Petru, Ioan și autorul *Epistolei către evrei*, este regăsită în teologie ca doctrina despre Hotărârile sau Decretele lui Dumnezeu. Să vedem ce înseamnă aceasta.

De la un capăt la celălalt, Sfintele Scripturi declară suveranitatea lui Dumnezeu: El este Acela care lucrează toate după buna plăcere sau după sfatul voii Sale⁸. Dumnezeu este Acela care, înainte de întemeierea lumii, în mod suveran și potrivit bunei Sale plăceri, a hotărât un plan etern⁹. El este Acela care, în mod progresiv, a vestit omenirii despre acesta și l-a și realizat¹⁰ conform voii Sale¹¹, spre slava Sa. Toate lucrurile care se

1 Subl. ns. A se vedea și *Isaia*, 61:8; *Ieremia*, 32:40.

2 *Isaia*, 11:2; 61:1.

3 *I Petru*, 4:14.

4 Termenul „entuziasm”, starea de însuflețire puternică însoțită de exteriorizarea bucuriei (<https://dexonline.ro/definitie/entuziasm>), provine din cuvintele grecești *en-*, *theos* și *ousia*, care înseamnă „luat în posesie de către esența unui zeu”. <https://en.wikipedia.org/wiki/Enthusiasm>

5 În acest fel, contestăm concluziile unora care, citând *Exodul*, 23:14-16; 34:14,17-23,27,28 și *Deuteronomul*, 16:16,17, afirmă că validitatea sau invaliditatea Praznicelor lui YHWH nu ar depinde de sacrificiile animale și ritualurile de la cort/ templu, întrucât Dumnezeu a poruncit păzirea sărbătorilor Lui înainte de a-i da lui Moise vreo poruncă ritualic-sacrificială. A se vedea Fred R. Coulter *Occult Holidays or God's Holy Days – Which?*, York Publishing Company, Hollister, California, USA, second printing second edition, 2010, p. 139.

6 După cum va zice Maxim Mărturisitorul, *apud* Mihai Himcinschi (*Relația Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul în teologia răsăriteană și apuseană. Implicațiile doctrinei și spirituale ale acesteia*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2002, p. 14).

7 André Scrima, *Antropologie apofatică*, Editura Humanitas, București, 2005, p. 178.

8 *Epistola către efeseni*, 1:11.

9 *Daniel*, 4:25,34,35.

10 Această afirmație consolidează rostirea lui John H. Walton, care scrie că, în viziunea modernă asupra lumii, funcția este o consecință a structurii, pe când în viziunea antică asupra lumii *funcția era o consecință a scopului*. John H. Walton, „Creation”, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 164.

11 În teologie, studierea legămintelor – mai ales a legământului veșnic (Ier. 32:40; Evr. 13:20) sau a răscumpărării prin plata unui

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

întâmplă sunt hotărâte din eternitate și fac voia Lui în întreaga Sa creație, atât cea naturală, cât și cea spirituală, potrivit planului Lui¹.

Iată ce scrie teologul sistematician Louis Berkhof:

Dintre lucrările pur imanente ale lui Dumnezeu (*opera ad intra*) trebuie să deosebim cele care vizează direct creaturile lui Dumnezeu (*opera ad extra*). Unii teologi, pentru a evita înțelegerea eronată, preferă să vorbească despre *opera immanentia* și *opera exeuntia*, subdivizând prima în două clase, *opera immanentia per se*, care sunt *opera personalia* (generarea, filiația și spirația) și *opera immanentia donec exeunt*, care sunt *opera essentialia*, adică lucrările Triunului Dumnezeu, diferite de lucrările oricărei Persoane a Dumnezeirii, care sunt imanente în Dumnezeu până când sunt realizate în lucrările creației, providenței și răscumpărării. Hotărârile divine constituie această clasă de lucrări divine. Ele nu sunt descrise în rezumat în Scriptură, ci sunt expuse în realizarea lor istorică².

Despre această doctrină, Wayne Grudem notează:

Hotărârile lui Dumnezeu reprezintă *planurile Sale eterne prin care, înainte de crearea lumii, El a determinat tot ce se întâmplă în univers*. Doctrina aceasta se aseamănă cu doctrina suveranității, însă în acest loc ne gândim la deciziile luate de Dumnezeu *înainte ca lumea să fi fost creată*, și nu la acțiunile Sale suverane în timp. Acțiunile Sale suverane reprezintă punerea în aplicare a hotărârilor eterne luate cu mult timp în urmă. (...) Este potrivit să concluzionăm (...) că tot ce face Dumnezeu a fost planificat înainte de crearea lumii – de fapt, lucrurile acestea au făcut parte dintr-un plan etern al Lui. Scopul evidențierii hotărârilor lui Dumnezeu este acela de a ne ajuta să ne dăm seama că El nu face planuri în mod instantaneu, pe măsură ce se desfășoară lucrurile. El cunoaște sfârșitul încă de la început și Își va realiza toate scopurile Sale³.

Una dintre consecințele afirmației categorice că Dumnezeu nu face planuri în mod instantaneu, pe măsură ce se desfășoară lucrurile sau, după cum cânta Psalmistul, „Sfaturile Domnului dăinuiesc pe vecie și planurile inimii Lui din neam în neam”⁴, este aceea că hotărârile Lui cuprind toate lucrurile care se întâmplă⁵. Henry Clarence Thiessen, scriind despre aceste hotărâri ale lui Dumnezeu, explică:

Ele includ tot trecutul, prezentul și viitorul; ele cuprind lucrurile pe care El le aduce în mod eficace la îndeplinire, cât și lucrurile pe care El numai le permite (Is. 46:10 și urm.). Cu alte cuvinte, cu infinita Sa putere și cu infinita sa înțelepciune, din veșnicia trecută, Dumnezeu a decis și a ales și a hotărât cursul tuturor evenimentelor, fără excepție, pentru toată eternitatea care urmează⁶.

preț – aduce lumină asupra acestui subiect de o importanță deosebită.

1 Louis Berkhof, *Systematic Theology*, The Banner of Truth Trust, Carlisle, Pennsylvania, USA, 1988, p. 100.

2 *Idem*, p. 101.

3 Wayne Grudem, *Teologie sistematică*, Editura Făclia și Editura Universității Emanuel, Oradea, 2004, trad. D. Moga, p. 353.

4 *Psalmii*, 33:11.

5 A se vedea elocventele versete din *Fapte*, 2:23; 15:17b, 18 etc.

6 Henry Clarence Thiessen, *Prelegeri de teologie sistematică*, publicat de Societatea Misionară Română, p. 116. Nu sunt precizate locul și anul apariției, nici numele traducătorului. Cu privire la caracterul neschimbător sau imuabilitatea lui Dumnezeu, a se vedea *Maleahi*, 3:6; *Iacov*, 1:17; *Epistola către evrei*, 13:8.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

În mărețul plan al transcendentului Dumnezeu, toate lucrurile erau hotărâte înainte de întemeierea lumii: în plan erau incluse multe faze și operații: crearea universului și a omului; intrarea păcatului în lume și sfârșirea purității Creațiunii; răzvrătirea împotriva Legii, prăbușirea omului în păcat-crimă și noul său statut, acela de păcătos-criminal, intrat sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale; promisiunea răscumpărării fraților-moștenitori prin jertfa prețioasă a lui Mesia, revelat și înjunghiat la începutul sfârșitului vremurilor; *tikun ha-’olam*, adică restaurarea universului sau mântuirea cosmică, evenimentul în care, în Hristos, vor fi recapitulate toate lucrurile¹; precum și rolul jucat de fiecare dintre Ipostasurile Trinității în toate acestea.

În ceea ce privește studiul nostru, vom vedea că, prin evenimentul răzvrătirii împotriva Legii și a prăbușirii omului în păcat-crimă, Dumnezeu nu a fost luat prin surprindere și, strâmtorat de situație, ar fi alcătuit un plan B, secund, ci, înainte de a exista problema (în speță, răzvrătirea-prăbușire în păcat-crimă), în mod suveran, Dumnezeu deja făurise rezolvarea ei: în eternitatea trecută, Fiul lui Dumnezeu acceptase deja să Se înomenească² și să devină Mântuitorul. În dialogul care a avut loc în eternitatea trecută, Mesia, Acela care urma să odihnească Duhul lui YHWH³, acceptase ca prin *muncile* sufletului Său să pună pe mulți oameni într-o stare după voia lui Dumnezeu și să ia asupra Lui povara nelegiuirilor lor⁴. El acceptase să Se înomenească, să adauge omenitate la dumnezeirea Sa⁵ și să ispășească păcatul prin Persoana și jertfa Lui⁶. Și întrucât înainte de a exista problema – răzvrătirea-prăbușire în păcat-crimă și intrarea omului sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale – Dumnezeu făurise deja soluția, atunci, în consecință, Dumnezeu Se putea odihni și putea să Se bucure, să sărbătorească entuziast.

Mai mult, creând lumea și susținând-o laolaltă, pe baza relației Sale cu ea, El i-a împărtășit acesteia sentimentele Lui de odihnă, de entuziasm și, repetăm, **numai cel care a acceptat planul lui Dumnezeu, adică *munca* sufletului lui Mesia, plănuită în „eternitatea trecută” și oferită oamenilor⁷, găsește *odihna* sufletului propriu⁸ și se poate bucura entuziast⁹ de legământul cu Dumnezeu, împărtășit lui de Același Duh Care se odihnea peste Mesia¹⁰.**

Odihna nu constă în sărbătorile oamenilor păcătoși și nu este numai o stare interioară și o manifestare exterioară, ci, mai presus de acestea, este părtășia cu o Persoană: Mesia. El este Acela care, în urma muncii Sale

1 *II Corinteni*, 5:19a.

2 *Psalmi*, 40:6-8: „Tu nu dorești nici jertfă, nici dar *de mâncare*, ci mi-ai străpuns urechile; nu ceri nici ardere de tot, nici jertfă de ispășire. Atunci am zis: «Iată-Mă că vin! - în sulul cărții este scris despre Mine - vreau să fac voia Ta, Dumnezeule! Și Legea Ta este în fundul inimii Mele.»”

3 A se vedea *Isaia*, 11:2: „Duhul lui YHWH **Se va odihni** peste El, duh de înțelepciune și de pricepere, duh de sfat și de tărie, duh de cunoștință și de frică de YHWH”. Subl. ns. A se vedea și *Isaia*, 42:6.

4 *Isaia*, 53:11.

5 A se vedea *Evanghelia după Ioan*, 1:1-14; *Epistola către coloseni*, 1:15-20; *Evanghelia după filipeni*, 2:5-11; *Epistola către evrei*, 1:1-3.

6 *Evanghelia după Ioan*, 1:29,36 etc. Aceia care cred că Dumnezeu ar fi fost luat prin surprindere sau a mai făcut un plan după ce l-a elaborat pe primul, demască o viziune foarte limitată, nedemnă de Dumnezeu.

7 *Evanghelia după Matei*, 11:28-30.

8 *Isaia*, 53:11; 59:21; *Evanghelia după Matei*, 11:28,29; *Epistola către evrei*, 4:9-11; *Apocalipsa*, 14:13.

9 Termenul „entuziasm”, starea de însuflețire puternică însoțită de exteriorizarea bucuriei (<https://dexonline.ro/definitie/entuziasm>), provine din cuvintele grecești *en-*, *theos* și *ousia*, care înseamnă „luat în posesie de către esența unui zeu”. <https://en.wikipedia.org/wiki/Enthusiasm>

10 *saia*, 11:2.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

jertfitoare și răscumpărătoare, împărtășește celor care cred în El, răgazul, odihna¹ și îndestularea Praznicelor DOMNULUI Preasfânt. Odihna Praznicelor este prefigurarea odihnei veșnice, de care Satan și ai săi nu vor beneficia².

Să prezentăm mai pe larg aceste declarații.

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

Pentru a demonstra declarațiile de mai sus, vom lua ca studiu de caz un pasaj deosebit de grăitor, scris prin Duhul Sfânt de apostolul Pavel:

3 Binecuvântat să fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Isus Hristos, Care ne-a binecuvântat cu orice fel de binecuvântare duhovnicească în locurile cerești, în Hristos!

4 **În El, Dumnezeu ne-a ales înainte de întemeierea lumii**, ca să fim sfinți și fără pată înaintea Lui. În dragoste, 5 El³ **ne-a predestinat pentru înfiere** prin Isus Hristos, după buna plăcere a voii Sale,

6 spre lauda harului Său slăvit, pe care ni l-a arătat cu bunătate în Preaiubitul Lui.

7 În El avem răscumpărarea, prin sângele Lui, iertarea păcatelor, după bogăția harului Său,

8 pe care l-a revărsat peste noi cu toată înțelepciunea și priceperea.

9 El⁴ a binevoit să ne descopere **taina voii Sale, potrivit cu ceea ce plănuise în El Însuși, după buna Lui plăcere**,

10 ca s-o ducă la îndeplinire la împlinirea vremurilor, și anume să le aducă pe toate împreună, în Hristos: cele din Cer și cele de pe Pământ.

11 În El am fost și aleși⁵, fiind **rânduți mai dinainte după planul Celui Care le face pe toate după scopul voii Sale**,

12 pentru ca noi, cei care am nădăjduit primii în Hristos, **să slujim de laudă slavei Lui**.

Epistola către efeseni, 1:3-12⁶.

Dezghiocând acest pasaj inspirat, reținem următoarele aspecte generale: în urma unei deliberări sau a unei sfătuirii care a avut loc în Sine Însuși⁷, Dumnezeu a întocmit un plan providențial (v. 11) despre care *Epistola către efeseni*, 3:11, spune că este etern:

1 I Petru, 4:14.

2 *Isaia*, 26:3; 14:7; 48:22; 57:20,21; *Apocalipsa*, 20:10. Dacă ar fi pedepsiți toți cei răi, unde ar mai fi bunătatea și îndurarea lui Dumnezeu?... Iar dacă ar fi mântuiți și restaurați toți cei răi, unde ar mai fi dreptatea lui Dumnezeu?...

3 1:5 Adopția (înfierea) era un act juridic, cunoscut cititorilor din cultura greco-romană, prin care un tată ia sub autoritatea sa paternă un fiu sau o fiică dintr-o altă familie; cel adoptat primește același statut și aceleași drepturi ca cele ale unui fiu născut în acea familie: ia numele noului părinte, devine moștenitorul lui, rămânând unit cu vechea sa familie numai prin legături de sânge. N. tr.

4 1:8-9 Sau: peste noi. Cu toată înțelepciunea și priceperea, 9 El. N. tr.

5 1:11 Lit.: am fost trași la sorți, am fost făcuți moștenire; unele traduceri redau: am fost făcuți moștenitori. N. tr.

6 <https://www.bibleserver.com/NTR/Efeseni1>. Caracterele îngroșate reprezintă sublinierea noastră.

7 Probabil între Ipostasurile Trinității; textul sacru nu explicitează.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

1. Acest plan era unirea tuturor lucrurilor din Ceruri și de pe Pământ (Ef. 1:9,10);
2. În vederea unirii tuturor lucrurilor din Ceruri și de pe Pământ (v. 10), Dumnezeu a luat anumite hotărâri și a realizat anumite acțiuni: a binecuvântat o comunitate (v. 3) formată din indivizi aleși în Hristos (v. 4), a predestinat în vederea adopției (v. 5), a arătat har (v. 6), a răscumpărat, iertând păcate (v. 7), a revărsat har (vs. 7b, 8a), a făcut un „recensământ” (4-7, 11, 12), a binevoit să reveleze voința divină tainică¹ a planului alcătuit suveran în Sine Însuși (v. 9);
3. Hotărârile luate în planul tainic al lui Dumnezeu au un mediu de împlinire: în Hristos (vs. 4,10)²; așadar, cele din Ceruri și de pe Pământ se vor „recapitula” în Hristos-Capul sau Căpetenia³;
4. Pe baza voinței Sale tainice (v. 9), Dumnezeu urma să realizeze acest plan în conformitate cu un *kairos*, un soroc (v. 10).

Pasajul din *Epistola către efeseni* prezentat mai sus este scris de apostol pentru a pregăti o discuție amplă despre doctrinele precunoașterii, alegerii, predestinării, mântuirii⁴ etc. dar, cu toate acestea, coordonatele sale fundamentale rămân, iar dacă la ele adăugăm versete de genul celor din 3:11 și *Epistola către romani*, 8:28 și din alte pasaje, putem deduce că acest măreț plan providențial este unic, fiind un sistem gigantic, unic, unitar, coerent, rațional, integrator, elaborat prin hotărâri eterne⁵, care se înfăptuiesc în timp, în serii succesive⁶ și este revelat progresiv.

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

În expunerea despre planul lui Dumnezeu, Henry Clarence Thiessen tratează despre temeiurile hotărârilor lui Dumnezeu observând că, în elaborarea acestora, Dumnezeu a fost perfect liber, voluntar și nu a acționat constrâns sau din necesitate:

Mai mult, decretul nu se datorează unui singur capriciu sau unei voințe arbitrare. Dumnezeu nu acționează pe baza unui simplu impuls emoțional; întotdeauna el acționează rațional. S-ar putea ca El să nu ne dezvăluie întotdeauna motivele pentru care a decretat un anumit lucru și nu altul, dar noi suntem asigurați că întotdeauna există niște motive⁷. (...) Desigur, decretul lui Dumnezeu se întemeiază pe sfatul Său preînțelept și sfânt. Fiind atotînțelept, cunoscând de la început sfârșitul, știind că păcatul va veni (de vreme ce El decisese să-I permită să vină), știind care va fi natura păcatului și ce va avea de făcut, dacă voia să mântuiască pe cineva, El Și-a întemeiat planurile pe toată cunoașterea și înțelepciunea Sa. Fiind perfect sfânt și incapabil de părtinire sau de nedreptate, El

1 A se vedea și *Epistola către efeseni*, 3:9, precum și *Epistola către romani*, 16:26.

2 A se vedea *Epistola către efeseni*, 1:3,4,7,11; 3:11.

3 *II Corinteni*, 5:19a.

4 Scriptura arată că precunoașterea, alegerea, chemarea și planul predestinării au avut loc atât **înainte** de întemeierea lumii (Io. 17:5,24; Ef. 1:4,9,11; 3:10,11; II Tim. 1:9,10; Ef. 2:10; I Cor. 2:7), cât și **de la** întemeierea lumii (Mat. 25:34; Apoc. 13:8; 17:8). Pasaje precum *Epistola către romani*, 8:29, însă, vorbesc despre precunoaștere, dar nu o plasează explicit în relație cu întemeierea lumii.

5 *Psalmii*, 33:11; *Epistola către efeseni*, 3:11; *I Petru*, 1:20; *Epistola către efeseni*, 1:4; *II Timotei*, 1:9; *Epistola către Tit*, 1:2.

6 H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 118.

7 Aici teologul american invocă *Deuteronomul*, 29:29: „Lucrurile ascunse sunt ale Domnului Dumnezeului nostru, iar lucrurile descoperite sunt ale noastre și ale copiilor noștri, pe vecie, ca să împlinim toate cuvintele Legii acesteia.” H. C. Thiessen, *op. cit.*, p. 118.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELĂȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

Și-a făcut planurile conform cu ceea ce este drept în mod absolut. El îl poate mântui pe păcătos numai dacă făcând așa rămâne drept în mod absolut (Rom. 3:25), în acest mod Dumnezeu poate fi atât iubitor cât și drept (Ps. 85:10). Deci pe temeiul înțelepciunii și al sfințeniei Sale a emis El decretele, atât pe cele eficace, cât și pe cele permissive¹.

Ce anume dorea Dumnezeu să realizeze prin planul Său?... Prin acest plan, Dumnezeu țintea spre instituirea unei relații autentice, nemijlocite și plene cu întreaga omenire și creație. Din punct de vedere uman, relația aceasta era și este întrețesută din câteva fire, cum ar fi credința în Dumnezeu, dorința arzătoare de a-L slăvi și a-I aduce închinarea, iubirea față de El și cunoașterea Sa.

În ceea ce privește obiectivul lui Dumnezeu, cel al revelării de Sine, acesta se înfăptuiește progresiv, prin intermediul revelației generale și al revelației speciale, acestea fiind distincte în ceea ce privește conținutul, scopul și destinatarii lor. Revelarea de Sine dezvăluie progresiv Ființa, caracterul și atributele lui Dumnezeu, inclusiv providența Sa, modurile în care El poartă de grijă, susține, conduce și stăpânește orice eveniment, om, familie sau popor, ajungând chiar până la izbăvirea și mântuirea omului sau a comunității celor care au receptat și au beneficiat de legământul cu Dumnezeu², demonstrându-Și astfel slava și absoluta perfecțiune. Există multe pasaje care vorbesc despre slava Domnului ce va umple tot Pământul³ sau despre serafimii care zburau și strigau unul la altul și ziceau: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul oștirilor! Tot Pământul este plin de mărirea Lui!”⁴ Există pasaje ce redau rostirea inspirată a Psalmistului, care cânta despre cerurile care istorisesc despre slava lui Dumnezeu și despre bolta cerească, povestitoare a lucrărilor mâinilor Sale. Cu privire la acest punct, Henry C. Thiessen adaugă:

Ar fi o manifestare de egoism din partea omului dacă și-ar căuta propria glorie, și aceasta din cauză că omul este păcătos și imperfect. Nu așa stau lucrurile însă cu Dumnezeu. El este absolut fără păcat și perfect în sfințenie. Prin urmare, pentru El, a-Și urmări propria glorie nu înseamnă decât a căuta gloria sfințeniei absolute și a perfecțiunii lipsite de păcat. Nu este nimeni sau nimic mai presus pentru a fi glorificat. De fapt, Dumnezeu o face și noi trebuie să urmărim în orice lucru gloria Lui care este manifestarea oricărei bunătăți, purități, înțelepciuni și a oricărui adevăr.

Iar Wayne Grudem confirmă:

Când afirmăm că Dumnezeu a creat universul ca să-și arate gloria, este important să ne amintim că, pentru El, nu a fost necesară crearea acestui univers. N-ar trebui să credem că Dumnezeu avea nevoie de mai multă glorie decât avea din veșnicie până în veșnicie în Trinitate sau că, oarecum se simțea incomplet fără gloria pe care urma să o primească de la universul creat. Asta ar însemna să negăm independența lui Dumnezeu și să insinuăm că Dumnezeu avea nevoie de univers pentru a putea fi pe deplin Dumnezeu. În schimb, trebuie să afirmăm că crearea universului a fost un act *total liber al lui Dumnezeu*. Crearea acestuia n-a fost un act necesar, ci un lucru pe care Dumnezeu a decis să îl facă din proprie voință. „Vrednic ești Doamne și Dumnezeul nostru, să primești slava, cinstea și puterea, căci Tu ai făcut toate lucrurile și prin voia Ta stau în ființă și au fost făcute!” (*Apocalipsa*,

1 H. C. Thiessen, *op. cit.*, pp. 118-119. Cât privește împărțirea voii lui Dumnezeu în cauzativă sau eficace și permisivă, ne rezervăm dreptul de a nu fi de acord cu teologul american și invităm cititorii să lectureze concluziile cărții *Suveranitatea lui Dumnezeu*, de Arthur Pink, în traducerea noastră, Editura Gratia Dei, Cluj-Napoca, 2017.

2 A se vedea *I Cronici*, 29:11; *Psalmii*, 145:8,9; *Epistola către romani*, 11:36.

3 *Numeri*, 14:21b.

4 *Isaia*, 6:3.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

4:11). Dumnezeu a dorit să creeze universul pentru a-Și demonstra excelența. Creația arată spre marea Sa putere și înțelepciunea-I infinită și, în cele din urmă, pune în lumină toate celelalte atribute ale Sale. Așadar, se pare că Dumnezeu a creat universul pentru a-și găsi plăcerea în creația Sa, pentru că El Își găsește plăcerea în creația Sa, în măsura în care creația arată spre diferite aspecte ale caracterului Său¹.

Supunem atenției versetul *Apocalipsa*, 13:8, care se poate traduce în două feluri: „Toți locuitorii Pământului i se vor închina, și anume aceia ale căror nume nu au fost scrise de la întemeierea lumii în Cartea Vieții Mielului, Care a fost înjunghiat” sau „Toți locuitorii Pământului i se vor închina, și anume aceia ale căror nume nu au fost scrise în Cartea Vieții Mielului, Care a fost înjunghiat de la întemeierea lumii”. Totuși, citind în *Apocalipsa*, 17:8, despre „locuitorii Pământului, ale căror nume n-au fost scrise în Cartea Vieții de la întemeierea lumii”, credem că Mielul este Cel înjunghiat de la întemeierea lumii, această înjunghiere având loc în eternitate și în mod potențial în planul virtual al lui Dumnezeu, și urmând să se concretizeze în timpul istoric și să se materializeze în spațiul perceptibil, pe Golgota.

Vorbind despre planul providențial și hotărârile eterne ale lui Dumnezeu, întemeierea lumii, mântuirea prin jertfa lui Mesia, secvențialitatea evenimentelor și odihna lui Dumnezeu, Beniamin Fărăgău scrie:

Toate lucrările Lui au fost, deci, isprăvite încă de la întemeierea lumii: și cele care țin de realitatea materială, și cele care țin de realitatea spirituală. Însăși mântuirea noastră era isprăvită în Hristos înainte de întemeierea lumii. (...)

Atât Pavel, cât și Petru și Ioan afirmă că Isus Hristos – Mielul fără cusur, Jertfa desăvârșită a lui Dumnezeu, care face posibilă refacerea relației noastre cu El – a fost așezat în planurile lui Dumnezeu mai înainte de orice altă lucrare a Lui². Dumnezeu a început crearea lumii abia după ce soluția Sa a fost așezată la locul ei. De aceea S-a putut El odihni de toate lucrările Lui în ziua a șaptea, deși știa că în următoarea zi, probabil, creatura mâinilor Lui Îl va necinsti și, prin aceasta, va prăvăli întregul Univers în prăpastia înstrăinării de Dumnezeu. Nimic altceva în afara soluției desăvârșite în Hristos nu putea oferi o bază pentru odihnirea lui Dumnezeu de lucrările Lui. Nimic altceva în afara soluției desăvârșite a lui Dumnezeu în Hristos nu poate oferi o bază suficientă pentru odihnirea de propriile noastre lucrări nedesăvârșite. Dacă până și faptele noastre bune sunt ca o haină mânjită înaintea Lui (vezi Isaia 64:6), cum altfel am putea să ne odihnim în prezența lui Dumnezeu, decât spălați și îndreptățiți prin sângele Domnului Isus Hristos?³

Este drept că teologul român citat scrie pasajul de mai sus în relație cu versetele 4-9 din *Epistola către evrei*, capitolul 4. Cu toate acestea, odihnirea lui Dumnezeu trebuie extinsă și asupra trăirilor sau sentimentelor pe care El le avea cu privire la întreaga creație înainte ca planul Său, din potențial și virtual, să se concretizeze în timpul istoric și să se materializeze în spațiul perceptibil. Chiar mai mult, odată ce Dumnezeu-Tatăl știa că lumea răzvrătită împotriva Legii, prăbușită în păcat-crimă și intrată sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale – urma să fie răscumpărată și restaurată prin jertfa Fiului Său – știa aceasta pentru că El Însuși hotărâse astfel – El a purces la crearea ei odihnindu-Se, bucurându-Se, celebrând, sărbătorind...și întrețesând în urzeala lumii aceste trăiri: într-adevăr, transcendentul Dumnezeu Se revelează, „El ține în mână

1 Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 287.

2 Prin expresia „așezat în planurile lui Dumnezeu mai înainte de orice altă lucrare a Lui”, teologul citat nu vrea să spună că și Isus Hristos ar fi o lucrare a lui Dumnezeu, ci că Fiul lui Dumnezeu Și-a asumat locul, statutul și funcțiile înainte de procesul creației, după cum indică și contextul.

3 Beniamin Fărăgău, *Epistola către evrei*, vol. I, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004, p. 183.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

sufletul a tot ce trăiește, suflarea oricărui trup omenesc”¹, „dă tuturor oamenilor viața, suflarea și toate lucrurile”, „în El avem viața mișcarea și ființa”², toate lucrurile se susțin laolaltă și întreolaltă din și în Hristos-Pantokrator³, Dumnezeu susține continuu toate lucrurile prin Cuvântul puterii Lui⁴, iar Pavel vorbește despre transcendența și imanența lui Dumnezeu, unindu-le în *Epistola către efeseni*, 4:6, care declară că există „un singur Dumnezeu și Tată al tuturor, Care este mai presus de toți, Care lucrează prin toți și Care este în toți”⁵.

Odată ce „Din El, prin El și pentru El sunt toate lucrurile”⁶, atunci înseamnă că sacrificiul Fiului lui Dumnezeu adus Tatălui, pe baza harului abundent, prin Duhul Sfânt, odihnirea lui Dumnezeu în soluția mesianică, bucuria Sa, sunt lucrurile care țin lumea laolaltă din eternitatea trecută până în eternitatea viitoare⁷, fapt care se vede în cartea *Apocalipsa*.

Și, încă și mai mult, atunci când Dumnezeu l-a creat pe om, El l-a plămădit pe acesta cu capacitatea – și chiar cu trebuința – de a se bucura și de a celebra relația sa cu Dumnezeu. Iată ce scrie Wayne Grudem:

Așadar, se pare că Dumnezeu a creat universul pentru a-și găsi plăcerea în creația Sa, pentru că El Își găsește plăcerea în creația Sa, în măsura în care creația arată spre diferite aspecte ale caracterului Său.

Așa se explică motivul pentru care și noi ne bucurăm spontan de tot felul de activități creatoare cărora ne dedicăm. Oamenii înzestrați artistic, muzical sau literar, se bucură să creeze opere de valoare, să vadă, să audă sau să mediteze la creațiile lor. Dumnezeu ne-a făcut în așa fel încât să ne bucurăm imitând, la nivel de făpturi create, activitățile Sale creative. Și unul din aspectele uimitoare ale umanității – spre deosebire de restul creației este capacitatea ei de a crea noi lucruri. Așa se explică de ce ne găsim plăcerea, în alte feluri de activități „creative”: multor oameni le place să gătească sau să-și înfrumusețeze casa, să lucreze în lemn sau în alte materiale, să inventeze sau să caute noi soluții aplicabile în plan industrial. Chiar și copiilor le place să coloreze desene sau să înalțe case din cuburi de lemn. Prin toate aceste activități, reflectăm într-o mică măsură activitatea creatoare a lui Dumnezeu și ar trebui să ne găsim plăcerea în acest lucru și să-I mulțumim Lui pentru ele⁸.

Așadar, rostirea lui Roger Caillois este cât se poate de adevărată în spațiul Sfintelor Scripturi: **numai mulțumită Jertfei asumate de Fiul lui Dumnezeu înainte de întemeierea lumii se face posibilă odihnirea lui Dumnezeu și a oamenilor, se pot realiza scopurile lui Dumnezeu și mântuirea oamenilor care sunt „în Hristos”⁹, adică în cadrul mesianic stabilit de El, se poate celebra înaintea Sa în cadrul unei relații de lăsământ a unei imense moșteniri constând din bucurii și bunuri spirituale și materiale, temporale și eterne.**

Or, pentru ca oamenii să se poată bucura de Dumnezeu, de planul și de hotărârile Sale eterne, de răscumpărarea din răzvrătirea împotriva Legii și din păcatul-crimă și de sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale – și izbăvirea din prezența acestuia, de restaurarea lor, ei trebuiau să fie creați cu capacitatea de a înțelege acestea, de a se închina cu mulțumire, de a celebra relația lor mântuitoare cu Dumnezeu,

1 Iov, 12:10.

2 Fapte, 17:25,28.

3 *Epistola către coloseni*, 1:17; *Apocalipsa*, 3:14 (*arché*).

4 *Epistola către evrei*, 1:3.

5 După Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 283.

6 *Epistola către romani*, 11:34-36.

7 Isaia, 14:7.

8 Wayne Grudem, *op. cit.*, p. 288.

9 *Epistola către efeseni*, 1:3,4,7,11; 3:11.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

de a dori o relație cu Dumnezeu. Vom reveni pe parcurs la trăsătura sărbătorească pusă de Dumnezeu în om odată cu crearea acestuia. Până atunci, afirmăm că funcția legământului este aceea de a „re-lega”, adică de a institui o legătură, o relație puternică, strânsă și indestructibilă, fiind mecanismul prin care Dumnezeu Își împlinește obiectivul Său revelator, ținând spre relația despre care am scris mai sus. Să privim mai îndeaproape comportamentul lui Dumnezeu față de Legământul revelat treptat, de-a lungul anumitor epoci, prin legămintele-tratate.

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

A. Veacurile / epocile.

Sfintele Scripturi arată că omului i se oferă „religia”, adică „re-legarea” de Dumnezeu printr-o relație de închinare mântuitoare. Planul lui Dumnezeu și oferta mântuirii se desfășoară de-a lungul unor **veacuri sau epoci distincte**¹. Având în vedere faptul că de-acum încolo vom opera cu noțiunea „epocă”, vom schița o definiție a acestui termen.

Diviziunea timpului este un lucru de căpătâi în toate societățile omenești care, desigur, i-au dat semnificații diferite și l-au denumit în mod divers. Romanii i-au zis *seculum*, grecii l-au denumit *aion*, eon.

Evreii au denumit timpul sau veacul prin termenul *'olam*², pentru explicarea căruia recurgem la banda lui Möbius.

Inițial, termenul *'olam* însemna „aflat dincolo de linia orizontului”, cu semnificația „veșnic, perpetuu, necurmat sau de lungă durată”³. Înseamnă aceasta că un veac este nesfârșit sau etern? Nu neapărat: înseamnă că un veac biblic nu trebuie înțeles pe baza unei durate clar definite temporal, el nu înseamnă „secol”, ci el trebuie înțeles pe baza **trăsăturilor sale caracteristice**, a unui **conținut permanent, a administrării conținutului și a garantării rezultatului promis**⁴. Deci, nu contează **durata perioadei**, ci **semnificația administrativă a perioadei**. Astfel, în Biblie, viața veșnică nu se referă la **viața eternă**, ci la viața trăită într-un fel care are **semnificație veșnică, sub specie aeternitatis**.

Deci, un veac este o perpetuitate⁵, adică fie dăinuie doar o perioadă⁶, fie durează „veșnic, etern”, iar glisarea subtilă între aceste conotații este înfățișată cât se poate de bine prin banda lui Möbius.

1 Kevin J. Conner, Kenneth Malmin, *op. cit.*, p. 3.

2 Strong H 5769.

3 Semiții și egiptenii plasau viitorul și veșnicia spațial, pe plan orizontal, „ceea ce va să vie”, nu pe plan vertical, „pogorându-se din Ceruri”.

4 După *The MacArthur Study Bible*, New King James Version, Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1997, p. 437, ns 7:16.

5 <https://dexonline.ro/definitie/perpetuitate>

6 *Exodul*, 21:8; *Psalmii*, 89:36,37.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

Banda lui Möbius. Imagine preluată de pe https://en.wikipedia.org/wiki/M%C3%B6bius_strip#/media/File:MöbiusJoshDif.jpg

O furnică ce se cațără pe bandă și începe să umble pe o fațetă a ei va reveni în același loc, după ce va fi parcurs traseul atât în interiorul, cât și în exteriorul bandei, fără ca, din punctul de vedere al insectei, ea să fi ieșit din cadrul bandei sau să fi intrat în el¹.

¹ Prin această imagine pot fi clarificate mai multe paradoxuri care fac parte din „înțelepciunea tainică a lui Dumnezeu” (I Cor. 2:7), în cadrul căreia, de exemplu, Dumnezeu este transcendent și, simultan, imanent; El este suveran, dar e aflat în relație dialogică cu omul responsabil; Dumnezeu urăște păcatul și pe păcătoși și îi condamnă pe toți, dar îi mântuiește pe unii.

Banda poate figura paradoxul că mântuirea nu este prin fapte ascultătoare, dar nu este fără fapte ascultătoare sau că în sfera de cuprindere a unui legământ universal nu intră tot universul și în sfera de cuprindere a unui legământ național nu intră întreaga națiune, dar este cuprins ceva mult mai mult decât națiunea sau, altfel exprimat, nu toți cei care descind din Israel sunt Israel, dar există israeliți care nu descind din Israel.

Prin această bandă se explică și paradoxul că legământul veșnic nu e veșnic și că este irevocabil, dar poate fi suspendat, precum și faptul că legământul este necondiționat și, simultan, poate cere anumite condiții. Dumnezeu va grăbi desfășurarea anumitor lucruri care, totuși, se vor întâmpla la vremea lor (Is. 60:22b), după cum și credincioșii pot aștepta și grăbi venirea zilei lui Dumnezeu (II Pet. 3:12). Vom analiza pe rând aceste paradoxuri.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRĂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

De-aceia Sfintele Scripturi pot vorbi despre ceva ce este „veșnic” fără ca lucrul veșnic să dureze etern¹ – el poate fi valabil doar pentru o perioadă – dar, în același timp, dacă vor să sublinieze că lucrul acela este etern, ele repetă termenul *'olam* și, astfel, apare sintagma „vecii vecilor”.

În limba greacă, termenul *'olam* a fost tradus prin *aion*, eon². Acesta *aion* înseamnă un ev, o epocă neîntreruptă, o permanență sau o veșnicie. Termenul poate cuprinde lumile, universul, totalitatea lucrurilor și oamenilor conținuți într-o perioadă administrativă anume sau întotdeauna.

În acest studiu, prin „epocă” înțelegem o perioadă caracterizată printr-un anumit legământ sau lăsământîncheiat de Dumnezeu cu un anumit bărbat, cap și reprezentant alcasei sale.

Aceste legăminte și/ sau lăsăminte instituite de Dumnezeu prefigurează sau oferă mântuirea în acea epocă, înrăuiesc religiozitatea și modul de închinare a celor incluși, modelează o concepție (coerentă sau nu, completă sau nu) despre lume și viață, furnizează reprezentări colective, generează legislații, precum și o constelație de norme, valori, atitudini, practici și instituții specifice și le administrează.

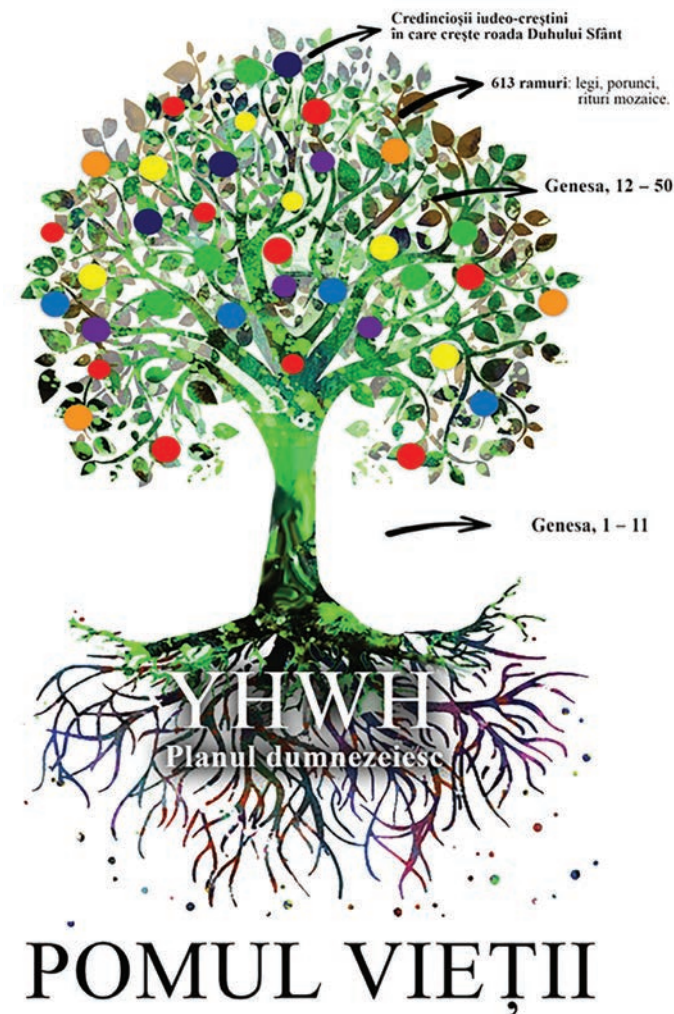
Economia lui Dumnezeu și planul Său pot fi identificate în *opera ad extra*, adică în lucrarea Dumnezeirii făcută „în exterior”, vizibilă prin epocile, legămintele, lăsămintele și legislațiile sus-menționate.

Coordonatele științelor sunt „descriere – explicare – prescriere”, iar una dintre ispitele majore ce îi ademenesc adeseori pe istorici este aceea de a glisa spre futurologie și de a oferi un contur al lumii în viitor. Noi ne vom permite să cedăm acestei tentații și, astfel, în ultimul volum al acestei lucrări vom trata despre Împărăția teonomică și teocratică mesianică și milenară a lui Dumnezeu pe Pământ, activă într-o constelație de relații active, dinamice, cu sfera culturală și cu întreaga lume, urmată de pășirea în holismul integrator al eternității.

Dacă mai sus am spus că epocile, fazele, legămintele și lăsămintele, care sunt elemente constitutive ale religiei yahwist-mesianice universaliste, pot fi prezentate prin forma unei clepsidre, acum mai oferim o posibilitate de reprezentare grafică prin modul arborescent al **pomului vieții**.

¹ În acest sens, a se citi, de exemplu, *Leviticul*, 23:14b, 31b; *Isaia*, 24:5. Robul care din dragoste pentru stăpânul său, rămâne „totdeauna” în slujba acestuia (Ex. 21:6), este eliberat obligatoriu în Anul jubiliar, dacă îl prinde în viață (Lev. 25:40,41,54).

² *Noul Testament și Psalmii*, Christliche Literatur Verbreitung, Bielefeld, Germania, 1993, în „Mic dicționar explicativ”, p. 482.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:

FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

Astfel, sistemul rădăcinos al religiei yahwist-mesianice se găsește în Ființa lui YHWH și planul Său, implementat prin intermediul omni-legământului biblic; trunchiul religiei este unitar, constând din epoca universalistă a primordiilor (*Genesa*, capitolele 1 – 11); coroana generală a acestui copac – care pare a fi un măslin¹ – o putem suprapune peste epoca patriarhilor evrei (*Genesa*, capitolele 12 – 50), iar ramurile sale sunt constituite de cele 613 legi, porunci și rituri ale mozaismului (*Exodul* – *Maleahi*).

Frunzele „pomului vieții” le putem asocia cu Legământul Mesianic (*Evanghelia după Matei* – *Apocalipsa*), care Îl prezintă pe Isus, Mesia, Fiul Înomenit al lui Dumnezeu – Tatăl, în relația cu Duhul Sfânt și cu lumea. Roada acestui pom dătător de viață sunt credincioșii iudeo-creștini. Inflorescența și roada lor este personalizată, depinzând de relația sinergică pe care o au cu Seva pomului vitalizant, Sevă care este Duhul Sfânt, Care purcede de la Tatăl, fiind trimis de Fiul. Roadele credincioșilor vor diferi ca volum și calitate, în funcție nu numai de lumina dăruită de Mediul dumnezeiesc, ci și de Seva duhovnicească acceptată.

Orice studiu ce vizează o parte din pomul vieții reprezentat mai sus va fărâmița frumusețea întregului său și va duce la trăirea unei vieți pline de practici neuniforme, desperecheate, eclecticice, chiar contradictorii. Și, dimpotrivă, orice studiu care demonstrează holismul reprezentării arborescente, are multiple șanse să înduplece cursantul să trăiască religia yahwist-mesianică universalistă într-un mod armonios și unitar, în conformitate cu adevărurile descoperite.

A. Dumnezeu, proiectantul și revelatorul planului, epocilor, legămintelor și lăsămintelor.

Nu putem reliefa îndeajuns rolul planului providențial cosmic al lui Dumnezeu, al epocilor, precum și al legămintelor și lăsămintelor ca mecanism de implementare administrativă a acestui plan. Dumnezeu împărățește în conformitate cu un anumit plan emanat din propria Sa Ființă și materializat prin epocile, legămintele și lăsămintele biblice. În acest sens, doi teologi nord-americani care, dacă ar fi cunoscut termenul „lăsământ”, credem că l-ar fi utilizat, notau:

O ierarhie majoră de idei formează fundalul teofaniilor slavei lui Dumnezeu în Vechiul și în Noul Testament. O ierarhie paralelă se aplică în Orientul Apropiat antic – nu pentru că gândirea biblică este un derivat al mediului respectiv, ci pentru că Scriptura prezintă o structură universal valabilă de idei. Ordinea ideilor este următoarea: Dumnezeu ca Rege, Regatul lui Dumnezeu, legământul/ legămintele lui Dumnezeu și administrarea legământului lui Dumnezeu. Ordinea este atât teologică, precum și logică².

Despre tema centrală a Sfințelor Scripturi, Michael Horton observa:

Ceea ce le unește (Sfintele Scripturi, n.ns.) nu este o dogmă centrală, ci o structură arhitectonică, o matrice de grinzi și stâlpi care țin laolaltă structura credinței și practicii biblice. Această structură arhitecturală față de care credem că se subordonează Scripturile însele este legământul. Nu este pur și simplu conceptul de legământ, ci existența concretă a relațiilor de legământ ale lui Dumnezeu în istoria noastră, care furnizează contextul în cadrul căruia recunoaștem unitatea Scripturii în mijlocul remarcabilei sale varietăți³.

1 Potrivit metaforei arboricole folosite de Ieremia (11:16) și preluate de rabbi Șa’ul (Rom. 11:17-24).

2 Jeffrey J. Niehaus, *God at Sinai – Covenant and Theophany in the Bible and Ancient Near East*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1995, p. 383.

3 Michael Horton, *Introducing Covenant Theology*, Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, 2006, p. 13.

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU

CUPRINS

Așadar, conchidem că Dumnezeu este Cel care a conceput legământul intra-trinitar și acordurile extra-trinitare, ca mecanism de revelare a planului Său, și le-a prezentat unor receptacule umane, parteneri (regali)¹, militând în favoarea legislațiilor prezentate parțial și progresiv și solicitând adeziunea acestora. Partenerii umani puteau accepta sau refuza legămintele și lășămintele, dar nu puteau modifica legislațiile acestora.

B. Dumnezeu respectă planul, epocile, legămintele și lășămintele revelate.

Dumnezeu Își revelează credințioșia și prin faptul că I Se poate acorda încredere: El respectă planul, epocile, legămintele și lășămintele, precum și angajamentele pe care și le-a asumat², nu le uită și nu le neglijează³.

C. Dumnezeu Își capacitează partenerii să respecte planul, epocile, legămintele și lășămintele revelate.

YHWH este veșnic și nu Se poate contesta pe Sine Însuși; El a elaborat un plan materializat în epoci și a instituit un legământ intra-trinitar din care decurg acordurile extra-trinitare care se implementează în vremelnicie, în efemerul omenesc. În pofida limitărilor capilor-receptacule cu care încheie acordurile, Dumnezeu le dă acestora putere să le respecte⁴.

D. Dumnezeu și funcția blestemelor-pedepse.

Legămintele și lășămintele sunt revelate și instituite cu oameni reali care, date fiind limitările lor, nu pot decât să încalce acordurile⁵. Separat de harul lui Dumnezeu, ce dă putere pentru respectarea legămintelor și lășămintelor, omul și-a dovedit incapacitatea sa de a ține termenii oricărui acord⁶. Totuși, ele nu sunt desființate și anulate din pricina încălcării lor de către partenerul uman comunitar intrat în aceste structuri legale; nerespectarea termenilor acordurilor, adică păcatul-crimă, este sesizată de Dumnezeu, Care este bun și îndelung-răbdător, dar Care, totodată, este și drept, sfânt și credincios. Sieși și acordurilor: în consecință, El rostește mai întâi un avertisment că va iniția un litigiu⁷ împotriva partenerului Său de acord, apoi rostește un blestem-pedeapsă și declanșează aplicarea sa.

Probabil că, atunci când citesc despre blestem, unii cititori credincioși se vor ghemui ca în fața unei erezii, considerând blestemul ca fiind demonic. Însă citirea Sfințelor Scripturi descoperă că tocmai credințioșia

1 Psalmii, 25:14; Deuteronomul, 4:13.

2 Deuteronomul, 7:9; II Cronici, 6:14; Psalmii, 111:5, 9; Epistola către romani, 1:31.

3 Exodul națiunii descinse din patriarhi este o mare dovadă, națională, istorică și paradigmatică, a credințioșiei lui Dumnezeu și a respectării promisiunii/ cuvântului dat. Sfintele Scripturi vor demonstra că există un viitor exod al unei națiuni mărețe.

4 Genesa, 1:28,29; 9:7; 18:17-19; 26:5; Exodul, 20:6; 34:7a; Deuteronomul, 4:29-31; 7:9; 30 (integral); II Samuel, 7:14b – 16; Psalmii, 89:30-37; Epistola către romani, 11:25-32.

5 În volumul al IV-lea, când vom studia legământul-tratat mozaic-canaanit, vom vedea cât se poate de clar incapacitatea omului de a respecta un legământ. Până atunci, a se vedea Epistola către romani, 2 și Epistola către efeseni, 2:4-13.

6 Evanghelia după Ioan, 15:4,5.

7 Riv (Strong H 7379): ceartă, dispută, proces. Pentru ilustrația termenului, a se vedea Deuteronomul, 4:26; 30:19; 32:1; Psalmii, 50:4-7; Isaia, 1; cărțile Osea și Ezechiel. A se vedea <http://www.agapebiblestudy.com/documents/Covenant%20Treaty%20in%20Scripture.htm>

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA
DUMNEZEIASCĂ

Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI:
FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI
EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE
PLANIFICATE DE EL

I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE

III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE

IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE
LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA
EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12

V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI
DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ

VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE:
MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A
PLANULUI LUI DUMNEZEU

lui YHWH față de acordurile inițiate de ElÎi cere să Își respecte propria natură, atribute și legi date și Îl determină să aplice blestemele-pedepse prevăzute, care, deci, sunt, simultan,**divine** și **penale**. În plus, întrucât scopul disciplinării nu este nimicirea partenerului uman comunitar, ci este unul de învățare a omului, de conștientizare a sa cu privire la cerințele dumnezeiești, de capacitate și de readucere a sa la viața în conformitate cu termenii legământului, putem spune că blestemele-pedepse dumnezeiești sunt nu numai **LEGALE**, ci și **LEGITIME**, **emise cu o motivație curată, pedagogică și recuperatoare!** În consecință, Dumnezeu poartă de grijă ca partenerul uman, declarat incapabil de a respecta legămintele¹, să treacă prin „muștrarea legământului”², de o intensitate mai mică sau mai mare³, și să ajungă a le respecta⁴. El face aceasta dând muștrarea cugetului⁵, înlocuind inimile de piatră ale poporului Său cu inimi de carne⁶, făcând o circumcizie spirituală⁷ sau, altfel spus, dăruind nașterea din nou⁸.

1 *Isaia*, 24:5.

2 *Ezechiel*, 20:37.

3 Desigur, pedeapsa maximă era moartea, fapt demonstrat prin iconolatria teriomorfă (vișelul de aur din *Exodul*, 32), prin omorârea unei întregi generații de israeliți în pustie (Num. 14:21-23; Deut. 1:35,39; Ps. 95:7-11) sau prin ruperea legământului-tratat făcut de iudei cu babilonienii, când Zedechia s-a răzvrătit și a rupt legământul cu Nebucadnețar (II Re. 24:17-20; II Cr. 36:11-21; Ez. 17).

4 *Epistola către evrei*, 8:8.

5 *I Regi*, 8:37-40.

6 *Ieremia*, 31:31-36; 32:36-40; 33:14-22; *Ezechiel*, 36:25-27; 37:26,27.

7 *Deuteronomul*, 10:16; 30:6; *Ieremia*, 4:4; *Epistola către romani*, 2:28,29; *Epistola către coloseni*, 2:11.

8 *Evangelia după Ioan*, 3; *Tit*, 3:5; *I Petru*, 1:23; *I Ioan*, 3:9.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

SECȚIUNEA A II-A

CONSIDERAȚII GENERALE
DESPRE LEGĂMINTE
ȘI LĂSĂMINTE

**PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT**

**Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE**

**I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE
ADMINISTRATIV-ECONOMICE**

**II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI
RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECIILOR
LITERARE SUMERO-AKKADIENE**

**III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA
SPECIILOR LITERARE CU CELE NON-
LITERARE**

**IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA
LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC**

V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE

**Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU**

**Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT**

**Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT**

**Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ**

PARTEA I

**LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT,
LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ:
LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC
ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT**

**Capitolul al II-lea
ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE**

Înainte de a analiza sistematic conceptul și bogăția termenului „legământ” – și, implicit al conceptului „lăsământ” – am ales să punem în lumină istoricitatea și „literaritatea” sau caracterul literar al acordurilor biblice. Se va vedea că aceste trăsături fac ca acordurile biblice să fie unice și să aibă o valoare inestimabilă.

Începem prin câteva considerații despre scriere, texte literare și non-literare (administrative și istorice) în Orientul Apropiat antic.

I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE ADMINISTRATIV-ECONOMICE

După apariția scrierii în Sumer (cca. 3.300 î.e.n.), ea a fost folosită pentru a inscripționa pe tăblițe de lut chitanțe, tranzacții comerciale și alte calcule economice sau consemnări administrative, dar nu pentru a fixa în scris creații literare. Inițial, deci, literatura sumero-akkadiană a fost numai orală¹.

II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECIILOR LITERARE SUMERO-AKKADIENE

Totuși, scrierea nu putea fi limitată numai la funcția sa economică. Prin anii 2.700 î.e.n., în locuri publice, cum ar fi monumentele de artă sau zidurile unor edificii, au început să fie inscripționate texte (regale) funerare și votive, iar prin anii 2.500 î.e.n., pe la începutul domniei regelui Mesilim din Kiș[□], dorința de a consemna

¹ <https://leulmesianic.wordpress.com/biblia-si-babilonia/limba-si-literatura-sumeriana/>

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE ADMINISTRATIV-ECONOMICE

II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECIILOR LITERARE SUMERO-AKKADIENE

III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA SPECIILOR LITERARE CU CELE NON-LITERARE

IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

creațiile literare a obținut câștig de cauză. După această dată, în orașul Ur, pe Eufrat, în sudul Sumerului, la Lagaș și Uruk, apar texte care țin de genuri și specii literare cum ar fi creațiile lirico-religioase (imnurile, psalmii, rugăciunile, elegiile și lamentațiile), epopeile teogonice, cosmogonice și eroico-istorice¹ care vorbesc despre diferiți indivizi și anumite episoade ale vieții lor, relatate pentru a se extrage din ele învățături morale, lăsate posterității. Amintim aici, de exemplu, opera literară denumită *Pățania lui Adapa*², care are multe asemănări cu narațiunea răzvrătirii împotriva Legii și a prăbușirii în păcat-crimă a lui Adam, *Epopeea preînțeleptului Atrahasis*, care vorbește despre înțeleptul cu acest nume, și *Epopeea lui Ghilgameș*.

Tot aici adăugăm specia literară sapiențială, reprezentată prin colecții de îndrumări, eseuri, apologuri sau fabule, proverbe, ghicitori.

De asemenea, au apărut consemnări comemorative (anale, relatări despre construirea canalelor de irigații și edificarea templelor) și se scriau texte cronografice: liste de regi, formule anuale de datare, corespondență regală, consemnări militare ale relațiilor interstatale (Lagaș – Umma), documente semnificative detaliate³.

Ulterior, textele literare ivite în spațiul geografic al Orientului Apropiat antic, cuprins între Golful Persic, Marea Mediterană și Marea Caspică, **au crescut toate pe trunchiul comun al literaturii sumeriene de la care au împrumutat teme, modele, genuri și specii literare, model și teme**⁴ precum cosmogonia, antropogonia, paradisul, potopul, rivalitatea de tipul celei dintre Cain și Abel, pământul și organizarea sa, zeul „personal” și relația de „legământ”, legea, etica și morala, retribuirea divină, suferința și supunerea, moartea și viața de dincolo⁵.

Să reținem această afirmație, căci ea ne va fi utilă pe parcursul studiului.

III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA SPECIILOR LITERARE CU CELE NON-LITERARE

Din Orientul Apropiat antic[□] au fost dezgropate zeci de mii de tăblițe care scriu nu numai despre achiziții imobiliare sau alte tranzacții comerciale, ci consemnează și contracte de căsătorie, moșteniri, adopții, angajări: toate aceste tăblițe constituie **arhive personale**⁶. Uneori, au fost descoperite și liste de regi, genealogii și chiar biografii ale persoanelor care dețineau arhivele și care arătau poziția lor și a familiilor lor în textura socio-economică și politică a regiunii în care trăiau. Aceste texte se află la confluența dintre speciile literare și cele non-literare⁷, istorice. Știința auxiliară a istoriei care cercetează arhivele se numește „arhivistică”; știința care

1 Oraș aflat la 60 km sud-est de viitorul Babilon.

2 Constantin Daniel și Ion Acsan, *Tăblițele din argilă – Scrieri din Orientul antic*, Editura Minerva, București, 1981, p. 6.

3 „Pățania lui Adapa”, în Constantin Daniel și Ion Acsan, *op. cit.*, pp. 61-63.

4 <http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcsl.cgi?text=t.2.1.3&charenc=j#>

5 Constantin Daniel și Ion Acsan, *op. cit.*, pp. VI, VII, X. Desigur, aceasta nu înseamnă că formele literare iudeo-creștine au rămas doar cele sumero-akkadiene. Creștinismul va prelua specia literară apocaliptică, cea epistolară sau cea a rugăciunilor, va crea genuri literare unice (Evangheliile, o specie literară unică de memorii), specii precum mărturisirile de credință, catehismele, sub-specii ca pericopa, lecționarul, iar la nivelul discursului oral apar predicarea kerygmatică, omiliile etc.

6 Străvechea cetate Nuzi este, probabil, cea mai faimoasă dintre așezările Orientului, dar au mai fost descoperite arhive personale și în ruinele altor așezări.

7 John H. Walton, *op. cit.*, p. 45.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE ADMINISTRATIV-ECONOMICE

II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECILOR LITERARE SUMERO-AKKADIENE

III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA SPECILOR LITERARE CU CELE NON-LITERARE

IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

studiază efectiv și traduce vechile texte de pe materiale dure este epigrafia, iar genealogia, ca știință, este auxiliară atât istoriei, cât și arhivisticii.

IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC

Putem presupune cu toată încrederea că, de îndată ce au apărut clanuri, etnii, popoare și așezări, cu teritorii nedelimitate vizibil, a apărut și dorința grupurilor umane de a discuta, negocia și stabili concret teritoriile (pe care le considerau ale) lor. Această dorință de discuții și negocieri cu un partener extern se numește diplomație. Desigur, rezultatele negocierilor erau diverse, glisând între acorduri, acceptare (tacită), răceala relațiilor, iar când diplomații încetau negocierile, se putea auzi limbajul armelor.

Prin anii 2.500 î.e.n., pe când creațiile literare au început să fie scrise, au început să fie consemnate și legămintele-tratate. Astfel apăreau documentele diplomatice. De-acum, fixarea în scris a legămintelor-tratate între state va deveni o normă în Semiluna Fertilă – Mesopotamia, Anatolia, Siro-Palestina, Egipt – areal în care, în urma săpăturilor efectuate, arheologii modernității au descoperit un număr de 57 de tratate[□], consemnate între mijlocul celui de-al III-lea mileniu și anii 620 î.e.n.

În Mesopotamia, primul asemenea legământ-tratat a fost cel încheiat între cetatea Lagaș, reprezentată prin monarhul Eannatum, și cetatea Umma.

Unul dintre corolarele apariției documentelor diplomatice este faptul că ele trebuie citite în conformitate cu specia lor, ținându-se cont de formularele și categoriile diplomatice: părți semnate; părți reprezentate; clauze (inclusiv martori); autentificarea documentului prin semne pecetluitoare; ceremonia semnării; timpul (sacralizat); reprezentanți autorizați și modul de comunicare a legământului-tratat. Și, totodată, în urma semnării unui asemenea acord, părțile reprezentate intrau sub o anumită **legislație a legământului-tratat**, a cărei respectare trebuia supravegheată de semnatarii sau de reprezentanții acordului.

Așadar, în Mesopotamia existau texte literare, precum și texte non-literare, de factură administrativă, juridică, diplomatică și istorică. Examinarea și compararea lor cu textele literare și non-literare ale Sfintelor Scripturi ne vor ajuta să înțelegem mai bine legământul biblic.

V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE

Semnificația considerațiilor emise despre istoricitatea și „literaritatea” sau caracterul literar al textelor din Orientul Apropiat antic este următoarea: având în vedere faptul că avem informații destul de bogate, constând din genealogiile, biografiile și arhivele personale ale capilor umani ai acordurilor biblice (Adam, Noe, patriarhii, Moise, David și Solomon, Mesia), plasați în cadrele lor istorico-culturale, informații analizabile atât din punct de vedere istoric (microistorie), cât și literar și juridic, îi vom studia pe fiecare dintre ei din aceste perspective. Nu există niciun alt document istoric și juridic antic care să vorbească atât de mult despre semnatarii săi. Când sunt amintiți semnatarii unui legământ din Orientul Apropiat antic, despre ei se spune o scurtă genealogie și câteva din titluri, dar nu există niciun document care să vorbească despre semnatori capitol, ba chiar cărți

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE
ADMINISTRATIV-ECONOMICE

II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI
RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECIILOR
LITERARE SUMERO-AKKADIENE

III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA
SPECIILOR LITERARE CU CELE NON-
LITERARE

IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA
LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC

V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

întregi. Astfel, legămintele și lăsămintele biblice sunt unice din punct de vedere istoric (arhivistic), literar și juridic.

În urma analizării cadrelor istorico-culturale și juridice ale personajelor și a întâmplărilor care au jalonat biografia lor (microistorie) vom descoperi că vom fi aflat mult mai mult și mult mai obiectiv despre ei decât se poate cunoaște despre oricare dintre semnatarii legămintelor-tratate și chiar decât oricare dintre monarhii din Orientul Apropiat antic.Și, încă și mai mult, vom descoperi motivele pentru care istoria lumii a curs pe un anumit făgaș și nu pe altele și, de asemenea, vom putea întrezări și contura vremurile mesianice.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

Capitolul al III-lea LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Acest capitol va expune câteva considerații de ordin istoric¹, antropologic, literar și diplomatico-juridic. Acestea ne vor servi drept bază de discuții și comparații fertile cu legămintele și lăsămintele biblice. De asemenea, vom trece în revistă forme de contracte din Orientul Apropiat antic, care vor fi utile și ele pentru o mai bună comprehensiune a legămintelor biblice.

Pentru a înțelege conceptul „legământ”, vom preciza semnificația sa în limba română, iar apoi vom arunca o privire asupra arealului cultural și geografic al Orientului Apropiat antic – spațiul în care a înflorit și s-a dezvoltat limba, cultura și civilizația ebraică, interacționând și fiind mai mult sau mai puțin influențată de culturile majore din regiune. Ulterior, vom examina semnificațiile sale în limbile ebraică și greacă, iar în final vom asambla toate descoperirile făcute.

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Să ne amintim că, în limba română, termenul „legământ” provine din latinescul *ligamentum* și, potrivit *Noului dicționar explicativ (NODEX)* din 2002, conceptul semnifică următoarele:

1. Promisiune solemnă, prin care cineva se obligă să realizeze ceva;
2. Situație dintre persoane sau dintre comunități care ajung să se înțeleagă asupra unui lucru; înțelegere; învoială².

Fie că este făcut oral, fie că este consemnat, legământul este un act juridic.

Actul diplomatic (juridic) este un text de sine stătător, care exprimă un fapt, o relație de natură juridică (tangential și alte informații, elaborat în scopul de a constitui mărturie scrisă asupra faptului juridic ce constituie obiectul actului. (...) Actul diplomatico-juridic izvoră din necesitățile social-juridice din vremea în care a fost creat³.

Actul legământului servea drept bază pentru informarea posterității (publice sau private) cu privire la istoricul și natura anumitor relații juridice.

Dar legământul este mai mult decât un simplu act juridic. Ciprian Flavius Terinte observă:

Legămintele se constituiau ca niște acorduri diferite de înțelegerile juridice tocmai prin acest aspect relațional care le caracteriza. Buna lor funcționare depindea în primul rând de integritatea partenerilor care își luaseră

1 Prin „istoric” înțelegem necesarmente aportul științelor auxiliare ale istoriei, arheologia, epigrafia, sigilografia.

2 <http://dexonline.ro/definitie/legamant>

3 Nicolae Edroiu, *Introducere în științele auxiliare ale istoriei*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999, p. 196.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

angajamentul de respectare a promisiunilor făcute. Părțile erau direct răspunzătoare una față de cealaltă (...). Dacă vreuna dintre părți se dovedea nesinceră atunci când făcea promisiuni sau nu și le respecta, relația acelor parteneri era periclitată. (...) Datorită acestui caracter etic de care trebuiau să dea dovadă părțile, legământul căpăta chiar o dimensiune spirituală, dată de onestitatea, integritatea, loialitatea, încrederea și generozitatea persoanelor participante¹.

Așadar, **legământul leagă și obligă din punct de vedere spiritual, responsabilizează moral, juridic, politic și economic.**

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

În akkadiană, limba Babilonului și a Asiriei, înrudită cu ebraica, exista termenul *adu*²; acest termen semnifica un contract socio-economic și politic formal, încheiat în prezența unor martori divini. Cel mai adesea, prin legământul-tratat, un partener de rang superior (rege sau membru al familiei regale), adică **suzeranul**, impune în mod solemn supușilor săi, adică **vasalilor**, care, întrucât nu pot nici respinge acordul, nici negocia clauzele sale, se subordonează „legăturilor” legământului (legislației). Dacă acordul se încheia între un mare rege cuceritor și un regișor local, atunci avem de-a face cu un legământ-tratat de suzeranitate-vasalitate. Legământul-tratat era **condiționat**. Vasalul nu avea numai obligații juridice, ci și anumite drepturi, iar suzeranul nu avea numai drepturi, ci și avea și unele obligații, iar acestea reveneau și părților reprezentate de ei.

Cunoașterea legămintelor-tratate din Orientul Apropiat antic facilitează cunoașterea legămintelor biblice:

Majoritatea cercetătorilor este de părere că, pentru investigarea istorică a celor mai importante legăminte din Vechiul Testament, din perspectiva cadrului în care au fost încheiate, trebuie luate în considerare legămintele seculare³ care oficializau relațiile dintre popoare, adică dintre două părți sociale și politice diferite. (...) Deși s-au păstrat doar fragmente⁴, datele care ne parvin din aceste izvoare sunt suficiente pentru a ști cu siguranță că existau la data respectivă tipare bine definite sub care se desfășurau astfel de legăminte. Cele mai utile și mai clare materiale în această privință provin din Imperiul Hitit, din perioada mai târzie a Epocii Bronzului (cca. 1400-1200 î.Hr.), care conțin informații despre relațiile acestui Imperiu cu Mesopotamia, Egiptul și cu orașele-state din nordul Siriei (...).

1 „Noțiunea de legământ în revelația biblică vechitestamentară (I)”, de Ciprian Flavius Terinte, în *Pleroma*, anul VII, nr. 3 (2005) 5-40, ns. 14.

2 În limba ebraică, termenul echivalent este *’ēdūt*, „testimoniu, mărturie” (Ex. 25:16; Deut. 4:13; 10:4). A se vedea Meredith G. Kline, *Treaty of the Great King – The Covenant Structure of Deuteronomy*, p. 16, ns. 11.

3 În condițiile în care nu numai că mentalitatea orientală era – și este – îmbibată de religios și, chiar mai mult, pe fiecare legământ-tratat sunt menționați zeii-garanți, termenul „secular” folosit aici nu poate fi decât o scăpare a distinsului teolog. N. ns.

4 Primul legământ-tratat din Mesopotamia a fost încheiat pe la mijlocul mileniului al III-lea î.e.n., în urma unui război purtat timp de câteva generații între cetatea Lagaș și cetatea Umma. Eannatum, monarhul Lagașului, a raportat o victorie importantă și a redactat un tratat care istorisește războiul și deciziile luate. A se vedea Bolovanul și Stela Vulturilor, care istorisesc războiul și încheierea tratatului pe <http://sumerianshakespeare.com/38801.html>. Se poate vedea și <http://sumerianshakespeare.com/37601.html> N. ns.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

Dintre acestea, cele mai relevante pentru studiul nostru sunt așa-numitele tratate de suzeranitate, care s-au păstrat în număr destul de mare, pentru că ele constituiau baza formală a coeziunii dintre provinciile Imperiului. Aceste tratate plasau statele vasale sub protecția Imperiului Hitit și, în același timp, asigurau Imperiul suzeran de loialitatea forțelor armate ale vasalilor¹.

În limba akkadiană mai există și termenul *biritu*, care se traduce prin lanțuri, sau obezi, legături. Cu toate acestea, nu se știe cu certitudine dacă termenul ebraic *b^erît*, „legământ”, are legătură cu akkadianul *biritu* sau nu.

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI²

Prima fază a încheierii unui legământ era cea de informare și elaborare a acordului.

- A. În faza pregătitoare, emitentul culege informații cu privire la realități concrete, la istoria relațiilor sale cu destinatarul, apelează la martori și/ sau la documente existente, se informează cu privire la istoria personală (genealogie sau chiar biografie), renume, titluri, posesiuni, status socio-economic, posteritate;
- B. Emitentul formulează dorința sa de a elibera un instrument care să constituie valoare probatorie pentru un fapt, o relație juridică concretizată prin încheierea unui legământ și îl informează pe destinatar despre aceasta;
- C. Se concepe și se redactează actul (în ciornă), iar destinatarul îl poate citi. Mai ales în cazul unui legământ de paritate, aici e momentul în care cei doi pot etala arta negocierii, tocminindu-se în vederea obținerii unui consens³;
- D. Actul verificat și aprobat se transcrie pe curat, primind o formă exterioară consacrată. El este, finalmente, revelat.

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

În Orientul Apropiat antic, conceptele care erau înțelese prin termenul „legământ” nu erau numai legământul, ci și pactul sau învoiala⁴, acest sens din urmă fiind apropiat de „contract”. Numărul imens de tăblițe descoperite în întreaga Semilună Fertilă arată că mesopotamienii făceau contract pentru orice: transfer de proprietate (în sensul de schimb de bunuri, vânzare-cumpărare, împrumuturi), depozite, donații, rente viagere, schimbarea statutului marital prin căsătorie și prin adopție. Contractul era – și continuă să fie – o componentă indispensabilă a existenței umane, un act cotidian, aflat la temelia vieții sociale, care presupune obligații (bilaterale sau unilaterale) și este consacrat de către toate legislațiile lumii⁵. La toate nivelurile societății, promisiunea de a face ceva era transpusă în formă printr-un act juridic, legământul-contract:

1 Ciprian Flavius Terinte, *op. cit.*

2 Prelucrare după Nicolae Edroiu, *op. cit.*, pp. 202-203.

3 Legămintele-tratate biblice sunt legămintele de vasalitate; Dumnezeu le înfățișa receptaculelor umane, capilor legământului, spre examinare și acceptare sau respingere, dar termenii lor nu puteau fi modificați consensual.

4 Kevin J. Conner, Kenneth Malmin, *op. cit.*, p. 1.

5 Eugeniu Safta-Romano, *op. cit.*, pp. 108, 126.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA
ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE
(REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE
CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O
PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI
LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

În practica seculară normală a lumii antice, legământul pare să fi fost un instrument prin care relațiilor existente, instituite de timp, de circumstanțe sau de alți factori, li se dădea înfățișarea unui sprijin legal în forma unei ceremonii a cărei piesă de rezistență era cea a unui angajament solemn¹.

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

CATEGORIE	TRATAT DE SUZERANITATE- VASALITATE	CONTRACT DE PARITATE (EGALITATE)
Forma	1. Protocol: prezentarea vorbitorilor 2. Preambul: istoria relațiilor 3. Poruncă generală 4. Detalierea stipulațiilor 5. Declarația documentului 6. Martori 7. Blesteme și binecuvântări	1. Dată 2. Parteneri (părți) fizici sau juridici 3. Tranzacție 4. Investitură 5. Garanții 6. Scrib 7. Listă de martori
Motivul	Dorința de a avea relații	Dorința de a obține un beneficiu
Inițiativa	Partenerul mai puternic	Acord reciproc avantajos
Orientarea	Dar orientat spre persoană	Negociere orientată spre lucru
Obligația	Loialitate	Performanțe
Durata validității	Nedeterminată	Specificată
Posibilitatea încălcării	Existentă	Existentă
Consens	Liber, neviciat de eroare, dol, violență	Liber, neviciat de eroare, dol, violență

¹ John H. Walton, *Covenant – God’s Purpose, God’s Plan*, pp. 14-15.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

Mai sus am prezentat comparativ un tratat (*b^erît*) și un contract/ învoială (*hozeh*)¹.

În cadrul unui contract, nu este importantă cealaltă persoană, ci relațiile economice care se pot stabili, adică bunurile pe care le poate face și vinde sau oferi contraserviciu, în proprietatea cărora poate intra partenerul său, achitând o sumă convenită (echitabilă) la care se poate ajunge în urma unor negocieri și a unui acord.

Să dăm un exemplu de contract de vânzare-cumpărare a unui sclav: „O sclavă, G, de la Z, a cumpărat X. Zece sicli de argint și 120 de de sila de orz, prețul ei, Z a primit, și trei sila de vin amestecat și doi sila de pâine, fiica lui Z a primit”, iar apoi urmează o listă lungă de nume ale martorilor, lângă o clauză privitoare la revocarea vânzării, însoțită de jurământ, și lângă data întocmirii contractului².

Se pot încheia și contracte de parteneriat de către doi oameni de afaceri, de exemplu, care pot „tăia” un *b^erît*, un legământ-contract, convenind ca, în cadrul parteneriatului lor, nici unul să nu încerce să profite de celălalt, ci să acționeze cu bună-credință. Este posibil ca ei să fie dușmani, dar de dragul afacerilor lor, sau pentru a preveni ca un rival să le distrugă afacerea, ei devin parteneri de legământ. Astfel, fiecare protejează afacerea celuilalt ca și cum ar fi a sa.

Esența diferenței dintre tratat și contract o constituie **motivul, atitudinea și sfera de cuprindere**.

Astfel, într-un legământ, partenerul mai puternic este orientat spre persoană, preia inițiativa și stabilește termenii instituirii și păstrării unei relații apropiate, punând resurse la dispoziția partenerului mai slab (daruri), protejându-l și ajungând la un anumit grad de intimitate. Partenerul tare intră în legământ având ca bază diferențele dintre el și partenerul slab, nu asemănările. Astfel, ambii parteneri se potențează și devin mai capabili, mai inteligenți, mai bogați.

Dacă legământul se încheie datorită dorinței altruiste a unui partener de a avea relații cu celălalt partener și a-i face bine, atunci se va remarca ușor și locul acordat **loialității personale și bunei-credințe**.

Cât despre sfera de cuprindere a legământului, acesta este adesea **atotcuprinzător**. Despre aceste ingrediente *sine qua non*, vom discuta mai jos.

În ceea ce privește clauzele, ele există atât în cadrul legământului-tratat, cât și al contractului, dar în cadrul primului, cerința este aceea a loialității și credincioșiei personale, au un element sacrificial și moral, pe când în cadrul contractului, obligațiile prevăd cerința de împlinire a termenilor. În ambele cazuri, după cum am notat mai sus, obligațiile – cu putere de lege – la care au consimțit partenerii trebuie executate cu bună-credință.

O simplă otheadă aruncată în lume arată că tratatele și contractele pot fi încălcate cu rea-credință. Cu toate acestea, chiar și aici există diferențe majore: astfel, un tratat poate fi rupt, dar punctul în care transpare această ruptură nu este definit clar, pentru că focalizarea sa este asupra calității intimității.

În ceea ce privește posibilitatea încălcării contractului, Elmer A. Martens notează faptul că o bifare a termenilor în modul „verificarea listei” poate indica încălcarea unui contract, iar punctul de încălcare (încălcarea uneia dintre stipulații), poate fi identificat³.

În discursul poetic, de dragul paralelismului semitic, uzitarea termenului „legământ” se poate suprapune peste cea a contractului⁴.

1 Prelucrare după Elmer A. Martens, *God's Design: A Focus on Old Testament Theology*, apud Peter J. Gentry, Stephen J. Wellum, *Kingdom through Covenant – A Biblical-Theological Understanding of the Covenants*, Crossway, Wheaton, Illinois, USA, 2012, p. 140.

2 Isaac Mendelsohn, *Slavery in the Ancient Near East* (1948), reprinted in 1978 by Greenwood Press Publishers, West Port, Connecticut, USA, pp. 34, 78.

3 Desigur, un avocat alunecos poate demonstra că această încălcare nu s-a întâmplat niciodată, dar și acest lucru trebuie luat în considerare la încheierea unui contract.

4 *Isaia*, 28:15.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

Legămintele erau de mai multe tipuri, în funcție de conținuturile lor:

A. Legămintele făcute între oameni.

Aceste legămintele sunt de următoarele tipuri:

1. legământ de prietenie și loialitate¹;
2. legământ de căsnicie/ înrudire²;
3. alianță de pace între clanuri³;
4. acord legal încheiat între monarh și supuși⁴ în prezența divinității⁵, ordonanță⁶;
5. tratat internațional⁷: fie tratat de paritate (dipleuric), acord reciproc strict, de tip contract, în care partenerii erau egali și semnau în mod voluntar actul diplomatic, care avea obligații identice sau asemănătoare pentru fiecare din părți⁸; fie tratat de suzeranitate sau vasalitate (monopleuric), în care unul dintre semnatari era suzeran sau superior și impunea tratatul partenerului său, vasal sau inferior⁹.

B. Legămintele făcute între Dumnezeu și om.

Acestea sunt întotdeauna legămintele-tratate de tip suzeranitate-vasalitate:

1. legământ¹⁰, ca fiind o ordonanță divină cu jurămintele și semne¹¹. În acest sens, legământul poate fi denumit și *hoq*, ordonanță dată¹²;
2. legământ de prietenie temătoare, făcut în vederea înțeleptirii¹³.

1 *I Samuel*, 18:1-4; 20:8; 23:18; *II Samuel*, 3:13,21; *II Regi*, 11:4.

2 *Proverbe*, 2:17; *Ezechiel*, 16:8; *Maleahi*, 2:14.

3 *Genesa*, 14:13; 21:27,31,32; 26:23-31; 31:44.

4 Jean-Jacques Rousseau a denumit acest concept al legământului spiritual comunitar „contract social”. Ateu furibund, el nu era capabil să descopere bogăția și forța legământului, înjosindu-l la a-l declara un simplu contract.

5 Pentru un caz de legământ/ contract social instituit sub oblăduirea lui YHWH prin reprezentanți (sacerdotali), a se vedea *Neemia*, 9 – 10, precum și *II Samuel*, 5:3; *II Regi*, 11:4, 17; *II Cronici*, 15:8-15; 23:16; *Ieremia*, 34:15.

6 *Ieremia*, 34:8-18.

7 *Exodul*, 23:32; 34:12-15; *Deuteronomul*, 7:2; *Iosua*, 9:6; *I Regi*, 5:12; 15:19; 20:34; *Amos*, 1:9.

8 Raymond Westbrook, „The Character of Ancient Near Eastern Law”, în *A History of the Ancient Near Eastern Law*, vol. I, Raymond Westbrook, Gary Beckman (eds.), Brill, Leiden, The Netherlands, 2003, p. 65.

9 Spre deosebire de acestea, în modernitate se insistă asupra egalității și a parteneriatului, chiar dacă uneori este cât se poate de evident că este vorba despre o aservire dolosivă a unei țări, despre încălcarea intereselor și jefuirea resurselor ei de către o altă țară.

10 *II Regi*, 23:3; *II Cronici*, 15:12-15; 29:10.

11 *Genesa*, 9:9-17; *Exodul*, 2:24.

12 *Exodul*, 34:10; *Isaia*, 59:21; *Ieremia*, 31:36; 33:20; 34:13.

13 *II Regi*, 23:3; *Psalmii*, 25:14.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

Oare dacă Dumnezeu impune legămintele Sale oamenilor, mai este corect – sau chiar cuviincios – să vorbim despre aceștia ca parteneri de legământ-tratat? Răspunsul este pozitiv și, în sensul acesta, amintim că Louis Berkhof scria că este drept faptul că originea legămintelor dumnezeiești este „monopleurică” (unilaterală), natura aranjamentelor fiind ordonată și instituită de Dumnezeu, El având prioritate în toate, dar că, totuși, aceste legămintele sunt autentice: în cadrul lor, Dumnezeu, plin de har, a convenit să Se plece la nivelul omului și să îl onoreze, înnobilându-l cu rangul de partener invitat la examinarea și acceptarea sau respingerea legământului (sau lăsământului) – dar nu și la negocierea sa. Dumnezeu stipulează cerințele Sale și garantează împlinirea promisiunilor Lui, iar omul își asumă în mod voluntar îndatoririle impuse lui¹ și, astfel, intră în posesia binecuvântărilor promise².

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

Prin intermediul legământului-tratat, regele suzeran putea să pună în posesia regelui vasal anumite domenii și bunuri imobiliare (acareturi):

În timp ce tratatul constituie o obligație a vasalului față de stăpânul lui, suzeranul, „punerea în posesie” constituie o obligație a stăpânului față de servul său. În „punerea în posesie”, blestemul este îndreptat spre cei care încalcă drepturile vasalului regelui, în timp ce în tratat, blestemul este îndreptat spre vasalul care încalcă drepturile regelui său. Cu alte cuvinte, „punerea în posesie” servește în principal pentru a proteja drepturile servului, în timp ce tratatul se face pentru protejarea drepturilor stăpânului. Și, încă mai mult, în timp ce „punerea în posesie” este o răsplată pentru loialitate și faptele bune deja săvârșite, tratatul este un stimulent pentru viitoarele loialitate³.

Din momentul în care o parte a acordului își pune pecetea pe document⁴, fie că era un legământ-tratat sau o punere în posesie, documentul este considerat o extensie a semnatarului, „zălogul” său, fiind încărcat cu toată autoritatea acestuia. De aceea, la document se anexează și blesteme-pedepse: „În «punerea în posesie», blestemul este îndreptat spre cei care încalcă drepturile vasalului regelui, în timp ce în tratat, blestemul este îndreptat spre vasalul care încalcă drepturile regelui său”⁵.

Pe parcurs, vom vedea că în toate legămintele și lăsămintele biblice apar întrețesute tipurile de tratat cu punerea în posesie a vasalului, chiar dacă cele două tipuri au ponderi diferite. Pe această bază legală, în „interiorul” acordului, Dumnezeu va cere vasalilor Săi loialitate nedivizată, bună-credință și credincioșie în administrarea posesiei date lor, iar în „exteriorul” legământului/ lăsământ, El va apăra și va răzbuna drepturile lor.

1 Modul în care un om poate primi din tot sufletul ceva ce i se impune se vede cel mai bine, poate, în mântuirea biblică, aceasta nefiind prin fapte, dar nici lipsită de fapte.

2 Louis Berkhof, *op. cit.*, p. 264.

3 Moshe Weinfeld, „The Covenant of Grant in the Old Testament and in the Ancient Near East”, *Journal of the American Oriental Society* 90 (1970), p. 185. A se vedea și „Decalogue”, de J.W. Marshall, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 174; Tim Hegg, *The Covenant of Grant and the Abrahamic Covenant*, disponibilă pe https://torahtalkonline.com/Articles/Grant_Treaty.pdf

Pentru a actualiza lucrurile: când obțin un nivel de autoritate sporit – pe plan politic, administrativ, cultural – diverse personaje din spațiul public românesc, care sunt incluse într-un sistem de patronaj de tip roman, își recompensează clienții prin funcții și sinecure. Aceștia, la rândul lor, sunt fideli patronilor.

4 *I Regi*, 21:8; *Estera*, 8:10.

5 M. Weinfeld, *ibidem*.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

În limba română, termenul „jurământ”, provine din substantivul latin *juramentum*¹.

Jurământul a apărut *in illo tempore* și este un „ritual legal”. El constituie o specie a magiei verbale², fiind înrudit cu descântecul³ și fiind pus în relație cu o formulă, cu un garant, cu un loc și, eventual, cu un anumit gest ritualico-simbolic și/ sau cu o ofrandă votivă și/ sau cu o anumită ordalie. Opusul jurământului este sperjurul⁴.

În consecință, jurământul poate fi studiat atât din punct de vedere juridic, cât și din perspectiva antropologiei culturale sau magico-religioase⁵.

Formula legământului este sacrosanctă, fiind pronunțată pentru confirmarea unui adevăr privitor la anumite fapte sau pentru a convinge de o angajare fermă, solemnă, la îndeplinirea unei misiuni. Garanții sau martorii invocați ai jurământului sacru sunt „puterile cosmice magice”, despre care vom discuta mai jos, aici mulțumindu-ne a spune că acestea puteau fi un obiect încărcat cu valențe sacrale, sau un spirit (demonic) sau un zeu⁶.

Jurământul se arată a fi, în fond, o alianță cosmică la care recurge un martor pentru a-și întări făgăduința. El o înscrie pe aceasta, depunând jurământ, într-o ordine ce depășește persoana sa și își asumă responsabilitatea acestei ordini, dacă jurământul este încălcat. El va îndura pedeapsa pe care o astfel de fărâdelege o atrage asupra vinovatului. Jurământul apare astfel ca simbolul unei solidarități cu ființa, divină, cosmică sau individuală care este invocată drept martor⁷.

Lucrul acesta se vede deslușit în termenul akkadian pentru jurământ, *mamitu*, care provenea de la Mamitum, zeița care îl urmărea și îl pedepsea pe sperjur⁸, precum și în *horkos*, care desemnează, simultan, zeul grec care îi pedepsește pe sperjuri⁹, precum și jurământ, gard, împrejmuire, care reține sau înfrânează o persoană.

Jurământul nu era depus în orice loc, ci numai în apropierea unui loc încărcat de sacralitate: arbore sau râu sfânt, chip/ icoană a zeului, lăcaș cultic etc.

1 <http://dexonline.ro/definitie/juramant>

2 Chiar și barbarii au preluat termenul latin *juramentum*, astfel încât, de exemplu, în secolul al IV-lea e.n., Atanaric, unul dintre conducătorii importanți ai vizigoților, va vorbi despre „blestemul înfricoșat al legământului”.

3 „Jurământ”, în Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 271.

4 În Sfintele Scripturi, acest păcat grav a fost interzis în mod expres în Porunca a IX-a (Ex. 20:16; Deut. 5:20).

5 A se vedea *Numeri*, 5:21-28; *I Regi*, 8:31; *II Cronici*, 6:22.

6 „Jurământ”, în Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, ediție revăzută și adăugită, p. 94.

7 „Jurământ”, în Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, în *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Editura Artemis, București, trad. L. Zoicaș *et al.*, p. 188. A se vedea și „Legământ”, p. 208.

8 „Mamitum”, în Gwendolyn Leick, *Dicționar de mitologie a Orientului Apropiat antic*, Editura Artemis, București, 2005, trad. Mirella Acsente, p. 125.

9 Zeus însuși va dobândi atributul de protector al jurămintelor, *Zeus Horkios*.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

În Orientul Apropiat antic, cu ocazia rostirii unui jurământ se putea folosi expresia „Pe viața mea”¹ și, adesea, se făcea și unul sau mai multe gesturi ritualico-simbolice, care semnificau angajamentul total. Aceste gesturi puteau fi următoarele²:

- ridicarea mâinii/ mâinilor³;
- strângerea mâinilor⁴;
- punerea mâinii sub „coapsă”⁵;
- pășirea printre animale despicate⁶;
- convivialitatea/ comesenia⁷;
- miruirea capului⁸;
- acoperirea cu haina⁹;
- descălțarea sandalei¹⁰;
- „desprăfuirea”¹¹.

De asemenea, mai există riturile de schimb, cum ar fi transferurile reciproce de daruri (*potlatch*). Astfel, în Sfintele Scripturi vom distinge următoarele rituri de schimb:

- schimbul de animale. Cei doi parteneri care încheiau un legământ schimbau între ei oi sau alte animale care, când turmele creșteau, aminteau de legământ¹²;
- schimbul de haine. Aceasta semnifica unirea averilor (în caz de nevoie), adică „tot ce ai tu, este și al meu; tot ce am eu, e și al tău”¹³;
- schimbul de echipament militar. Partenerii schimbau între ei cuirasele, armele sau centiroanele pe care se prindeau unele arme (sabia, platoșa). Acest gest semnifica schimbul de putere militară, adică „puterea mea militară devine și a ta, iar puterea ta militară devine și a mea”. Această cadorisire reciprocă semnifica faptul că, dacă era cazul, fiecare dintre parteneri va lupta până la moarte împotriva inamicilor partenerului său¹⁴;

1 *Ezechiel*, 20:3,31,33.

2 A se vedea Åke Viberg, *Symbols of Law: A Contextual Analysis of Legal Symbolic Acts in the Old Testament*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, Sweden, 1992.

3 *Genesa*, 14:22; *Deuteronomul*, 32:40; *Daniel*, 12:7; *Apocalipsa*, 10:5,6.

4 *II Regi*, 10:15; *Ezechiel*, 17:18.

5 *Genesa*, 24:9; 47:29.

6 *Genesa*, 15:7-21; *Ieremia*, 34:18,18.

7 *Genesa*, 26:30; 31:46,54; *Exodul*, 24:11.

8 *Judecători*, 9:8,15; *I Samuel*, 10:1; *Psalmii*, 45:7,8; 89:20; 133:2.

9 *Ezechiel*, 16:8; *Rut*, 3:9.

10 Gest numit *ḥaliṭah*: *Deuteronomul*, 25:9; *Rut*, 4:8.

11 *Neemia*, 5:12,13; *Evangelia după Matei*, 10:14,15; *Marcu*, 6:11; *Luca*, 9:5,6; 10:10-12; *Faptele apostolilor*, 13:51; 18:6.

12 *Genesa*, 21:28-30.

13 Această formulă se poate găsi în legământul-tratat încheiat între hittitul Mușiliș al II-lea din Hatti și sirianul Talmi-Șarruma din Aleppo. Citite în această lumină, pasaje de genul *I Samuel*, 18:3a sau *Epistola către galateni*, 3:28, se îmbogățesc cu noi sensuri.

14 *I Samuel*, 18:3,4.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA
ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE
(REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE
CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O
PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI
LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

- schimbul de nume. Uneori, partenerii își schimbau numele, preluând și numele celeilalte părți, sau măcar o parte din el. Aceasta semnifica schimbarea identității: „tot ceea ce ești tu devin și eu, tot ceea ce sunt eu devii și tu”. Cele două părți deveneau una în mod absolut, apăsarea un om nou, sau un popor nou, o nouă entitate spirituală și socio-economică și politică.

După cum vom vedea pe parcursul studiului, pentru încheierea unui legământ/ lăsământde sânge toate aceste elemente puteau fi folosite în mod individual sau în combinație cu altele, dar nu erau necesare toate acestea.

Întrucât jurământul este sacru, puterile magice sau divine¹ prezente la rostirea jurământului sau încheierea legământului/ lăsământ erau stârnite de sperjur – omul care și-a neglijat cultic juruina și, astfel, și-a încălcat-o – și îi aplicau pedepse religioase și, simultan, legale². Gama de pedepse era foarte largă și intensitatea lor diferea, mergând de la spovedanie la sacrificii impuse sperjurului, și putând să ajungă la reparații (despăgubiri morale, materiale) sau chiar la amenințări cu pedepse postume, în Infern. Sumero-akkadienii au elaborat un întreg manual preoțesc care preciza modurile de „des-păcăuire”, adică ispășirea păcatului prin spovedanie și reparații, manual denumit *Šurpu*.

În limba ebraică, pentru jurământ existau trei termeni: *’ālā*, *neder* și *š’vua*.

’Ālā este înrudit cu un verb al cărui înțeles de bază este „a rosti un blestem condiționat” sau un blestem asupra unei persoane care nu este încă identificată. *Neder*³ este un jurământ care, uneori, era pus și în relație cu ofrandele votive (jertfe de bunăvoie, aduse ca recunoștință pentru că divinitatea împlinise o rugăciune), iar *š’vua* semnifică „a fi complet, desăvârșit; a se înșepti, adică, a jura (ca și cum a repeta de șapte ori o declarație); ceva jurat; un jurământ, un blestem”⁴. Atât timp cât *š’vua*, jurământul/ promisiunea era respectată, *’ālā*, blestemul, nu devenea *qelalah*, nu devenea operant.

Cu privire la tratatele încheiate în Orientul Apropiat antic între un rege suzeran și un vasal, Ciprian Flavius Terinte notează: „În afară de acest document întocmit cu ocazia încheierii legământului, se presupune că mai avea loc și *rostirea jurământului de către vasal*, chiar dacă nu ni s-a păstrat conținutul nici unui astfel de jurământ”⁵.

Textele sacre ale Bibliei sunt generoase cu privire la rostirea – directă sau indirectă – a jurămintelor. Este adevărat că în Orient existau ceremonii de ratificare a unui legământ în cadrul cărora nu se rostea un jurământ⁶; aceasta însemna că promisiunile erau supuse schimbării sau revocării. Însă, pentru a fi absolut siguri de faptul că legământul va fi respectat, partenerii stabileau termenii legământului, iar apoi, în cadrul ceremoniei de ratificare a legământului, ei pronunțau sau adăugau un jurământ, pentru a-și asigura partenerii că-și vor respecta promisiunile și, deopotrivă, pentru a se încredința de faptul că partenerii își vor ține promisiunile. Aici

1 „Magic and sorcery”, în Jeremy Black, Anthony Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia – An Illustrated Dictionary*, University of Texas Press, Austin, Texas, USA, sixth printing, 2006, p. 126.

2 Osea, 10:4.

3 În *Concordanța* sa, savantul Strong l-a înseriat cu numărul H 5088. A se vedea *Genesa*, 28:20; *Numeri*, 30:2,11 etc.

4 *Concordanța* Strong H 7621. Iată și alți termeni care amintesc despre jurământ: *’asar* (H 631), a lega (strâns), a captura, a întemnița; *herem*, scoaterea din uz a unui lucru, fie prin dedicație în vederea folosirii sale sacre (sfînțire), fie prin interdicție și blestem în vederea distrugerii sale (H 2764; a se vedea Lev. 27:28; Num. 18:14; Ios. 7:1 etc.). Cu privire la acest termen din urmă, atragem atenția cititorului interesat de acest fapt fascinant asupra unei cărți remarcabile: *Partea blestemată*, de Georges Bataille.

5 Ciprian Flavius Terinte, *op. cit.*, *loc. cit.*

6 Pentru angajamente informale, a se vedea *Evangelia după Matei*, 5:33-37; *Epistola către coloseni*, 4:6; *Iacov*, 5:12.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA
ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE
(REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE
CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O
PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI
LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

trebuie neapărat să adăugăm un lucru semnificativ: dacă la un legământ se adăuga un jurământ de respectare a legământului, el devenea **irevocabil**¹, termenii săi nu mai puteau fi anulați niciodată, iar partenerii care au făcut un jurământ sacru sau o făgăduință sfântă erau obligați să o împlinească². Încălcarea unui jurământ însemna atragerea unei judecăți și a unui blestem asupra călătorului³. De exemplu, Ionatan jura în cadrul legământului încheiat de el cu David:

¹¹Și Ionatan a zis lui David: „Vino, să ieșim pe câmp”. Și au ieșit amândoi pe câmp.

¹²Ionatan a zis lui David: „Iau martor pe Domnul, Dumnezeul lui Israel, că voi cerceta de aproape pe tatăl meu mâine sau poimâine și, de va gândi bine de David,

¹³Domnul să Se poarte cu Ionatan cu toată asprimea dacă nu voi trimite pe nimeni să-ți dea de știre! Dacă tatăl meu va găsi cu cale să-ți facă rău, iarăși îți voi da de știre și te voi lăsa să pleci, ca să te duci în pace, și Domnul să fie cu tine, cum a fost cu tatăl meu!

¹⁴Dacă voi mai trăi, să te porți față de mine cu o bunătate ca a Domnului și, dacă voi muri,

¹⁵să nu îți îndepărtezi niciodată bunătatea față de casa mea, nici chiar când Domnul va nimici pe fiecare din vrăjmașii lui David de pe fața Pământului.

¹⁶Căci Ionatan a făcut legământ cu casa lui David! Domnul să se răzbune pe vrăjmașii lui David!”

¹⁷Ionatan a întărit și mai mult față de David dragostea pe care o avea pentru el, căci îl iubea ca pe sufletul lui.

⁴²Și Ionatan a zis lui David: „Du-te în pace, acum când am jurat amândoi, în Numele Domnului, zicând: «Domnul să fie pe vecie între mine și tine, între sămânța mea și sămânța ta!»” David s-a sculat și a plecat, iar Ionatan s-a întors în cetate.

I Samuel, 20:11-17, 42.

Aceste jurăminte erau depuse de capii-reprezentanți ai celor două familii, triburi, regate. Dacă legământul era autentificat printr-un semn sau gest pecetluitor, cum ar fi o jertfă de sânge, capii depuneau jurămintele în timp ce priveau calea sângelui sau păseau pe ea sau își amestecau sângele, iar legământul era categoric indestructibil.

Toate acestea ne arată că jurământul e o declarație solemnă care obligă, care „leagă” spiritual, moral și juridic, în mod etern în vederea împlinirii sale și este irevocabil, imposibil de a fi anulat⁴.

Totuși, în anumite cazuri excepționale și de o greutate redusă, unul dintre parteneri îl putea elibera pe celălalt de un jurământ⁵ sau de o promisiune nesăbuită⁶ și se putea ajunge la negocieri.

În Sfintele Scripturi, Dumnezeu a făcut promisiuni confirmate prin jurăminte – fie că le-a făcut în cadrul legămintelor, fie în cadrul lăsămintelor. El S-a „legat” să împlinească promisiunile, chiar dacă partenerii de acord nu ar face aceasta, căci nu Se poate tăgădui singur, chiar dacă ei sunt necredincioși⁷. Astfel, lăsământul

1 *Genesa*, 22:16-18; 26:23-31; *Psalmii*, 110:4; *Ieremia*, 11:5; *Zaharia*, 8:17; *Evanghelia după Matei*, 14:9; *Epistola către evrei*, 6:13-18. Iată un exemplu grăitor: contractul de schimb din *Genesa*, 25:27-34, când Iacov dă o farfurie de linte în schimbul primogeniturii lui Esau; deși sunt încălcate principiul libertății contractuale și al consensualismului – așadar, deși este dolosiv – contractul devine operant și irevocabil în urma rostirii jurământului (*Gen.* 25:33).

2 *Genesa*, 50:25, cu *Exodul*, 13:19; *Numeri*, 30:2,10; *Deuteronomul*, 7:8,9,12; *Iosua*, 2:12-20; 9:18-20; *I Samuel*, 14:26-28; *Fapte*, 23:21; *II Cronici*, 6:22; 15:15; *Eclesiastul*, 5:4,5.

3 *II Samuel*, 21:1-14; *I Regi*, 2:36-46; *Neemia*, 5:12,13; 10:29; *Ezechiel*, 16:59; *Daniel*, 9:11; *Numeri*, 5:19-25; *Fapte*, 23:12-14; *Iacov*, 5:12.

4 *Iosua*, 9, în special 19,20.

5 *Genesa*, 24:8,41.

6 *Numeri*, 30:2,10,13; *I Samuel*, 14:24-27; *Proverbe*, 6:1-5.

7 *II Timotei*, 2:13.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

noahic este irevocabil¹, la fel lăsământul avrahamic², precum și cel davidic³, ai căror termeni se vor împlini în lăsământul mesianic⁴, consfințit prin Melhițedek⁵. „Jurământul lui Dumnezeu atașat promisiunilor Sale e ca o confirmare și un sfârșit al întregii zbateri și necredințe aflate de partea omenească”⁶.

După cum vom vedea în acest studiu, din perspectiva omenească, legământul edenic și legământul-tratat mozaic sunt**bilaterale și condiționate**. Nu numai suzeranul S-a legat prin termenii legământului, ci și vasalul. Dar aceste legăminte prezintă și caracteristici de tipul bandei lui Möbius, despre care am amintit mai sus, întrucât corpurile comunitare reprezentate prin Adam (întreaga omenire) și prin Moise (evreii) au încălcat legământul. În cazul evreilor, aceștia au încălcat legământul chiar pe când acesta îi era dat lui Moise, iar, ulterior, israeliții l-au încălcat de nenumărate ori, însă, deși generația lui Moise a fost pedepsită și nu i s-a dat permisiunea de a intra în Țara Promisă, corpul comunitar, națiunea israelită, nu a fost „lepădată”, respinsă, deoarece evreii erau și corpul comunitar al patriarhilor semiți Avraham, Isaac și Iacov⁷. Această situație⁷ va avea o paralelă în legământul davidic-solomonic prin care descendenți (nu neapărat direcți) ai celor doi regi pot fi pedepsiți, dar dinastia davidică și dreptul său de a domni nu vor fi niciodată abrogate⁸, grație promisiunilor făcute de Dumnezeu lui David⁹.

Și un ultim cuvânt despre jurăminte: ele au dăinuit până astăzi, într-o formă (aparent) desacralizată; mai concret, jurământul secular modern este un angajament solemn, exprimat de obicei printr-o anumită formulă, prin care demnitarii, militarii sau medicii se obligă să-și facă datoria față de popor, de stat etc¹⁰.

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Pentru autentificarea lor, legămintele, fie în forma tratatelor, fie în forma contractelor, apelau la instrumentul juridic al sigilării în diferite moduri și forme. În consecință, studierea acestor documente face apel și la sigilografie. Această știință auxiliară a istoriei, denumită și sfragistică, studiază sigiliile întrebuițate

1 Isaia, 54:9.

2 Genesa, 22:16-18; *Epistola către evrei*, 6:13,16-18a.

3 Psalmii, 89:3,35; 132:11.

4 A se vedea sintagma „legămintele făgăduinței/ jurământului”, din *Epistola către efeseni*, 2:12.

5 Genesa, 14:18-20; Psalmii, 110; *Fapte*, 2:30; *Epistola către evrei*, 7:20,21,28.

6 Kevin J. Conner, Kenneth Malmin, *op. cit.*

7 Willis Judson Beecher face un comentariu pertinent. Mai întâi, el citează versetele 44 și 45 din *Leviticul*, 26: „Dar, și când vor fi în țara vrăjmașilor lor, nu-i voi lepăda de tot și nu-i voi urî până acolo încât să-i nimicesc de tot și să rup legământul Meu cu ei; căci Eu sunt Domnul, Dumnezeul lor. Ci Îmi voi aduce aminte spre binele lor de vechiul legământ, prin care i-am scos din țara Egiptului, în fața neamurilor, ca să fiu Dumnezeul lor. Eu sunt Domnul.” Apoi, autorul notează: „Nu este dificil să soluționăm paradoxul verbal implicat astfel în declararea acestei promisiuni a fi atât condiționată, cât și necondiționată. Până acum, întrucât beneficiile sale revin fiecărei persoane sau generații particulare din Israel, ea este condiționată de ascultarea lor. Dar în privința caracterului său, ca exprimând scopul lui Dumnezeu de binecuvântare a rasei umane, nu ar trebui să ne așteptăm ca ea să depindă de ascultarea sau de neascultarea câtorva. Deci, nu suntem surprinși să găsim pasaje în care apare celălalt aspect al cazului. Israelul poate păcătuși și poate suferi o pedeapsă cruntă, dar el nu va dispărea, ca alte popoare păcătoase. Promisiunea este făcută pentru eternitate, iar Israelul va fi păstrat în existență, pentru ca promisiunea să nu dea greș.” Willis Judson Beecher, *The Prophets and the Promise*, Thomas Y. Crowell, New York, USA, 1905, p. 220, disponibil pe https://faculty.gordon.edu/hu/bi/ted_hildebrandt/OTeSources/23a-Prophets/Beecher-Prophets-Promise/Beecher-ProphetsPromise.htm

8 Aceste considerente fac ca legământul-tratat mozaic să fie un acord „condiționat-necondiționat”.

9 Charles C. Ryrie, *Teologie elementară – Ghid sistematic pentru înțelegerea adevărului biblic*, Editura Agape, Făgăraș, tr. O. Cosma, 1998, p. 424.

10 *II Samuel*, 7:12-16; *I Cronici*, 17:11-14; *Psalmii*, 132:11,12; 89:30-37.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

pentru autentificarea actelor publice și private. Sigiliul constituie un semn probatoriu al actului, reprezentând simbolic autoritatea emitentului (autoritate publică sau persoană particulară care vinde, cumpără, arendează sau a fost martor la cele specificate în cuprinsul actului emanat), este **o extensie a personalității sale** și reprezintă consimțământul și participarea emitentului la faptele înscrise în act, îndeosebi hotărârea (*dispositio*) luată. Sigilarea este îndeplinită de emitent¹ sau de un reprezentant al acestuia.

Sigiliul are, de fapt, două ipostaze: cea dintâi este tiparul sigiliului (în pozitiv, constituind forma, matrița sigiliului propriu-zis), iar cea de-a doua este sigiliul ca atare, confecționat din diferite materiale și în diverse modalități (turnare, batere)².

Studierea sigiliilor poate fi făcută din unghi juridic; din punct de vedere al istoriei economice, oferind informații privitoare la modalitățile de confecționare și reprezentările conținute; sau din perspectiva istoriei artei sau scrierii³.

În Orientul Apropiat antic, curând după inventarea scrierii, au apărut și pecețile care autentificau documentele publice sau private scrise de o persoană sau în numele său. Pecețile cel mai frecvent întâlnite erau cele de tip cilindric: acestea constau dintr-un cilindru micuț, de piatră (semi-prețioasă), lut ars, bitum etc., pe care erau incizate personaje, cel mai adesea zeul patron (*șēdu*), pe care îl venera posesorul peceții și casa lui, sau animale fabuloase, compozite: lei cu cap de om sau aripi de vultur, grifoni, șerpi înaripați. Pecețile cilindrice erau găurite, astfel încât prin orificiul lor să se poată introduce o sfoară ce se lega la gât. De asemenea, existau și sigilii inelare sau aplicate pe medalioane.

"The Serpent Lord Enthroned." From Campbell (1964, p. 11).

¹ Nicolae Edroiu, *op. cit.*, p. 214.

² *Idem*, p. 216.

³ *Idem*, p. 227.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA
ROMÂNĂ

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA AKKADIANĂ

III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE
(REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI

IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE
CONTRACT

V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O
PRIVIRE COMPARATIVĂ

VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT

VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI
LEGĂMÂNTUL-TRATAT

VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

Imaginea de mai sus este preluată din Joseph Campbell,
The Masks of God – Occidental Mythology, Penguin Books, New York, USA, 1991, p. 11.
Ea reproduce imaginea de pe un sigiliu cilindric akkadian din anii 2.200 î.e.n., care îl reprezintă pe Stăpânul-
șarpe întronat. Închinătorul este adus înaintea Stăpânitorului-șarpe de altă zeităte încoronată, aflată în
poziție centrală, și este urmat de un slujitor zeiesc de pe capul căruia atârână un șarpe și care poartă o
căldărușă. Stăpânitorul-șarpe întinde închinătorului o cupă deasupra căreia figurează luna, sursa apelor vieții.
Închinătorul va bea din cupă și
se va împărtăși din nemurire.

Când un document trebuia autentificat prin sigilare, în prezența martorilor¹, pe el se aplica lut² sau ceară
caldă, peste care se rula cilindrul, realizând pe ceară o gravură³, o imagine, eventual însoțită de o inscripție⁴.
Scribii vor avea un sigiliu de text care va conține numele lor și va fi aplicat pe cartușul documentului (tăbliță de
piatră, papirus, pergament etc.).

Peste legămintele biblice nu se aplicau peceti propriu-zise, ci semne pecetluitoare care confirmau
acordul. Acestea nu vor fi abandonate de la un acord la altul, ci se vor cumula și, nu de puține ori, se vor rafina,
până la o spiritualizare a materialității lor.

1 *eremia*, 32:44.

2 *Iov*, 38:14.

3 „Pecete, pecetluire”, de S.S. Smaley, în *Dicționar biblic*, p. 996.

4 Din secolul al VII-lea î.e.n. încolo, evreii vor prefera să nu aibă sigilii cu imagini, ci inscripționate cu numele lor, eventual al tatălui,
și funcția sau demnitatea deținută.

Capitolul al IV-lea

CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI
ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Concordanța Strong pentru limba ebraică a înseriat termenul *b^erît*, „legământ”, cu numărul H 1285. El este înrudit cu termeni ebraici care semnifică „a tăia” (*kārat*), care indică ritualul antic de sacrificare a unui animal la încheierea unui tratat sau a unui legământ¹ și semnifică următoarele: un acord (făcut pe baza pășirii printre bucăți de carne despicată); legământ, alianță; înțelegere, învoială, pact; ligă, confederație².

I. EXPRESII FOLOSITE ÎN LEGĂTURĂ CU TERMENUL „LEGĂMÂNT”

Să vedem câteva expresii folosite în relație cu legământul. Cea mai frecvent întâlnită sintagmă este *karatb^erît* care se traduce prin „a tăia un legământ”. Iată și alte expresii care ajută la nuanțarea noțiunii legământ³:

- *kāratl^e / ’im b^erît*: a „tăia” un legământ cu un superior;
- *hēqîm b^erît*: a stabili un legământ (gata făcut);
- *nāṭan b^erît*: a da un legământ⁴; al doilea partener devine doar beneficiarul legământului⁵, i se acordă voluntar privilegii speciale⁶;
- *higgîd b^erît*: a declara un legământ;
- *nišva b^erît*: a face un jurământ în cadrul unui legământ⁷;
- *he’emiḏ b^erît*: a confirma legământul;
- *siwwa b^erît*: a porunci un legământ;
- *sām b^erît*: a face un legământ;

1 A se vedea „Legământ, alianță”, de Frank Charles Fensham, în *Dicționar Biblic*, p. 739. Vom vedea aceasta, de exemplu, în *Genesa*, 15:18; 31:44; *Exodul*, 34:10; *Ieremia*, 34:18,19.

2 În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *b^erît* e tradus: „legătură de pace” (Gen. 14:3); „unire” (Ob. 7); „învoială” (Ier. 34:8-18); „legământ” (în cele mai multe referințe).

3 Frank Charles Fensham, *op. cit.*, p. 740.

4 *Numeri*, 25:12.

5 Ciprian Flavius Terinte, *op. cit.*, *loc. cit.*

6 „Covenant”, de Moshe Weinfeld, în *Encyclopedia Judaica*, second edition, Fred Skolnik (editor in chief), MacMillan Reference, an imprint of Thomson Gale, Farmington Hills, MI, USA, in association with Keter Publishing House, Jerusalem, Israel, vol. al V-lea, 2007, p. 249.

7 *Genesa*, 26:28; *Deuteronomul*, 29:12,14,19; *Ezechiel*, 16:59; 17:18. În Noul Testament, „jurământ” (*neder* sau *ș^evua*, a se vedea mai sus) va fi înlocuit prin „făgăduință, juruință sfântă” (*horkos*).

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

I. EXPRESII FOLOSITE ÎN LEGĂTURĂ CU TERMENUL „LEGĂMÂNT”

II. TERMENI EBRAICI SUPLIMENTARI

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

- *bô' b'erît*: a intra într-o relație de legământ cu YHWH¹;
- *āvarb'erît*: a traversa, a trece într-o relație de legământ²;
- *āmadb'erît*: a fi într-o relație stabilită prin legământ.

Pentru ținerea sau respectarea legământului se folosesc verbele: *nādar*³, *šāmar*⁴ și *zakar*, a-și aminti⁵. Iată și câteva sintagme care au un vector negativ:

- *lô' nadar b'erît*, *lô' šamar b'erît*: a încălca legământul;
- *šākahb'erît*: a uita legământul;
- *mā' as b'erît*: a disprețui legământul;
- *pārarb'erît*: a rupe legământul⁶;
- *šāqar b'erît*: a fi fals față de legământ;
- *hillēl b'erît*: a profana legământul;
- *šāhaṭ b'erît*: a strica, a corupe legământul.

După cum notam la început, vom vedea că în legămintele și lăsămintele încheiate de Dumnezeu cu diferiți capi vor fi pedepsiți atât partenerii care încălcă acordurile dumnezeiești, cât și terții care îl atacă.

II. TERMENI EBRAICI SUPLIMENTARI

Iată și alți termeni folosiți în contextul legământului: *'āhēv*, a iubi; *tôvâ*, bunătate sau prietenie, *šalom*, pace sau prosperitate prin legământ; *yāda*, a sluji cu credincioșie, în conformitate cu legământul.

În lucrarea sus-menționată, autorul Elmer A. Martens nota: „Dintre toate diferențele dintre legământ și contract, locul acordat **loialității personale** în cadrul legământului este cel mai remarcabil”⁷. Despre acest ingredient *sine qua non*, vom discuta puțin mai jos.

Un termen folosit în relație cu legământul, dar **inexistent** în terminologia altor legămintes-tratate din Orientul Apropiat antic⁸, este *hesed*⁹, despre care am mai amintit. Acest termen ebraic este foarte greu de tradus în alte limbi: el înseamnă angajamentul lăuntric, provenit din natura lui Dumnezeu, de a iubi într-un mod coplesitor, statornic și jertfitor, dragostea ce izvorăște din Dumnezeu și se manifestă printr-o abundență de har și de îndurări¹⁰ binevoitoare, ce dăinuie și fac bine constant, statornic, pe toate planurile existențiale partenerului-receptacul din relația de legământ sau lăsământ¹¹.

1 II Cronici, 15:12.

2 Deuteronomul, 29:12.

3 A jura: *Genesa*, 28:20; *Numeri*, 30:2. Substantivul înrudit este *neder*, după cum s-a arătat mai sus.

4 I Regi, 11:11.

5 Leviticul, 26:42.

6 Leviticul, 26:15, 44; Deuteronomul, 31:16; *Isaia*, 24:5; 33:8; *Ieremia*, 11:10; 31:32.

7 Peter J. Gentry, Stephen J. Wellum, *op. cit.*, p. 141.

8 Frank Charles Fensham, *op. cit.*, *loc. cit.*

9 <https://biblehub.com/hebrew/2617.htm>

10 Exprimat simplu, diferența dintre har și îndurare este aceea că harul ne dăruiește binele pe care nu îl merităm, iar îndurarea nu ne dăruiește pedeapsa pe care o merităm.

11 Pentru legământul abrahamic, a se vedea *Mica*, 7:20; pentru legământul mozaic, *Deuteronom*, 7:9,12; *I Regi*, 8:23; pentru legământul

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

I. EXPRESII FOLOSITE ÎN LEGĂTURĂ CU TERMENUL „LEGĂMÂNT”

II. TERMENI EBRAICI SUPLIMENTARI

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

Acest *hesed* dumnezeiesc nu poate fi modificat de comportamentul virtuos sau păcătos al partenerilor-receptacul, oameni și/ sau comunități intrate în legământ cu Dumnezeu sau care au primit lăsamintele Sale. Aceasta nu înseamnă că în *hesed* nu există binecuvântări sau pedepse, ci înseamnă că împlinirea promisiunilor lui Dumnezeu nu se bazează pe vrednicia sau faptele omenești. *Hesed*-ul dumnezeiesc este locul de obârșie a ideii, autorității și capacității de a institui legăminte și lăsaminte și de a le face să fie eficiente. Prin legăminteleși lăsamintele extra-trinitare, *hesed* îi oferă omului *shalom*, adică o relație restaurată, plenară, cu Dumnezeu, neprihănire, pace și odihnă sufletească, hrană și chiar prosperitate, sănătate și vindecare, siguranță, respect, viață (lungă), posteritate și, uneori, chiar păstrarea puterii și a domniei, inclusiv de către descendenți (monarhie ereditară).

Monica Broșteanu nota:

...termenul *hesed* (...) indică o atitudine de profundă *bunătate*. Când ea se stabilește între doi oameni, aceștia sunt nu numai binevoitori unul față de altul, ci își sunt și fideli reciproc în puterea unui angajament lăuntric, ba chiar *în virtutea unei fidelități față de ei înșiși*. Apoi, *hesed* mai înseamnă și „bunăvoință” sau „iubire”, tocmai pe temeiul acestei fidelități. Faptul că angajamentul respectiv are un caracter nu numai moral, ci cvasi-juridic, nu schimbă nimic. Când, în Vechiul Testament, cuvântul *hesed* se referă la Domnul, aceasta se întâmplă întotdeauna în legătură cu legământul pe care Dumnezeu l-a încheiat cu Israel. Acest legământ a fost, din partea lui Dumnezeu, un dar și un har pentru Israel. Totuși, deoarece, conform legământului încheiat, Dumnezeu S-a obligat să-l respecte, *hesed* dobândește într-un anume sens un conținut juridic. Angajamentul juridic din partea lui Dumnezeu înceta de a-l mai obliga atunci când Israel încălca legământul și nu îi respecta condițiile. Dar tocmai atunci *hesed*, încetând de a mai fi o obligație juridică, își dezvăluia aspectul mai profund: se manifesta așa cum era inițial: iubire care dăruiește, iubire mai puternică decât trădarea, har mai puternic decât păcatul.

Această fidelitate față de „fiica poporului Meu” necredincios (cf. Lam. 4:3,6) este, în definitiv, *din partea lui Dumnezeu, fidelitate față de Sine Însuși*. Acest lucru apare limpede mai ales din repetarea frecvent a binomului *hesed ve-’emet* (har și fidelitate¹), care ar putea fi considerată o hendiadă (...). „Nu pentru voi fac aceasta, casă a lui Israel, ci pentru Numele Meu cel sfânt” (Ez. 36:22). Așadar, Israel, deși, fiind încărcat cu greșeli fiindcă a călcat legământul, nu poate ridica pretenții la *hesed*-ul lui Dumnezeu în temeiul unui drept (legal), el poate și trebuie să continue să nădăjduiască și să aibă încredere că îl va dobândi, Dumnezeul legământului fiind realmente „răspunzător de iubirea Sa”. Rod al acestei iubiri sunt iertarea, reșezarea în har și restabilirea legământului lăuntric².

Aceste aspecte trebuie reținute întrucât, după cum vom vedea, sunt absolut determinante pentru o înțelegere corectă a realităților al căror temei era furnizat de legământ și, chiar mai mult, de lăsamânt.

davidic, a se vedea *II Samuel*, 7:15; *I Cronici*, 17:13; *I Regi*, 3:6; *Psalmii*, 89:29,34. Pentru confirmarea legămintelor naționale și a legământului mesianic („înnoit”), a se vedea *Isaia*, 54:10.

1 Acest termen se poate traduce și prin „credincioșie”, „loialitate” sau prin „adevăr”. N. ns.

2 Monica Broșteanu, *apud* Ioan Paul al II-lea, enciclica *Dives in misericordia*, 30 nov. 1980, n. 4, nota 52, în *Numele lui Dumnezeu în Coran și în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 173.

Capitolul al V-lea

CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Trecem acum la analiza conceptului „lăsământ” în Vechiul Testament. Ceea ce dorim să semnalăm de la început este faptul că limba ebraică a Vechiului Testament pur și simplu nu conține un termen pentru „lăsământ”, „testament”! În jurisprudența evreiască, moștenirea, ca **formă testamentară scrisă**, a intrat în uz de-abia în timpul lui Irod cel Mare (72 – 4 î.e.n.)! Însă aici ne grăbim să adăugăm că lăsământul și moștenirea, ca gest și **formă legală**, prin care un om lasă averea sa altora după moartea sa, este unul dintre cele mai importante moduri de transfer și, în consecință, de dobândire a proprietății, fiind o instituție pe care o abordează toate legislațiile lumii, iar Avraham, primul evreu (Gen. 15:2,3), care se conforma cutumelor din Semiluna Fertilă, nu putea face excepție. Să dezvoltăm aceste afirmații.

În primul rând, în antichitate existau două forme de transfer a masei succesoriale a defunctului: forma legală și cea testamentară, despre care notam mai sus că a intrat târziu în uz, atât la evrei, cât și la greci și la romani, după cum vom indica mai jos. Iată ce scrie Eugeniu Safta-Romano despre moștenire:

Dreptul succesoral este o componentă a dreptului civil și fundamentul său este tot de esență divină. Arhetipul moștenirii se află în textele biblice. Numai printr-o ficțiune a legii s-a putut considera că moștenitorul continuă persoana defunctului; în realitate, el perpetuează un patrimoniu care a încetat să mai aparțină unei persoane în momentul morții ei. (...)

Bunurile materiale folosesc omului doar atât timp cât este el în viață; în momentul morții, dreptul de proprietate relativ al omului încetează. În timpul vieții, omul poate hotărî asupra bunurilor materiale pentru când nu va mai fi în viață; pentru ca bunurile să-și îndeplinească în continuare menirea pentru care Dumnezeu le-a dăruit, ele vor trebui să intre în patrimoniul altei persoane¹.

Moștenirea lăsată de testator (defunct) putea consta din masa succesorală evidentă, cum ar fi averea imobiliară (casă, pământ cu resurse ale solului și subsolului) și/ sau averea mobilă (șeptel, bijuterii, pietre și metale prețioase, bani), precum și din averi mai puțin evidente, cum ar fi copii² și amintirea existenței răposatului, rămasă în memoria posterității – mai ales dacă defunctul fusese un om integru, un „stâlp al societății” sau chiar un om faimos. Astfel, exista așteptarea ca familia rămasă în urmă să se ridice la – sau chiar să întrecă – nivelul averii și statutului, adică onoarei și renumelui defunctului.

În al doilea rând, în Biblie se observă că rudenia era deosebit de importantă sub aspect socio-politic și juridico-economic, datorită faptului că avea legături cu drepturile și obligațiile sociale, cu puterea și cu

¹Eugeniu Safta-Romano, *op. cit.*, p. 92.

² *Psalmii*, 127:3-5.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

CUPRINS

moștenirea/ transferul averii. În societățile mici, neindustrializate, așa cum erau cele biblice, rudenia reprezenta unitatea economică și o parte importantă a organizării sociale¹. „Regula este că, în virtutea legii, bunurile materiale trec la persoanele legate cu defunctul prin diverse grade de rudenie, într-o anumită ordine, iar în cazul unor moștenitori, legea instituie și o rezervă succesorală, ceea ce înseamnă că o parte din succesiune trece în drept la acești moștenitori”².

Aici trebuie să adăugăm că, în iudaismul biblic, nu existau testamente dictate nuncupativ și scrise, „diate”, deoarece testatorii împărțeau copiilor și rudelor lor moștenirea pe când ei erau încă în viață, iar apoi erau întreținuți de aceștia. Așadar, nu putem vorbi despre testament propriu-zis și o moștenire în posesia căreia se intră *mortis causa*³, *ci despre donații irevocabile, transmise inter vivos*: „Un tată, în calitate de cap de familie, avea dreptul legal de a împrăștiia proprietatea familiei așa cum dorea el. Asemenea daruri erau date pe când tatăl era încă în viață; Biblia nu cunoaște nimic despre testamente, adică prevederile care intră în vigoare după moartea tatălui”⁴. Așa au procedat, de exemplu, Iov⁵ și Avraham⁶ și așa se proceda și în Imperiul paleo-babilonian⁷.

Acum vom trece la analiza conceptelor „legământ-tratat” „legământ-lăsământ” și „jurământ-promisiune” în mentalitatea greacă și elenistă.

1 Rudenie1 (*kinship*), în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, pp. 296-297.

2 Eugeniu Safta-Romano, *op. cit., loc. cit.*

3 Pentru cauză de moarte (lat.).

4 Samuel Greengus, *Laws in the Bible – The Legal Legacy of the Ancient Near East*, Cascade Books, Eugene, Oregon, USA, 2011, p. 71.

5 Iov, 42:13-15.

6 Genesa, 25:5,6.

7 Codul lui Lipit-Iștar, 31 (1860 î.e.n.), Codul lui Hammurabi, 165 (cca. 1750 î.e.n.), *apud* Samuel Greengus, *op. cit.*, pp. 71-72.

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

Capitolul al VI-lea

CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT

Când vom trece la analiza lăsământului în Noul Testament, vom prezenta și ceea ce se desprinde din mentalitatea elenistă despre acest concept, dar considerăm utilă inserarea câtorva considerații pe această temă și aici.

Vechiul Testament a fost scris în limba ebraică (și, pe alocuri, aramaică). Prin intermediul acestei limbi se poate accede la cunoașterea culturii și mentalității ebraice și la înțelegerea tiparelor sale de gândire.

Noul Testament a fost scris în limba greacă, iar cunoașterea acestei limbi a antichității europene este indispensabilă pentru cunoașterea culturii grecești și eleniste. Însă limba și cultura greacă nu se suprapune perfect limbii și culturii ebraice (lucru valabil pentru toate limbile și culturile lumii) și, în consecință, există termeni pentru care nu există un echivalent, întrucât sunt realități și instituții care nu se pot traduce dintr-o cultură în cealaltă, iar vorbitorul limbii-țintă, receptoare, va încerca să găsească cea mai apropiată formă de redare a unui concept, a unei noțiuni.

De exemplu, în limba greacă, conceptul *b^erît*, în sensul său de „legământ-tratat” de paritate, acord între state egale, cum a fost cel făcut de faraonul egiptean Ramses al II-lea cu împăratul hittit Hatusiliș al III-lea, ideea de învoială sau de aranjament făcut între parteneri egali, un legământ conjugal, făcut între un bărbat și o femeie, era redat prin substantivul *sunthēkē*¹, o „împreună-legare” bilaterală, care conținea angajamente reciproce, fiecare dintre părți obligându-se să îndeplinească anumite sarcini, învoială care putea fi modificată oricând.

1 Substantivul provine din verbul *suntithēmai*, „a pune împreună, a plasa laolaltă, a face aranjament”. În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *suntithēmai* e tradus ca „învoială” (Lc. 22:5); „hotărâre” (Io. 9:22); „sfătuire” (Fap. 23:20) și „unire” (Fap. 24:9)

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT

III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT¹

Însă conceptul *b^erîtca* „legământ-lăsământ” a fost tradus în limba greacă a Septuagintei și a Noului Testament prind *diathēkē*², termen care înseamnă nu legământ, ci „lăsământ, testament”, adică dispunerea de către un testator, în mod unilateral, pe baza puterii plene și a voinței personale suverane, de proprietatea sa transmisă către unul sau mai mulți succesori/ moștenitori, și în condițiile de ordine a succesiunii la moștenire și de cantitate din masa succesorală.

Spre deosebire de *sunthēkē*, legământ bilateral, cu obligații reciproce, *diathēkē* este inițiativa unilaterală a unui singur actant, care își asumă singur anumite obligații și acționează suveran.

Cu privire la aceasta, William Barclay furnizează următorul exemplu:

Kata diathēkēn este expresia curentă care înseamnă „în conformitate cu clauzele testamentului”. Într-un papirus, cel care face testamentul își lasă casele și grădinile în conformitate cu dispozițiile (*diathēkas*) care sunt depuse în templul Afroditei, lui Eunomides guvernatorul și lui Ctesiphon avocatul³.

Atât timp cât era în viață, testatorul putea modifica oricând, unilateral, condițiile formulate în testament, chiar până la anula moștenirea, adică până la dezmoștenirea succesorilor. Moștenitorul putea accepta sau respinge testamentul și masa succesorală lăsată lui, dar nu putea modifica termenii testamentului⁴.

Aici este important de adăugat că, istoricește vorbind, grecii cunoșteau **forma legală** a moștenirii, însă acest tip de derogare a moștenirii, **forma testamentară**, adică „lăsământul”, a fost acceptat târziu⁵, din cauză că „a face un testament însemna a rupe ordinea pe care religia o stabilise în privința succesiunii bunurilor și a transmiterii cultului”⁶. Lăsământul sau forma testamentară a moștenirii nu numai că a fost acceptată târziu, și numai pentru că testatorii fără urmași voiau să precizeze cui lasă moștenire bunurile lor, dar chiar și după ce a fost acceptată ca instituție, ea trebuia să fie votată de către locuitorii unei cetăți, reprezentați de arhonți, spune Fustel de Coulanges⁷.

1 În versiunea Dumitru Cornilescu, 1924, *diatheke* e tradus: „legământ” (Mat. 26:28; Lc. 1:72; Ef. 2:12; Evr. 7:22; 9:15, 20; 13:20) și „testament” (Evr. 9:16, 17).

2 A se vedea Concordanța Strong, *G 1242*. Există puține excepții, de exemplu mențiunile din *Deuteronomul*, 9:15, unde termenul a fost tradus prin *marturion* („mărturie”) și *I Regi*, 11:11, unde *b^erît* a fost redat prin *entole*, „poruncă, lege, precept”.

3 William Barclay, *Analiza semantică a unor termeni din Noul Testament*, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, U.S.A., 1992, tr. D. Laurențiu, p. 155.

4 William E. Vine, *An Expository Dictionary of New Testament Words*, Fleming H. Revell Company, Old Tappan, New Jersey, USA, ed. a 17-a, 1966, vol. I, pp. 250-251. A se vedea și William F. Arndt, F. Wilbur Gingrich, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, second edition, University Chicago Press, Chicago, USA, 1979 sau James Hope Moulton, George Milligan, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, USA, 1982.

5 Prin Legile lui Solon, emise în sec. al VI-lea î.e.n. A se vedea fragmentul 49a, din *The Laws of Solon: A New Edition with Introduction, Translation and Commentary* Delfim F. Leão, P J Rhodes, I.B. Tauris & Co. Ltd, 2016, Great Britain, p. 138.

6 Fustel de Coulanges, *Cetatea antică*, prefată de Radu Florescu, tr. Mioara și Pan Izverna, Editura Meridiane, București, 1984, vol. I, p. 270.

7 La romani, testamentul trebuia să fie votat de către comițiile calate, convocate în fața pontifilor, precizează Fustel de Coulanges, în *op. cit.*, vol. al II-lea, p. 90. În jurisprudența orientală citată în Biblie întâlnim decizia lui Iov de a lăsa moștenire nu numai fiilor, ci și fiicelor lui o parte din masa succesorală (*Iov*, 42:13-15).

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

Adaptând rostirile lui W. E. Vine la necesitățile demersului nostru, prezentăm uzitățile neo-testamentare ale termenului *diathēkē*¹:

1. Un legământ sau un testament confirmat – divin sau uman²;
2. un angajament sau un „lăsământ” asumat numai de Dumnezeu, subliniat prin termenul „promisiune, făgăduință”³;
3. o învoială între Dumnezeu și Israel, în care apar obligații reciproce⁴;
4. prin metonimie, semnul legământului sau promisiunea făcută lui Avraham⁵;
5. prin metonimie, consemnarea legământului (pe table de piatră, păstrate în chivotul legământului)⁶;
6. mijlocul instituit pe temeiul morții lui Isus Hristos, Yeșua Mesia, prin care se asigură cadrul mântuirii credincioșilor⁷.

Aici reiterăm că, dacă la un legământ și/ sau lăsământ se adăuga un jurământ, acesta făcea ca acordul juridic să fie irevocabil și etern⁸.

În *Epistola către galateni*, 3:17, *diathēkē* termenul este folosit ca o alternativă la „o promisiune” (v. 16,17,18). Dumnezeu i-a impus lui Avraham ritul circumciziei, dar făgăduința Sa față de el – „lăsământul” – nu era condiționată de respectarea circumciziei; totuși, nerespectarea sa era pedepsită.

Despre lăsământ și moștenire vom scrie mult pe parcursul studiului de față. Încheiem aici aceste scurte considerații îndemnând cititorul ca, în timpul lecturii, să privească atent legămintele biblice și chiar mai atent lăsămintele biblice, adamic, noahic, patriarhal, davidic și mesianic, pentru a vedea natura moștenirii lăsate lui și efectele deosebit de importante survenite ca urmare a acestui transfer, cum ar fi bucuriile și binecuvântările spirituale și materiale, temporale și eterne, autoritatea și responsabilitățile încredințate lui de care, prin moartea Sa jertfitoare, i-a făcut parte Isus, Fratele cel Mare⁹, moștenire transferată de către Duhul Sfânt, Executorul testamentar.

III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI
NOULUI TESTAMENT

Mai sus, notam că, în limba akkadiană, jurământul se numea *mamitu*, termen care provenea de la Mamitum, zeița despre care se credea că îl urmărea și îl pedepsea pe sperjur. Situația este aceeași și în gândirea

1 William E. Vine, *op. cit.*, *loc. cit.*

2 *Epistola către galateni*, 3:15.

3 În acest sens, a se vedea *Evanghelia după Luca*, 1:72; *Fapte*, 3:25; *Epistola către galateni*, 3:17; *Epistola către romani*, 9:4; 11:27; 15:8; *Epistola către efeseni*, 2:12; *Epistola către evrei*, 7:22; 8:6,8,10; 10:16.

4 *Deuteronomul*, 29 – 30 (descrisă ca „poruncă”, *Evr.* 7:18, comp. cu v. 22); *Epistola către evrei*, 8:9; 9:20.

5 *Fapte*, 7:8.

6 *II Corinteni*, 3:14; *Epistola către evrei*, 9:4, comp cu *Apocalipsa*, 11:19.

7 *Evanghelia după Matei*, 26:28; *Evanghelia după Marcu*, 14:24, *Evanghelia după Luca*, 22:20; *I Corinteni*, 11:25; *II Corinteni*, 3:6, *Epistola către evrei*, 10:29, 12:24, 13:20.

8 A se vedea sintagma „legămintele făgăduinței/ jurământului”, din *Epistola către efeseni*, 2:12.

9 *Epistola către evrei*, 2:11,12; *Epistola către galateni*, 3:29; 4:7; *Epistola către romani*, 8:17.

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII
GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI
LĂSĂMINTE

PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE
ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI
ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-
TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN
CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT

Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA,
„LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA
LEGĂMINTELOR BIBLICE

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL
APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU

Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI
TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA
EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT

Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT

Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-
TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI
„JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA
GREACĂ ȘI ELENISTĂ

I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN
LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE”
ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A
NOULUI TESTAMENT

magico-religioasă greacă, limba în care a fost tradusă Septuaginta și a fost scris Noul Testament: zeul grec Horkos (la latini, Orcus) a dat jurământului numele său¹, iar ulterior termenul *horkos* a ajuns să însemne și gard, împrejmuire, care reține sau înfrânează o persoană². Această reținere putea fi impusă de persoană sieși, ca o juruință sfântă, o promisiune solemnă sau un jurământ³. În Noul Testament, jurământul va fi ridicat la un nivel nou de înțelegere⁴. În Predica de pe Muntele Fericirilor, Isus Mesia statornicește un standard diferit de vorbire: „da” – „da” și „nu” – „nu”, deci afirmațiile și negațiile clare⁵. El respinge, astfel, fofilările la care recurgeau evreii care jurau, eufemistic, pe Templu sau pe Ceruri⁶, precum și vorbirile încâlcite⁷.

1 „Horkos”, în Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, p. 229. Chiar și Zeus a devenit Horkios.

2 A se vedea concordanța Strong G3727. William E. Vine, *op. cit.*, vol. III, p. 123.

3 *Ezechiel*, 17:16-19, în versiunea LXX, este miezul unei situații foarte interesante: Zedechia făcuse un legământ cu Nebucadnețar, împăratul Babilonului, în care, normal, fiecare își invocase zeii; este clar că YHWH este un Dumnezeu gelos, care nu recunoaște existența altor zei și nu vrea să fie comparat cu ei. Cu toate acestea, dacă Zedechia tot făcuse legământ, el trebuia să îl respecte. Din cauză că nu respectase legământul – chiar făcut cu un păgân! – el urma să fie dus în Babilon, judecat de Dumnezeu Însuși și pedepsit cu moartea. A se vedea și Amos, 1:9,10, iar în Noul Testament, a se vedea *Evanghelia după Matei*, 5:33; *Epistola lui Iacov*, 5:12; *Evanghelia după Matei*, 14:7,9; 26:72; *Evanghelia după Marcu*, 6:26; *Epistola către evrei*, 6:16, comp. cu *Luca*, 1:73; *Fapte*, 2:30; *Epistola către evrei*, 7:20,21,28.

4 „Oaths”, de Brad Creed, în *Holman Bible Dictionary*, p. 1034.

5 *Evanghelia după Matei*, 5:33-37.

6 *Evanghelia după Matei*, 26:63-65.

7 În credința iudeo-creștină, jurămintele nu sunt interzise. Însuși apostolul Pavel a jurat de câteva ori (Gal. 1:20; Rom. 1:9; II Cor. 1:23) și, chiar mai mult, însăși preoția lui Hristos, dată ca moștenire testamentară, este superioară celei levitice, pentru că a fost promisă și confirmată printr-un jurământ, în timp ce preoției levitice nu i-a fost anexat unul (Evr. 7:20-22).

Cu toate acestea, din mărturia Sfințelor Scripturi transpare îndemnul de a comunica clar, luminos și de a evita jurămintele (Iac. 5:12) pe cât posibil, precum și obligația îndeplinirii jurământului-promisiune, în cazul în care el a fost făcut (Gen. 28:20-22; Ps. 76:11; Ecl. 5:4-6).

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

SECȚIUNEA A III-A

CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII
ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

Pe parcursul lucrării urmează să prezentăm omul, creat de Dumnezeu după chipul și întru asemănarea cu El, om care are o esență ontologică¹ și două sisteme de atribute, cele relaționale și cele funcționale. Până la discuția despre antropologie, ne mărginim să spunem că esența omului este religiozitatea, pusă în el de Dumnezeu, religiozitate care palpită și impulsionează viața umană și duce la edificarea societății omenești.

Aici se poate ridica o întrebare: care sunt elementele constitutive ale societății omenești, în ansamblul său?... Autorul acestui studiu crede că religiozitatea care este esențială omului și îi impulsionează viața și duce spre edificarea societății omenești poate fi reprezentată printr-o inimă care palpită sistolic opt elipse suprapuse parțial.

În imaginea de mai jos, cele cinci elipse din partea inferioară, reprezentate prin **galben**, o culoare caldă, trimit spre **cultura spirituală propriu-zisă** (conținut intuit și predat/ învățat, de genul normelor, valorilor, cutumelor, simbolurilor, tradițiilor, școlarizării, *Weltanschauung*); **sistemele de înrudire**; **festivismul** (praznice, sărbători folclorice, economice, festivități politice, solemnități comunitare etc.) și **loisirul** (petrecerea timpului liber și voluntariatul/ claca); **ordinea socială¹ și ordinea politică**.

În privința celor trei elipse din partea superioară, reprezentate prin **albastru**, o culoare rece, acestea vizează **organizarea economică și producția**; **arta și arhitectura²**; **descoperirile și progresul tehnico-științific³**.

Centrul elipselor este comun, adică fiecare dintre aceste opt elipse se suprapune – chiar dacă doar parțial – peste toate celelalte șapte, întrucât cultura, sistemele de înrudire și toate celelalte elemente constitutive ale omului, palpitare sistolic de către religiozitate, se suprapun, se întretes și zămislesc împreună sentimente, gânduri, atitudini, motivații, cuvinte, fapte, obiceiuri, cultură, civilizație, istorie.

Vorbind metaforic, când se relaxează diastolic, inima omului este ea însăși primitoare a religiozității din cultura și societatea în care pulsează.

Subiectul acesta va fi aprofundat în volumul final al lucrării, când vom furniza o platformă-program pentru traiul în *'olam ha-ba*, „veacul ce va să vie”, în mod concret și, simultan, spiritualizat, care se va revărsa în veacul vecilor⁴.

1 Iertat fie-ne pleonasmul!

2 Prin această sintagmă înțelegem organizarea socială, adică instituțiile și structurile sociale care produc anumite patternuri de comportament care facilitează interiorizarea normelor, împreună cu acceptarea și susținerea anumitor valori împărtășite cu alții (culturalizare), fapt care determină o coeziune socială și, de asemenea, un control social.

3 Poate că unii vor considera interesant faptul că, oricât de splendid ar fi fost lucrat un edificiu (templu, biserică etc.), oricâtă admirație ar suscita opera, vechii greci nu considerau că arhitectura ar face parte dintre arte. François Chamoux, *Civilizația greacă în epocile arhaică și clasică*, Editura Meridiane, 1985, traducere și cuvânt înainte de Mihai Gramatopol, p. 353.

4 Baza unei societăți este spiritual-culturală, iar nu economică, așa cum teoretizase materialismul istoric marxist prin categoriile fundamentale denumite „bază și structură”.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

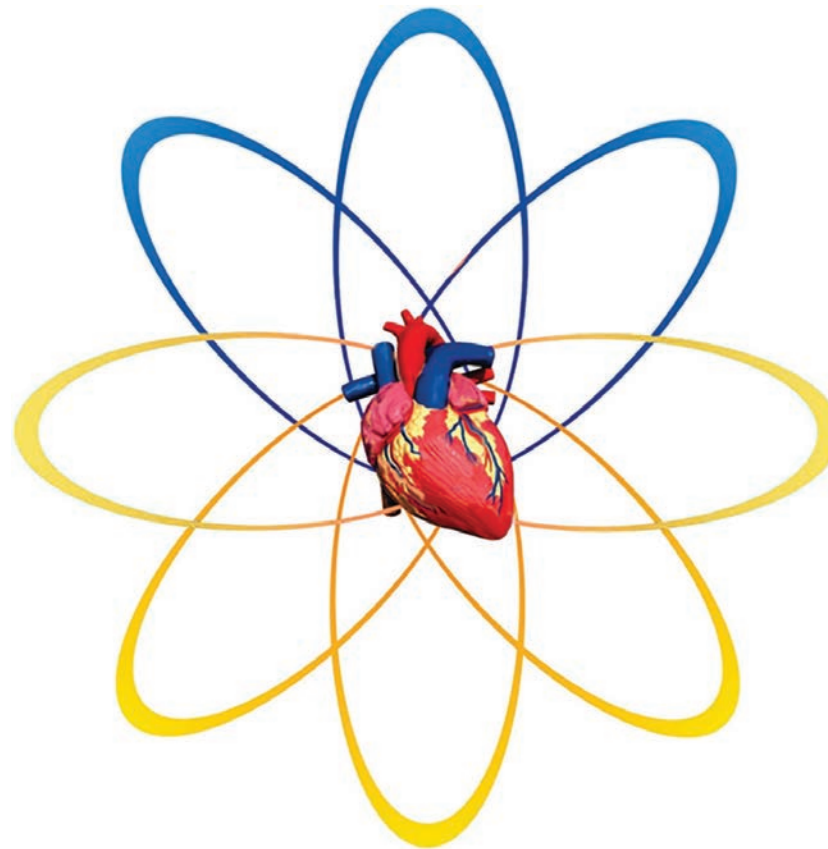
VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

**ELEMENTELE CONSTITUTIVE ALE SOCIETĂȚII OMENEȘTI:
RELIGIOZITATEA (CHIPUL LUI DUMNEZEU ÎN OM ȘI
DORINȚA SA DE ÎNTR-ASEMĂNARE CU DIVINITATEA)
PALPITĂ ȘI IMPULSIONEAZĂ VIAȚA UMANĂ ȘI
EDIFICĂ SOCIETATEA OMENEASCĂ.**

Trecem acum la discutarea structurii societății israelite vetero-testamentare, societate în care înrudirea era deosebit de importantă. Expusă foarte pe scurt, această structură se regăsește în *Iosua*, 7:14: „Să vă apropiați mâine dimineață după semințiile (*șevet*, trib; n. ns.) voastre; și seminția pe care o va arăta Domnul prin sorți se va apropia pe familii (*mișpahah*, clan, n. ns.) și familia pe care o va arăta Domnul prin sorți se va apropia pe case (*bayit*, gospodărie, n. ns.), și casa pe care o va arăta Domnul prin sorți se va apropia pe bărbați (*ghever*, bărbat puternic, luptător, n. ns.)”

Să dezvoltăm structura socială cuprinsă în acest verset.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

Sfintele Scripturi spun că familia este instituția divină alcătuită dintr-un bărbat și o femeie, fiecare din aceștia având, în virtutea legământului creației, o relație cu Dumnezeu – mai strânsă sau mai distantă, asumată sau contestată. Bărbatul și femeia sunt persoane care, în ascultare (fie și neconștientizată) de legământul căsniciei instituit de Dumnezeu în Grădina Eden, au stabilit o legătură afectivă¹ și s-au căsătorit legal, formând un cuplu sau o unitate familială conjugală. Căsătorindu-se, fiecare din cei doi soți intră într-o relație intimă absolut unică cu cealaltă persoană. Despre bărbatul care își întemeiază o familie se spune că „își ridică o casă (în Israel)”². Cei doi membri ai cuplului sau ai familiei conjugale devin „un trup de carne unită”. Fidelitatea conjugală era importantă pentru ambii soți, iar adulterul era pedepsit în conformitate cu Legea³.

Cei doi parteneri ai cuplului care constituie unitatea familială conjugală fac parte simultan din câteva sfere ale existenței, acestea fiind sferile spirituală, naturală, biologică, socială, culturală, etico-juridică, economică. Atât fiecare din parteneri, cât și ambii, ca familie, au un statut alocat sau atribuit, din care fac parte sexul, etnia, rasa, religia⁴. De asemenea, cei doi stabilesc relații nu numai întreolaltă, ci și cu sferile sus-amintite, dobândesc anumite funcții în cadrul sferelor și joacă anumite roluri noi.

În familia biblică există o egalitate ontologică și, deci, o demnitate egală: bărbatul este *'iș*, femeia este *'ișah*, („bărbată”), iar acești termeni sunt folosiți și pentru „soț” și „soție”.

A. Funcțiile bărbatului în cadrul unui cuplu și în societate.

Pe de altă parte, în sfera privat-familială a cuplului există o dominație de gen, care se vede în terminologia spiritual-religioasă și decizională: pe lângă genul său masculin (*'iș*), soțul era și *ba'al*, „stăpânul”⁵ și *'adon*, „domnul” soției lui; acești termeni se folosesc și despre YHWH în relație cu națiunea evreiască închinătoare, ceea ce ilustrează modul în care soția își considera soțul⁶, precum și poziția ei subordonată din punct de vedere legal și practic, poziție pe care, anterior căsătoriei, o avusese în relația cu tatăl ei⁷.

Așadar, în mod dumnezeiesc, bărbatului i s-a încredințat autoritatea spirituală, preoțească, profetică, regală, fapt care îi trasează responsabilități sporite.

Această dominație de gen nu se vede numai în sfera privat-familială, ci și în cea social-publică, unde cuplul este denumit *ghever*⁸, care înseamnă „bărbat în plină putere, apărător, războinic, erou”, care își apără și își reprezintă soția, familia.

1 Desigur că au existat și continuă să existe căsătorii de conveniență, dar aici nu discutăm excepțiile, ci exemplele normative.

2 *Deuteronomul*, 25:7,9.

3 „Familie”, de T.C. Mitchell, în *Dicționar biblic*, p. 440.

4 „Familie”, p. 158, și „Status alocat”, p. 339, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*. A se vedea și „Familie”, de Françoise Héritier-Augé, în *Dicționar de etnologie și antropologie*(coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007, tr. S. Vultur et al., pp. 243, 244.

5 *Genesa*, 20:3; *Exodul*, 21:3, 22; *Leviticul*, 21:4; *Deuteronomul*, 24:4.

6 *Genesa*, 18:12; *I Petru*, 3:16.

7 „Familie”, de T.C. Mitchell, în *op. cit.*, loc. cit.

8 Din verbul *gavar* (גָּוַר <https://biblehub.com/hebrew/1396.htm>), „a fi puternic, tare, a birui, a cuceri”.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Funcțiile majore de reprezentare ale bărbatului sunt următoarele:

- profet care împărtășește familiei voia lui Dumnezeu;
- preot care mijlocește înaintea lui Dumnezeu pentru familia sa;
- rege vasal care întemeiază monarhia regelui suzeran Dumnezeu în familia sa, al cărui cap este; el domnește potrivit voii divine, adică trebuie să se îngrijească de nevoile familiei¹, are autoritatea de a implementa voia lui Dumnezeu și are responsabilitatea decizională finală. La discuțiile clanurilor și triburilor – inclusiv în selecția conducătorilor instituțiilor tribale² – își reprezintă și soția și interesele ei legitime;
- în Sfintele Scripturi, unii bărbați – dar numai bărbați – au fost și capi de legământ și/ sau de lăsământ: Adam, Noe, patriarhii, Moise, David, Mesia.

Funcțiile majore de reprezentare încredințate bărbatului au fost și rămân atribuite numai bărbatului. Femeia nu poate fi nici profetă, nici preoteasă, nici nu poate domni singură³ și nu există niciun legământ biblic în care ea este sau ar putea fi cap. Nici nu putea participa la consfăturile civice în mod direct, ci numai prin deciziile capului de familie, ca un fel de „democrație reprezentativă”. Întrucât vom reveni asupra acestei teme, acum ne mulțumim să adăugăm că, din cele de mai sus, reiese clar că familia israelită vetero-testamentară nu era numai o unitate socială, ci și una religioasă⁴.

Acest tip denumit „familie conjugală” nu exista în iudaismul Vechiului Testament: am recurs la decupajul de mai sus doar pentru a ajuta cititorul să suprapună parțial o realitate socială contemporană asupra conceptului *ghever*. Cu extrem de puține excepții, familia conjugală făcea totdeauna parte dintr-o gospodărie mai mare, casa părintească (*bet 'av*), alcătuită din copii, părinți, bunici și chiar străbunici, deci din 3-4 generații, la care se adăugau slujitorii și rezidenții din gospodărie sau care aveau un mic grup de locuințe pe parcela de pământ a casei. Numărul total de membri ai casei putea fi de 10-30 de persoane, aflate sub autoritatea „părintelui”.

B. Funcțiile femeii.

- Comunicarea totală cu capul familiei, consfătuirea și luarea deciziilor împreună cu el. Dacă nu se ajunge la consens, atunci soția se subordonează soțului, atât timp cât el nu îi cere să săvârșească un păcat;
- Nașterea copiilor, hrănirea și îngrijirea lor, educarea lor⁵, aspecte asupra cărora vom reveni;
- Îndeplinirea muncilor casnice: gătit, distribuirea rațiilor de hrană, curățenie, spălat, cusut;
- Ajutorarea soțului în ocupația lui (agricultură, în special).

¹ Proverbe, 6:6-11; I Timotei, 5:8.

² „History”, subcapitolul „Social Structure – Ancient Israel”, de Hanoch Reviv / S. David Sperling (2nd ed.), în *Encyclopedia Judaica*, vol. al IX-lea, p. 182.

³ Acest fapt este reiterat de profeți, chiar dacă ei apelează la metafore: *Isaia*, 47:7,8; *Țefania*, 2:15; *Apocalipsa*, 18:7. Cât despre tentația reginelor de a se deda ocultismului și idolatriei, a se vedea *I Regi*, 15:13; *II Cronici*, 15:16; *II Regi*, 11:1-16,18.

⁴ *Exodul*, 12:3; *I Samuel*, 20:6, 29; *Iov*, 1:5.

⁵ *Proverbele*, 22:6; 31:1,2.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

C. Funcțiile familiei conjugale.

Iată funcțiile familiei conjugale:

- reglementarea comportamentului sexual;
- înlăturarea concurenților maritali;
- organizarea economică prin diviziunea muncii productive și a cooperării economice în gospodărie și în afara ei, diversificate în funcție de sexe.

III. SISTEME MARITALE

A. Alegerea soțiilor.

Relațiile maritale sunt de patru feluri:

- Interzise (tabu);
- Permise;
- Preferate;
- Prescrise.

Pentru a vorbi despre alegerea soțiilor de către soți în iudaismul biblic, vom începe prin a vorbi despre modul în care acestea **nu** erau alese.

Niciuna din populațiile din lume, indiferent cât de păcătoasă sau de pervertită ar fi ea, nu este lipsită de un anumit tabu familial: incestul¹. Rudele de sânge sau prin alianță strânsă, de genul taților, mamelor, fraților, surorilor, mătușilor, nu erau eligibile pentru căsătorie și cu atât mai puțin pentru acuplare, iar legământul mozaic va prescrie chiar pedepse pentru cazul în care s-ar pângări prin acest comportament sexual deviant².

Iată câteva tabuuri matrimoniale:

- interdicția căsătoriei unui bărbat cu o femeie și, simultan sau mai târziu, cu fiica sau cu nepoata ei³ sau chiar cu mama ei⁴;
- interdicția căsătoriei unui bărbat cu o femeie și, simultan sau mai târziu, cu sora ei, pentru a o necăji prin aducerea unei rivale, în timp ce soția trăiește⁵;
- interdicția căsătoriei unui preot, sfânt pentru Dumnezeu, cu o curvă, cu o femeie spurcată sau cu una divorțată⁶;
- interdicția căsătoriei marelui preot cu o curvă, cu o femeie spurcată, cu o femeie divorțată sau chiar cu o văduvă. El se putea căsători numai cu o fecioară⁷;

1 Este adevărat că, în Egiptul antic, faraonul se putea căsători cu sora sa, dar aceasta nu înseamnă că întreaga populație proceda la fel. Cât despre motivele pentru care cuplul faraonic proceda astfel, aceasta este o altă temă de discuție.

2 *Leviticul*, 18 și 20. Tabuul incestului apare și în *Deuteronomul*, 27:20,22,23, în seria blestemelor strigate de pe Muntele Garizim. Nu am găsit motivul pentru care, totuși, nu există interdicția căsătoriei dintre unchi și nepoata sa.

3 *Leviticul*, 18:17.

4 *Leviticul*, 20:14.

5 *Leviticul*, 18:18.

6 *Leviticul*, 21:7.

7 *Leviticul*, 21:14.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET ’AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Despre căsătoriile permise evreilor: aceștia puteau contracta căsătorii cu femei străine (exogamie), care trebuiau să devină yahwiste monolatre¹.

Privitor la căsătoriile preferate, cartea *Genesa* arată preferința căsătoriei patriarhilor cu rude mai îndepărtate – un tip de endogamie: Isaac se căsătorește cu Rebeca (Gen. 24:4), iar Iacov cu Rahela și cu Leea (Gen. 28:2; 29:19). Cărțile biblice ulterioare arată că evreii erau încurajați să se căsătorească în cadrul națiunii lor.

Tot aici adăugăm, în treacăt, că bărbatul îi făcea celei ce îi era mireasă în perspectivă daruri prenuptiale², iar familiei acesteia îi dădea un *mohar* („prețul miresei”), ca și cum și-arfi „cumpărat” soția. De fapt, era o compensație dată familiei ei pentru „pierderea” unor brațe de muncă. La rândul ei, aceasta intra în căsnicie cu o anumită zestre și, chiar dacă între cei doi, dragostea era mare, toate aceste chestiuni economice erau atent negociate și transpuse în scris anterior nunții.

Să menționăm un tip particular de căsătorieprescrisă: *’ivum*, termen care provine de la *’iavam*, „fratele soțului”, cumnat care, în limba latină, este numit *levir*, după care, în limba română, această instituție a fost numită „levirat/ căsătorie leviratică”. Inserăm câteva versete care ne vor fi utile și pentru discuția despre instituția *go’el*, despre care vom scrie mai jos:

⁵Când frații vor locui împreună, și unul din ei va muri fără să lase copii, nevasta mortului să nu se mărite afară cu un străin, ci cumnatul ei să se ducă la ea, s-o ia de nevastă și să se însoare cu ea ca cumnat.

⁶Întâiul născut pe care-l va naște să moștenească pe fratele cel mort și să-i poarte numele, pentru ca numele acesta să nu fie șters din Israel.

⁷Dacă omul acesta nu vrea să ia pe cumnata sa, ea să se suie la poarta cetății, la bătrâni, și să spună: „Cumnatul meu nu vrea să ridice în Israel numele fratelui său, nu vrea să mă ia de nevastă după dreptul de cumnat”.

⁸Bătrânii cetății să-l cheme, și să-i vorbească. Dacă el stăruie și zice: „Nu vreau s-o iau”,

⁹atunci cumnata sa să se apropie de el în fața bătrânilor, să-i scoată încălțăminte din picior, și să-l scuie în față. Și, luând cuvântul, să zică: „Așa să se facă omului care nu voiește să ridice casa fratelui său”.

¹⁰Și casa lui se va numi în Israel „casa celui descălțat”.

Deuteronomul, 25:5-10³.

Altfel spus, dacă un bărbat murea fără să aibă copii, fratele următor sau ruda cea mai apropiată trebuia să își asume rolul de *go’el*, adică era obligat să se căsătorească cu văduva⁴, iar primul fiu născut trebuia considerat ca aparținând defunctului și moștenitor al său. În acest fel, defunctul era onorat, prin faptul că numele său – și, deci, amintirea sa – nu era stins, ci era perpetuat în Israel prin spița familiei. Căsătoria leviratică avea, deci, funcție juridico-economică, ritualică și politică.

¹ *Iosua*, 2:9-11; *Rut*, 1:16,17; 2:12.

² A se vedea, de exemplu, *Genesa*, 24 și 29.

³ A se vedea și *Genesa*, 38 și *Rut*, 4:10.

⁴ Iudaismul nu avea și „sororat”, instituția în care soțul văduv se căsătorește (obligatoriu) cu sora soției decedate.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO- TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

Ne continuăm discuția trecând la segmentarea familiei în adâncime, prin copii, naturali sau adoptivi.

A. Parentalitatea naturală.

Nevoia de a fi părinte este dată de Dumnezeu¹, iar atitudinea cuplurilor evreiești era aceasta: „Vrem copii, cât mai mulți copii, numeroși și sănătoși, care să fie lângă noi când îmbătrânim, cărora să le lăsăm moștenire bunurile noastre și să ne ducă numele mai departe”. Rolul cel mai important al soției era nașterea de copii și chiar cartea inaugurală a Bibliei, *Genesa*, descrie avatarurile bătrânului Avraham și ale vârstnicei sale soții, Sarah, până când s-a născut Isaac, „fiul promisiunii”², sau încercările prin care au trecut Iacov și Rahela până ce au avut copii.

Evreii considerau că aducerea pe lume a unui copil este un cadou dăruit lor de Dumnezeu. Astfel, *Psalmii*, 127:3, spune: „Fiii sunt o moștenire de la Domnul, rodul pântecei este o răsplată”³, iar următorul verset îi încredința pe evrei că fiii făcuți în tinerețe sunt „ca săgețile în mâna unui viteaz”.

Următorul psalm, 128, înfățișează o frumoasă metaforă în care soția care a adus pe lume mulți copii este asemenea unei „vițe roditoare”, iar copiii înșiși sunt „ca lăstarii de măslin împrejurul mesei”⁴.

Prin naștere, apare o nouă unitate socială formată din părinții și copiii dependenți de ei: **familia nucleară** (*bet 'av*)⁵. Între copil și părinții săi apare un element nou și important: **filiația**, fenomen care face parte dintr-un sistem complex, denumit **înrudire**, care va fi abordat mai jos.

Filiația este un ansamblu de reguli care definesc statutul unui copil în raport cu anumite ascendențe, ori ambii părinți, fără deosebire (relație cognatică), ori doar pe linie agnatică (patrilnearitate), dacă drepturile sociale, rangul, numele, religia, strămoșii, bunurile sunt transmise pe linie paternă, fie pe linie uterină (matrilnearitate), dacă eul depinde de ascendenții săi materni⁶.

În Sfintele Scripturi, filiația semnificativă era cea cognatică, mai precis cea patrilineară, iar părintele credincios își creștea copiii în ascultare, cinstire și reverență față de YHWH prin transmiterea tradițională a înțelepciunii legilor, poruncilor și rânduielilor Sale⁷, găsind – sau cel puțin căutând – echilibrul între încurajare și mustrare⁸, învățându-i pe copiii dependenți de el să cunoască lumea, să socializeze (parțial), să se întrețină prin muncă și să asigure continuitatea societății, prin aceea că tatăl se străduia să găsească fiilor soții demne

1 *Genesa*, 1:28; 4:1; 9:1 etc.

2 A se vedea *Genesa*, 15:4, 17:16-19, 18:10 etc.

3 <http://ro.bibleserver.com/text/NTR/Psalmii127>

4 <http://ro.bibleserver.com/text/NTR/Psalmii128>

5 *Genesa*, 24:38; 46:31.

6 „Înrudire primitivă”, de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, pp. 144-145.

7 *Deuteronomul*, 4:9; 6:6,7; 11:18,19; *Proverbele*, 22:6; *Epistola către efeseni*, 6:1.

8 *Proverbele*, 13:24; 22:15; 29:15; *Epistola către efeseni*, 6:4.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

de ei. Când părinții erau bătrâni, copiii aveau grijă de ei, potrivit Poruncii a V-a¹, iar la deces, se asigurau că repauzații vor beneficia de toate ritualurile funerare cuvenite².

Copilul făcea parte din casa părintească sau, mai corect, casa tatălui (*bet 'av*). Cu foarte puține excepții, copiii aveau frați (*'aḥim*). Dacă frații respectivi nu erau vitregi, adică nu proveneau de la alte femei – căci, în vechime, poligamia nu era interzisă în Israel³, fiind mai frecventă printre căpeteniile de trib și regi – atunci în vorbirea despre ei se putea accentua aceasta, ca în expresia „fratele său, Benjamin, fiul mamei lui” (Gen. 43:29).

În ceea ce privește surorile, merită inserat un citat:

Exista, de asemenea, o legătură deosebită între frați și surori. Fiii lui Iov n-ar fi primit niciodată invitații dacă nu le-ar fi poftit ei pe cele trei surori ale lor (Iov 1:4). Când Dina a fost violată, frații ei au răzbunat-o (Gen. 34). (...) Legăturile de dragoste între frați și surori erau atât de puternice, încât Legea lui Moise permitea chiar ca un preot să atingă trupul unui frate, al unei surori, al unui părinte sau al unui copil decedat (Lev. 21:1-3). Era singura dată că un preot putea să atingă un cadavru fără să fie impur sau necurat din cauza aceasta⁴.

Având în vedere că tot Israelul descindea dintr-un singur „tată” (părinte), toți israeliții erau frați⁵ și toți formau o „familie”, o *bayit*, „casă, spiță de neam”, „casa lui Israel”.

Privitor la atitudinile între generații apropiate sau succesive, cât și între afini, Claude Rivière spune că „ele merg de la afecțiune la răceală autoritară, de la glumă la evitare”⁶.

Vom reveni la acest subiect.

B. Sterilitatea cuplului.

Ultima fațetă a bucuriei aduse în mijlocul familiei evreiești de nașterea unui copil era șlefuită de convingerea că, având copii care să le facă ritualurile funerare și să le ducă mai departe numele și amintirea, părinții săi vor „supraviețui” după moarte. Dar cum stăteau lucrurile dacă un cuplu nu avea copii?... Ce imagine aveau despre sine, despre viață, cum considerau că îi vede Dumnezeu și societatea?... Fundamentul tuturor răspunsurilor care vor fi date acestor întrebări este prezentat într-o frază percutantă: israeliții vremurilor biblice aveau convingerea că YHWH, Zeul suprem, Se implică activ în toate treburile omenești și binecuvântează femeile ascultătoare de El cu mulți copii și, invers, blestemă cu sterilitate femeile neascultătoare de El⁷.

Indubitabil, pentru cititorii contemporani această afirmație este dură; cu toate acestea, rolul pe care ni-l asumăm în acest demers nu este acela de a îndulci concepțiile susținute în acele vremuri, ci acela de a încerca să aruncăm o punte peste spațiu, timp și cultură, în așa fel încât cititorii de acum și de aici să înțeleagă concepțiile de atunci și de acolo în cadrul lor și cât mai obiectiv.

1 *Exodul*, 20:12; *Deuteronomul*, 5:16; *Leviticul*, 19:32.

2 „Family, Children, and Inheritance in the Biblical World”, de Victor H. Matthews, în *Behind the Scenes of the Old Testament – Cultural, Social and Historical Contexts* (J.S. Greer, J.W. Hilber, J.H. Walton, eds.), Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, 2018, p. 405.

3 *I Samuel*, 1:2.

4 M.C. Tenney, J.I. Packer și W. White, *Viața cotidiană în vremurile biblice*, Editura Agape, Făgăraș, 1997, tr. O. Cosma, p. 15.

5 *Exodul*, 2:11; *Leviticul*, 10:6; *II Samuel*, 19:41-42.

6 „Înrudire primitivă”, în *op. cit.*, *loc. cit.*

7 Pentru sterilitate, a se vedea *Genesa*, 16:2; 20:18; *I Samuel*, 1:5-7, iar pentru fertilitate, a se vedea *Deuteronomul*, 7:14, care este un verset paradigmatic.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET ’AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Nutrind convingerea de mai sus, evreii nu se sforțau să justifice acțiunile lui Dumnezeu și să elaboreze vreo teodicee, dar, după cum vom vedea mai târziu, își dădeau toate silințele să schimbe starea de lucruri.

Într-un cuplu lipsit de copii, frământările care încercau sufletele celor doi erau multiple. Mai întâi de toate, se credea că soția era cea care ar fi neroditoare și incapabilă de a naște un fiu pentru soțul ei, iar dacă Dumnezeu binecuvânta credincioșia față de El cu progeneruri și pedepsea păcatul cu sterilitate, atunci sufletul soției se chinuia, ea fiind „suspectă din punct de vedere spiritual, dezonorată din punct de vedere social și deprimată din punct de vedere psihologic”¹.

Pe deasupra profundeii mâhniri a soției, existau și alte gânduri torționare: cuplul cugeta la perspectiva unei vieți de infertilitate, la o îmbătrânire lipsită de culoarea și sprijinul acordat de un copil, la inexistența unui moștenitor căruia să-i fie transmise bunurile și averile familiei și la absența unor urmași. Ultima perspectivă, și poate cea mai întunecată, este transpunerea în formă negativă a afirmației făcute mai sus că, având copii care să le ducă mai departe numele și amintirea, părinții săi vor „supraviețui” după moarte, transpunere care rezultă că absența copiilor într-o familie, cauzată de sterilitate, urma să ducă la stingerea numelui și alunecarea familiei în uitare; or, din cele mai vechi timpuri atât evreii², cât și populațiile înconjurătoare priveau această stingere a numelui ca fiind un adevărat dezastru.

Astfel, redăm mai jos câteva rostiri biblice exemplificative pentru groaza indusă de ideea stingerii numelui și ștergerea amintirii oamenilor din lume:

¹⁸Să nu fie între voi nici bărbat, nici femeie, nici familie, nici seminție, a căror inimă să se abată azi de la Domnul, Dumnezeul nostru, ca să se ducă să slujească dumnezeilor neamurilor acelora. Să nu fie printre voi nici o rădăcină care să aducă otravă și pelin.

¹⁹Nimeni, după ce a auzit cuvintele legământului acestuia încheiat cu jurământ, să nu se laude în inima lui și să zică: „Voi avea pacea, chiar dacă aş urma după pornirile inimii mele și chiar dacă aş adăuga beția la sete!”

²⁰Pe acela Domnul nu-l va ierta. Ci atunci mânia și gelozia Domnului se vor aprinde împotriva omului aceluia, toate blestemele scrise în cartea aceasta vor veni peste el și **Domnul îi va șterge numele de sub ceruri**³.

²¹Domnul îl va despărți, spre pieirea lui, din toate semințiile lui Israel și-i va face după toate blestemele legământului scris în această carte a legii.
Deuteronomul, 29:18-21.

⁴Femeia aceea din Tecoa s-a dus să vorbească împăratului. A căzut cu fața la pământ, s-a închinat și a zis: „Împărate, scapă-mă!”

⁵Împăratul i-a zis: „Ce ai?” Ea a răspuns: „Da, sunt văduvă, bărbatul mi-a murit!

⁶Roaba ta avea doi fii; amândoi s-au certat pe câmp și n-a fost nimeni să-i despartă; unul a lovit pe celălalt și l-a omorât.

⁷Și iată că toată familia s-a ridicat împotriva roabei tale, zicând: «Scoate încoace pe ucigașul fratelui său! Vrem să-l omorâm, pentru viața fratelui său pe care l-a ucis; vrem să nimicim chiar și pe moștenitor!» Ei ar stinge astfel și **tăciunile care-mi mai rămâne**, ca să nu lase bărbatului meu **nici nume, nici urmaș viu** pe fața pământului.”
II Samuel, 14:4-7⁴.

1 M.C. Tenney, J.I. Packer și W. White, *op. cit.*, p. 64.

2 A se vedea *Genesa*, 38.

3 A se vedea și *I Samuel*, 24:21.

4 Sublinierile de mai sus ne aparțin. N. a.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Prin urmare, o dată ce un cuplu conștientiza incapacitatea de a avea copii care să fie urmași și moștenitori, ei simțeau asupra lor o povară imensă, denumită chiar „moarte”.

Începutul capitolului 30 din cartea *Genesa* prezintă un dialog paradigmatic:

¹Când a văzut Rahela că nu face copii lui Iacov, a pizmuit pe sora sa și a zis lui Iacov: „Dă-mi copii, ori mor!”

²Iacov s-a mâniat pe Rahela și a zis: „Sunt eu oare în locul lui Dumnezeu, care te-a oprit să ai copii?”
Genesa, 30:1,2.

Un cititor neavizat ar fi tentat să creadă că în Rahela se oploșiseră sentimente amestecate, de invidie pe sora ei cea fertilă, de oboseală pricinuită de așteptarea de a avea copii, de mâhnire și surescitare, un amalgam care o fac să reacționeze exagerat și disproporționat și să profereze amenințări cu moartea, total nefundamentate în realitate. Totuși, citind rândurile de mai sus prin lentilele culturii respective, așa cum reiese din groaza indusă de ideea stingerii numelui și ștergerea amintirii oamenilor din lume, înțelegem că nu este deloc o exagerare din partea ei.

Care erau „leacurile” la care recurgeau israeliții din antichitate pentru a tămădui lipsa rodniciei? Acestea ar putea fi încadrate în trei categorii: spirituale, magice, legale (adoptația). Le vom aborda pe rând.

În primul rând, existau „leacurile” spirituale. Raționamentul era următorul: dacă sterilitatea era pedeapsa divină pentru un păcat, atunci soluția trebuia să fie îndreptarea morală și reparația aceluia păcat.

Se întâmpla ca un cuplu steril să-și petreacă o mare parte din timp examinând greșelile trecute ca să găsească printre ele un păcat nemărturisit. Cu lacrimi în ochi, soția se pocăia de toate păcatele ei conștiente. Apoi soțul aducea o jertfă potrivită pentru ispășirea oricărui păcat „inconștient” (*Lev.* 4:2). Sterilitatea devenea tema esențială a rugăciunilor cuplului. Iată de exemplu cum L-a rugat Isaac pe Domnul să îngăduie soției lui să aibă un copil (*Gen.* 25:21). Ana a plâns înaintea Domnului și I-a promis că dacă îi va da un fiu, îl va consacra în slujba Sa (*1 Sam.* 1:11)¹.

Desigur, uneori Dumnezeu intervenea în mod miraculos, fapt care-l face pe psalmist să exclame:

⁴Domnul este înălțat mai presus de toate neamurile, slava Lui este mai presus de ceruri.

⁵Cine este ca Domnul, Dumnezeul nostru, care locuiește atât de sus?

⁶El își pleacă privirile să vadă ce se face în ceruri și pe pământ.

⁷El ridică pe sărac din țărână, înalță pe cel lipsit din gunoi.

⁸ca să-i facă să șadă împreună cu cei mari: cu mai marii poporului Său.

⁹El dă o casă celei ce era stearpă, face din ea o mamă veselă în mijlocul copiilor ei. Lăudați pe Domnul!
Psalmii, 113:4-9.

Comentând despre sterilitatea inițială a Saraiei, Rebecăi și Rahelei, matriarhe ale poporului Israel², conglăsuim și noi în armonie cu această concluzie: „Sterilitatea acestor mame ale națiunii israelite este semnificativă prin faptul că, în cele din urmă, capacitatea de a zămisli copii este un semn al harului și al favorii lui Dumnezeu față de poporul Său ales”³.

1 M.C. Tenney, J.I. Packer și W. White, *op. cit.*, p. 64.

2 A se vedea *Genesa*, 11:30; 25:21; 29:31.

3 „Barren, barrenness”, în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (gen. ed.), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991,

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

În al doilea rând, cuplurile sterpe apelau la leacuri „magice”. În *Genesa*, 30:14-16, Rahela a cerut surorii sale, Leea, să-i dea mandragore, plante mici, perene, cu rădăcină și boabe comestibile, dar existau și alte plante sau poțiuni despre care se credea că favorizează fertilitatea.

Tot în categoria magică se situează și utilizarea figurinelor de lut care reprezentau femeii însărcinate: femeile sterile la păstrau în preajma lor și le atingeau, nădăjduind că aceste gesturi le vor ajuta să rămână gravide, practicând, așadar, tipul de magie simpatetică de tip homeopatic sau imitativ¹. Unele dintre aceste figurine sau alte amulete care ar fi avut aceleași efecte au fost descoperite în urma săpăturilor arheologice moderne din Israel².

C. Parentalitatea adoptivă.

În al treilea rând, sterilitatea și efectele sale pe plan social, o cvasi-ostracizare, puteau fi rezolvate prin apelarea la mijloace legale. Aceeași carte a primordiilor, *Genesa*, menționează posibilitatea adoptării unei persoane mature (15:2) sau a unui bebeluș preluat de la o mamă-surogat (16:1-4). Dacă după această adopție cuplul reușea să aibă un copil, acesta devenea „primul-născut”, iar cel adoptat trecea pe plan secund, după cum atestă și relatarea din *Genesa*, 21:1-21 și 25:5,6.

În cazurile când un bărbat murea fără un moștenitor, prin legământul mozaic-canaanit exista 'ivum, instituția căsătoriei levirateice, menționată mai sus³.

D. Funcțiile familiei nucleare.

Iată funcțiile familiei nucleare:

- reglementarea biblică a comportamentului sexual;
- înlăturarea concurenților maritali;
- organizarea diviziunii muncii productive și a cooperării economice, adică a intereselor și obligațiilor muncii, în gospodărie și în afara ei, diversificate în funcție de sexe;
- asigurarea reproducției, protecției, creșterii și educației copiilor, prin sub-funcțiile implicite de socializare, transmiterea înțelepciunii și păstrarea tradiției religioase – eventual și prin cultul strămoșilor, considerați membri ai familiei;
- factor de tihnă și sprijin pentru adulți, mai ales la bătrânețe;
- identificare personală și colectiv-politică (prin statusuri alocate, cum sunt etnia și rasa)⁴;
- formarea alianțelor și schimburilor (inclusiv matrimoniale) între grupuri⁵ (exogame).

p. 154. A se vedea și „Barren”, în *New Illustrated Bible Dictionary*, Ronald F. Youngblood (gen. ed.), Thomas Nelson Publishers, USA, 1995, p. 162.

1 A se vedea, de exemplu, James George Frazer, *Creanga de aur*, vol. I, Editura Minerva, București, 1980, Prefață, Tabel cronologic și traducere de Octavian Nistor, note de Gabriela Duda, pp. 30-33.

2 M.C. Tenney, J.I. Packer și W. White, *op. cit.*, *loc. cit.*

3 *Deuteronom*, 25:5-10. A se vedea și *Genesa*, 38 și *Rut*, 4:10.

4 „Familie”, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, *loc. cit.*, și „Familie”, de Françoise Héritier-Augé, în *op. cit.*, *loc. cit.*

5 <http://umanitoba.ca/faculties/arts/anthropology/tutor/marriage/index.html>

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ(MIȘPAHAH)

A. Înrudirea.

Acest concept desemnează relația umană fundamentală, universală¹ și reală între mai multe persoane care, întrucât descind² din aceeași spiță de neam (rudenie directă: filiație, frăție) sau descind dintr-un strămoș comun (rudenie colaterală), sunt **consanguine** sau considerate ca atare³, sau care, fiind unite printr-o căsătorie, printr-un legământ (alianță, frăție, nașie), sunt **afine** și care, împreună, alcătuiesc o familie extinsă⁴.

Termenul „înrudire” poate avea și o conotație, fiind „legătura simbolică (de ordin confesional, profesional sau comunitar) între mai multe persoane ce au afinități spirituale”⁵.

Fie că vorbim despre rude consanguine, fie despre rude afine, rudenția se întemeiază pe un sistem de relații sociale reglementate oral (cutume) sau în scris (codice de legi etico-juridice), de forma de descendență (clanică, tribală), precum și de perioada socială și etapele fiecărei perioade în succesiunea lor istorică⁶.

Rudenția este extrem de importantă sub aspect economic și socio-politic, deoarece prin intermediul său:

- se marchează apartenența la o genealogie și la o familie extinsă și cheamă la coeziune;
- se marchează identitatea în funcție de vârstă, sexul și poziția membrului în cadrul familiei;
- se determină fluxul comunicării și transferul de încredere;
- se structurează autoritatea intrafamilială și mobilitatea verticală și orizontală (inclusiv a femeilor);
- se modifică controlul economic al resurselor de timp, muncă și/ sau bunuri: posesiune, proprietate, compensații (inclusiv maritale: cadou de nuntă, dotă), donații, schimb de daruri (*potlatch*); moștenire;
- se stabilește onorabilitatea/ prestigiul și, posibil, titlurile/ funcțiile, dimpreună cu drepturile și obligațiile sociale extra-familiale.

Mai merită menționat, în treacăt, faptul că, în unele societăți, înrudirea este tiparul pentru fenomenologia lumii spirituale⁷.

1 Rudenie (*kinship*), în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo, p. 296.

2 Descendența israeliților se trasează patrilinear, adică prin legăturile de sânge ale tatălui, nu matrilinear și nici bilateral.

3 Am inserat termenul „considerate” întrucât persoanele adoptate, deși nu descind genetic din aceeași spiță de neam sau din același strămoș, sunt considerate consanguine.

4 După „Rudenie”, în Romulus Vulcănescu, *Dicționar de etnologie*, Editura Albatros, București, 1979, p. 240.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*.

7 Prin aceasta sesizăm aspecte diferite: de exemplu, politeiștii vor crede în existența unor familii de zei, iar credincioșii creștini vor medita la faptul că întrucât Dumnezeu uni-trinitar este o familie, pururea aflat într-o relație de familie divină, în care există un Tată și există un Fiu, Care se dăruiesc Unul Celuilalt prin Duhul Sfânt, tot așa și pe Pământ, există un soț și o soție, care se dăruiesc unul celuilalt potrivit dragostei divine, comunicate lor și întreolaltă.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII
DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ
ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE
STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM,
RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ
(GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI
FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI
COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-
TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

B. Familia extinsă sau clanul¹ (*mișpahah*).

În dezvoltarea sa istorică, compoziția ansamblului familiei a căpătat forme variate de organizare, bazate pe interdicții (tabuuri) de ordin magico-mitologic, de interese de castă socială și de clasă socială².

Următorul nivel din structura familială, socio-economică și politică este familia extinsă sau ginta (lat., *gens, gentis*). În literatura de specialitate, pentru această realitate se folosește termenul de origine galică „clan”. Termenul ebraic pentru această noțiune este *mișpahah*³, *care desemnează descendența comună, din același tată, a fiilor, care sunt frați care au soții și copii, care sunt rude întreolaltă și se percep ca neamuri cu o identitate și o tradiție cultic-religioasă împărtășită*⁴.

*Tehnic vorbind, toți aceștia sunt un patriclan*⁵.

Această comunitate se exprimă prin intermediul unui nume generic⁶. Clanurile evreiești se distingeau prin intermediul unui nume generic: gherșoniți, chehatiți, merariți etc.

Bărbații unei *mișpahah* suntun *elef*, termen care nu are denotația numeralului cardinal „mie”, ci care semnifică „vită înjugată” și care, deci, înseamnă o asociație militară familială, o trupă⁷.

Un clan se poate alia cu un alt clan sau îl poate domina. Mai multe clanuri aliate pot forma un trib. Astfel, avem de-a face cu o mobilitate orizontală, care înseamnă capacitatea societății de a primi membri noi în corpul social.

C. Sistemul de descendență israelit.

Sistemul de descendență israelit era patrilinear, adică descendența se trasa prin legăturile de sânge ale tatălui. În consecință, se poate vorbi despre evrei ca fiind membri ai patriclanurilor, iar nu ai matriclanurilor.

Drepturile și datoriile membrilor clanurilor evreiești sunt statuate etico-juridic⁸ după descendența patrilineară, nu după descendența matrilineară, recrutând, după această regulă, copiii de sex masculin, nu pe cei de sex feminin. Vom reveni la această temă importantă.

1 În etnologie, între familia nucleară și clan sau gintă apare ceata, o societate mai mică de 100 de persoane, a cărei coeziune se baza pe înrudirea apropiată. Aparent, cetele erau egalitare și nu aveau conducători („Social Structure”, de R.W. Younker, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 784). De obicei, societățile acestea erau alcătuită din culegători-vânători semi-nomazi pe un teritoriu limitat de mișcare („Hoardă”, în R.V., p. 155). Însă structura socială evreiască antică nu a cunoscut acest tip de societate.

2 „Familie”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 136.

3 *Numeri*, 2:34.

4 „Clan (*clan*)”, în Allan G. Johnson, *op. cit.*, p. 64.

5 În patriclan intră și surorile necăsătorite, văduve sau divorțate revenite acasă.

6 Există unele societăți arhaice a căror comunitate de sânge se exprima prin intermediul anumitor arme sau al unui totem. În clanul totemic, membrii săi respectă interdicții matrimoniale și alimentare identice. „Clan”, de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie*, p. 51.

7 *Judecători*, 6:15; *I Samuel*, 17:18 și 22:7 ș.a.

8 „Clan”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 71.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO- TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

A. Generalități despre genealogii.

„Genealogie” provine din termenii grecești *genos*, „neam” și *logos*, „vorbi, discurs” și înseamnă nu numai filiația (reală sau fictivă) existentă între membrii unei familii (marcante), ci și urmărirea sistematică a acestei filiații, nu numai în cadrul unei generații, ci și a unor generații diferite, făcută pentru a stabili originea și gradul lor de înrudire¹, aceasta având scopuri multiple. Rezultatul acțiunii de urmărire sistematică a originii și gradului de înrudire a membrilor familiei și a familiilor care constituie un clan/ gintă sau trib, denumit și „spița neamului”, se poate ilustra printr-un tabel genealogic descendent sau ascendent.

Genealogiile sunt importante pentru medicină: când medicii își întreabă pacienții despre antecedentele eredo-colaterale, ei „devin” genealogiști.

Studiul genealogiilor este important pentru literatură, căci, atunci când la el se adaugă existența arhivelor personale, studierea și procesarea lor literar-artistică (ficționalizare), deja se poate vorbi despre începuturile speciei literare care, ulterior, în spațiul scandinav, va fi denumită *saga*.

Asupra genealogiilor se apleacă specialiștii genealogiști și arhiviști: ei studiază documente, mai ales registre de stare civilă (nașteri, căsătorii, decese), acte de vânzare-cumpărare, întăriri (domnești) ale unor asemenea acte, testamente, inscripții funerare, catagrafii (sau recensăminte) ale populației etc², întocmesc filiații și legături ale familiilor nobiliare, domnitoare etc., obțin și sistematizează informații despre, de exemplu, vechile unități etnice³.

Genealogiile sunt importante și pentru antropologie și etnologie: Romulus Vulcănescu spune că, inițial, funcția genealogiei urmărea

...descendența miraculoasă, a unui erou eponim, sau realistă, a unui erou socionim, căutând să stabilească ceea ce s-a numit, în primul caz, o genealogie sacră, iar în al doilea caz, o genealogie profană. (...) Etnologia studiază genealogia pentru a surprinde în structura familiei și a rudeniei elementele care determină aspectele comunitare ale vieții istorice a popoarelor, caracterul lor instituțional. Studiul genealogiei relevă date și procese esențiale ale microistoriei și macroistoriei unităților etnice în filiațiunea lor⁴.

Fiind un instrument important al teoriei înrudirii și parte vitală a organizării politice a societăților bazate pe înrudire⁵, reiese că genealogiile au mare importanță din punct de vedere socio-politic.

Întrucât genealogiile pot stabili relații între o familie, un clan, un trib, un popor și îndatoririle, drepturile și privilegiile sale față de un anumit teritoriu, dimpreună cu clima, relieful, bogățiile solului și ale subsolului, înseamnă că genealogiile pot fi abordate și din unghi de vedere juridico-economic, cu componenta importantă a lăsământului și stabilirii succesiunii și a obținerii unor drepturi la masa succesorală (moștenire). Din această

1 <https://dexonline.ro/definitie/genealogie>

2 Dumitru Marcel Ciucă, *op. cit.*, p. 174.

3 „Genealogie”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 147, 148.

4 *Idem*, p. 147.

5 „Genealogie”, în *Dicționarul Oxford de sociologie*, Gordon Marshall (ed.), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, trad. S. Bălătescu et al., p. 255

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO- TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

funcție juridico-economică a genealogiilor reiese și cea a dreptului și obligației apărării averilor mobiliare și imobiliare, care se concretizează prin apărarea juridică, polițienească și/ sau militară.

Genealogiile se păstrau și se transmiteau în mai multe moduri: plastic, oral și/ sau scris. Mai concret, o genealogie „sacră” putea fi tatuată pe față sau incizată pe corpurile căpeteniilor tribale, sculptată pe stâlpii totemici ai locuințelor, pictată pe obiectele domestice¹.

De asemenea, genealogia se putea transmite prin viu grai. Într-o epocă în care lucrurile nu erau scrise, ci erau mai degrabă încredințate memoriei, orientalii puteau povesti ore întregi despre ei, rudele lor și gradele de rudenie, fără a greși sau a se repeta². Existau și ceremonii comunitare la care genealogiile se recitau ca o rugăciune sau ca o cronică de familie³.

B. Genealogiile în Israel.

În societățile tradiționale, consemnările genealogice posedau o importanță extremă pentru definirea interacțiunilor sociale cotidiene.

Genealogiile, fie cele din Israel, Egipt, Mesopotamia, Fenicia sau Grecia nu sunt simple compilări de material tradițional, ci sunt aserțiuni privitoare la identitate, teritoriu și relații. Numele strămoșilor, ale așezărilor și grupurilor aveau pentru scriitorii antici o relevanță specială, întrucât conexiunile lor genealogice defineau poziția strămoșului, a așezării sau a grupului în relație cu ceilalți.⁴

Atunci când vorbim despre relațiile familiale din Orientul Apropiat antic trebuie neapărat să le legăm de relațiile comunitare, spiritul de familie și cel de comunitate din Orient fiind foarte dezvoltat, iar descendența dintr-un înaintaș celebru sau dintr-o familie onorabilă, ilustră, fiind un motiv de mare mândrie⁵.

Orientalii erau atașați de întregul clan format din părinți, bunici, unchi, mătuși, verișori și verișoare, incluzând afinii, cu care se înrudeau prin „alianță”, adică prin „legământ de sânge”. Dar mai mult, ei nu erau atașați de abstracțiuni de genul genealogiilor și al gradelor de rudenie existente între rudeniile sale, tribul sau seminția din care proveneau acestea, ci de chestiuni concrete, ei cunoscând foarte bine și istoriile personale ale rudelor, cu succesele și eșecurile acestora, chiar și picanterii. Exista o identitate de grup, o personalitate comunitară, precum și o solidaritate și o coeziune despre care civilizația euro-atlantică cunoaște prea puțin, temă asupra căreia vom reveni.

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

Un alt fenomen care merită menționarea este **reședința teritorială** a familiei, locul în care era aceasta concentrată. În timpul patriarhilor, reședința teritorială a familiei era patrilocală⁶, adică femeia părăsea casa tatălui ei și mergea să locuiască cu soțul ei și cu familia extinsă (*mișpahah*) a acestuia⁶ în gospodăria comună, o casă construită din 2-4 camere, adesea cu curte interioară, în care puteau coabita 4-5 generații.

1 „Genealogie”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 147.

2 Genealogiștii extrem-orientali erau capabili să învețe pe dinafară 50-60 de generații.

3 „Genealogie”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, *loc. cit.*

4 „Genealogies”, de J.W. Wright, în *Dictionary of the Old Testament – Pentateuch*, pp. 345-350.

5 Dumitru Marcel Ciucă, *Științele auxiliare ale istoriei*, Editura Saeculum I.O., București, 2012, p. 177.

6 Jean Copans, *Introducere în etnologie și antropologie*, Editura Polirom, Iași, 1999, tr. E. Stănculescu și I. Ciobănașu, p. 82.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

În vremea monarhiei, însă, tipul de rezidență al familiei conjugale era virilocal, adică „fiul care se căsătorește își părăsea probabil casa părintească pentru a întemeia propria sa casă (*bayit*), după cum sugerează dimensiunile mici ale multor case particulare descoperite în cursul excavațiilor”¹.

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

Când se năștea un copil evreu, el era integrat într-o constelație de relații care îl educă, îl socializau, îl integrează și îl făceau să manifeste solidaritate activă cu familia sa, nucleară și extinsă. Mai precis, la creșterea unui copil contribuia toată familia și toată comunitatea. Iată câțiva factori care facilitau socializarea copilului și duceau la o solidaritate familială și, implicit, la o coeziune activă:

- Individul uman trece prin stadiile normale de dezvoltare: copil, adolescent, tânăr, matur, bătrân. Treptat, individul uman resimțea trebuințele teoretizate de Abraham Maslow: organice, de apartenență, de siguranță, de stimă și creatoare. Astfel, trebuința organică și cea de apartenență erau satisfăcute cu ajutorul familiei extinse (consanguine și afine), prin intermediul socializării și educării, care conținea și metode pedagogice pozitive, de genul recompenselor, și negative, de genul pedepselor. Trebuința de siguranță și necesitatea supraviețuirii unui evreu se împlineau în cadrul familiei și comunității de cultură și proximitate spațial-teritorială (civism, cetățenie)². Creșterea unui copil evreu și formarea sa treptată se făcea și era acceptată natural;
- copilului evreu i se preda microistoria (genealogie, biografie, renume, titluri) patriarhului întemeietor (capul de legământ și/ sau lăsământ) din care clanul descinde sau se revendică pe plan fizic și/ sau organic, spiritual, social, legal, politic, eventual profesional și/ sau ocupațional;
- copilului evreu i se predau cunoștințe despre cei mai importanți dintre urmașii patriarhului întemeietor, a vieții, convingerilor și activităților acestora;
- copilului evreu i se predau punctele principale ale istoriei și culturii comunității și era încurajat să se identifice cu familia și comunitatea;
- copilul evreu era învățat că se află sub autoritatea, jurisdicția și reprezentarea spirituală, legală, federală și social-patrimonială a capului de legământ și/ sau lăsământ și a descendenților acestuia, intrând sub această autoritate prin naștere și genealogie;
- copilul evreu era încurajat să participe la viața clanului prin asimilarea tradițiilor legale și cultic-religioase (casnice și tribale)³ și participare la ele; prin ucenicizarea sa într-o profesie⁴;

1 Pe scurt, femeia căsătorită era admisă în patriclan (clan cu descendență patrilineară), nu în matriclan (clan cu descendență matrilineară).

2 Din motive pe care le vom vedea pe parcurs, proximitatea spațial-teritorială nu a fost absolut necesară supraviețuirii poporului evreu.

3 Unele clanuri pot îndeplini funcțiile ceremoniale, fie în mod exclusiv, fie în mod complementar. A se vedea „Clan”, de Elisabeth Copet-Rougier, în *Dicționar de etnologie și antropologie*, p. 148.

4 Lui i se dădea și posibilitatea de a deveni membru într-o breaslă de meșteșugari, cum ar fi pânzarii și olarii (I Cr. 4:21,23); teslarii și fierarii (II Re. 24:14), lemnarii (Ier. 24:1; 29:2) etc. A se vedea, de exemplu, <http://dictionarbiblic.blogspot.com/2011/11/artesimestesuguri.html>

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

- copilul evreu era îndemnat să își asume responsabilități și îndatoriri socio-economice (întrajutorare în vederea producției, practicarea unei ocupații comune clanului¹⁾ și politice, medicale, edilitare și, de asemenea, să își asume datoria sacră justițiară și militară de a se angaja în conflicte (militare) pentru apărarea membrilor familiei și de a-i răzbuna (legal sau ilegal) pe cei afectați (uciși); de a purta de grijă de bătrânii săi², inclusiv prin oficierea ritualurilor funerare³;
- copilul evreu era încurajat să își proiecteze un viitor în cadrul familiei extinse⁴.

Asumarea acestor responsabilități, exercitarea acestor drepturi și viziunea traiului în cadrul clanului/comunității (proiecție) consolidează apartenența individului la grupul social și, simultan, asigură coeziunea și solidaritatea sa. Pe măsură ce membrul clanului își asumă tot mai multe responsabilități și se achită de ele (tot mai) bine, el va fi tot mai integrat în clan și va dobândi tot mai multă autoritate, urcând, așadar, într-o spirală care se deschide tot mai larg. Astfel, avem de-a face cu o mobilitate verticală, ascendentă, care înseamnă posibilitatea ca un membru al clanului să-și schimbe poziția în cadrul său, urcând prin desemnarea ca „prim-născut” la moartea tatălui său⁵ ori prin calități proprii⁶ de genul înțelepciunii sau experienței, sau prin merite: onorabilitate, succes, faimă, avere, etnocentrism, xenofobie – trăsături care, pentru triburile evreiești erau virtuți. A deveni căpetenie de clan nu însemna obligatoriu că bărbatul care ajunsese la această poziție este bătrân, ca vârstă biologică, deși era recunoscut ca „bătrân” instituțional⁷. Un bărbat putea fi ales căpetenie de clan sau chiar de trib pe baza spiței, a experienței și a înțelepciunii, precum și a mărimii blocului care susținea persoana în cauză⁸.

Desigur, mobilitatea verticală poate fi și descendentă, în urma unor greșeli care atrăgeau pierderea statutului, averii și/ sau onorabilității (rușine socială), precum și învinovățirea personală.

Cu certitudine, când devenea bărbat, individul evreu putea să-și dorească părăsirea clanului și comunității locale, dar aceasta aproape că garanta imposibilitatea supraviețuirii sale.

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

A. Generalități.

Undeva mai sus notam că lăsamântul și moștenirea implicită este unul dintre cele mai importante moduri de transfer și, în consecință, de dobândire a proprietății, instituție pe care o abordează toate legislațiile lumii. Moștenirea lăsată de defunct putea consta din averea imobiliară (casă, pământ cu resurse ale solului și subsolului), din averea mobilă (șeptel, bijuterii, pietre și metale prețioase, bani), din copii⁹ și din amintirea

1 Exemplul clasic este sacerdoțiul levitic-aaronic, dar avem în vedere și breslele de meșteșugari, menționate mai sus.

2 *Exodul*, 20:12; *Deuteronomul*, 5:16; *Leviticul*, 19:32.

3 *Genesa*, 49:29-33.

4 „Family, Children, and Inheritance in the Biblical World”, de Victor H. Matthews, în *op. cit.*, p. 406.

5 *Genesa*, 49:3,4, 8-12; 48:17-19; *I Cronici*, 5:2; 26:10.

6 Complet antagonic mobilității verticale este sistemul de caste (văzut îndeosebi în la popoarele indiene).

7 Termenii biblici care desemnau un bătrân erau diverși: *naghid* (I Sam. 9:16: conducător, comandant, prinț); *nadiv* (Num. 21:18; I Sam. 2:8 ș.u. nobil); *hoqeq*, *mehoqeq* (Jud. 5:9, 14, legiuitor, magistrat); *qaṭin* (Jud. 11:11, șef, comandant). „History”, în *op. cit.*, p. 184.

8 „History”, în *op. cit.*, p. 183.

9 *Psalmii*, 127:3-5.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

existenței răposatului, rămasă în memoria posterității – mai ales dacă defunctul fusese un om onorabil sau chiar renumit. Istoria Israelului va arăta că drepturile familiilor la moștenirea loturilor de pământ se încadrează în drepturile mai largi ale triburilor la fondul funciar, dar, dacă un cap de familie ajungea să sărăcească și să-și piardă lotul de pământ, acesta nu îi era restituit nici măcar în „anul de veselie” din *Leviticul*, 25:8-55: nu există nicio dovadă că Jubileul ar fi fost ținut¹.

Am mai văzut că lăsământul, adică masa succesorală sau moștenirea, se putea transfera în două forme: legală și testamentară.

În sfârșit, am mai afirmat că **rudenția este importantă sub aspect socio-politic și juridico-economic, datorită faptului că are legături cu drepturile și obligațiile sociale, cu puterea și cu moștenirea/ transferul averii**. Lucrul acesta este adevărat în special în societățile mai mici, neindustriale, unde rudenția reprezintă o parte importantă a organizării sociale².

În iudaism, ordinea și cotitatea moștenirii era următoarea: capul de familie lăsa nu soției sale, ci fiului prim-născut jumătate din masa succesorală³, iar restul moștenirii se împărțea la restul copiilor. Însă această prioritate pe care o avea fiul prim-născut, denumită „primogenitură”, atrăgea patru obligații și, deci, patru funcții care trebuiau să îndeplinească aceste obligații, toate acestea fiind însumate într-o instituție, aceea de *go'el*, despre care vom scrie mai jos.

Dacă defunctul nu avusese fii, moștenirea revenea, succesiv, următorilor:

- ficeilor;
- copiilor soției rămase văduvă și căsătorită leviratic, cu *go'el*;
- fraților defunctului;
- rudeniilor lui cele mai apropiate din punct de vedere patrilinear (fraților tatălui său)⁴.

Și, în final, un caz aparte, care viza fiicele lui Țelofhad: în situația lor s-a ajuns la concesiile prin care „fiicele și soții lor au fost custozi temporari ai averilor casei părintești până când un nepot a putut moșteni oficial pământul lor (Num. 36:2-12; Ios. 17:3-6)”⁵. Acest tip de căsătorie aranjată se numește „căsătoria verilor paraleli”⁶.

B. Instituția *go'el*-ului: statut, obligații, funcții și urmări.

Când murea, capul familiei lăsa fiului prim-născut statutul de *go'el*, substantiv care provine din verbul גָּאֵל, *ga'al*⁷, statut care presupunea înțelepciune, jumătate din avere, autoritatea intra-familială, grija față de surorile necăsătorite, văduve sau divorțate revenite acasă, prestigiu social și influență și, în general, comporta

1 Chiar dacă anii jubiliari nu au fost respectați și semnificațiile lor nu au fost împlinite, aceasta nu înseamnă că Dumnezeu a abrogat legislația praznicelor. Pe de-o parte, în El nu există nici minciună, nici eșec, ci este perfect adevărat și veridic. Pe de altă parte, după cum am indicat în reprezentarea inimii omului, încadrată în cele opt elipse, festivismul face parte integrantă din om. Astfel, anii jubiliari vor fi necesarmente respectați în veacul viitor.

2 Rudenie (*kinship*), în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, pp. 296-297.

3 *Deuteronomul*, 21:15-17.

4 *Numeri*, 27:1-11.

5 „Family Relationships”, de Victor H. Matthews, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, pp. 291-299.

6 <http://umanitoba.ca/faculties/arts/anthropology/tutor/marriage/parallel.html>

7 <https://biblehub.com/hebrew/1350.htm>

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

cinci funcții obligatorii specifice¹, care îi cereau *go'el*-ului solidaritate cu rudele sale, disponibilitatea de sacrificiu de sine în vederea protejării sau răscumpărării rudelor sale:

1. răscumpărarea proprietății: dacă un evreu fusese constrâns să își vândă proprietatea din cauza sărăciei și/ sau datoriei, *go'el* avea obligația de a o răscumpăra²;
2. răscumpărarea rudei: evreul capturat în război și devenit sclav sau vândut ca rob-datornic³ putea avea așteptarea legitimă ca *go'el*, ruda lui apropiată, să plătească pentru el prețul de răscumpărare și să îl elibereze⁴;
3. răzbunarea sângelui: din *Genesa*, 9:5,6, rudei răscumpărătoare i se adaugă funcția de „răzbunător al sângelui”. Concret, dacă un evreu fusese omorât prin imprudență, *go'el* avea funcția justițiară de a-l urmări pe ucigaș⁵, de a-l captura și aduce la proces în tribunal, precum și de a-l executa legal⁶ și făcea aceasta nu numai dacă ucigașul făcea parte din alt clan, ci și dacă avusese loc o crimă intra-familială⁷;
4. dacă o rudă a sa a fost păgubită prin abuz de încredere, înșelăciune, însușirea bunului găsit sau ajuns din eroare în posesia făptuitorului și dacă făptuitorul vrea să își despăgubească victima, dar ea a murit, atunci *go'el* primește despăgubirea în numele defunctului⁸;
5. perpetuarea numelui prin *'ivum*, căsătoria leviratică înzestrată cu funcție ritualică, juridico-economică și politică⁹.

Deci, în societatea evreiască, *go'el*-ul avea funcția ritualică, juridico-economică și legală de frate al defunctului și de rudă protectoare, în modurile expuse mai sus¹⁰. Această instituție asigură o coeziune familială și socială sporită.

Existau candidați la statutul de *go'el* care refuzau setul de obligații pe care le presupunea acesta, dar, refuzându-l, își pierdeau onorabilitatea în țară¹¹.

1 „Family”, în *New Illustrated Bible Dictionary*, pp. 442-443.

2 *Leviticul*, 25:23-25; *Rut*, 2:20; 3:9,12.13; 4:1-14; *Ieremia*, 32:7. A se vedea și *Psalmii*, 49:7,8; *Neemia*, 5:7,8.

3 Despre evrei răpiți de alți evrei și deveniți sclavi nu amintim, căci asemenea crimă era extrem de rară și pasibilă de pedeapsa cu moartea (*Ex.* 21:16; *Deut.* 24:7).

4 *Leviticul*, 25:47-49. Despre funcția de *go'el* a lui Dumnezeu, a se vedea *Ieremia*, 50:33,34.

5 *Iosua*, 20:1-9.

6 *Numeri*, 35:9-34; *Deuteronomul*, 19:1-13; *Iosua*, 20:2-6.

7 *II Samuel*, 14:4-11. Potrivit lui J.D. Douglas, în „Răzbunătorul sângelui”, *Dicționar biblic*, p. 1113, funcția aceasta a fost activă cel puțin până în timpul domniei lui David (*II Sam.* 3:22-27, 30; 14:7,8) și Iosafat (*II Cr.* 19:10).

8 *Numeri*, 5:5-8.

9 *Deuteronomul*, 25:5-10. A se vedea și *Genesa*, 38 și *Rut*, 4:10. Pentru funcția de *go'el* în cartea *Rut*, a se vedea http://faculty.gordon.edu/hu/bi/ted_hildebrandt/OTeSources/08-Ruth/Texts/Books/Leggett-GoelRuth/Leggett-GoelRuth.pdf

10 Pe parcursul studiului, vom vedea că, în Vechiul Testament, YHWH este *go'el*, „ruda răscumpărătoare” și „răzbunătorul sângelui” pentru națiunea Israel, pentru care plătește prețul de răscumpărare din robie (*Is.* 41:14; 43:1-3, 14; 44:24; *Ier.* 50:33,34).

11 *Deuteronomul*, 25:7-10; *Rut*, 4:1-10.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO- TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

În studiul nostru vom demonstra modul în care Isus Hristos, Mesia, Și-a asumat și Și-a respectat toate funcțiile de *go'el*¹.

X. TRIBUL

A. Generalități.

Ceea ce stă la baza societății tribale este înrudirea clanurilor. Forma de organizare socială a tribului este segmentară, segmentul de bază fiind o familie extinsă, cu o vechime de trei sau patru generații. Fiecare segment de bază se contopește spontan cu altul, formând un segment de rang superior, din momentul în care este amenințat. La rândul său, acest segment de nivel secundar se contopește cu altul, la un al treilea nivel. Mai departe, întregul trib și chiar un grup de triburi se pot uni într-un ansamblu, pentru a lupta împotriva unui inamic din afară². Dacă ansamblul nu este tranzitoriu, ci permanent, atunci avem de-a face cu o mobilitate orizontală activă și cu întemeierea unui popor.

În cadrul societății tribale, juridicul, economicul, politicul, religiosul etc. nu se înscriu în instituții distincte, ci cel mai adesea sunt incluse în ordinea relațiilor de rudenie³.

Membrii unui trib sunt uniți prin înrudire și datorie, având coeziunea socială atribuită familiei și simțul autonomiei politice al unei națiuni. De asemenea, cu foarte puține excepții, membrii unui trib sunt legați de un anumit teritoriu.

Și în cadrul tribului există o mobilitate verticală, căpetenia tribului putând fi selectată nu neapărat dintre cei mai bătrâni membri ai săi, ci mai degrabă dintre cei mai capabili.

În societățile tribale, grupurile de rude și societatea sunt totuna, însă, pe măsură ce societățile devin tot mai complexe, rudenția are o pondere tot mai mică în principalele instituții sociale – economice, politice, religioase etc⁴.

B. Triburile lui Israel.

Termenii ebraici care desemnează tribul, unitatea socială superioară clanului, sunt *șevet* sau *matteh*, adică „toiag, sceptru” – poate cu referire la toiagul strămoșului fondator⁵.

Triburile care descind din patriarhii Avraam, Isaac și Iacov sunt următoarele⁶:

1 În Noul Testament, Yeșua, Mesia este pentru casa Lui ceea ce era YHWH în Vechiul Testament (Fap. 20:28; I Cor. 7:23; Gal. 3:13,14; Evr. 9:12; I Pet. 1:18,19; II Pet. 2:1; Apoc. 5:9; 14:3,4).

2 „Trib” de Jean Baechler, în *Dicționarul Larousse de sociologie*, p. 307.

3 „Trib”, de Pierre Bonte, în *Dicționar de etnologie și antropologie*, p. 680.

4 „Rudenie (*kinship*)”, în *op. cit., loc. cit.*

5 „Familie”, de T.C. Mitchell, în *op. cit., loc. cit.*

6 Prelucrare după „Semințiile lui Israel”, de E.J. Young, *Dicționar biblic*, p. 1190.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

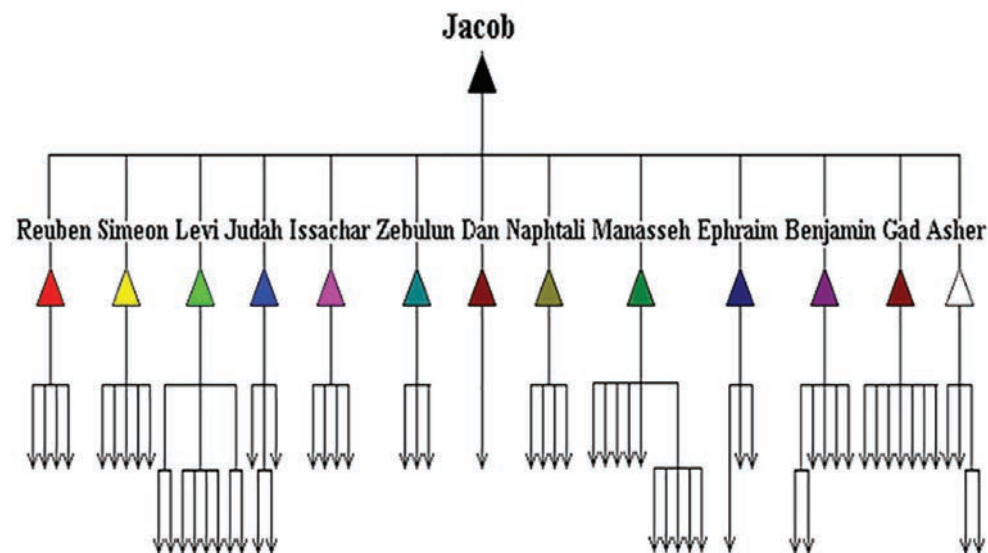
VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Triburile lui Israel.

http://umanitoba.ca/faculties/arts/anthropology/tutor/case_studies/hebrews/lineage.html

1. Ruben¹;
2. Simeon²;
3. Levi³. Aceasta a fost o genealogie importantă deoarece preoția ereditară s-a transmis prin această linie de descendență și marii preoți au descins din Aaron, a cărei genealogie este dată într-o formă condensată în *Exodul*, 6:16-22;
4. Iuda⁴. Aceasta a fost linia genealogică a lui David⁵;
5. Isahar⁶;
6. Zabulon⁷.
Aceștia erau fiii lui Israel născuți din Leea.
7. Dan⁸. Drept vorbind, Dan nu a alcătuit un trib, ci mai degrabă un clan, deoarece, într-un anumit moment istoric, familia lui era alcătuită din 600 de bărbați și din familiile lor, strânși din două sate⁹.

1 *Genesa*, 46:9; *Exodul*, 6:14; *Numeri*, 26:5-11; *I Cronici*, 5:1-10.

2 *Genesa*, 46:10; *Exodul*, 6:15; *Numeri*, 26:12-14; *I Cronici*, 4:24-43.

3 *Genesa*, 46:11; *Exodul*, 6:16-26; *I Cronici*, 6:1-53.

4 *Genesa*, 46:12; *Numeri*, 26:19-22; *I Cronici*, 2:3-4:22; 9:4.

5 *I Cronici*, 2 – 3.

6 *Genesa*, 46:13; *Numeri*, 26:23-25; *I Cronici*, 7:1-5.

7 *Genesa*, 46:14; *Numeri*, 26:26-27.

8 *Genesa*, 46:23; *Numeri*, 26:42-43.

9 *Judecători*, 18:11.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIŠPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

8. Neftali¹.
Aceștia doi erau fiii lui Israel născuți din Bilha, sclava Rahelei.
9. Gad²;
10. Așer³.
Aceștia erau fiii lui Israel născuți din Zilpa, sclava Leei.
11. Iosif⁴, binecuvântat cu o parte dublă de moștenire prin cei doi fii ai săi, Manase și Efraim, care au fost acceptați de Iacov pe treaptă de egalitate cu propriii săi fii⁵;
12. Beniamin⁶. Aceasta a fost linia genealogică a lui Saul (*I Cronici*, 8 – 9).
Aceștia doi din urmă erau fiii lui Israel născuți din Rahela.

Așadar, cele 12 triburi au devenit 13. Vom reveni asupra tratării acestei teme.

În acest volum nu vom detalia efectele pe care cucerirea Canaanului, sedentarizarea, urbanizarea și monarhia le-au produs asupra coeziunii date clanurilor și triburilor descinse dintr-un strămoș comun și bazate pe genealogie, pe legături consanguine și de alianță, ci ne vom mulțumi să spunem că proximitatea geografică și relațiile unității teritoriale (vecinătate) au dus spre coeziuni și solidarități de tip nou, au subrezit legăturile sus-menționate⁷, iar uneori au dus la o formă de apartenență tribală dublă⁸.

XI. POPORUL ALES

Termenul „popor” are numeroase accepțiuni, dintre care cea mai largă este aceea de „formă istorică de comunitate umană, superioară, numeric și calitativ, tribului și anterioară națiunii, ai cărei membri locuiesc pe același teritoriu, vorbesc aceeași limbă, au aceeași tradiție culturală”⁹ și au trăsături psihologice asemănătoare. Popoarele iau naștere cel mai adesea când un număr de triburi își asumă unirea, inclusiv din punct de vedere spiritual, cultural, economic, militar, iar membrii lor dezvoltă sentimentul apartenenței la această formă de organizare istorico-socială¹⁰, își asumă responsabilități și îndatoriri și exercită anumite drepturi.

Când evreii au emigrat în Egipt – probabil 1875 î.e.n. – triburilelor, *șivte Yisra'el*, formau o structură supra-tribală, aveau toate caracteristicile unui popor (*'am*). Ei aveau în comun genealogia, istoria, identitatea, trăsăturile psihologice, interesele socio-economice și de preservare a ființei poporului.

1 *Genesa*, 46:24; *Numeri*, 26:48-50; *I Cronici*, 7:13.

2 *Genesa*, 46:16; *Numeri*, 26:15-18; *I Cronici*, 5:11-17.

3 *Genesa*, 46:17; *Numeri*, 26:44-47; *I Cronici*, 7:30-40.

4 *Genesa*, 46:20; *Numeri*, 26:28-37; *I Cronici*, 7:14-27.

5 *Genesa*, 48:5, 12. În *Property and the Family in Biblical Law*, JSOT Press, Sheffield, England, 1991, p. 136, ns 2, Raymond Westbrook observă că aici nu este vorba despre adoptarea celor doi fii de către Iacov, căci, în acest caz, și Iosif ar fi moștenit împreună cu ei.

6 *Genesa*, 46:21; *Numeri*, 26:38-41; *I Cronici*, 7:6-12; 8:1-40; 9:7, 35-44.

7 „...mai bine un vecin aproape decât un frate departe.” *Proverbele*, 27:10c.

8 „History”, în *op. cit.*, p. 184.

9 <https://dexonline.ro/definitie/popor>

10 „Popor (*Peuple*)” în *Dicționar de sociologie*, p. 164.

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE

I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE

II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)

III. SISTEME MARITALE

IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET 'AV)

V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)

VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL

VII. REȘEDINȚA FAMILIEI

VIII. SOLIDARITATEA RUDENILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL

IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA

X. TRIBUL

XI. POPORUL ALES

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO- TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

Iar în pustie, gloata fugară chemată acolo în mod suveran de YHWH, s-a constituit într-un popor: poporul ales. Acolo, evreii au fost re-organizați tribal, sacerdotal, au fost consolidați în ceea ce privește istoria comună, teofaniile de care beneficiaseră patriarhii, li s-a reamintit chemarea divină care le fusese adresată, religia monoteistă. La Muntele Sinai, acea îngrozitoare teofanie a fost însoțită de o maiestuoasă teonomie: de atunci încolo, cel care voia să vadă manifestarea lui Dumnezeu trebuia să citească legămintele-tratate edenice, adamice, noahice, patriarhal și mozaic-canaanit, prin care revelația nu mai era făcută în mod unic, ca spațiu și timp, ci era repetabilă, se permanentiza și chiar se universaliza: toate generațiile următoare, atât de evrei, cât și de ne-evrei, puteau citi Legea și sesiza caracterul perfect al lui Dumnezeu.

Pe baza trecutului și prezentului, „poporul ales” care locuia organizat, potrivit patriclanurilor și triburilor, are o coeziune formidabilă și este conștient că formează o entitate națională, foarte diferită de Neamuri. După un asemenea trecut și un asemenea prezent, poporul are și un viitor și un destin unic: acela de a fi și a rămâne în relația de legământ cu YHWH, instituit prin patriarhi și dezvoltat și nuanțat prin Moise. Poporului ales, ca partener vasal, i se dă în posesie un teritoriu concret, pe care trebuie să îl cucerească cu arma în mână, în care trebuie să își trăiască viața, să edifice un stat, în care își va consolida religia monoteistă și relația cu YHWH, Zeul suzeran, prin centralizarea închinării. Poporul evreu avea vocația făuririi unei națiuni unice și chiar paradigmatică.

În ceea ce privește sistemul politic al israeliților, acesta urma să fie – și va redeveni – o monarhie, nu una absolutistă, ci teonomică și teocratică.

Totuși, mai târziu se va identifica existența unei tensiuni: „nu toți cei ce se coboară din Israel, sunt Israel și, măcar că sunt sămânța lui Avraam, nu toți sunt copiii lui Avraam”¹, iar fii ai lui Avraham sunt cei ai lui Hristos, îmbrăcați cu El și care au credința avrahamică² sau, altfel zis, aceștia sunt cei care au autentică circumcidere³.

XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE

În vremurile Noului Testament sesizăm schimbări importante în ceea ce privește structura familială și socială evreiască, până acolo încât familiile erau alcătuite doar din părinți și copii, deci din familia conjugală, la care se adăugau, eventual, sclavii acestora.

De asemenea:

...vădulele fără copii erau într-o situație mai favorabilă. Dacă ele nu aveau mijloace de subzistență, puteau să ceară ajutor bisericii. Pavel recomandă tinerelor văduve să se recăsătorească și sugera ca copiii să se îngrijească de mama lor văduvă; dar dacă văduva nu avea pe nimeni spre care să se îndrepte, biserica trebuia să aibă grijă de ea (I Tim. 5:16)⁴.

Despre aceste realități și modul în care credincioșii biblici din perioada neo-testamentară se raportau la ele vom vedea când vom trata Legământul mesianic, acordând atenția cuvenită nu numai mentalității semitice, orientale, ci și celei mediteraneene, care influențase semnificativ iudaismul.

1 *Epistola către romani*, 9:6b,7a.

2 *Epistola către galateni*, 3.

3 *Epistola către romani*, 2:25-29; cap. 4; *Coloseni*, 2:11; *Filipeni*, 3:3.

4 M.C. Tenney, J.I. Packer și W. White, *op. cit.*, p. 21.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

SECȚIUNEA A IV-A

ANALIZA CATEGORIILOR
LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA
PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL
LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Capitolul al VIII-lea

CAPII LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR ȘI CASELE LOR

În acest capitol vom analiza capii legămintelor și lăsămintelor, casele lor și relațiile stabilite între aceștia.

I. CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI: ISTORIA PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

A. Tipuri de autoritate.

Înainte de a discuta despre structurile de conducere în Orientul Apropiat antic și despre capii unui legământ și/ sau lăsământ biblic, vom prezenta o schiță despre diferitele tipuri de autoritate, bazată pe studiile lui Max Weber.

Studiind autoritatea și ceea ce urma să fie denumit *leadership*, știința și arta conducerii, savantul făcea o distincție între trei tipuri de autoritate legitimă. Primul tip pe care îl menționăm este autoritatea tradițională, care se bazează pe un sentiment colectiv necodificat, cutumiar, al oportunității și durabilității ei, sprijinită de dreptul divin. Se cuvine ca ea să fie acceptată ca legitimă. Este genul de autoritate exercitată de adulți în raport cu copiii – deși în multe societăți autoritatea parentală are și aspecte legal-raționale. Tradiția poate fi și o bază a autorității soților asupra soțiilor în societățile patriarhale, sau a liderilor religioși asupra membrilor unei comunități religioase, a stăpânului asupra servilor, a suzeranului asupra vasalului.

Al doilea tip este autoritatea legală, rațional-juridică: aceasta se bazează pe norme formal edictate, care, de obicei, deși nu invariabil, sunt codificate în formă scrisă (competență, știință specializată). O persoană care exercită o autoritate legal-rațională o face deoarece codurile acordă acea autoritate oricui ocupă respectiva poziție. Aceasta constituie forma de autoritate birocratică, statală, ce se întâlnește la locurile de muncă, în administrație, în școli și în majoritatea instituțiilor sociale importante.

Al treilea tip de autoritate este cea carismatică. Ea apare în cadrul familiilor extinse, a mișcărilor religioase sau politice, bazându-se pe atribuirea socială către o persoană a unor caracteristici sau capacități ieșite din comun – prestigiu sau notorietate¹. De notat că această autoritate se bazează nu pe acele caracteristici ca atare, ci pe atribuirea lor de către cei ce recunosc respectiva autoritate ca legitimă. Distincția este de maximă importanță, deoarece subliniază faptul că autoritatea carismatică este conferită social și poate fi retrasă când liderul încetează a fi privit ca un ins extraordinar. Asemenea autorității tradiționale, autoritatea carismatică nu este codificată, însă, spre deosebire atât de autoritatea tradițională, cât și de cea legal-rațională, autoritatea carismatică este atașată unei persoane și nu statusului socio-economic ocupat de ea².

1 „Autoritate (*Autorité*)”, în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), p. 24

2 „Autoritate (*authority*)”, în Allan G. Johnson, pp. 45-47.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA
PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL
LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Actualmente, se vorbește și despre autoritate profesională, bazată pe calificare și pricepere: pe măsură ce, de exemplu, societățile devin mai dependente de tehnologii sofisticate și pe măsură ce diviziunea muncii devine mai complexă, cei ce posedă cunoștințe specializate – sau dau impresia că le posedă – pot ajunge să dobândească autoritate. Autoritatea medicilor, de exemplu, este într-un anumit grad tradițională și, într-un grad tot mai mare, legal-rațională, pe măsură ce corpurile legiuitoare intervin din ce în ce mai profund în reglementarea deciziilor medicale, mergând de la avort până la încetarea menținerii artificiale în viață cu ajutorul aparatelor sau la carantinarea unor națiuni întregi. Pe lângă toate acestea însă, pe măsură ce practica medicală devine tot mai complexă și mai inaccesibilă înțelegerii multor pacienți, percepția calificării și priceperii devine prin ea însăși o bază de autoritate. Observații similare se pot face privitor la drept, știință și studiile avansate din multe domenii.

Cele patru tipuri de autoritate sunt tipuri ideale și, ca atare, nu se întâlnesc în formă pură. În practică, întâlnim cel mai adesea un amestec de cel puțin două tipuri¹.

B. Personalitate corporativă și reprezentativitate în Orientul Apropiat antic.

În Sfintele Scripturi există un principiu dialectic a cărui studiere și cunoaștere este de mare utilitate pentru comprehensiunea Bibliei: acesta este **principiul reprezentativității**, adică **reprezentativitatea federală**²**legală**, care generează și se condiționează reciproc cu **autoritatea tradițională** și cu **principiul personalității corporative**³. Aceste principii – care sunt unul și una – sunt inaugurate în *Genesa*, 2:22 și reiterate în *Genesa*, 3:9,16 și brăzdează Sfintele Scripturi în integralitatea lor. Ele spun că, în prezența unui martor sau a unor martori divini (patroni), un individ poate intra într-o relație „orizontală” legală – orală sau scrisă – de legământ, cu altă/ alte persoană/ persoane. Individul care se identifică cu persoanele respective își „întinde haina/ cortul” peste ele, adică își extinde limitele personale pentru a le îngloba și devine „capul legământului”. Capul are o relație reală și o comunicare dinamică, multifuncțională și polimorfă, cu cei pe care îi reprezintă.

În Orientul Apropiat antic, capul legământului era un *pater familias* care avea o genealogie și o biografie, un renume și un rang (status socio-economic), precum și o autoritate mare, fiind stăpânul care putea decide pentru clanul său (chiar discreționar și abuziv)⁴, potrivit unei „legislații a familiei” vagi și interpretabile⁵.

În cazul națiunii israelite, legământul-tratat mozaic și legislația sa nu acorda capului de familie dreptul de viață și de moarte și au redus mult posibilitatea ca un cap de familie să fie abuziv. Judecarea unui membru de familie era considerată, simultan, judecarea unui membru al națiunii, precum și a unui om făcut după chipul lui Dumnezeu. Dacă infrațiunea comisă de un israelit era mai serioasă, ea era transferată din legea familiei

1 *Ibidem*.

2 Putem spune „federal”, întrucât termenul provine din latinescul *fœdus*, „legământ”.

3 În teologia creștină, autorul care a articulat acest concept este H. Wheeler Robinson, în lucrarea *Corporate Personality in Ancient Israel*. Deși criticat (a se vedea, de exemplu, Walter C. Kaiser jr., *Spre etica Vechiului Testament*, Editura Făclia, Oradea, 2018, tr. D. Suci, p. 85, ns31), punctul lui de vedere nu poate fi ignorat.

4 Pentru autoritatea patriarhilor, deci anterior dării Legământului mozaic, a se vedea *Genesa*, 22:9-12; 38:24-26. Ecouri ale acestei autorități apare și la Iefta (Jud. 11:31,34-40).

5 *Genesa*, 9:5b,6 arată instituirea „tribunalelor”, care, inițial, erau alcătuite din bătrânii comunității care, dacă erau solicitați, judecau cazurile înfățișate lor.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

în legea civilă¹, iar sistemele juridice monarhice din vremea lui David, Solomon, Iosafat au confiscat, treptat, autoritatea judecătii deținută inițial de capii clanurilor².

Acest „cap al legământului” se identifică, „re-cap-itulează” în sine „moștenirea-casă” pe următoarele coordonate:

- coordonata reprezentării tradițional-legale pe plan politic, în societate, a corpului comunitar de legământ;
- coordonata temporalității și veșniciei (posteritate);
- coordonata teritorialității³;
- coordonata economică;
- coordonata religioasă⁴.

Astfel, soțul își reprezintă soția, cumpărată cu „prețul miresei” din cadrul clanului sau tribului (mariaj endogam), peste care, la nuntă, „și-a întins haina/ baldachinul”, cu care este una și pentru care mediază; tatăl își reprezintă copiii (genealogie patrilineală), pentru care mediază și care locuiesc cu el (reședință patrilocală); patriarhul sau căpetenia „adună” în sine familia, ginta sau clanul, tribul⁵, etnia, poporul; preoții sunt reprezentanții și mijlocitorii închinătorilor⁶, iar demnitarii și regii sunt reprezentanții și mijlocitorii norodului în relație cu entități exterioare, cum ar fi alte popoare sau cetăți-state. Toate aceste forme de reprezentare sunt trăite într-un spațiu geografic real (teritoriu), cu regnuri mineral, vegetal, animal, uman și astral⁷, dar și simbolic (chiar religios) și determină stataturi sociale, economice și politice concrete. Pe plan „vertical” extern, capul legământului putea institui sau accepta un legământ cu un zeu, care devine patronul comunității⁸.

Pe plan „orizontal” intern, pe baza legământului intra-comunitar, asumat în prezența divinității patroane, capul legământului este **originatorul, sursa sau izvorul binecuvântărilor/ beneficiilor pentru cei cu care se identifică, pe care îi reprezintă și care îl vor moșteni**⁹. Altfel spus, „capul” de legământ poartă de grijă „corpului” său de legământ, care este solidar cu el¹⁰: generează resurse, le administrează, împlinește nevoile fizice, economice, politice, militare și de status socio-economic ale casei receptoare și beneficiare, își hrănește

1 Christopher J.W. Wright, *Etica Vechiului Testament pentru comunitatea creștină*, Editura Casa Cărții, Oradea, 2019, tr. S. Tatu, p. 294. Exemple de judecată și sentință dată de ceata bătrânilor cetății apar în situațiile care vizau comunitatea: „fiul răzvrătit” (Deut. 21:18-21), căsătoriile (Deut. 22:13-19; Rut. 4:1-6,9,11); ațâțarea la idolatrie (Deut. 13:6-11; 17:2-7);

2 *Exodul*, 18:13-27; *Deuteronomul*, 1:9-17; *II Cronici*, 19:4-11.

3 *Numeri*, 26:54-56.

4 De exemplu, în Noul Testament, Mesia va construi *ekklesia* Sa (Mat. 16:18), noua „casă” a lui Dumnezeu (I Tim. 3:15; Evr. 2:11), pe care o va reprezenta înaintea Tatălui.

5 *Numeri*, 26.

6 Într-un fel, relația maestru-discipol ar trebui citită tot ca un legământ, însă în lumea de astăzi, această relație pare a fi tot mai rar întâlnită, din motive pe care nu le vom dezvolta în această lucrare și nici nu intenționăm să dezvoltăm modurile în care poate fi instituită și îmbogățită.

7 Despre regnul astral, a se vedea mai sus.

8 *Genesa*, 24:12,27,42; 28:13; 32:9; *Exodul*, 24:3-8.

9 Aceasta este ceea ce în limba greacă a Noului Testament se numește *archē*, termen înțeles greșit de unele secte.

10 „Este semnificativ faptul că aproape tot accentul Scripturii în această privință cade pe metafore ale solidarității: poporul lui Dumnezeu, națiunea sfântă, adunarea, trupul cu capul și variatele sale părți, vița și mlădițele, pietrele vii construind un templu spiritual, familie și așa mai departe”. Michael Horton, *op. cit.*, p. 16.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

- I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA
PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC
- II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL
LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

casa cu nutriment spiritual și emoțional¹, o energizează printr-un principiu dătător de viață, își protejează și își mângâie casa, îi poruncește², o muștră³, hotărăște planul de viață și prosperitate, distribuind sarcinile (cultivarea pământului, grija de animale, construcțiile sau implicarea în meșteșuguri).

Dar, prin atitudinile, cuvintele, faptele și legămintele la care capul legământului devenea partener, tot capul legământului destupa izvoare de pedepse, în forma pierderii „feței”, adică a onoarei și, simultan, a atragerii rușinii, blestemelor. Pierderea statusului social putea duce la pierderi economice – sărăcire, pierderea averii, moșiei, care putea determina noi relații juridice: robia. Altfel spus, capul de familie își asuma în exterior, pe plan politic, fie renumele și aprecierea⁴, fie oprobriul⁵ pentru atitudinile și acțiunile celor cu care se identifica și pe care îi reprezenta⁶. La rândul său, prin diferite atitudini, cuvinte, fapte, corpul comunitar sau un membru al său putea atrage apreciere sau oprobriu, printr-un raport dialectic și existențial cu capul de legământ sau cu comunitatea. Astfel, răsplătirile sau pedepsele erau asumate *in corpore*⁷, iar **toate aceste tranzacții și valorizări se desfășurau într-o societate care avea o „bursă socială” extrem de importantă și de volatilă, unde se acorda valoare supremă onorabilității și erau disprețuiți cei care o pierduseră și se făcuseră „de rușine”, ei și clanurile lor⁸, iar istorisirea despre pierderea statutului – și disprețul asociat – se transmitea de-a lungul generațiilor.**

Dacă pe plan intern capii legămintelor erau etnocentrice, pe plan extern ei erau xenofobi, temându-se de infiltrarea străinilor – care nu erau admiși la anumite ceremonii cultice – de asimilare și de pierderea identității comunitare. Există o veche zicală a beduinilor: „Eu mă războiesc cu fratele meu; eu, împreună cu fratele meu, ne războim cu verișorul nostru; dar eu, fratele meu și verișorul nostru, ne războim cu străinul”.

Totuși, capul legământului putea institui sau accepta un legământ cu un alt cap de legământ (preferabil, din același areal cultural), formând alianțe; procedând astfel, el se punea pe sine și corpul său comunitar în stare de pace cu alte comunități și, simultan, se punea în stare de război cu comunitățile dușmane partenerului său de legământ. Orientalii considerau că legământul care ducea la întemeierea unei noi comunități sau alianțe ar fi instituit prin voia zeilor și, în consecință, când două comunități făceau legămintele întreolaltă, ele invocau prezența zeilor/ aștrilor (elementelor naturale), care erau rugate să observe ceremonia și promisiunile, să răsplătească respectarea legământului și să pedepsească încălcarea acestuia⁹.

1 *Genesis*, 25:28; 37:4; 44:20. A se vedea și *Psalmi*, 103:13.

2 *Genesis*, 18:19, 50:16; *Ieremia*, 35:6-10, 14-19.

3 *Genesis*, 37:10; *Numeri*, 12:14.

4 *Proverbele*, 11:21; 14:26; 20:7; *Evanghelia după Luca*, 11:27: nu Yeșua, ci mama Sa este felicitată pentru modul în care și-a educat Fiul. Probabil că în privința creșterii și educării Sale, Iosif, tatăl legal, fusese absent; poate că murise când Yeșua era mic.

5 A se vedea Acan, din *Iosua*, 7; Core, Datan și Abiram, din *Numeri*, 16:1-33.

6 „Robul Domnului”, de R.T. France, în *Dicționar biblic*, pp. 1124-1125.

7 John H. Walton, Victor H. Matthews, Mark W. Chavalas, *The IVP Bible Background Commentary – Old Testament*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, 2000, p. 813.

8 Poate că importanța supremă a onorabilității sau a pierderii sale poate fi văzută cel mai bine într-un exemplu preluat dintr-un alt spațiu geografic, dar destul de apropiat cultural: Grecia antică. Lui Pericles, în secolul al V-lea î.e.n., încă i se mai amintea pata ereditară a unui masacru săvârșit de clanul său, Alcmeonizii care trăiseră înainte cu două secole. François Chamoux, *op. cit.*, pp. 85-86.

9 Din punct de vedere sociologic, în gândirea corporativă orientală, solidaritatea mecanică durkheimiană avea – și continuă să aibă – o pondere foarte mare în comparație cu solidaritatea organică.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

După cum notam mai sus, „capul” legământului recapitulează în sine „corpul” moștenitorilor legământului pe coordonata legalității în comunitate; pe coordonata temporalității și veșniciei (posteritate); pe coordonata teritorialității; pe coordonata religioasă, precum și pe coordonata economică. De asemenea, el are o relație reală și o comunicare dinamică, multifuncțională și polimorfă, cu cei pe care îi reprezintă și care îl vor moșteni. Integrarea membrilor corpului comunitar de legământ, care duce la coeziunea și la solidaritatea intra-comunitară, care se realiza în modurile pe care le-am examinat mai sus.

Despre principiul personalității corporative și, implicit, cel al reprezentativității, Sidney Greidanus nota, pe scurt, că este „acel important complex de gândire semitic în care există o oscilație constantă între individ și grup – familie, trib sau națiune – căruia îi aparține, astfel încât despre rege sau despre alt personaj reprezentativ se poate spune că întruchiează grupul, sau despre grup se poate spune că însumează mulțimea indivizilor”¹. Este important să observăm că, în cazul înrudirii, apelativele variază prin faptul că este vorba de termeni de adresare („tată”) sau de desemnare („părintele meu”) și prin faptul că sistemul este descriptiv (termenul „tată” nu i se potrivește decât genitorului) sau clasificator (termenul „părinte” desemnează o întreagă clasă de rude adevărate sau posibile)². Mai concret, în limba ebraică, verbul *yabad* poate însemna nu numai „a naște”, în sensul fizic nemijlocit, cât și „a deveni strămoșul lui”. Când citim genealogiile „descendente”, descoperim că ele conțin adesea formula „*x* a născut (*yabad*) pe *y*”³, dar aceasta nu înseamnă necesarmente că *x* l-ar fi născut pe *y*, ci doar că a devenit strămoș al lui *y*⁴, *x* fiind părinte (*’av*) din punct de vedere al clasificării.

Pentru a dezvolta conceptul, vom recurge la inserarea unui citat mai lung, preluat de la profesorul Vladimir Petercă. Citatul tratează personalitatea corporativă a evreilor, dar el este doar o ilustrare a gândirii orientale în ansamblul său:

Psihologia evreului în fața istoriei

Evreul a avut întotdeauna o anumită orientare psihologică în fața propriei istorii pentru simplul motiv că Iahve este acela care-i vorbește în timp, iar cuvântul, o dată pronunțat, are valoare pentru totdeauna. Acest lucru a format în poporul evreu o conștiință istorică specifică, definită de exegeți prin expresia *corporate personality* (...). Aceasta prezintă următoarele caracteristici:

- generațiile se succed într-o unitate perfectă, între generațiile trecute și cele prezente existând o legătură vie, existențială;
- personalitatea corporativă se referă la o realitate obiectivă și posibil de identificat în toți membrii ei; se exclude interpretarea personalizată a istoriei;
- structura personalității corporative are un caracter fluid, asigurându-se pe această cale un raport în continuă mișcare între grup și fiecare component în parte;
- personalitatea corporativă continuă să existe și atunci când un anumit individ devine purtătorul unei conștiințe noi, individualiste.

1 Sidney Greidanus, *Preaching Christ from the Old Testament – A Contemporary Hermeneutical Method*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan, USA, p. 198.

2 „Înrudire primitivă”, în *op. cit.*, *loc. cit.*

3 *Genesa*, 5; *Rut*, 4:18; 23.

4 „Genealogie”, de T.C. Mitchell și A.R. Millard, în *Dicționar biblic*, p. 483.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC

II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Ținând cont de cele spuse mai sus, evreul biblic a avut întotdeauna un sentiment de solidaritate cu poporul său, din trecut și din prezent, iar trăirea sa religioasă nu s-a desfășurat niciodată pe plan individual – totul se desfășura în cadrul comunității. Noțiunea de personalitate corporativă a creat în mentalitatea ebraică o conștiință cu totul diferită de cea modernă. Aceasta se manifestă prin două elemente fundamentale:

- a) individul se realizează numai în cadrul comunității de care depinde și în cadrul căreia el trăiește într-un continuu prezent, recuperând pe această cale legătura existențială cu generațiile trecute;
- b) cuvântul lui Dumnezeu își păstrează întotdeauna valabilitatea; Biblia nu este considerată niciodată o mumie, ci un cuvânt plin de viață din partea lui Dumnezeu, adresat astăzi comunității.

În felul acesta, putem vorbi despre existența unui raport viu în conștiința evreului biblic între individ și comunitate, raport ce nu elimină existența elementelor contradictorii. Există momente în care individul întrerupe în mod voit orice contact cu comunitatea, însă ruptura nu are loc niciodată la nivel de conștiință istorică.

(...) Conform principiului ebraic al personalității corporative, există întotdeauna între individ și comunitate, și invers, între comunitate și individ, un raport dialectic și existențial. Acești termeni nu se substituie unul altuia, dimpotrivă, se prelungesc, formând o unitate armonioasă în acțiune¹.

Cunoașterea acestui principiu dual este de mare folos în ceea ce privește citirea și exegetarea Bibliei.

În Sfintele Scripturi vom citi despre unii „capi” absolut speciali, instrumentul prin care Dumnezeu Își desfășoară planul unic, unitar și etern: aceștia sunt Adam, Noe, Avraham, Moise, David, precum și Mesia Isus (Yeșua), Înomenitul Fiu al lui Dumnezeu. Ei sunt desemnați tați, nu ca genitori, ci ca și clasificatori. Prin ei se întemeiază „case”, cu tot ceea ce ține de ele (posesiuni mobiliare, imobiliare, sociale și spirituale, precum și corpurile comunitare moștenitoare), sunt capi de legămintă și/ sau lăsămintă, cu istorii personale și status socio-economic, sunt regi-vasali înaintea lui YHWH, „Marele Rege”, Proprietar absolut și veșnic – sau, în termeni biblici, Regele regilor și Domnul domnilor. Ei sunt preoți-reprezentanți și mijlocitori ai caselor lor pe care le-au inclus în legământ și/ sau lăsământul dumnezeiesc, făcându-le să devină receptoare, beneficiare și moștenitoare ale termenilor și clauzelor acordurilor dumnezeiești, în care sunt incluse atât binecuvântările, cât și blestemele-pedepse.

În Biblie, personajul Adam reprezintă întreaga omenire pusă la proba ascultării, răzvrătită împotriva legii lui Dumnezeu și prăbușită în păcat, iar Isus reprezintă omul pus la proba ascultării și răscumpărat prin plata unui preț, reabilitat, înnoit². Deși orice om se naște „în Adam” și „în Noe”, evreii – etnici și/ sau „altoiți” – mai pot fi și „în Avraham”, „în Moise” și „în David”; totuși, în conformitate cu principiul reprezentativității, oamenii nu pot fi decât „în Adam” sau „în Hristos”, după cum inspirat argumenta apostolul Pavel³. Apartenența ca membru în familia sau comunitatea biblic-teologică „în Adam” poate fi îmbogățită cu apartenența ca membru în comunitatea cristică (mesianică) și, chiar mai mult, în afara acestei comunități nu există mântuire. Aceasta nu înseamnă că susținem principiul *extra ecclesiam nulla salus*, ci că susținem că numai această comunitate – care a început odată cu Abel, martir al credinței și victimă a unui fratricid – are comuniunea biblico-teologică cu Hristos și este plasată în relație proshinetic-latreutică și soteriologică cu Dumnezeu: trăind o viață de proslăvire a lui Dumnezeu și de închinare înaintea Sa, membrii săi vor fi finalmente moștenitori, adică mântuiți, deci vor fi totalmente înțelepțiți, adică vor vedea caracterul și planul drept și milostiv al lui Dumnezeu în toată splendoarea acestora și vor fi răs-bunați și restaurați la un nivel superior de relație cu Dumnezeu (teodicee), ceea ce este imensa lor moștenire, bucuria lăsământului.

1 Vladimir Petercă, *Mesianismul în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 2003, pp. 29,30,44.

2 A se vedea *I Corinteni*, 15:21-49; *II Corinteni*, 5:14,15,21; *Epistola către romani*, 5 – 6.

3 *Epistola către romani*, 3:22-24; 8:1; *Epistola către efeseni*, 1:4,7,11 etc.

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA
ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE
SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Capitolul al IX-lea

REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

La instituirea unui legământ și/ sau lăsământ, pe lângă capi, participă reprezentanți autorizați ai corpului legământului și/ sau lăsământului. Aceștia sunt bătrânii sau demnitarii cu autoritate și funcții consultative, scribale (autoritate legal-juridică) și/ sau chiar sacerdotale (autoritate tradițională), funcții deținute temporar sau viager, relaționate la oameni și/ sau chiar la zei¹. Absența lor era una de excepție. În legămintele și/ sau lăsămintele pe care le vom studia, vom vedea marea importanță atribuită preoților și bătrânilor – mai ales în cadrul legământului-tratat mozaic-canaanit și a lăsământului-tratat mesianic. Să detaliem.

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE² RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI³

A. Funcții de simbolare generală.

Întrucât omul are facultatea de a crea simboluri (*symbol-forming power*) toate activitățile și producțiile sale, limbaj, rit, mit, până la artă și știință, sunt simbolice⁴. „Simbolurile se situează în chiar miezul sistemelor culturale, deoarece cu ajutorul lor construim gânduri, idei și alte moduri de reprezentare a realității – pentru alții sau pentru noi înșine”⁵, nota Allan G. Johnson, care observa valoarea centrală a simbolurilor și mai ales a capacității omului, aflată în esența sa ontologică, de a relaționa și de a-și imagina sau de a „simbola”, termen despre care Adela Becleanu-Iancu spune că înseamnă „*actul conștient* grație căruia un obiect, un fenomen, un act sau o trăsătură sunt «înzestrate cu sens», când acestea «devin», adică sunt considerate într-un *context* ce îndeplinește funcția de *semnificant* sau, după cum se arată textual, «înzestrarea cu sens a unui obiect sau act, înțelegerea și evaluarea sensurilor astfel acordate». Acest atribut aparține în exclusivitate sferei umanului, el e dat «de o ființă umană și este înțeles și apreciat de alte ființe umane». Rezultatul acestei activități, «produsul simbolării» îl formează *simbolatele* (...) o clasă de fenomene formată din obiecte și evenimente dependente de

1 În statele secularizate ale vremurilor moderne, aceștia sunt diplomații, notarii etc.

2 Pentru menționarea unora dintre aceste funcții, ne-am ghidat după „Priesthood: Jewish Priesthood”, de Baruch A. Levine, în *Encyclopedia of Religion*, second edition, Lindsay Jones (editor in chief), Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, 2005, vol. al XI-lea, p. 7400.

3 Motivul pentru care mai întâi tratăm despre funcțiile sacerdotale relaționate la oameni și nu la zei este acela că oamenii există, iar zeii nu există. Nici măcar Zeul (YHWH) nu există: El ființează.

4 Mircea Eliade, *Mefistofel și androginul*, p. 182.

5 „Simbol”, în Allan G. Johnson, *op. cit.*, p. 311.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

simbolare”¹. Atunci când lucrul concret care urmează a fi simbolat este sacru, simbolul său va fi de asemenea investit cu sacralitate, adică va fi sacralizat.

Reprezentanții autorizați ai corpului legământului și/ sau lăsământului, bătrâni sau demnitari cu autoritate și funcții legal-juridice și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager, au convingerea că în lume subzistă entități cu care ei pot stabili relații sfinte. Aceste entități pot fi materie concretă (piatră, copac, apă, foc, animal, munte etc.), spații, timpuri, „puteri cosmice” (*mana*, *orenda*, soartă sau armonie)² sau ființe care se manifestă hierofanic sau kratofanic (strămoș, geniu/ spirit – inclusiv demonic –, divinitate protectoare/ aștri, Dumnezeu), sau orice alt lucru. Mai devreme sau mai târziu, sacerdoții vor stabili adevăruri de corespondență între „puterile cosmice sacre” și simboluri ale acestora: altfel spus, le vor „simbola”. Practicienii specialiști aisacrului dau răspunsurile credibile, cu aparențe de realitate, despre „puterile cosmice sacre” și „simbolate”, făuresc un *Weltanschauung* pe care vor dori să-l împărtășească și altora. **Acest *Weltanschauung* facilitează meditația privitoare la origine și la destin, dar, simultan, îndeamnă și la atitudine și acțiune, consolidează relațiile din cadrul grupului, construiește o identitate colectivă și legitimează exercitarea autorității**³.

1. Simbolarea iconică.

Reprezentanții autorizați ai legământului, bătrâni sau demnitari cu autoritate și funcții legal-juridice și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager, își sacralizează zeii prin simbolare iconică: totemurile, icoanele, unele figurine și statui, sunt reprezentări plastice ale unor credințe religioase. Uneori, o asemenea reprezentare este *signum originis*, adică, simultan, arată convingerea comunității cu privire la originea sa, indică religiozitatea comunității, precum și capacitatea sa de a produce artă.

2. Simbolarea spațială în cadrul legământului.

Reprezentanții autorizați ai legământului, bătrâni sau demnitari cu autoritate și funcții legal-juridice și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager, configurează universul și îl sacralizează prin simbolare. Simbolarea spațială este un act prin care o porțiune de spațiu devine „loc” și se îmbogățește cu „un nume, o identitate, o permanență, un motiv de existență și o relație particulară cu anumite valori și semnificații”⁴.

Sunt simbolate atât unele locuri naturale (crânguri, păduri, groțe, munți, râuri), cât și artificiale, dintre care unele se construiesc ca spații declarat sacre: ca jertfelnic este suficient un spațiu înălțat și consacrat de gen *betil*, termen akkadian care înseamnă pur și simplu „casa zeului”. *Betil*-ul era o lespede sau un stâlp monolit⁵, fasonat sumar sau deloc, posibil faliform, eventual meteorit (monumental). El era sacralizat ca „deschidere spre transcendent” (celest sau htonic), putea indica sau comemora o teofanie redemptorie (izbăvire, răscumpărare) ca în *I Samuel*, 7:12.

1 Adela Becleanu-Iancu, *Geneza culturologiei românești*, Editura Junimea, Iași, 1974, p. 26.

2 „How Religion was Done”, de Gary Beckman, în *A Companion to the Ancient Near East*, Daniel Snell (ed.), Blackwell Publishing, Malden, MA, USA, 2005, p. 343.

3 „The Symbolism of Place: a Geography of Relationships between Space, Power and Identity”, de Jérôme Monnet, pe <https://journals.openedition.org/cybergeogeo/24747?lang=es>

4 *Ibidem*.

5 *Genesis*, 31:44-46.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA
ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE
SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Dacă era folosit în cadrul unui legământ, atunci partenerii puteau inscripționa legământul lor pe *betil* și, eventual, îl puteau depune într-un spațiu sacru (delimitat/ împrejmuit) sau chiar într-un edificiu sacru (sanctuar).

Altarul putea fi constituit și dintr-o îngrămădire de pietre neprelucrate (gr., *argoi lithoi*), considerată jertfelnic, altar care, la rândul său, putea face parte dintr-un spațiu sacru (delimitat/ împrejmuit)¹, un tabernacol, o *cella* sau un sanctuar de o cameră/ capelă sau, mai târziu, dintr-un templu cu trei suprafețe distincte, poate plasat într-un crâng, într-o pădure, pe un munte sau edificat pe un zigurat, lângă o așezare. Altarul putea fi și o groapă, aceasta fiind locul în care se aducea ofrande zeilor tenebrelor, htonici.

Tot din categoria elementelor naturale sacralizate fac parte și copaci multiseculari, plantați², fără a fi sculptați. În Grecia antică, ei vor fi denumiți *xoana* (sg., *xoanon*), și vor fi juca un rol important ca imagini de cult, nu numai în epoca arhaică, ci și în cea clasică³.

Mai târziu, în religiozitatea greco-latină vor apărea *terminii*, pietre stropite cu ulei, împodobite cu flori, dedicate zeului Terminus, care marcau de obicei limitele proprietăților, pietre de hotar sacre⁴.

Sacerdoții nu doar că metamorfozează sacrul în „religie locală”, dar îl și înrădăcinează în sol, statornicind un *axis mundi*, un centru al lumii, un „buric” al Pământului și desenând o anumită „cosmo-geografie”, care, după cum notam mai sus, poate și chiar va fi folosită pentru a consolida relațiile din cadrul grupului, pentru a construi o identitate colectivă și pentru a legitima exercitarea autorității.

În cazul instituirii unui legământ între doi parteneri sau două entități umane (familie, clan, trib, popor, comunitate de credincioși), cele două părți vor purta discuții privitoare la spațiul în care vor încheia legământul și pe care, eventual, îl vor simbola.

Când se apropie de spațiul sacralizat prin simbolare,unii credincioși pot recurge la ritualul descălțării și chiar al spălării picioarelor.

3. Simbolarea temporală și reconfirmarea festivă a legământului cu ocazia sărbătorilor și a ritualurilor lor.

Oamenii nu au fost plămădiți numai pentru a trudi, ci în ei au fost înzidite intuirea transcendentului⁵ sau chiar a sacrului, precum și nevoia de manifestare a religiozității într-un mod entuziast și comunitar. Acestea își găsesc împlinirea în forma festivităților care se celebrează la date mai mult sau mai puțin precise; în funcție de cunoașterea matematicilor, astronomiei⁶, meteorologiei și agriculturii locale, specialiștii sacrului instituie un

1 La greci, incinta sacră (teren delimitat și conținut) se va numi *témenos*, iar edificiul sacru – *naós*.

2 *Genesa*, 21:31,32.

3 „Alături de statuile zeilor realizate de mari maeștri ai artei clasice erau păstrate cu sfințenie în sanctuare imagini sumare din piatră sau lemn, moștenire a arhaismului, cărora li se dădea numele de *xoana*, rămânând obiectul unei devoțiuni foarte puternice: astfel, pe Acropola Atenei, statuia cea mai venerată a zeiței Atena nu era colosul de aur și fildeș ridicat de Fidias în Partenon, ci străvechiul *xoanon* de lemn de măslin, păstrat în Erechtheion, care trecea drept căzut din cer și căruia cetatea îi aduce în chip solemn, la fiecare patru ani, ofranda *peplos*-ului, cu ocazia Marilor Panatenee.” François Chamoux, *op. cit.*, p. 200.

4 Acest obicei îl aveau și hindușii din antichitate. „Folosirea Termelor sau pietrelor sacre pare să fi fost generală la rasa indo-europeană” (Fustel de Coulanges, *op. cit.*, p. 98).

5 *Eclesiastul*, 3:11.

6 Prin aceasta vizăm evenimentele cosmice de genul creșterii și descreșterii fazelor lunii, a schimbării anotimpurilor, a echinocțiilor și solstițiilor.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE
RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA
ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE
SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

calendar; temporalitatea, acest cal năvălaș, nu mai poate să se cabreze când vrea el, ci i se pune zăbală și este strunit încotro vor propovăduitorii, fie că ei își reprezintă timpul ca fiind ciclic, fie liniar, fie ca un havuz, fie un hibrid între acestea, fie în alt mod. Iar când sacerdoții elaborează un calendar, el trebuie obligatoriu să conțină și popasuri temporale, sărbători, fieste sau altele. Timpul, domesticit în cele din urmă, „constrâns” de calendar, se supune regulilor hotărâte de oameni.

Astfel, sacerdoții împlinesc o funcție adaptativă, cea de simbolare temporală: ei înțeleg timpul cotidian, care curge linear, dinspre trecut, trecând prin prezent și deplasându-se spre viitor și, de asemenea, disting un timp ciclic care, la soroc, din cerurile zeilor sau ale Zeului, se pogoară, buclat, pe Pământ, printre oameni, pentru ca, apoi, să-și continue ocolul și să se întoarcă la zeii celești. Durata în care bucla timpului circular descinde pe Pământ și se întrețese cu curgerea timpului liniar, timpul fără timp în care zeii se pogoară pe Pământ, iar oamenii se pot sui în Ceruri. Poate că semnul care descrie cel mai bine o asemenea buclă și liniaritate este *omega*: Ω ¹. Momentul în care bucla timpului ciclic despică timpul liniar este *sărbătoarea, praznicul, timpul sacral-festiv*. Soroacele sau vremurile stabilite, sacral-festive, sunt momente de întrunire pentru rituri și ceremonii care revin periodic, în conformitate cu un calendar ciclic-liturgic și sunt semnalate în mod deosebit², prin anumite trăsături caracteristice despre care vom discuta mai jos.

În același timp, există și ocazii și evenimente unice, unele pozitive, altele negative, unele predictibile, altele surprinzătoare, care fac ca viața să curgă „altfel”. Printre festivitățile ocazionale menționăm nunțile, ceremoniile de separare și integrare a indivizilor prin inițierea lor (inclusiv botezurile sau *bar-mițvah*) sau de confirmare, înmormântările, comemorările (inclusiv parastasele). În categoria evenimentelor unice puse în relație cu sacerdoții, trebuie să includem și semnalele organizatorice sau atacul militar, fie el predictibil, fie neașteptat³.

Care era durata validității unui legământ în arealul Semilunii Fertile? În principiu, un legământ-tratat dăinuia etern, pentru că la autentificarea sa prin semne pecetluitoare sau sigilare, semnatarii săi „muriseră” față de ei înșiși⁴.

Dacă exista un legământ-tratat încheiat între un rege suzeran și un rege vasal, documentul era scos din sanctuar și recitat în public la anumite intervale de timp. Această recitare avea trei scopuri: mai întâi, familiariza norodul cu obligațiile față de regele suzeran, ca instrucțiuni și avertisment; apoi, consolida sau chiar sporea respectul norodului față de regele lor, întrucât se descriau (propagandistic) relațiile apropiate și calde pe care

1 Despre acest semn se crede în mod greșit că ar fi o literă grecească. De fapt, el este de obârșie sumeriană, fiind deținut de zeița infernală Ereškigal, stăpână peste viața coborâtă în moarte, în părțile mai de jos ale Pământului.

2 Această funcție se vede și în sacerdoțiile egiptene, unde existau preoți „orologi”, care aveau, probabil, sarcina de a stabili, prin intermediul observației astronomice, momentul exact în care trebuiau să înceapă actele de cult, și așa-numiții *horoskòpoi*, a căror sarcină specifică era de a identifica în calendar zilele faste și pe cele nefaste [Sergio Pernigotti, în „Preotul”, în *Omul egiptean*, Sergio Donadoni (coord.), Editura Polirom, Iași, 2001, tr. E. Stoleriu, p. 136]. Același lucru se regăsește în colegiul preoților sumero-akkadieni *bārûm*, dar și în bisericile creștine tradiționaliste, unde datele sărbătorilor sunt calculate în moduri specifice și semnalate prin calendare particulare și prin clopotele care, în zi de sărbătoare, bat altfel decât de obicei.

3 În preoția aaronică, preoții aveau și funcții marțiale, războinice.

4 Rugăm cititorul să rețină acest aspect în vederea strângerii documentelor pentru pledoaria în favoarea Legământului Înnoit. A se vedea și *II Corinteni*, 5:15. Spre deosebire de legăminte, contractele stipulau o durată de validitate.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

acesta le avea cu suzeranul¹. În al treilea rând, nu era important numai actul relecturării, ci și semnificația sa, care era reconfirmarea sau ratificarea legământului-tratat. Aici trebuie să adăugăm un element important, care trebuie reținut pentru a se înțelege elementul de sărbătoare și de închinare comunitară: reconfirmarea publică a legământului-tratat nu avea loc într-un moment aleatoriu, ci avea loc ciclic, coincidea cu o anumită ocazie sacral-festivă, probabil cu ocazia „înnoirii anului” (Anul Nou politic și administrativ, nu cel agricol), care avea loc prin septembrie-octombrie – vasalul trebuia să se prezinte înaintea suzeranului său pentru a-și plăti tributul² și a ratifica sau prelungi tratatul. Acest rit politic era urmat de un ospăț sau de o festivitate ciclică și de consum economic.

Astfel, praznicul dădea greutate recitirii documentului, iar relecturarea acestuia, la rândul său, consacra festivitatea. Religiosul, socialul, politicul și economicul se întretaieau și se consolidau reciproc.

B. Funcția de simbolare sacrificială.

Reprezentanții autorizați ai legământului și/ sau lăsământului, bătrâni sau demnitari cu autoritate și funcții legal-juridice și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager, simbolau anumite lucruri, menindu-le sacrificial.

Marcel Mauss și Henri Hubert formulează o definiție: „Sacrificiul este un act religios care, prin consacrarea unei victime, modifică starea persoanei morale care îl îndeplinește sau a anumitor obiecte de care se interesează aceasta”³.

Afirmația celor doi distinși co-autori merită nuanțată: prin sacrificiu, nu starea morală a persoanei se modifică înaintea zeilor, ci doar percepția sacrificatorilor despre ei înșiși sau a altora despre aceștia.

Interpretarea sacrificiului este multiplă. Astfel, pentru René Girard, sacrificiul este o conjurare a violenței pentru menținerea ordinii sociale prin intermediul unui simulacru cathartic. Pentru James George Frazer, sacrificiul este un proces de regenerare sau revitalizare a forțelor divine⁴ și, în sfârșit, pentru africanistul M. Griaule, sacrificiul este un mod de comunicare dintre sacru și profan⁵. El insistă asupra redistribuirii energiei; jertfirea eliberează forța vitală existentă în sângele victimei; hrănită cu acest sânge, divinitatea îl face, în schimb, pe om să beneficieze de o parte din forța sa⁶.

Sacrificiul formează un sistem alcătuit din elemente distincte, interrelaționate:

1 George Emery Mendenhall, *Law and Covenant in Israel and the Ancient Near East*, The Biblical Colloquium, Pittsburgh, Pennsylvania, USA, 1955, p. 33.

2 A se vedea, de exemplu, „Treaty of Suppiluliumas and Aziras of Amurru”, în *The Ancient Near East – An Anthology of Texts and Pictures*, James B. Pritchard (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey, USA, 2011, tr. Albrecht Goetze, p. 205. De acum înainte, această operă clasică va fi notată prin acronimul său (ANETP).

3 Marcel Mauss, Henri Hubert, *Eseu despre natura și funcția sacrificiului*, Editura Polirom, Iași, 1997, trad. G. Gavril, studiu introductiv de Nicu Gavriluță, p. 55.

4 „Sacrificiu (*sacrifice*)”, în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), p. 197.

5 *Ibidem*.

6 „Sacrificiu” de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie*, p. 233.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

1. **Simbolizarea sacrificială.** Preotul și/ sau credinciosul stabilește și determină care sunt elementele sacrificiale corespunzătoare și care sunt cele inadecvate, nu în funcție de natura elementelor, ci în funcție de convingerile lor personale și subiective. După natura lor, există următoarele tipuri de sacrificii:
 - Sacrificii materiale nesângeroase.
Acestea pot fi ofrande financiare (zeciuiei), minerale, vegetale, lichide (libații, parfumuri), solide, de tipul vaselor, metalelor prețioase, giuvaerurilor, figurinelor și statuetei care, în mod obișnuit, îi reprezintă chiar pe cei care le dedică și care, prin procedeu cu substrat magic, se adăpostesc sub protecția zeilor. Mai târziu, aceste statuete pot fi depuse în temple¹.
 - Sacrificii materiale sângeroase, cu victime de natură animală sau umană.
În diferite culturi, în urma unor războaie, o parte din prizonieri erau sacrificați divinităților triburilor care câștigaseră bătălia. Despre sacrificiile animalelor vom discuta mai jos.
 - Sacrificii spiritualizate.
Riturile de separare și scoatere din uzul profan (prin jertfire) nu vizau numai o materie sau o victimă; la niveluri superioare, sacrificiul se putea spiritualiza când, în semn de recunoaștere a unei transcendențe și ca omagiu de supunere, individul renunța la propriile sentimente și interese pentru a se dăruia zeilor sau lui Dumnezeu².
2. **Sacrificatorul:** preotul săvârșeștesau conduce riturile sacrificiale dedicate „puterilor cosmice sacre”, jucând rolul de sacrificator³. El sacrifică efectiv materialele sau animalele puse deoparte (consacrate).
Prin intermediul jertfei, sacrificatorul primește beneficiile sacrificiului sau îi suportă efectele⁴: astfel, el a părăsit o stare de păcat sau s-a descotorosit de un caracter defavorabil de care era marcat (expiere/ ispășire) și a dobândit un caracter religios pe care nu îl avea; asupra sa a fost pusă amprenta divină pe care animalul de sacrificiu o primise prin consacrare⁵, sacrificatorul fiind elevat într-o stare de grație⁶.
3. **Obiectele sacrificiului:** acestea sunt tipurile de lucruri în vederea obținerii cărora se aduce sacrificiul. Pe cel care aduce sacrificiul îl interesează să obțină efecte asupra lor, ele putând fi un câmp, o casă, un legământ etc. Sacrificiul produce un dublu efect, unul asupra obiectului pentru care este adus și asupra căruia vrea să acționeze, celălalt asupra persoanei morale care dorește și provoacă acest efect⁷.
4. **Consacrarea:** o oblație „trece din domeniul comun în cel religios”⁸; lucrul consacrat servește

1 Sabatino Moscati, *Vechi imperii ale Orientului*, p. 57.

2 „Sacrificiu” de Claude Rivière în *op. cit., loc. cit.*  n iudaism, ideea este sus inut  în *Psalmii*, 40:6,7, iar în Noul Testament, ea apare în *Epistola către romani*, 6:13; 12:1; *Epistola către evrei*, 13:15,16.

3 *Idem*, p. 232.

4 Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, p. 51.

5 „Sacrificiu” de Claude Rivière în *op. cit., loc. cit.*

6 Marcel Mauss, Henri Hubert, *op. cit.*, pp. 50-51.

7 *Idem*, p. 52.

8 *Idem*, p. 49.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

„drept intermediar între sacrificant, sau obiectul care trebuie să primească efectele utile ale sacrificiului și divinitatea căreia îi este adresat în general sacrificiul”¹. Sacrificiul propriu-zis este expresia rituală și religioasă a unui raport între cei doi poli, sacrificator și puterea sau chiar divinitatea implorată².

5. Scopurile sacrificiilor:

- Sacrificii menite a alunga răul (profilaxie, purificare, expiere/ ispășire și iertare prin penitență, despăgubire/ satisfacție, vindecare, exorcism, izgonire a răului pe alte meleaguri, rituri apotropaice); mai jos, vom reveni asupra acestora;
- Sacrificii pentru reușita unei acțiuni;
- Sacrificii ce însoțesc farmecele, legate adesea de cele precedente în sacrificiile aduse divinității sau în ofrandele aduse în perioada de recoltare (recunoștință sau *ex-voto*);
- Sacrificii de sacralizare a unui individ, în timpul inițierii acestuia, sau a unui loc³.

6. Tipuri de sacrificii:

- prescise/ impuse;
- ofrande voluntare (eventual *ex-voto*: dedicantul făcuse anterior o rugăciune de cerere însoțită de o promisiune, rugăciunea a primit o rezolvare pozitivă, iar acum el își arată recunoștința sacrificând ceea ce făgăduise).

C. Funcții oracular-divinatorii.

Mai sus, notam că „puterile cosmice sacre”, sunt fie zei, *mana*, *orenda*, soartă sau armonie, fie ființe care se manifestă hierofanic sau kratofanic (strămoș, geniu/ spirit – inclusiv demonic –, divinitate protectoare/ aștri, Dumnezeu), sau orice alt lucru. Reprezentanții consacrați și autorizați ai legământuluiși/ sau lăsământului pot asigura – sau pot pretinde că asigură – cunoașterea naturii, capacităților și voii puterilor cosmice sacre, permițând – sau pretinzând că permit – stabilirea unor relații cu ele, îmbunarea lor și asigurând împlinirea mai multor tipuri de nevoi individuale și comunitare. Toate acestea se desfășoară prin intermediul divinației.

Termenul *divinație* provine din latinescul *divinatio*, *divinationis* și semnifică „Arta de a descifra necunoscutul și a ghici viitorul, prezentul și trecutul prin practici spiritiste (oniromanție, meteoromanție, dendromanție, astromanție etc.)”⁴. Acest cuvânt este categoria supraordonată manticii, prin care se înțelege prezicere a viitorului pornind de la semnele cerești, zborul păsărilor, extispicină, foșnetul frunzelor unui copac sacru, deplasările în funcție de direcția căderii pe sol a unui astfel de copac, strănutul unui individ etc⁵.

1 *Idem*, p. 52.

2 „Sacrificiu” de Claude Rivière în *op. cit.*, *loc. cit.*

3 *Ibidem*.

4 <http://dexonline.ro/definitie/divinație>

5 La greci, profetesele erau sibile, iar profeții – bakiși.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

A. Funcții juridice.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului slujeau norodului nu numai ca învățători, ci și ca judecători. Se credea că zeii au descoperit voia lor preoților oraculari/ divinatori, iar sacerdoții slujesc ca judecători și împart dreptatea în funcție de jurisprudența divină revelată, ținând locul zeilor. Aici mai adăugăm că, în Orientul Apropiat antic, regii erau cei care emiteau pravile de legi¹ pe care le-ar fi primit de la zei (teonomie), dar regii erau ei înșiși preoți; prin urmare, tot sacerdoții erau legiuitorii².

B. Funcții administrativ-economice.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului estimează valoarea donațiilor făcute zeilor în diferite forme, se ocupă de contabilitate, gestionează afacerile templului, fac controale financiare, întrețin mașinăria templului sau chiar calculează extinderea sa. Uneori, ei îndeplinesc funcția de percepatori de taxe în avanposturile regale sau cea de percepatori itineranți, în special în timpul recoltei. Tot ei erau cei care, în anumite societăți, în caz de recolte slabe sau calamități, puteau calcula și decide rația de mâncare pe care o primea fiecare cetățean din hambarele regale.

C. Funcții edilitare.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului decid construirea de sanctuare și complexe ale templelor, calculează dimensiunile acestora, se preocupă de obținerea favorii autorităților și închinătorilor, de aprobări, de strângerea de materiale și resurse financiare, economice pentru meșteșugirea mobilierului și veșmintelor sacre etc.

D. Funcții politice și de control social.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului veghează asupra respectării comportamentelor conforme religiei, confirmându-le în mod divin, le recunosc și le laudă, asigurând perpetuarea lor și solidaritatea comunitară.

E. Funcții instructive exoterice și/ sau ezoterice.

Probabil că acestea sunt funcțiile esențiale ale reprezentanților consacrați și autorizați ai corpului legământului și/ sau lăsământului. Acestea funcții sunt descriptive, explicative (etiologice), existențiale și identitare: reprezentanții respectivi, bătrâni sau demnitari cu autoritate și funcții legal-juridice și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager, oameni remarcabili mânați de fiorul sacralului și nutrinți frământări

1 Primul de la care ne-a rămas inscripționată o colecție de reforme este Urukagina/ Uruinimgina, cca. 2.350 î.e.n. El a fost urmat de alții ale căror pravile vor constitui tema unei lucrări viitoare.

2 Probabil că cel mai faimos caz de funcție sacerdotal-juridică este instituit de teofania de pe Muntele Sinai, loc în care YHWH a dat lui Moise Torah. Ulterior, prin procesul de predare-învățare a Legii lui YHWH, proces asigurat de către preoți, teofania unică și irepetabilă devine juridică și repetabilă, constând în teonomie. În vremurile greco-latine, preoții mozaici vor constitui *Sanhedrin*-ul, tribunalul suprem, amplasat în mod tradițional în complexul Templului din Ierusalim.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

rațional, își vor pune întrebări esențiale, proprii condiției umane. În urma acestor interogații, ei cristalizează concepte, mituri (etiologice), credințe, norme și valori etico-morale, crezuri, doctrine și, în stadiile superioare, chiar dogme:

Raționalizarea miticului nu duce în mod spontan la științific, este nevoie de un salt calitativ ce presupune o convertire intelectuală. Miticul raționalizat, adică redus la schemele sale fondatoare, nu este științificul, ci dogmaticul, deoarece trebuie să i se găsească un nume.

Toate societățile care au cunoscut stratificarea socială și care au acumulat destui oameni și resurse pentru ca o minoritate consistentă să își poată consacra timpul liber speculației raționale, toate aceste societăți au trăit transformarea miticului în dogmatic. Această situație apare foarte devreme în morfologiile umane, încă din perioada tribului în tranziție spre confederații tribale. De asemenea, vom regăsi aproape peste tot elaborări dogmatice foarte rafinate, în afara sferelor de influență a marilor civilizații. Dar numai religiile universale au reușit să confere dogmelor o încărcătură suficient de puternică pentru ca aceste credințe propuse să poată stârni emoții și mobiliza inimile. (...)

Natura dogmelor centrale ale religiilor universale poate fi înțeleasă. Aceste dogme sunt deopotrivă raționale, fiind coerente și plauzibile; neștiințifice, sustrăgându-se oricărei verificări experimentale; și mitologizabile, putând fi reperate retrospectiv în anumite mitologii, autohtone sau nu, sau retranscrise în mituri, fabule, legende la îndemâna oamenilor simpli¹.

Fernand Robert confirma:

Să nu opunem niciodată gândirea mitică și gândirea rațională, de vreme ce mitul, explicativ prin natură, își propune și el să satisfacă rațiunea. Să opunem gândirea mitică și gândirea științifică, pentru că mitul se mulțumește cu explicația, ci simplul fapt pe care ea îl explică, în timp ce din chiar această pricină, știința îl pune la îndoială²...

Reprezentanții consacrați și autorizați ai legământului și/ sau lăsământului dau învățături (pe care le consideră) imuabile privitoare la modul în care individul uman și comunitatea de credință se poate „re-lega” de „puterile cosmice sacre” de care se intuiește, se crede sau se știe că s-ar fi înstrăinat într-un fel sau altul³. Ei istorisesc și istoricizează unele fapte, propun o teorie a cunoașterii, oferă modele descriptive și explicative (*aítia*, gr.) ale naturii lumii, ale sensului și devenirii acesteia, ale realităților ultime, edifică construcții filosofico-religioase, *Weltanschauung*-uri, îndeamnă la luarea de atitudine și la acțiune.

Funcția de predare poate fi exoterică, accesibilă publicului larg, sau ezoterică, accesibilă numai mistilor/ neofiților/ catehumenilor, corpul de învățături și practici fiind predat eventual de către mistagogi/ hierofanți/ cateheți.

1 Jean Baechler, „Religia” în *op. cit.*, p. 495.

2 Fernand Robert, *op. cit.*, p. 123.

3 Cel mai adesea printr-un păcat-crimă săvârșită *in illo tempore*.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

F. Funcții prescriptive (normativ-morale) și de consiliere.

Punându-și întrebări cu privire la un sistem de valori etice și elaborând răspunsuri praxiologice, care clarifică modurile în care credincioșii, precum și comunitatea întreagă¹, ar trebui să-și atingă țelurile, reprezentanții consacrați și autorizați ai legământului și/ sau lăsământului prescriu modul de comportament, de „re-legare” de sacru, de oameni și de mediu. Astfel, prin funcțiile lor prescriptive și normative, sacerdoții modelează morala oamenilor și îi responsabilizează.

G. Funcții adaptativ-integratoare și de solidaritate comunitară.

Prescriind un mod unitar de simțire, gândire și acțiune, stabilind un calendar, precum și prilejuri periodice și ocazionale de întrunire, interacțiune și ajutor reciproc, reprezentanții legământului și/ sau lăsământului furnizează baze pentru crearea unei solidarități comunitare manifestate periodic sau spontan.

H. Funcții vitalizatoare și magice: profilactice (abluțiuni), de diagnosticare, purificator-terapeutice (ispășire și iertare prin penitență, despăgubire/ satisfacție) și exorcizator-apatropaice.

1. Pe baza statorniciei credinței și a periodicității ritualurilor individuale și colective de comuniune cu sacralul, reprezentanții legământului și/ sau lăsământului plasează individul credincios într-o constelație de relații cu mediul, cu Universul, cu zeii. Socializând prin intermediul relațiilor interpersonale, individului i se formează personalitatea, el devine persoană; el dobândește cunoașterea trecutului, își împlinește nevoia de a-și cunoaște identitatea, de a aparține și a se integra, acceptă tradiția și se adaptează, plasându-se în siajul ei. În el se zămislește nădejdea de fericire și ocrotire, fie și postumă, mântuire² în „lumea de apoi”, i se furnizează securitatea existențială. În momente cruciale pentru viața persoanelor și a familiilor, sacerdoții oferă suport și consiliere, asigurând astfel ajutorarea și, într-o anumită măsură, alinarea vreunei posibile suferințe emoționale, chiar psiho-somatice³;
2. Spovedania: purificarea moral-spirituală și terapeutică. Purificarea moral-spirituală⁴ a conștiinței se făcea prin mărturisirea păcatului-crimă, pocăință⁵, depunerea efectivă a jertfei, despăgubirea⁶, eventual izgonirea răului pe alte meleaguri și credința⁷

1 Înainte de Iluminism, comunitatea se suprapunea perfect peste credincioși. Altfel spus, toți membrii unei obști erau (considerați a fi) credincioși.

2 Nu dezvoltăm aici modul în care definesc mântuirea religiile care discută despre ea.

3 La apariția acestor crize, comunitatea poate participa ritualic, solidarizându-se.

4 *Epistola către efeseni*, 5:26; *I Petru*, 3:21.

5 *Evangelia după Luca*, 24:47; *Fapte*, 2:38; 3:19; *Epistola către evrei*, 6:1,2.

6 *Exodul*, 21:26 – 22:15 etc.

7 *Evangelia după Marcu*, 16:16; *Evangelia după Ioan*, 3:16-18; *Fapte*, 8:36,37; *Epistola către efeseni*, 2:8,9; *Epistola către evrei*, 6:1,2.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI- TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

că păcatele-crimine ale credinciosului sunt iertate/ achitate¹, iar el iese de sub incidența legislației dumnezeiești duale – spirituale și penale.

După ce se purificau ei înșiși și îmbrăcăminte lor², reprezentanții consacrați și autorizați ai legământului și/ sau lăsământului puteau asista corpul de legământ la purificări, fie prin mărturisirea păcatului, fie prin spălarea hainelor³, fie prin sacrificii. Iată un exemplu de asistență în vederea spovedaniei, preluat după manualul sumero-akkadian *Šurpu*, constând dintr-o colecție de descântece și ritualuri care descriau tipurile de conduită greșită pentru care trebuia făcută purificare: neglijență cultică, probleme domestice, conduită lipsită de dragoste față de semeni, cruzime față de animale și contact neintenționat cu oameni locuri sau materii ritualic impure⁴. Bazându-se pe acest manual, (*w*)*ašipu* sau *mašmaššu*, un preot care era simultan magician, exorcist, vraci și descântător, adică medic diagnostician, practician și psiholog *avant la lettre*, îl îndemna pe credinciosul suferind la spovedanie. În caz de necesitate, preotul avea un set de întrebări ajutătoare pentru client. Faptele osândite revelează un umanism care este în acord cu Cele Zece Porunci, care urmau să fie date pe Muntele Sinai secole mai târziu:

Ți-ai disprețuit tatăl sau mama? Ai rostit vorbe de ocară la adresa bunicului, ai nutrit ură împotriva fratelui mai mare? Ai alungat pe omul bun departe de familia lui? Ai despărțit o familie adunată laolaltă? L-ai despărțit pe fiu de tată? L-ai despărțit pe tată de fiu? Ai despărțit-o pe fiică de mamă? Ai despărțit-o pe mamă de fiică? Ai despărțit-o pe noră de soacră? Ai despărțit-o pe soacră de noră? Ai despărțit pe frate de frate? Ai despărțit pe prieten de prieten? Ai despărțit pe tovarăș de tovarăș? Ai vărsat sângele aproapelui tău? Ai luat soția aproapelui tău? Ai recunoscut o vină mărunță, dar nu una mare? Ai spus lucruri neclare? Ai rostit vorbe cinstite cu inimă necinstită? Ai folosit un cântar măsluit? Ai luat bani necuveniți sau ai refuzat bani ce ți se cuveneau? Ai mutat hotarele corecte? Ai pătruns în casa aproapelui tău? Ai furat veșmintele aproapelui tău? Ai refuzat să-l ajuți pe omul liber aflat în nevoie? Ai încălcat justiția? Ai rostit cuvinte de revoltă sau insultă? Te-ai răzvrătit împotriva autorității? Ți-ai făcut datoria de a-l elibera pe prizonier, de a-l dezlega pe cel ferecat cu lanțuri? Ai spus despre prizonier „Să fii dus în temniță!”? Ai spus despre cel cu lanțuri la mâini și la picioare „Să fii pus în lanțuri!”? Ai mers pe calea răului? Ai făcut ce nu e frumos?⁵

Iar păcătosul-criminal începea să-și spovedească toate vinile posibile și imposibile, pentru a se purifica⁶ și, astfel, pentru a rămâne în legământ.

1 *Evanghelia după Marcu*, 1:4; *Fapte*, 2:38; 3:19; 22:16.

2 *Numeri*, 8:7,21.

3 *Leviticul*, 11:25,28,40; 13:6; 14:8,9.

4 Tammi J. Schneider, *An Introduction to Ancient Mesopotamian Religion*, William B. Eerdmans, Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 2011, p. 115.

5 După Georges Minois, *Istoria infernurilor*, Editura Humanitas, București, 1998, trad. A. Cuniță, pp. 14-15.

6 Sabatino Moscati, *op. cit.*, pp. 47-48.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

3. Prin profilaxie spiritual-magică – rituri apotropaice. În cazul în care, totuși, a fost săvârșit un păcat omul a intrat sub incidența legislației zeiască duală – spirituală și legală – reprezentanții legământului și/ sau lăsământului asigură – cu mai mult sau mai puțin succes – penitențe pentru păcatul-crimă, ispășiri/ despăgubiri/ satisfacții¹ sau chiar exorcizări și izgoniri ale răului pe alte meleaguri²;
4. Prin intermediul abluțiunilor, al spălărilor³, curățărilor și al altor practici igienice de alimentație și de muncă – adesea în conformitate cu cerințele mediului – , reprezentanții legământului și/ sau lăsământului asigură funcțiile de profilaxie fizică, iar în caz de îmbolnăvire, ei analizează simptomatologia, stabilesc diagnosticul, îndeplinesc rituri (sacrificiale, magice), prescriu procedurile purificatoare și terapeutice (inclusiv carantină), țin sub observație pacientul/ păcătosul. În cazul în care toate prescripțiile vitalizatoare eșuau, tot ei se ocupau și de funeralii...

L. Funcții coercitiv-punitive și marțiale⁴.

În anumite cazuri, reprezentanții legământului și/ sau lăsământului pot deține dreptul de viață și de moarte asupra unor indivizi (credincioși sau nu) chiar până la nivelul vieții lor private, sau pot deține autoritate asupra comunității sau a întregii societăți, dictând intrarea în război („război sfânt”), susținându-l pe parcursul său⁵, amânându-l sau refuzându-l⁶.

Sintetizând funcțiile sacerdoților, cel puțin în Orientul Apropiat antic, preoții erau mediatori ai tuturor coordonatelor existenței umane: coordonata religioasă; coordonata armoniei, sănătății și bunăstării; coordonata morală; coordonata socio-politico-economică; coordonata militară. Așadar, preoții, stăpâni peste viață și stăpâni peste moarte, aveau un statut elitar, un prestigiu excepțional și o autoritate pe măsură.

Insistăm asupra receptării faptului că funcțiile sacerdotale coexistă, fiind diferită doar ponderea lor: altfel spus, unii sacerdoți sunt specializați în domeniul oracular-divinatoriu, de exemplu, mai degrabă decât în cel administrativ-economic etc.

1 Despăgubirile țin, simultan, și de domeniul juridic.

2 În iudaismul biblic apare izgonirea unuia din cei doi țați ispășitori (Exo. 29:14; Lev. 4:11-21; cap. 16); în iudeo-creștinism, Mesia suferă în afara cetății (Mat. 27:32,33; Lc. 23:33; Io. 19:17-20; Evr. 13:12), iar credincioșii sunt considerați purtători de păcat (Fap. 7:58; Evr. 13:13). În religia greacă antică, cu ocazia Thargeliilor, bărbatul și femeia denumiți *pharmacoî* erau plimbați în teritoriu, pentru a se încărca cu impuritățile locului, iar apoi erau izgoniți din Atica, spune Fernand Robert în *op. cit.*, pp. 36-37.

3 *Leviticul*, 11:25,28,40; 13:6; 14:8,9.

4 A se vedea „Slujirea preoților (*kohānim*) în Israelul antic și implicațiile ei. «...fiii lui Aaron, cei unși preoți ale căror mâini s-au sfințit spre slujba preoției» (Nm. 3,3)”, de Cristinel Iatan, în *Via lui Nabot – Naboth's Vineyard*, Octavian Gordon, Alexandru Mihăilă (eds.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.

5 *Numeri*, 10:8,9; 31:6.

6 De exemplu, în societatea mesopotamiană, Ninurta, Inanna/ Iștar, Marduk, Assur erau zei războinici, iar asemenea zei se găseau și în Anatolia (Teșub), în Siro-Palestina (Chemoș, Baal), în Egipt (Amun-Re, Set) etc. A se vedea Sa-Moon Kang, *Divine War in the Old Testament and in the Ancient Near East*, Walter de Gruyter, Berlin, Deutschland, 1989.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ¹ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Aceste funcții sunt propițiatoare, adică, în percepția credincioșilor, se potolea mânia zeilor capricioși, aceștia erau îmbunați și se atrăgea favoarea lor în următoarele moduri:

A. Funcția purificatoare și apotropaică.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului se îmbogățesc cu funcții deosebit de importante: ei vor săvârși riturile purificatoare și apotropaice.

Impuritatea fizică, vestimentară, comportamentală înseamnă impuritate moral-spirituală. Purificarea ritualică duce la puritate moral-spirituală. Intrarea în acordurile dumnezeiești, fie ele legăminte sau lăsăminte, se face prin purificare, iar rămânerea în acord se face tot prin purificare, fie că este făcută de credincios, fie de zeu, prin diverse metode (inclusiv pedeapsa). Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului – fie că vorbim despre un acord de tip legământ și/ sau lăsământ cu un zeu, cu un rege sau cu capul de legământ al unui alt trib – săvârșesc purificarea ritualică inițială prin anumite formule, incantații și invocații, îndeplinesc anumite abluțiuni, penitențe, ispășiri, despăgubiri, exorcizări sau izgoniri ale răului pe alte meleaguri, eventual prin abstenență sexuală² și alte rituri. De asemenea, ei examinează, purifică și pregătesc uneltele de lucru, reprezentările cultice (statui, icoane), mobilierul templului, materialele și animalele sacrificiale, le desemnează pentru rituri specifice, își spală hainele³. Acestea gonesc puterile malefice în afara comunității sărbătorești. Alte rituri de apărare (apotropaice), precum binecuvântările și procesiunile cu obiecte sacre, au menirea de a proteja acest spațiu de intervențiile ulterioare ale spiritelor rele⁴.

Printre elementele necesare riturilor de purificare găsim aerul curat, focul, apa de lustrație⁵, untdelemnul⁶, pucioasa, jertfa⁷. Uneori, purificările implicau și interdicția consumării anumitor animale⁸ (eventual totemice) sau alimente (tabuuri alimentare).

1 „Sacrificiu”, de Claude Rivière, în *op. cit.*, p. 232.

2 *Exodul*, 19:15; *I Samuel*, 21:4,5; *I Corinteni*, 7:5.

3 *Genesa*, 35:2,3; *Exodul*, 19:10,14; *Numeri*, 8:7,21.

4 Mihai Coman, *Introducere în antropologia culturală – Mitul și ritul*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 170.

5 *Exodul*, 30:17-21; *Leviticul*, 8:6; 11:24-32,39,40; 14:5,6,8; 15; 17:15,16; 22:6; *Numeri*, 19; 31:23,24; *Deuteronomul*, 23:11.

6 *Leviticul*, 14:10,15 etc.

7 *Epistola către romani*, 3:25; *I Ioan*, 1:7; 2:2.

8 În cadrul legământului-tratat mozaic-canaanit, evreilor li se spune că porcul, iepurele, fructele de mare sunt tabuuri. A se vedea *Leviticul*, 11. Cu toate acestea, rădăcinile acestor tabuuri apar încă din legământul-tratat noahic, când, în *Genesa*, 7:2, se vorbește despre animale curate ritualic, și din 9:4,5, când apare interdicția consumării sângelui. Deci, evreilor li se spunea, proleptic, sau li se amintea?... Punem această întrebare și datorită faptului că porcii erau jertfiți numai zeilor tenebrelor și niciodată zeilor cerului. Cerința dracilor din *Evangelia după Marcu*, 5:12, nu este lipsită de teme.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI

II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI- TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

B. Funcția sacrificială.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului preiau și deosebit de importanta funcție de sacrificatori, despre care se pot afla mai multe citind subpunctul despre simbolarea sacrificială.

C. Funcția proschinetic-latreutică și doxologică.

Reprezentanții legământului și/ sau lăsământului liturghisesc zeilor prin laude, cântări de închinare și prin jertfe care indică o relație (de legământ) cu zeii și mulțumirile adresate acestora. Unele sacrificii pot fi privite și ca ratificând sau confirmând relația (de legământ/ lăsământ) prin care reprezentanții și/ sau dedicantul aparțin unui zeu. Adăugăm că există sacrificii din care poate să se înfrupte reprezentantul și/ sau dedicantul. Comensualismul, ritul de a mânca și de a bea în comun (zeul, reprezentantul și/ sau dedicantul), este un rit de agregare¹ sau, potrivit lui William Robertson Smith, e „sacrament de comuniune”. Acest ospăț de comuniune confirmă sau consolidează relația (de legământ/ lăsământ) a reprezentantului și/ sau a dedicantului cu zeul căruia i s-a adus sacrificiul.

D. Funcția mediatore.

Sacrificator poate fi un individ care aduce sacrificiul în mod personal, dar el poate fi și reprezentant al comunității, care este **beneficiara** sacrificiului. Așadar, pe lângă rolul de „îmblânzitor” al zeilor prin purificări, sacrificii expiatoare și laude, de examinator, decident, preparator și sacrificant, reprezentantul mai este și un înlocuitor și un mediator înaintea zeilor în beneficiul oamenilor reprezentați, rugându-se și aducând cereri pentru ei.

¹ Arnold Van Gennep, *Rituri de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1996, trad. L. Berdan și N. Vasilescu, pp. 36-37.

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE)
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al X-lea

CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Un studiu al celor 40 de tratate din mileniul al II-lea î.e.n.¹, descoperite printre cele 57 de tratate din Semiluna Fertilă amintite mai sus arată că, deși formele lor erau foarte dezvoltate și flexibile, totuși, legământul conținea următoarele categorii² pe care le vom enumera ca fiind utile pentru compararea lor cu legămintele-tratate prezentate de Dumnezeu în Sfintele Scripturi.

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

- A. Tratatul putea fi scris în formă subiectivă, emitentul exprimându-se la persoana întâi, sau în formă obiectivă, la persoana a treia. În Orientul Apropiat antic, cel mai adesea un tratat se deschidea cu formula: „Acestea sunt cuvintele lui ...”, după care urma intitulația³: aceasta prezenta în mod pompos emitentul, principalul partener contractant: erau scrise toate numele partenerului principal de legământ-tratat (marele rege cuceritor), toate titlurile, epitetele laudative, atribuțiile și, ocazional, genealogia lui⁴. Se accentuau maiestatea și puterea regelui suzeran, care oferea vasalului său o relație juridică concretizată prin intermediul unui legământ-tratat de vasalitate⁵. Aici este extrem de important să menționăm că regii din Orientul Apropiat antic care încheiau legămintele-tratate cu alte cetăți-state aveau și funcția sacră de preoți – chiar dacă nu cea de mari preoți. După cum vom vedea mai târziu, acest element are o semnificație aparte.
- B. Ulterior era prezentat destinatarul cu care se încheia un legământ-tratat de vasalitate, numele, titlurile și calitatea sa.
- C. Un element posibil al tratatului era **prologul istoric**⁶. Acesta descria **trecutul**, menționându-se evenimente istorice reale, relațiile pe care le avuseseră regele suzeran cu regele vasal sau cu strămoșii

1 Printre altele, Tratatul dintre Šuppiluliuma din Hatti și Kurtiwaza; dintre Šuppiluliuma din Hatti și Aziras din Amurru; dintre Mursilis al II-lea din Hatti și Duppi-Tešub din Amurru, sau dintre Mursilis al II-lea din Hatti și Niqmepa din Ugarit.

2 Prelucrare după George Emery Mendenhall, *op. cit.*, pp. 32-34, precum și după Meredith G. Kline, *op. cit.*, p. 28.

3 Intitulație: parte a unui formular diplomatic, formulă în protocolul inițial, care precizează titlurile și calitățile autorului actului scris. <https://dexonline.ro/definitie/intitulație>

4 John H. Walton, *op. cit.*, pp. 101-102.

5 „Tratatul dintre Mursilis și Duppi-Tešub din Amurru”, p. 278, în *Gândirea hittită în texte*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, studiu introductiv: Constantin Daniel; traducere, notițe introductive și note: Athanase Negoită. A se vedea și „Tratatul de vasalitate al lui Esarhaddon cu Ramataya” în *ANETP*, p. 213. Nici tratatelor de paritate nu le lipseau intitulațiile: de exemplu „Tratatul dintre Ramses al II-lea și Hattușiliș”, în *Gândirea hittită în texte*, pp. 266, 272.

6 „Tratatul dintre Ramses al II-lea și Hattușiliș”, în *Gândirea hittită în texte*, pp. 267, 273. „Tratatul dintre Mursilis al II-lea din Hatti și Duppi-Tešub din Amurru”, p. 278. „Tratatul dintre Šuppiluliuma din Hatti și Aziras din Amurru”, *ANETP*, pp. 205-206.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

- I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)
- II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE)
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT
- III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

acestuia și se scotea în relief atât puterea marelui rege cuceritor¹, cât și măreția sa și gesturile de bunăvoință pe care el le făcuse față de vasal și țara acestuia² – eventual punerea lor în posesia unor case sau pământuri. Pe această bază de beneficii dăruite în trecut, suzeranul, **în prezent**, avea dreptul de a proclama tratatul și de a se aștepta din partea vasalului la o ascultare recunoscătoare față de stipulațiile tratatului. **Viitorul** relațiilor dintre suzeran și vasal era pregătit tot în preambul, acesta conținând fundamentul obligațiilor viitoare³.

D. Având în vedere aceste lucruri, preambulul era elaborat foarte grijuliu, selectiv și plin de sfaturi⁴.

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE) LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Aceste „legături” constituiau obiectul sau sfera de cuprindere a legământului-tratat, dispozițiile formulate de emitent, care exprimau voința și hotărârea sa. În ceea ce privește forma clauzelor, acestea se aseamănă mult cu codurile de legi mesopotamiene, legi cazuistice care stipulează obligațiile pe care vasalul le avea față de suzeran⁵. Clauzele erau injonctive sau imperative, pentru respectarea dispozițiilor; prohibitive (interziceau încălcarea dispozițiilor); derogatorii (precizau cum se aplică dispozițiile și situațiile în care ar fi fost contrare unor acte anterioare)⁶. Aceste clauze difereau mult de la un tratat la altul și puteau viza următoarele categorii:

- A. legi economice, inclusiv cele privind resursele și gestionarea lor (tributul anual);
- B. legi de natură militară;
- C. legi penale;
- D. legi civile;
- E. legi etico-morale;
- F. legi medicale;
- G. legi internaționale.

O clauză extrem de importantă și prezentă în toate legămintele-tratate este cea militară.

Odată intrat într-un legământ-tratat cu un suzeran, politica externă a vasalului era mediată doar de suzeran: vasalului îi era interzisă încheierea în viitor a vreunui tratat cu vreo țară aflată în afara Imperiului hitit. El nici nu avea dreptul de a fi dușman altor vasali ai marelui rege suzeran, ci trebuia să se considere egalul și colegul lor⁷. Dacă intra în război împotriva vreunui vasal-coleg, marele rege urma să intervină în favoarea

1 John H. Walton, *op. cit.*, *loc. cit.*
2 „Legământ, Alianță”, de Frank Charles Fensham, în *Dicționar biblic*, p. 740.
3 Nu numai tratatele hittite aveau acest prolog istoric, ci și alte tratate din Orientul Apropiat antic. După cum am menționat mai sus, primul tratat din Mesopotamia a fost încheiat pe la mijlocul mileniului al III-lea î.e.n., în urma unui război purtat timp de câteva generații între cetatea Lagaș, reprezentată de monarhul Eannatum, și cetatea Umma.
4 „Legământ, Alianță”, în *op. cit.*, *loc. cit.*
5 Când vom ajunge la legământul-tratat mozaic-canaanit, vom vedea stiluri de formulare a legislațiilor acestui legământ (cazuistic, apodictic și participial-relativ), precum și „metrologia” sa, comparabile cu alte coduri legislative ale timpului.
6 Nicolae Edroiu, *op. cit.*, pp. 207-208.
7 Astfel, putem înțelege mai bine pacea de care a beneficiat regele Solomon. Având soții 700 de prințese (I Re. 11:3), el făcuse legământ cu 700 de clanuri din cel puțin 700 de sate și orașe, devenise închinător la cel puțin 700 de panteonuri, adică la cel puțin

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE)
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

aceluia. Când marele rege îl chema să intervină militar, vasalul trebuia să asculte îndată, punând la dispoziția regelui războinici și care de luptă. Vasalul trebuia să aibă în marele rege o încredere de durată și nelimitată; el nu trebuia să tolereze cârtiri răutăcioase, defetiste, cum că marele rege nu ar fi loial legământului-tratat cu vasalul¹ și nici nu avea voie să ofere azil sclavilor fugari sau refugiați².

III. ESHATOCOLUL

Protocolul final al legământului, denumit **eshatocol**, conține coroborarea³, prin care se enunțau modalitățile de întărire a actului.

A. Durata validității legământului-tratat.

Mai sus am notat că, în principiu, în arealul Semilunii Fertile, un legământ-tratat dăinuia etern, pentru că la autentificarea sa prin sigilare, semnării săi „muriseră” față de ei înșiși ⁴.

B. Prevederi despre consemnarea, păstrarea și transmiterea legământului-tratat.

Ulterior preistoriei, deci în faza literată, un tratat încheiat între suzeran și vasal urma să fie consemnat și depozitat ca un obiect sacru într-un sanctuar (templu)⁵ din țara vasalului – poate pentru a arăta că zeii locali nu vor ajuta la încălcarea acestui acord. Aici, arheologia biblică ne vine în ajutor cu precizări: legământul-tratat dintre Mattiwaza din Mitanni și regele Șuppiluliuma al țării Hatti (hittiții), din cca. 1370 î.e.n., spune că un duplicat al tratatului a fost depus înaintea zeiței soarelui (a hitiților) și a zeului hurrit Teșub, iar tratatul dintre faraonul egiptean Ramses al II-lea și țara Hatti a fost depus la scăunelul-așternut al picioarelor zeului celor două părți. În cazul legământului-tratat mozaic-canaanit, pe care îl vom discuta mai târziu în această carte, vom vedea

1400 de zei (I Re. 11:4), întrucât nu existau panteonuri monoteiste. Se subînțelege că perioada de pace în care domnise Solomon nu provenise de la YHWH-Șalom, „Domnul, pacea”, ci de la alianțele demonico-politice. Pedepșa dumnezeiască, materializată prin ruperea țării, era inevitabilă (I Re. 11:11 etc.). În aceeași ordine de idei, printre multiplele legăminte-tratate, Solomon încheiase unul și cu Hiram, rege al Tirului (I Re. 5:12). La circa două secole mai târziu, prin profetul Amos (1:9), Dumnezeu muștră tirienii pentru că încălcase legământul frățesc. Este foarte posibil ca Dumnezeu să fi avut în vedere încălcarea de către ei sau descendenții lor a legământului încheiat cu Solomon. A se vedea și *Ieremia*, 47:4.

1 Dar și dacă vasalul era atacat din exterior, suzeranul trebuia să intervină și să pedepsească atacatorii. În Biblie, această promisiune apare menționată prima dată în legământul-tratat adamic, imediat după răzvrătirea împotriva Legii și prăbușirea în păcatul-crimă a proto-părinților (Gen. 3:15) și va fi reiterată în toate legămintele-tratate ulterioare. Sfârșitul Cărții Sfinte arată că Dumnezeu îi va pedepsi pe cei care i-au atacat și vătămat pe partenerii Săi de legământ-tratat (Apoc. 20).

2 George Emery Mendenhall, *op. cit.*, pp. 32-33.

3 Coroborare: 1 Întărire. 2 Consolidare. 3 Sprijinire. 4 Confirmare. <https://dexonline.ro/definitie/coroboratie>

4 Rugăm cititorul să rețină acest aspect în vederea strângerii documentelor pentru pledoaria în favoarea lăsămîntului mesianic. De reținut *II Corinteni*, 5:15: „Și El a murit pentru toți, pentru ca cei ce trăiesc, să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci pentru Cel ce a murit și a înviat pentru ei”. Spre deosebire de legăminte și, evident, de lăsăminte, contractele stipulau o durată de validitate.

5 A se vedea „Moses”, de Mark W. Chavalas, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 576.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE) LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

că tablele Celor zece porunci au fost depuse în chivot¹, iar cartea Legii² a fost depusă lângă chivot, care este considerat scăunelul picioarelor lui YHWH³.

Legământul-tratat era scos din sanctuar și recitat în public la anumite intervale de timp (între o dată și patru ori pe an)⁴.

Poate că nu este lipsit de interes să menționăm un mod de comunicare religioasă scrisă din Orientul Apropiat antic: pietrele *kudurru*.

Inițial, acest termen semit semnifica o piatră străveche pe care se inscripționau tranzacțiile privitoare la schimburile de pământ din perioada dinastică timpurie babiloniană. Ulterior, din perioada kassită (cca. 1700 î.e.n.) și până la perioada neo-babiloniană – sec. al VII-lea î.e.n. – termenul *kudurru* semnifica o lespede șlefuită, din diorit sau bazalt negru. Pe lespede sau pe monument erau săpate (minuțios) inscripții detaliate privitoare la termenii în care monarhul dădeauzfructul sau feuda în stăpânire unei anumite persoane. Motivul dării în posesie este rareori menționat, dar se pare că domeniile erau date pentru merite deosebite în război sau în administrație, sau oferite pentru susținerea unui cult. În principiu, domeniile erau date în posesie perpetuă membrilor selecți ai elitei.

Până acum, aceste pietre *kudurru* au fost descoperite numai în sudul Mesopotamiei, majoritatea lor fiind descoperite în temple, unde fuseseră depuse în mod solemn, fiind consemnări ale domeniilor date în stăpânire. Se crede că ele reprezintă copii ale unor monumente mai mici, de lut ars, amplasate la marginile posesiunilor funciare, ca pietre de hotar. Pe pietre apăreau în relief simboluri divine reprezentând zeii, ca martori ai intrării în posesia uzufructului⁵ și, desigur, pe ele erau transcrise și blesteme în cazul încălcării⁶ contractului, legământului sau donației.

În Sfintele Scripturi, pietre de hotar – deși nu neapărat *kudurru* – sunt menționate în *Deuteronomul*, 19:14 și 27:17; *Proverbe*, 22:28; *Osea*, 5:10.

1 În lăsamântul-tratat mesianic, poruncile de pe tablele Legii vor fi transferate în inima credincioșilor (Ez. 11:19, 20; 36:26; Ier. 31:33,34). Însă, după cum tăblițele pe scare scriau scribii antici nu erau toate la fel de răzuite, de curate și de mari, nici tablele de carne ale inimilor credincioșilor nu vor fi identice, deși vor avea întipărite aceleași porunci.

2 La momentul oportun, vom explica semnificația acestei sintagme.

3 *Deuteronomul*, 31:26; *I Cronici*, 28:2. Faptul că depunerile celor două *corpora* în locuri diferite ar arăta niveluri diferite de sfințenie este simplă speculație.

4 Lucrurile se desfășurau astfel cel puțin pentru unele legăminte-tratate, cum ar fi cel dintre Șuppiliuma din Hatti și Mattiwaza din Mitanni și cel dintre Muwatallis din Hatti și Alaksandus din Wilusa. A se vedea John H. Walton, *op. cit.*, pp. 96, 97, 103.

5 Este posibil ca Tablele Legii și pietrele albe din *Apocalipsa*, 2:17b, să fie o formă de pietre *kudurru*.

6 A se vedea „Babylonians”, de Bill T. Arnold, în *Peoples of the Old Testament World*, Alfred J. Hoerth, Gerald L. Mattingly, Edwin M. Yamauchi (eds.), Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, fourth printing, 2003, p. 70; „Kudurrus”, în Jeremy Black, Anthony Green, *op. cit.*, pp. 113-114; Marc Van De Mieroop, *A History of the Ancient Near East, ca. 3000 – 323 BC*, Blackwell Publishing, Oxford, UK, second edition, 2007, p. 177; Daniel C. Snell, *Life in the Ancient Near East – 3100-332 B.C.E.*, Yale University Press, printed in the United States of America by Vail-Ballou Press, Binghamton, New York, 1997, pp. 70-71; John H. Walton, *op. cit.*, pp. 146-147, ns41.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE)
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Preluată de pe

[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f4/
Kudurru_of_Eanna-shum-iddina_BM_K.3401.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f4/Kudurru_of_Eanna-shum-iddina_BM_K.3401.jpg)

ELEMENTE TEHNICE DE IDENTIFICARE:

Titlu: Kudurru lui Eanna-șum-iddina.

Tipul obiectului: titlu de punere în posesie.

Tipul monumentului: piatră de lespede.

Perioada: anii 1125-1100 î.e.n.

Locul descoperirii: (?...)

Fondul: colecția British Museum, [https://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/middle_east/
room_7-8_assyria_nimrud.aspx](https://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/middle_east/room_7-8_assyria_nimrud.aspx)

Numele antic al locului descoperirii: (?...).

Loc de custodie: Sala 55, Mesopotamia târzie,
British Museum, London, United Kingdom.

Un exponat, aflat la British Museum, London,
United Kingdom.

Nr. inventar: ANE 102485

Material: piatră de bazalt negru.

Dimensiuni: înălțime: 36 cm; lățime: 23; grosime:
13 cm.

Achiziționat: (?...)

Sursa: [https://www2.uned.es/geo-1-historia-antigua-
universal/MESOPOTAMIA/kudurru3.htm](https://www2.uned.es/geo-1-historia-antigua-universal/MESOPOTAMIA/kudurru3.htm)

ICONOGRAFIE.

Kudurru lui Eanna-șum-iddina. Piesa prezintă marii zei (Șamaș, zeul-soare, Sin, zeul-lună și Iștar, zeița sexualității și a războiului), împreună cu alți șase și cu 17 simboluri divine. Printre aceste simboluri, apare zeul-șarpe Nirah, servitorul (*sukkal*) zeului Iștaran. Această piatră *kudurru* prezintă concesiunea unei bucăți de pământ făcută de Eanna-șum-iddina lui Gula-ereș. La final, inscripția invocă blesteme asupra oricui înlătură, ignoră sau distruge *kudurru*.

C. Formule de blestem și de binecuvântare.

În mentalitatea magico-religioasă din Orientul Apropiat antic se credea că rostirea binecuvântărilor sau a blestemelor nu sunt simple deziderate, ci chiar au puterea de materializare, indiferent de corectitudinea morală¹. În acel areal cultural și geografic, se credea că, deși încă legate de cel care le rostește, ca o extensie a

¹ Numai mai târziu se va enunța, în *Proverbe*, 26:2, că blestemul lipsit de temei moral nu „nimește”. „Curse”, în *All Things in the*

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE)
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

sa, totuși, cumva, binecuvântarea și blestemul devin entități cu ființă și viață proprie¹. Această convingere se vede și în coroborarea legămintelor-tratate, unde, în cazul încălcării acestora, sunt incluse formule de **blesteme/ pedepse**, fiind înfățișate într-o gamă variată: zeii erau rugați să se mânie și să trimită anumite nenorociri în cetățile vasalului răzvrătit calamități precum mizerie, sărăcie, foamete, boli, moarte fără urmași, distrugerea cetății².

Aici mai adăugăm că, în formularele legămintelor descoperite în Orientul Apropiat antic, nu se preciza ce anume urma să facă suzeranul însuși în cazul în care vasalul lui ar încălca tratatul³, însă noi explicăm aceasta prin faptul că întotdeauna armatele naționale erau considerate a fi armatele zeilor, iar o expediție de pedepsire a răzvrătirii era considerată a fi o acțiune legală, de executare a verdictului, întreprinsă de zei.

Este foarte probabil că, înainte de a porni spre pedepsirea vasalului care a încălcat legământul, suzeranul intra în templul în care păstra legământul-tratat, citea documentul în auzul martorului divin, adică al dumnezeului (domnul și zeul) său și, ajutându-se de sceptrul regal, spărgea tablele documentare⁴.

Pedepsirea putea consta în deportarea vasalului și a familiei sale, a nobililor și dregătorilor sau chiar a întregii populații, eventual executarea vasalului. Dacă legământul era încălcat și dacă partenerul care greșise se căia, iar partenerul ofensat era dispus să ierte – căci există și asemenea cazuri⁵ – atunci legământul nu era ratificat, ci înnoit. Lăsământul mesianic, un acord dumnezeiesc al cărui conținut, prevestit în Vechiul Testament, se găsește în Noul Testament, reprezintă exemplul cel mai elocvent în acest sens.

Mai rar, tratatele conțineau și formule de binecuvântare: ca răsplată pentru respectarea legămintelor, zeii erau invocați solemn și rugați să dăruiască binecuvântări care vizau prosperitate, pace, viață lungă, păstrarea domniei de către vasal și urmașii săi⁶.

Să menționăm câteva cuvinte despre binecuvântările și blestemele biblice:

Benedicțiile și imprecățiile biblice sunt pline de putere și produc schimbări reale în circumstanțele receptorilor. Conținutul și rezultatul final al binecuvântării sau blestemului variază de la o situație la alta dar, în general, binecuvântarea era puterea de a izbândi, iar blestemul era puterea vătămătoare de a împiedica sau a stânjeni succesul. (...) Înțelesul exact al binecuvântării și blestemului este adesea dependent de contextul în care apar ele. Acestea sunt rostite și primite în contextul relaționării dintre două persoane sau părți, iar adâncimea și calitatea binecuvântării sau a imprecăției reflectă natura relației dintre cei implicați. (...) Relațiile variază în profunzime și calitate, iar aceasta se reflectă în alcătuirea și intensitatea rostirilor de bine sau a imprecățiilor⁷.

Bible – *An Encyclopedia of the Biblical World*, vol. I, Nancy M. Tischler, Greenwood Press, Westport, Connecticut, USA, 2006, p. 156.

1 „Blessing and cursing” de Roy L. Honeycutt, în *Holman Bible Dictionary*, p. 199. A se vedea, de exemplu, *Isaia*, 55:10,11 sau *Jeremia*, 1:12.

2 „Tratatul dintre Ramses al II-lea și Hattușiliș”, în *Gândirea hittită în texte*, p. 271. A se vedea și Tratatul dintre Idrimi și Pilliya, din *ANETP*, p. 210.

3 John H. Walton, *op. cit.*, p. 104.

4 Poate că acum cititorul va înțelege mai bine versete de genul *Exodul*, 32:19; *Psalmii*, 2:8,9; *Apocalipsa*, 2:27; 12:5.

5 Moshe Weinfeld, în „Covenant”, în *op. cit.*, p. 252, amintește despre asemenea situații existente în viața politică hitită.

6 „Tratatul dintre Ramses al II-lea și Hattușiliș”, p. 283, și „Tratatul dintre Mursilis al II-lea din Hatti și Duppi-Teșub din Amurru”, pp. 286-287, în *Gândirea hittită în texte*.

7 J. McKeown, „Blessing and curses”, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, pp. 83-84.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)

II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE) LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

III. ESHATOCOLUL

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Termenul ebraic „binecuvântare” este *barak*, care înseamnă „a îngenunchea”¹. Pentru „blestem”, limba ebraică a Vechiului Testament folosea termenul *'arar*². O altă noțiune, mai puțin dură, era *qalal*³, *qelalah*: „ușor, insignifiant, fleac, vrednic de dispreț, înjosit”, care provenea de la un verb care însemna „a diminua, a împuțina”. „Acest termen are o gamă conotativă mult mai largă: el reflectă atitudini, comportament și acțiuni, de la dispreț, trecând prin abuz verbal, și până la violență fizică”⁴.

Data fiind convingerea că, o dată spuse, binecuvântările și blestemele se vor împlini, se înțelege că ele nu erau rostite cu ușurință. În general, ele erau rostite de tată sau de un conducător gata să iasă de pe scenă. Sfintele Scripturi precizează cuvintele pline de gravitate rostite de patriarhi, de Moise, de preoții aaronici, de Mesia etc. și cer credincioșilor să binecuvânteze și să nu blesteme⁵. Dumnezeu Însuși este Cel drept⁶, Care va face dreptate: pe parcurs vom discuta despre „răs-bunarea” divină.

A. Lista martorilor.

În Orientul îmbibat de religiozitate, în coroborarea unui legământ apăreau martorii divini ai părților semnate, menționați oral sau notați de către scribi, zei prezenți la încheierea legământului, despre care se credea că văd orice abatere și încălcare a acestuia⁷. Aceasta era o formă de a spune că zeii înșiși validau legământul.

În această listă, la loc de cinste, dacă legământul era încheiat între cetăți-stat sau imperii – adică era un tratat – figurauzeii regelui suzeran, apoi cei ai vasalului. De asemenea, din această listă făceau parte și anumite elemente (divinizate) ale naturii, precum Cerurile și Pământul (adică întregul univers), munții, stâncile și marea, izvoarele și râurile, vântul, furtuna și norii. „Martorii erau acele puteri despre care se credea că se află dincolo de controlul uman. Se considera că de ele sunt complet dependente atât faptele omenești luate în mod individual, cât și societatea ca întreg. Martorii erau invocați pentru a aplica sancțiunile corespunzătoare ale legământului”⁸.

Să amintim observația lui Mircea Eliade care, vorbind despre lumea modernă, nota că ea nu și-a pierdut religiozitatea, ci doar a camuflat-o în profan și secularism. Astfel, (quasi-)omnipotentul Stat modern își delegă preoții săi secularizați – notarii sau avocații – pentru a lua parte la încheierea unui contract. Și tot în modernitate, contractele sunt încălcate și din cauză că se crede că zeii nu există și, în consecință, nu sunt omniscienți, nu văd și nu pot pedepsi.

Amintind cititorului că unele legăminteimpuneau și rostirea anumitor jurăminte⁹, aspect tratat mai sus, trecem la următorul capitol.

1 De-aici, ipoteza că binecuvântarea se primește în genunchi, la fel ca înnobilarea în Europa, cutumă care se păstrează până astăzi.

2 Strong H 779.

3 Strong H 7043.

4 „Blessing and Cursing”, secțiunea „Terminology”, de Herbert Chanan Brichto, în *Encyclopedia Judaica*, vol. al III-lea, p. 751.

5 *Epistola către romani*, 12:14b. Totuși, ne întrebăm de ce există interdicția rostirii blestemelor: oare numai pentru că indică o inimă amară sau care nu aparține Domnului, care depune o mărturie întinată și refuză să accepte viitoarea realitate a unui tărâm în care nu va mai exista nimic vrednic de blestem (Apoc. 22:3a), sau și pentru că există posibilitatea de realizare a imprecațiilor?...

6 *Exodul*, 34:6.7.

7 Prin aceasta, nu spunem, totuși, că în arealul cultural pe care îl studiem nu ar fi existat sperjur.

8 „Covenant” de George Emery Mendenhall, pe <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/141085/covenant>

9 A se vedea, de exemplu, *Genesa*, 26:28-31.

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

I. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

II. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE
ÎNCHEIERE A LEGĂMÂNTULUI

III. TIMPUL (SACRALIZAT AL)
LEGĂMÂNTULUI: OSPĂȚUL FESTIV
(BANCHETUL) ȘI SĂRBĂTORILE CICLICE ȘI
RITUALURILE LOR

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

Capitolul al XI-lea

AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

Un legământ se autentifică în diferite moduri care depun o mărturie tangibilă perpetuă privitoare la veridicitatea clauzelor legământului. Unele dintre lucrurile folosite ca simboluri sau semne comemorative pentru autentificarea unor legăminte din Vechiul Testament au fost următoarele:

- 1. Circumciderea¹;
- 2. Plantarea unor copaci sacri multisecolari², care nu erau sculptați³;
- 3. Denumirea unui loc: o fântână⁴ sau o movilă de pietre neprelucrate⁵.

Ele nu sunt peceti propriu-zise, ci mai degrabă semne pecetluitoare.

II. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE ÎNCHEIERE A LEGĂMÂNTULUI

Cu ocazia încheierii unui legământ se sacrificau animale: oi, măgari, viței, chiar și câini. Ca în cazul magiei simpatetice, acestea reprezentau și substituiau capii legământului și comunitățile lor. „Acest cap nu este capul unui miel, ci este capul lui Mati’ilu, este capul fiilor lui, este capul oficialilor lui și este poporul țării sale”, spune un document, lăsându-ne să înțelegem că, pentru încălcarea legământului-tratat, ar fi urmat decapitarea celor care îl încălcaseră⁶.

În unele sisteme de credințe, tratatele sau alianțele se încheiau sau se înnoiau (ratificau) prin ceremonii sângeroase, desfășurate în public. Aceste jertfe făceau ca actul încheiat sau înnoit să fie **legământ de sânge**. Încheierea acestui legământ de sânge era un act de pacificare, se făcea de către capii legământului și era săvârșită în forme diverse:

1 *Genesa*, 17:10-14; *Leviticul*, 12:3; *Evanghelia după Luca*, 2:21; *Ioan*, 7:22; *Fapte*, 7:8; *Epistola către romani*, 4:11; *Epistola către filipeni*, 3:5. Despre spiritualizarea sa în cadrul Legământului Înnoit, vezi *Filipeni*, 3:3.

2 *Genesa*, 21:31,32.

3 În Grecia antică, ei vor fi denumiți *xoana* (sg., *xoanon*), și vor fi imagini de cult.

4 *Genesa*, 21:31.

5 *Genesa*, 31:46-49, 51-52.

6 A se vedea „Treaty between Ashurnirari V of Assyria and Mati’ilu of Arpad”, în *ANETP*, pp. 210-211, tr. Erica Reiner.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

I. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE

II. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE ÎNCHEIERE A LEGĂMÂNTULUI

III. TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI: OSPĂȚUL FESTIV (BANCHETUL) ȘI SĂRBĂTORILE CICLICE ȘI RITUALURILE LOR

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

- De exemplu, capii, reprezentanții ai părților care făceau legământ, jucau rolul de preoți-sacrificanți, tăindu-și palma și, apoi, dând mâna¹;
- O altă variantă era tăierea încheieturii mâinii fiecăruia dintre capii legământului, apoi frecarea încheieturilor pentru amestecarea sângelui. După ce palmele sau încheieturile fuseseră tăiate și sângele amestecat, tăietura se freca cu cenușă, astfel că atunci când rana se vindeca, rămânea o cicatrice, care arăta că persoana care o avea făcuse un legământ cu cineva²;
- Cea mai frecventă variantă era aceea în care reprezentanții partenerilor legământului luau anumite animale, pe care le sacrificau despicându-le în josul coloanei vertebrale, în două jumătăți egale. După despicare, reprezentanții depuneau pe pământ cele două jumătăți, trăgându-le puțin una de lângă cealaltă, lăsând între ele un spațiu însângerat, **o cale a sângelui**³. Vărsarea sângelui animalelor era un simbol al tratamentului punitiv care urma să se aplice părții care ar fi încălcat stipulațiile legământului⁴. Vom reveni la această temă.

Aceste ceremonii sângeroase vor fi vizibile mai ales în cadrul lăsământului patriarhal și al legământului mozaic-canaanit, dar jertfa lui Mesia, planificată înainte de întemeierea lumii și realizată în urmă cu aproape două mii de ani pe Golgota, stă la baza tuturor jertfelor legămintelor și lăsămintelor biblice.

III. TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI: OSPĂȚUL FESTIV (BANCHETUL) ȘI SĂRBĂTORILE CICLICE ȘI RITUALURILE LOR

Nu numai legămintele – și, evident, lăsămintele – erau sacre, ci și timpul încheierii lor. Încheierea unui legământ între doi parteneri și/ sau comunitățile umane pe care le reprezentau se putea sacraliza printr-o gamă largă de manifestări, de la simplitatea unui aldămaș, până la banchete sau recepții somptuoase, care încheiau ceremonia de încheiere sau de ratificare.

După cum notam mai sus, comensualismul, ritual prin care reprezentantul și/ sau dedicantul mănâncă și beau în comun cu zeul, este un rit de agregare⁵ sau, potrivit lui William Robertson Smith, e „sacrament de comuniune”. Acest ospăț de comuniune confirmă sau consolidează relația (de legământ) a reprezentantului și/ sau a dedicantului cu zeul căruia i s-a adus sacrificiul, în care se descătușa entuziasmul.

Sărbătoarea, oricare ar fi ea, răspunde unor nevoi profunde ale omului, independente de religie și cultură. Este expresia acestor nevoi care este impregnată de credințe religioase. Religiiile, într-un fel sau altul, au recuperat în avantajul lor instinctul sărbătorii⁶.

1 În *Proverbe*, 11:21, în ebraică, limba originală, apare: „Mână în mână”, adică se vorbește despre unirea forțelor. A se vedea și *Ezechiel*, 17:18. Poate că aici trebuie căutată originea obiceiului de a da mâna și tot aici trebuie identificat obiceiul că tinerii cer mâna tinerelor de la tații acestora, fapt care însemna că vor să intre cu ele în relația de legământ de sânge al căsniciei. În trecut, întinderea mâinii semnifica o promisiune serioasă!

2 Mai târziu, vom vedea semnificația faptului că mâinile lui Yeșua au fost străpunse și au însângerat lăsământul mesianic.

3 Poate că acum cititorul va primi o lumină mai mare asupra *Epistolei către evrei*, 10:20.

4 Repetăm faptul că, din punct de vedere scriptural, toate acordurile dumnezeiești, legămintele și, deopotrivă, lăsămintele, sunt pecetluite prin **vărsarea sângelui Fiului lui Dumnezeu înainte de întemeierea lumii**, act care furnizează temeiul legal pentru jertfirea și vărsarea ulterioară a sângelui animalelor și pentru transmiterea moștenirii dumnezeiești.

5 Arnold Van Gennep, *op. cit.*, *loc. cit.*

6 Michel Malherbe, *op. cit.*, p. 157. Subl. ns.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

I. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN
SEMNE PECETLUITOARE

II. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE
ÎNCHEIERE A LEGĂMÂNTULUI

III. TIMPUL (SACRALIZAT AL)
LEGĂMÂNTULUI: OSPĂȚUL FESTIV
(BANCHETUL) ȘI SĂRBĂTORILE CICLICE ȘI
RITUALURILE LOR

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Iată câteva cuvinte notate măiastru de Roger Caillois:

Se înțelege de ce sărbătoarea, reprezentând un asemenea paroxism al vieții și curmând atât de violent măruntele griji ale existenței cotidiene, îi apare individului ca o altă lume, în care el se simte susținut și transformat de niște forțe ce-l depășesc. Activitatea-i de zi cu zi, cules, vânătoare, pescuit sau creștere a animalelor nu face decât să-i ocupe timpul și să răspundă nevoilor sale imediate. El îi consacră fără doar și poate atenție, răbdare, îndemânare, dar, mai adânc, trăiește cu amintirea unei sărbători și în așteptarea alteia, căci sărbătoarea închipuie pentru el, pentru memoria și dorința lui, vremea emoțiilor intense și a metamorfozei ființei sale¹.

C.I. Gulian adăuga: „Gândirea primitivă nu pornește de la curiozitatea față de natură, cum credea Tylor, ci de la nevoia și dorința de a instala omul în lume. Nu timpul abstract, ci timpul recoltei, timpul vânătorii sau timpul serbării sunt vitale”².

În Orientul Apropiat antic, indiferent de felul de bucate servite, ele erau însoțite în mod tradițional de pâine și de vin: pâinea reprezenta corpul persoanei, iar vinul – sângele. Când un partener dădea celuiilalt pâine și acesta o mânca, aceasta simboliza „corpul tău devine corpul meu, iar corpul meu devine corpul tău”. Ei deveneau un singur corp. Când beau vinul, însemna că „sângele/ sufletul/ viața mea e în tine și sângele/ sufletul/ viața ta e în mine.” Ei deveneau o singură viață, aparțineau celuiilalt trup și suflet. Altfel spus, partenerii de legământ se contopeau, fiecare murea față de sine pentru a trăi pentru celălalt și pentru a materializa voia sa³, sau, dacă era nevoie, îl apăra pe celălalt până la moarte. Așadar, cu ocazia ospățului de legământ, cele două părți (persoane, familii sau triburi) deveneau una într-un mod absolut, total și ireversibil, se contopeau și, din această contopire-legământ, apărea o nouă familie, un nou trib, o nouă entitate socio-politică⁴, se făurea o nouă istorie.

Fiecare legământ avea un timp sacru, ciclic, în care partenerii sau moștenitorii lor se întruneau pentru a comemora legământul inițial (aspect istoric) prin repetarea sau recitirea sa și pentru a-l confirma, ratifica sau, dacă a fost încălcat și există posibilitatea, pentru a-l înnoi (aspect prezent și viitor).

1 Roger Caillois, *op. cit.*, p. 118.

2 C.I. Gulian, *Lumea culturii primitive*, Editura Albatros, București, 1983, p. 163.

3 Acest lucru era cât se poate de adevărat în legămintele de paritate, deși și în legămintele de tip suzeran-vasal existau clauze de protecție reciprocă, până la sacrificiul de sine. Rugăm cititorul să rețină alte texte-dovadă care vor fi utile în pledoaria în favoarea lăsămîntului mesianic: *Epistola către romani*, 14:7-9; *Epistola către evrei*, 7:25; 10:19,20.

4 Pentru legămintele instituite de patriarhi, a se vedea *Genesa*, 26:30; 31:54; pentru pasaje despre legământul-tratat mozaic-canaanit, încheiat la Sinai, a se vedea *Exodul*, 24:9-11; pentru pasaje despre ospețe date cu ocazia întronării unui rege: *I Samuel*, 11:15; *II Samuel*, 15:12; *I Regi*, 1:9; 3:15.

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL,
ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Capitolul al XII-lea

REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) ALEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU A LĂSĂMÂNTULUI

Legământul poate fi comunicat tuturor, în mod exoteric, dar uneori este transmis ezoteric numai „aleșilor”, adică unor oameni selectați. Același lucru poate fi valabil și pentru lăsământ, mai ales dacă este vorba despre valori și atitudini.

Aici apare una din funcțiile reprezentanților (sacerdotali) autorizați, care este aceea de a comunica legământul terților neincluși în el, precum și de a transmite comunității (eventual cititorilor/ novicilor/ catehumenilor prin intermediul scribilor/ mistagogilor/ cateheților) legământul încheiat cu alți parteneri (clan/trib/popor, comunitate de credință, rege, zeu). Implicit, reprezentanții comunică și/ sau transmit și *Weltanschauung*-ul care decurge din legământ și vor îndemna la luarea de atitudine și de acțiune. Modurile în care acești reprezentanți cu autoritate și funcții legal-raționale și/ sau tradițional-sacerdotale, deținute temporar sau viager vor comunica și/ sau transmite mesajul lor vor fi diverse:

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

- A. Contextul social: public și/ sau privat;
- B. Contextul istoric/ evenimential (epocă);
- C. Contextul cultural-civilizațional (etnie, popor, națiune);
- D. Contextul fizic sau spațiul sacralizat al instituirii unui legământ și/ sau al săvârșirii riturilor comemorative, ratificatoare. Acest context poate fi:
 - 1. artificial. Casa fizică a legământului putea consta și dintr-un betil, altar (groapă) sau, într-o formă evoluată, dintr-un spațiu sacru cu un sanctuar sub formă de cort/ tabernacol, *cella*, capelă, casă, templu (cu *témenos* sau nu) sau chiar o așezare sfântă¹;
 - 2. natural: crâng, grotă, munte, râu sau chiar întregul Cosmos, considerat ca templu.

Uneori, sanctuarul poate avea și funcția de azil pentru unii care au comis delict moral-religioase².

Având în vedere că tratăm despre legământul intra- și extra-trinitar, merită să inserăm aici câteva considerații despre locurile sacralizate în care se desfășoară ritualurile și sărbătorile.

¹ Pentru unii, acestea pot reprezenta *axis mundi* sau „centrul lumii”.

² *Numeri*, 35; *Deuteronomul*, 4.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂȚEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

Pentru antropologii și cercetătorii miturilor, primele două capitole din cartea *Genesa* istorisesc o cosmogonie. Reverențioși, credincioșii biblici denumesc aceste capitole „Narațiunea Creației”. O lecturare a lor ne va ajuta să stabilim câteva relații între Dumnezeu-’*Elohim*, Creatorul spațio-temporalității, și lumea aceasta¹. Prin conceptul „lume” înțelegem Universul cu aștrii săi, omul, mediul său înconjurător și cultura edificată de acesta în relațiile sale cu mediul. Praznicele se zămislesc la confluența acestora.

În scurgerea vremurilor, numeroși gânditori au observat că, metaforic vorbind, Universul este un templu. În urma acestei descoperiri, ei au vorbit despre **Templul Cosmic**, în care Zeul Își află odihna și în care liturghisesc slujitori dumnezeiești². După cum vom vedea în această lucrare, în ziua a șaptea se săvârșește o liturghie absolut specială.

John H. Walton pledează viguros în favoarea existenței unui Templu Cosmic, plasând narațiunea Creației în cadrul mai larg al operelor literare existente în arealul cultural al Orientului Apropiat antic. Iată un fragment din gândirea sa:

În Orientul Apropiat antic, unul din obiectivele majore ale zeilor, în timp ce se implicau în activitatea creatoare, era acela de a crea un loc de odihnă pentru ei înșiși. Această odihnă era dobândită fie atunci când forțele monstruoase ale haosului erau învinse, fie atunci când era finalizată construirea unui sanctuar, zeii căutau în mod constant repausul ce provenea în urma stabilirii echilibrului în lume. În *Enuma Eliș*, absența odihnei conduce la confruntarea dintre zei. Astfel, Apsu se plânge lui Tiamat referitor la comportamentul care dezbină al zeilor mai mici (1:35-40). După înfrângerea cu succes a lui Tiamat, Marduk reorganizează zeii și cosmosul sub controlul lui și sfârșește prin a construi Babilonul, orașul sacru. El numește altarul „Încăperea locului nostru de popas” și anticipează găsirea odihnei aici (6:51-58). În Orientul Apropiat antic, ca și în Biblie, templele sunt pentru „odihnă” divină, iar odihna divină se găsește în sanctuare sau locuri sacre. După cum Baal este portretizat construindu-și un palat ca să-și găsească odihna în el, tot așa și Dumnezeu creează un loc de odihnă pentru el, atât în cosmos în *Genesa*, cât și în templu (Ps. 132:13-14; cf. Levenson, 288). În mod corespunzător, cosmosul funcțional din *Genesa* nu este așezat doar avându-i în vedere pe oameni. Cosmosul este gândit pentru a îndeplini o funcție în relația cu Dumnezeu. În sfârșit, în a șaptea zi descoperim că Dumnezeu a muncit pentru a dobândi odihna. Această a șaptea zi nu este un apendice teologic al relatării creației, doar pentru a o încheia acum, odată ce a fost relatat evenimentul principal al creării omului. Mai degrabă, aceasta anunță scopul creației și al cosmosului. Dumnezeu nu a întemeiat cosmosul doar ca oamenii să aibă un loc, ci și pentru a servi ca templu al Său, în care va găsi odihnă în ordinea și echilibrul statornicite de El.

Iar mai jos, savantul își continua pledoaria:

Vizualizarea cosmosului ca templu poate fi văzută în cadrul Orientului Apropiat antic. Textele egiptene despre temple adesea descriu templul ca relaționat la muntele cosmic sau la prima movilă primordială apărută din apele haosului. Templul este zugrăvit ca fiind în centrul cosmosului, cu ape curgând din mijloc (...). În mitologia ugarită, Baal își caută o casă, care este un templu cosmic. O rugăciune pentru dedicarea cărămizii fundației unui templu arată conexiunea apropiată dintre cosmos și templu în gândirea akkadiană (...)

Textele mesopotamiene cosmologice, cum ar fi *Enuma Eliș* (unde Marduk organizează universul și apoi i se construiește un altar), textele mesopotamiene ale construcției templului (...) și în special relatarea proiectului templului lui Gudea, toate contribuie la această asociere.

1 În limba ebraică, un corespondent aproximativ ar fi ’*olam ha-ze*.

2 Dintre scriitorii contemporani îi menționăm pe T. Desmond Alexander, *From Eden to the New Jerusalem: An Introduction to Biblical Theology*; Meredith G. Kline, *Kingdom Prologue*; John H. Walton, *Genesis 1 as Ancient Cosmology*.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA
CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI
LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL,
ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

În textele sumeriene extensive, relatarea construirii de către Gudea a unui templu pentru Ningirsu (...), sunt câteva aspecte demne de remarcat. În primul rând, este declarația că sanctuarul este construit pentru a oferi un loc de odihnă pentru Ningirsu și consoarta sa, Bau. În al doilea rând, ceremoniile de dedicare durează șapte zile. Al treilea aspect semnificativ este că textul atinge multe elemente pertinente, pe care le recunoaștem din *Genesa*, 1, inclusiv proclamarea funcțiilor și instalarea funcționarilor (...). În plus, Horowitz a observat că descrierea construcției templului nu este de natură arhitecturală. În ciuda detaliilor, relatările „nu-l ajută pe cititor să vizualizeze forma templului nici măcar parțial sau schematic” (...). Aceasta este în acord cu ceea ce s-a discutat mai sus despre relatarea creației din *Genesa* ca fiind mai degrabă funcțională decât structurală, la fel cum relatarea lui Gudea a stabilit funcții (ziua întâi până la a treia) și funcționarii (ziua a patra până la a șasea) pentru templul cosmic. *Genesa*, 2:1, indică aceasta, în timp ce se referă la creația cerului și a pământului (cosmosul cu funcțiile sale) și *toată oștirea lor* (funcționarii în diversele domenii ale cosmosului). Într-un proiect de construcție a templului, structura va fi construită, iar mobilierul și ornamentele vor fi făcute pentru pregătirea momentului când toate au fost gata pentru dedicarea templului. Cu această ocazie, în mod normal o sărbătoare de șapte zile, funcțiile templului vor fi declarate, mobilierul și toate celelalte vor fi așezate la locul lor, preoții vor fi instalați în funcție și jertfele potrivite vor fi aduse pentru inițierea operării templului. Undeva, în procesul acesta, chipul zeității va fi adus în templu pentru a intra în repaus, în noua reședință¹.

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

Canalul de comunicare constă din diverse genuri și specii literare și non-literare, stiluri funcționale variate (poeme, epopei, narațiuni, texte legale și/ administrative, epistole, scurte mărturisiri de credință, cărți etc.), precum și din diferite materiale pe care se scriu informațiile (papyrus, pergament, hârtie, stocare virtuală). Mai jos vom aminti despre un mod de comunicare religioasă scrisă din Orientul Apropiat antic: pietrele *kudurru*.

Conținutul comunicării este latent sau manifest și poate fi luat în considerare dintr-un punct de vedere tematic, formal sau structural². Comunicarea se poate desfășura printr-o combinație a unora sau a tuturor acestor moduri, cu ponderi diferite.

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

În acest caz, canalul de comunicare este aerul. Mesajul (în speță, legământul și/ sau lăsământul) se poate retransmite prin radio, televizor sau Internet.

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

A. Limbaj non-verbal.

Prin limbaj non-verbal ne referim la tăcere, postură, mimică, gestică³, salt, dans, având semnificații/ funcții (inclusiv ritualice), abluțiuni.

1 John H. Walton, „Creation”, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, p. 164. N. ns.

2 „Anchete (*Enquêtes*)”, *Dicționar de sociologie*, p. 21.

3 Aici sunt incluse îngenuncherea, prosternarea, ridicarea mâinilor.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

B. Limbaj verbal.

Prin limbaj verbal ne referim la formule, descântece, invocații, rugăciuni de diferite tipuri, lecții. Tot aici un aport important îl are „povestirea” sau istorisirea/ istoricizarea unor fapte, ideologia (însușind mituri, credințe, concepte, norme și valori etico-morale, crezuri, doctrine, dogme, sfaturi). Toate acestea comunică un mesaj care poate avea un prim strat, exoteric, deschis înțelegerii publicului, dar poate avea și fațete ezoterice, oculte, adresate mai degrabă celor inițiați (în diverse moduri, la diferite niveluri)¹. De asemenea, mesajul poate fi o combinație între cele exoteric și ezoteric, cu ponderi diferite.

Semnificațiile mesajului, întrucupate într-un sistem de simboluri gândit și elaborat, vor facilita receptarea și comprehensiunea mesajului, având capacitatea de a stârni în cei care le înțeleg motivații și dispoziții puternice, profunde și durabile², care vor avea și funcție terapeutică³.

Mesajul pune temelia doctrinară și poate conține următoarele categorii:

1. istorisirile⁴teocosmogonice. Termenul *teocosmogonie* provine din conceptele grecești *theos* (zeu), *kosmos* (ordine) și *gonos* (zămislire, creație) și definește zămslirea unei lumi bine alcătuite, armonioase, de către un actant (mitic) sau de către o circumstanță originară⁵:
 - a. Aceste istorisiri teocosmogonice narează modalitățile în care, fapt straniu, zeii înșiși se auto-creează sau, mai adesea, sunt creați; multiplicarea lor aparține unei concepții ulterioare. Istorisirile arată că astrele sunt locuințe divine, iar uneori sunt chiar formele vizibile de întrupare a zeilor⁶;
 - b. istorisirile teocosmogonice identifică rolurile și funcțiile zeilor-aștri și fundamentează astronomia, astrologia, astromanția, astrolatria;
 - c. panteonul și pandemoniul: numărul zeităților și demonilor variază după epocă și zonă geografică, fluctuează între monoteismul rigid, unde zeii și sfinții devin accesorii tehnice sau divinități subalterne ale unui singur zeu teologic admis ca suprem, și amplitudinea elastică a

1 În Noul Testament, o formă de comunicare orală exoterică și, simultan, ezoterică, va fi parabola. În timp ce neinițiaților ea le va istorisi un fapt oarecare, celor care au fost învățați „să audă”, să înțeleagă, ea le va transmite adevăruri profunde. La fel este cazul profețiilor mesianice.

2 Clifford Geertz, *The Interpretation of Cultures*, Basic Books, New York, USA, 1973, p. 90.

3 Prin aceasta vizăm vindecarea spirituală, emoțională, psiho-somatică și, implicit, socială.

4 Am preferat întrebuițarea termenului „istorisire” întrucât între opțiunile terminologice, pare să fie cel neutru. Dacă am fi folosit, de exemplu, noțiunea „mit”, s-ar fi putut înțelege „fabulație, falsitate” or, pentru cei care cred în istorisire, aceasta nu este deloc falsă, ci doar aparține unui registru discursiv diferit de narațiunile cotidiene.

5 Ștefan Borbely, *Mitologie generală*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004, p. 7.

6 În consecință, povestirile pot fi examinate și fenomenologic. A se vedea Victor Kernbach, *Miturile esențiale*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978, p. 10.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

- politeismului¹. În acest subpunct figurează și funcțiile zeităților: ei guvernează universul, atât integral, cât și în detalii palpabile;
- d. lumile co-existente: de obicei, există trei lumi fundamentale, acestea fiind cerul, pământul și subpământul, adică lumea divină, cea umană și cea demonică²;
2. istorisirile fenomenologice: acestea vizează fenomenele de nivel cosmic, alcătuind narațiuni explicative în jurul marilor întrebări omenești asupra existenței omului și a cadrului său vizibil și nevăzut³:
- a. actul cosmogonic: lumea se face mai ales din haosul primordial (adesea acvatic), sau din întâlnirea principiului feminin cu cel masculin, sau prin pornirea timpului inert;
- b. cadrul astral: astrele sunt formele vizibile de întrupare a zeilor, locuințe ale lor sau „luminători” pendenți de voința patronală a anumitor zei;
- c. elementele (apa în toate ipostazele ei inerte sau active; focul viu și apoi cel tehnic, focul cosmic și cel meteorologic; pământul static și dinamic, fertil și distrugător, aerul ca formă de mișcare cerească și ca regenerator perpetuu al vieții, alteleori ca tampon între pământ și cer, în fine, mai rar, eterul, element al straturilor cerești divine, constituind încă în observația primitivă un ansamblu de condiții esențiale ale existenței cosmice);
- d. repetiția manifestărilor naturii (succesiunea zilelor și nopților, anotimpurilor, erelor terestre și cosmice);
- e. regnurile fabuloase⁴;
3. istorisirile memoriale. Acestea narează fapte ancestrale, „fie evenimente de mari proporții cu caracter insolit (ipostazele cunoașterii focului, revoluția agrară), fie încercarea empirică de a explica diverse fapte neobișnuite, petrecute de obicei la confluența existențială a două populații de nivel spiritual foarte diferit”⁵. Istorisirile memoriale păstrează următoarele motive:
- a. interferența erelor (vârsta de aur a sălbăticiei arcadice, adică preagrare, dar și istorisirile privitoare la animalele fabuloase, de la popoarele de maimuțe vorbitoare până la balauri și dragoni, descriind primele contacte ale omului cu regnul animal în genere, sau înfățișarea, văzută hipertrofic, a unor fosile pe atunci încă vii, cunoscute astăzi din paleontologie);

1 În ceea ce privește Orientul Apropiat antic, iată un citat: „Listele din Șuruppak (Tell Farah) din Babilonia Centrală, copiate pe la 2600 î. Hr., nominalizează peste 700 de zei și nu avem asigurarea că avem toate listele. Materialul mult mai puțin complet din secolul al 29-lea sau al 28-lea din Ur, din sudul Babiloniei, furnizează peste 40 de nume de zeități.” Wm. F. Albright, *op. cit.*, p. 190. Tammi J. Schneider, însă, în lucrarea *op. cit.*, p. 53, utilizează o listă scrisă pe la mijlocul celui de-al doilea mileniu, unde zeii erau grupați în conformitate cu familiile, listă care prezintă circa 2.000 de nume.

2 În unele mitologii, aceste lumi sunt și mai multe. Victor Kernbach, *op. cit.*, pp. 9-10.

3 *Ibidem*.

4 Victor Kernbach, în *op. cit.*, p. 10, opinează că aceste istorisiri sau mituri ar forma îndeobște structura unora dintre cele mai vechi mituri ale omenirii, care purtau în ele formele rudimentare de concepție ambientală din animismul inițial ori din ciclul formelor totemice de cult ale epocilor prevânătorești și vânătoarești, cărora li s-a adăugat cadrul alegoric din epoca domesticirii animalelor, a cultivării plantelor, a descoperirii pietrei utilizabile și apoi a metalelor, ca și a unor reacții chimice naturale.

5 *Idem*, p. 8.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

**Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR**

**Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI**

**Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-
TRATAT**

**Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI**

**Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI**

**I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL,
ISTORIC, CULTURAL**

**II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE SCRISĂ**

**III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE
CALE ORALĂ**

**IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN
DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ**

**Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE**

- b. revelația inițială (descoperirile inteligenței primordiale¹: iubirea, familia, cunoașterea de sine și cunoașterea cadrului – de unde și impactul între moral și amoral, definind prima dată noțiunea de imoralitate, ca și ciocnirea inevitabilă între inteligență și candoare, între cunoaștere și ignoranță, iar în simbol – între spiritul divin și spiritul luciferic);
 - c. evenimentele insolite (categoria dintre viziunea profetului Ezechiel și prăbușirea fiului solar Phaëthon);
 - d. inventarea uneltelor (armele și mecanismele magice, vehiculele pendente de îmblânzirea calului, corăbiile salvatoare de la potop, carele cerești);
 - e. modificările condiției umane (revoluțiile succesive: păstorească, agrară, neolitică, metalurgică – implicând, o dată cu închegarea treptată a societății umane, și schimbarea structurală a modului de trai, de relații și interese, ca și a tipului de alimentație, o dată cu inventarea satului, cetății, statului și a ordinii sociale);
 - f. războaiele cerești – conflicte de dimensiuni apocaliptice, între categoriile de divinități adverse);
 - g. potopul și reconstrucția universului post-diluvian (invaziile acvatice sau solare, urmate de repunerea în ordine a regiunilor afectate, uneori poate la scară sincron ic planetară)².
4. istorisirile transcendente, consacrate de om elucidării contradicțiilor existențiale aparente, pe care el nu le acceptă decât ideal:
- a. destinul (ca lege în sine sau sistem de legi implacabile și întrepătrunse, supunându-și întregul univers, până la detalii, omul și omenirea și chiar zeii);
 - b. universul dual (conceptul diviziunii lumii în principii antagonice, care completează în mod necesar întregul: lumină – întuneric; căldură – frig; viață – moarte și, în ultimă analiză, bine – rău);
 - c. simbolurile condiției umane (aspirația omului de a-și depăși condiția, de obicei prin imitarea unor valori ambientale: de pildă, zborul icaric);
 - d. viața și prelungirea sa într-o stare existențială diferită: moartea;
 - e. aria timpului (timpul uman mensurabil și timpul divin, deci numenal, înaintea acestora și după ele, unele mituri admitând și absența timpului, adică nimicul cvadridimensional, ca în mitul cobrei primordiale Ananta)³.

1 Admirăm și urmăim studiul despre mitologie al lui Victor Kernbach, dar aceasta nu înseamnă că nu sesizăm perspectiva sa evoluționistă, în acord cu cerințele regimului comunist, în timpul căruia scria savantul. După Revoluția din 1989, însă, el și-a declarat deschis credința în YHWH, Dumnezeuul părinților săi.

2 *Idem*, p. 9.

3 *Idem*, p. 11.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI- TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE

5. istorisirile antropologice¹:

- Narațiuni privind întocmirea omului primordial, fie printr-un singur act definitiv, fie în câteva etape experimentale²;
- Trupul omului;
- Sufletul omului (sau „spiritul”, „dublul³”);
- Statutul, rolurile și funcțiile omului; omul primordial era superior animalelor, dar se afla într-un sistem de relații cu ele;
- Explicații hamartiologice: pierderea inocenței, izgonirea și nostalgia originilor. Dintr-un anumit motiv – de obicei transgresarea unei interdicții, săvârșirea unui păcat-crimă *in illo tempore* și intrarea sub incidența legislației zeiești duale – spirituale și penale – omul primordial a fost constrâns să părăsească raiul liber al teritoriului edenic sau al cadrului sălbatic. Regretul izgonirii din paradisul feeric îl face pe om să poarte cu sine nostalgia inocenței și a originilor pierdute;

6. epopei eroice: adesea ele nu vorbesc despre strămoșul totemic, ci despre eroul arhetipal, modelul de la care pornește șirul, un model absolut și deci inegalabil, de aceea și divinizat; acest erou poate face parte și din miturile transcendente;

2. epopei istorice (momente cruciale);

3. legende religioase (întâmplări pilduitoare despre sfinți);

4. lecții juridice. Legislația se putea baza pe dreptul cutumiar⁴ al clanului, tribului, poporului și se putea constitui în drept canonic, vizând:

- legi etico-morale;
- legi medicale;
- legi economice;
- legi civile;
- legi penale;
- legi de natură militară;
- legi internaționale;

10. lecții soteriologice;

1 Colecțiile de povestiri antropologice pot fi considerate și examinate și sub aspectul de mituri memoriale sau fenomenologice. A se vedea Victor Kernbach, *op. cit.*, p. 10.

2 *Idem*, pp. 9-10.

3 Atunci când vorbim despre „dublu” ne referim la o structură mentală care reflectă convingerea că trupul material al ființei umane este dublat de un element independent și imaterial, care poate fi denumit dublu, spirit, suflet etc. Din informațiile pe care le avem, lucrările de paleo-psihologie scrise pe plan mondial sunt extrem de puține.

4 Prin „cutumă” înțelegem simultan trei conotații: 1. Datină, adică formă normativă, de activitate socială modelată de tradiție; 2. Obicei, așadar comportament social-cultural conform coercițiunii comunitare; 3. Uzanță sau conveniență, care semnifică regula de comportare consuetudinară (civilă și publică, etnică și interetnică) statornicită printr-o practică socială îndelungată. A se vedea „Cutumă”, în Romulus Vulcănescu, *op. cit.*, p. 87.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CĂTEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL

II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ

III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ

IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

11. istorisiri mesianice. Întreșute printre firele istorisirilor teocosmogonice, fenomenologice și memoriale, apar istorisirile eroice și soteriologice mesianice: în diferite moduri imaginate sau reale, un anumit erou a salvat sau va salva individul evlavios și comunitatea sa de la distrugere;
5. istorisirea futurologică. Acest tip de discurs vorbește despre viitor, bazându-se fie pe divinație și oracole, fie pe prognoze mai mult sau mai puțin elaborate.
6. istorisirea eshatologică: aceasta vorbește despre viitor, incluzând moartea personală (moartea insului) sau universală (moartea universului)¹. Această moarte este unică sau periodică, naturală sau prin accident catastrofal. Discursul eshatologic tratează viața după moarte, în lumea umbrelor, în infernul sau în Tărâmul Subpământean și determină anumite ritualuri funerare (tanatologice), adică anumite modalități de tratare a defunctului și chiar un cult al morților (strămoși și/ sau eroi).

Comunicarea mesajului va dezvolta un set de atitudini, norme și valori de care oamenii despre care scriem se vor atașa mai strâns sau mai lax². Altfel spus, în urma comunicării *Weltanschauung*-ului și a adeziunii unor închinători, se constituie comunitatea cultică, despre care vom nota mai târziu.

C. Drama ritualizată.

Acest tip de comunicare și/ sau de transmitere a legământului și/ sau lăsământului merită să fie tratat într-un capitol special.

¹ Eshatologia poate fi analizată și ca mit fenomenologic.

² Este important de sesizat nu numai ceea ce oamenii încuviințează, afirmă și fac în ambianțele de închinare formală, ci și prioritățile (nerostite) care modelează alegerile și acțiunile lor cotidiene.

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Capitolul al XIII-lea

FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

Narațiunile mitice întemeietoare, normele, valorile, concepțiile, ideologia care decurg dintr-un legământ și/ sau lăsământ se transformă în *Weltanschauung* și pot fi „simbolate”, adică reprezentate prin simboluri (sau chiar într-un sistem de simboluri, blazoane, logo-uri) și semnificații¹. Dorința de a actualiza un mit, un rit sau o ideologie va duce la dramatizarea și punerea sa în scenă prin teatru sau ritual, jucat/ performat în diversele spații consacrate (chiar festive)². Prin aceste dramatizări ritualizate – la care este posibil să asiste și, uneori, să participe, terții neimplicați în acorduri – comunitatea re trăiește, cu o intensitate sporită, momentele sacre ale începuturilor, isprăvile zeilor și eroilor civilizatori, suferințele, sacrificiile, miracolele și victoriile acestora³, precum și entuziasmul încheierii sau comemorării sau ratificării ciclice a legământului încheiat cu un alt partener, clan/ trib/ popor, comunitate de credință, monarh, zeu sau a lăsământului. Reprezentările și dramele ritualizate sunt, de asemenea, un marcator al locului și identității comunității respective.

Să vedem ce înseamnă termenul „rit”. Prin această noțiune înțelegem o formă sau o modalitate prescrisă care stabilește ordinea cuvintelor, gesturilor și acțiunilor (repetate în mod regulat ale) unei ceremonii religioase, practicate în cadrul unei confrerii sau comunități de credincioși, iar ritualul este un sistem precis de rituri. Transmiterea și comunicarea legământului și/ sau lăsământului prin intermediul dramei ritualizate se referă la gama foarte largă a activităților practicate în numele unei credințe de tip religios, la actele comportamentale care vizează intrarea și rămânerea în contact cu sacrul⁴. Aceste acte de devoțiune se desfășoară în mod privat (rugăciunea, meditația, transa, abținerea alimentară, alte ritualuri) sau public. Actele desfășurate în spațiul public constau în activități de istorisire/ predare a doctrinelor și de susținere a instituțiilor socio-politice, în ritualuri și liturghii de diferite tipuri, în procesiuni religioase și/ sau în pelerinaje la locurile sacralizate, reprezentanții consacrați și autorizați ai legământului și/ sau lăsământului fiind prezenți la toate aceste manifestări. Însă, dacă

1 A se vedea Norman L. Geisler, *op. cit.*, nota 1, p. 265.

2 Spațiile festive ale modernității secularizate sunt – sau pot fi – acestea: supermarketurile, sediile primăriilor și/ sau ale guvernului, zonele verzi, parcurile de distracție, bălciurile, malurile râurilor, plajele, stațiunile exotice.

3 Mihai Coman, *op. cit.*, p. 219.

4 „Religie” de Mălina Voicu, în *op. cit.*, p. 570.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

în scurgerea vremurilor, istorisirea inițială se putea modifica, ritul rămânea același¹: „Religia nu este în ceea ce se povestește, ci în ceea ce se face”, spune Fernand Robert², iar mitul explică (etiologie) ritul.

Conținutul legământului se va concretiza într-un mod de expresie publică, socială, economică, culturală și chiar civilizațională. Altfel spus, **ritualurile sunt locul privilegiat în care se întâlnesc instituția, cultura, societatea, economia și religia**, ca **totalități semnificante**, studiate de mai multe discipline științifice.

Să vedem care sunt riturile prin care se poate exprima religiozitatea și, implicit, legământul și/ sau lăsământul:

- A. Rituri de separare și scoatere din uzul profan, de rând, prin sacrificii nesângeroase sau sângeroase, care, de fapt, sunt rugăciuni dramatizate. Separarea ritualică poate avea loc:
 - 1. prin distrugerea sacrificială a unor elemente/ materii sub formă de jertfe prescrise/ impuse, ofrande voluntare, libații;
 - 2. prin punerea deoparte sau sacralizarea acestora.
- B. Rituri de scoatere din uzul cultic: prin intermediul acestora, obiectele de cult, figurinele, statuetele învechite sau prea numeroase pot fi retrase din uz (eventual printr-un ritual de separare) și depuse în diferite favise³.
- B. Rituri de separare a anumitor alimente. Separarea ritualică alimentară poate avea loc:
 - 1. prin distrugerea alimentelor prin consum;
 - 2. prin refuzul temporar al consumării tuturor alimentelor (post, asceză) sau prin refuzul permanentizat al consumării anumitor alimente (*tabu*).
- D. Rituri de separare și integrare a indivizilor prin inițierea lor: circumcidere, botez, confirmare religioasă (inclusiv *bar-mițvah*) sau socio-profesională⁴.
- C. Rituri de trecere/ separare funerară⁵; acestea pot prescrie:
 - 1. modurile de tratare a defunctului (spălare, tundere, radere, tăierea unghiilor);
 - 2. punerea sa în anumite poziții;
 - 3. dezmembrarea cadavrului și expedierea anumitor rămășițe în diferite regiuni;
 - 4. depunerea lângă defunct a anumitor obiecte (alimente, arme, podoabe);
 - 5. parfumarea, îmbălsămarea sau tămâierea defunctului;
 - 6. tabuuri vizând bunurile decedatului (distrugerea lor; uciderea ritualică a văduvei și/ sau unor persoane apropiate, asistenți, însoțitori)⁶;

1 François Chamoux, *op. cit.*, p. 190, 191.

2 Fernand Robert, *op. cit.*, p. 13. În consecință, spune savantul francez, dacă este să se facă o comparație a religiilor unor popoare, trebuie comparate riturile, mai degrabă decât miturile.

3 Favisă: pivniță de lângă temple unde se păstrau obiectele sacre. <https://dexonline.ro/definitie/favisă> La evrei, obiectele scoase din uz se vor depune în *ghenizot*.

4 Aici includem anticul *cursus honorum* roman, sau absolvirea modernă a diferitelor tipuri de școli (liceu și examen de maturitate, facultate și licențierea într-un domeniu al vieții profesionale) etc.

5 <http://www.britannica.com/topic/death-rite>

6 „Ritualuri”, de Jean Cazeneuve, în *Dicționar al gândirii sociologice* (coord. Raymond Boudon *et al.*), Editura Polirom, Iași, 2009, trad. V. Savin *et al.*, p. 675.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

7. liturghie funebră, care poate fi alcătuită din priveghere, citirea sau intonarea unui necrolog sau a unor imnuri funebre (recviem);
8. depunerea defunctului prin abandonare pe sol, pentru a fi devorat de fiare; prin ambarcare sau azvârlire în apă; prin incinerare¹ sau prin înhumare.

Toate aceste rituri au ca scop acela de a conferi defunctului noi proprietăți, care îi vor permite sau nu viitoare tranzacții cu cei în viață² sau cu lumea de dincolo, fie cu această lume a umbrelor, fie infernul sau Tărâmul Subpământean.

a. Rituri post-funerare:

- (1) banchetul funerar (colivă) cu sau fără prezența ritualică a „devoratorului de păcate”³;
- (2) îndolierea rudelor, realizată în mod vizibil: haine de anumite culori, raderea părului (barbă) sau creșterea sa; abținere de la distracții; purificarea locuinței și/ sau a apropiaților.

Riturile funerare și post-funerare pot evolua într-un adevărat cult al morților. La elementele prezentate mai sus, se pot adăuga:

- rituri comemorative;
- instituirea colecțiilor de relicve;
- semnalarea mormintelor prin pietre și lespezi tombale (inscripționate, sculptate și/ sau pictate), stele funerare, cripte, mastabale, piramide;
- instituirea martirologiei și patrologiei;
- procesiuni și pelerinaje religioase la morminte.

- F. Rituri legale: jurămintele, legămintele și ordaliile – „judecata zeilor” și probarea dreptății prin aruncarea în apele râurilor, turnarea apei clocotite, a fierului încins sau a duelului judiciar;
- G. Rituri tropaice (de victorie);
- H. Liturghii (inclusiv taine, sacramente);
- I. Muzica sacră: imnologia (cântece vocale și/ sau instrumentale) și dansul;
- J. Procesiuni și pelerinaje religioase la locuri sacre. „Pelerinajul este o consecință directă a hierofaniei care conferă anumitor locuri o încărcătură numinoasă, destul de puternică pentru ca credincioșii să pornească într-acolo”⁴;
- K. Prin intermediul animalelor și obiectelor cultice: vase, ustensile, tămâie, lumânări, alimente, lichide, mobilier, veșminte, relicve, figurine, statui, pietre și roci (neprelucrate), totemuri, alte accesorii;
- L. Prin intermediul imagisticii sacre: reprezentări, simboluri, sisteme ale acestora;

¹ Incinerarea era practică de babilonieni („Burial”, în *New Illustrated Bible Dictionary*, p. 232); de arieni (Michel Malherbe, *op. cit.*, p. 162) și, mai târziu, va fi practică pe scară largă de către greci (încă înainte de răspândirea dorienilor) și de către romani („Burial”, de Joe Haag, în *Holman Bible Dictionary*, p. 216), care păstrau cenușa strămoșilor în urne funerare. Astăzi, la incinerare recurg, ritualic, masonii, precum și locuitorii Olandei, Marea Britanie, Japonia etc., țări mici, eventual insulare, unul din pretextele pentru această practică fiind lipsa de spațiu.

² „Rit de trecere”, de J.-C. Muller, în *Dicționar de etnologie și antropologie*, p. 586.

³ La britanici încă mai există instituția devoratorului de păcate (*sin-eater*);

⁴ „Religia” de Jean Baechler, în *op. cit.*, p. 491.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

- M. Prin intermediul „liturghiei cosmice”. Calendarul instituit de sacerdoți arată o „liturghie cosmică”, identificabilă prin praznice și sărbători¹. Sărbătoarea este un construct ceremonial complex, care înglobează mai multe familii de rituri:
1. *Rituri de sacralizare*: acestea permit valorizarea acelor locuri care vor găzdui sărbătoarea și a intervalului temporal care o va închide în limitele sale (*time out of time*);
 2. *Rituri purificatoare, terapeutice și apotropaice*, despre care am mai amintit;
 3. *Rituri de trecere*: permit marcarea trecerii de la un stadiu la altul pentru anumite categorii care finalizează tranziția în cadrul acestei sărbători: grupuri de aceeași vârstă sau sex, grupuri ocupaționale, militare și religioase;
 4. *Rituri de inversiune*: răsturnările simbolice marchează opoziția dintre viața normală (bazată pe respectarea ierarhiilor și a normelor) și viața sărbătorească². Acum, prin deghizări sau dramatizări, pot fi inversate atributele de sex, vârstă, poziție socială (oamenii simpli mascați în regi, generali, bogătași) sau de structură religioasă (mascarade, etichetate drept „blasfemii” ale actelor, oficianților, figurilor și simbolurilor religioase);
 5. *Rituri de etalare ostentativă a elementelor simbolice*: acum sunt prezentate cu mult fast statuile, altarele, icoanele, relicvele și alte obiecte considerate sacre, pentru a fi văzute, adorate, plimbate prin spațiul comunitar, atinse etc. Cu ocazia acestor procesiuni sau pelerinaje, oamenii au confirmarea depozitării elementelor sacre în interiorul comunității și, în același timp, pot să prezinte altor comunități bogăția însemnelor sacralității (și, implicit, puterea religioasă) a societății lor;
 6. *Rituri de consum ostentativ*: în timpul sărbătorii sunt pregătite și consumate – și chiar irosite – cantități uriașe de alimente și băutură. Deseori, acestea pot include mâncăruri tradiționale, care se prepară numai cu ocazia unei anumite sărbători și al căror consum implică ideea unor forme de comunicare cu duhurile strămoșilor;
 7. *Rituri de schimb*: acestea pot lua diferite forme:
 - a. distribuirea comunitară a alimentelor, obiectelor de uz personal sau casnic, animalelor sau a altor bunuri;
 - b. schimburile de vizite între grupuri sau colectivități, dublate de restituirea unor datorii mai vechi sau de transferuri reciproce de daruri (*potlatch*), despre care am amintit cu ocazia jurămintelor și gesturilor ritualico-simbolice și asupra cărora vom mai reveni;
 - c. schimburi comerciale prilejuite de târgurile care au loc în aceste perioade: ele permit întâlnirea producătorilor sau negustorilor din zone îndepărtate și achiziționarea sau vânzarea unor bunuri altfel greu de obținut în spațiul economic limitat al comunității;

¹ Care este relația dintre trecut și sărbătoare? Iată un scurt comentariu: „Trecutul este reactualizat periodic prin ceremonii și sărbători, devenind, astfel, pentru un moment, «obiect de experiență»”. Simona Nicoară, *Istorie și imaginar – Eseuri de antropologie istorică*, Presa Universitară Clujeană, 2000, p. 36.

² Saturnaliile din antichitate sau Sărbătoarea Nebunilor din Evul Mediu sunt exemplele paradigmatiche.

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR

Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/
SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR

Capitolul al IX-lea: REPRESENTANȚII AUTORIZAȚI
(SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU
LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al X-lea: CLAUZELE
LEGĂMÂNTULUI-TRATAT

Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA,
CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL
(SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI

Capitolul al XII-lea: REPRESENTANȚII
AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE
DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE
TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI
ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI

Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE
(EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE
(EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN
INTERMEDIUL Dramei RITUALIZATE

d. încheierea de tratate sau confirmarea în public a unor alianțe sau acte de pacificare, însoțite de daruri (în forma plății unui tribut).

8. *Rituri de competiție*: sărbătorile declanșează numeroase întreceri și concursuri (artistice, sportive). Regulile jocurilor, asemenea celor specifice riturilor, sunt fixate de tradiție și nu pot fi încălcate decât cu riscul unor sancțiuni sociale sau morale grave. Prin aceste jocuri, comunitatea afirmă anumite valori fundamentale și creează ierarhii care dublează ierarhiile sociale și politice existente. În același timp, performanțele și prestigiul învingătorilor confirmă rolul și eficiența ierarhiilor sociale;
9. *Rituri de devalorizare*: acestea sunt forma invers simetrică a riturilor de sacralizare care deschid sărbătoarea. Ele marchează terminarea timpului, închiderea spațiului și oprirea comportamentelor sărbătorești¹.

După cum adăuga Mihai Coman, sistemul ceremonial al sărbătorii se caracterizează prin varietatea și, implicit, prin caracterul eterogen și contradictoriu al elementelor rituale care sunt puse în joc. El combină dimensiunea sacră și pe cea profană, amestecând momentele rituale consacratore, care cer respectarea strictă a scenariului tradițional, cu jocuri și concursuri, cu risipa de mâncare și băutură, cu manifestări de voioșie, bazate pe lipsa de respect față de reguli și cu numeroase forme de licențiozitate. Ambiguitatea pare a fi trăsătura esențială a sărbătorii: ea joacă între solemnitate și derizoriu, spiritual și carnal, afirmare a normelor și contestare, acte religioase și activități uzuale².

Pe parcursul lucrării se va vedea că fiecare legământ și lăsământ biblic are un set de rituri și de ritualuri, comunicate exoteric, dar cărora nu le lipsesc realitățile spirituale care scapă neinițiatilor³.

Volumul al II-lea va analiza legământul edenic și lăsămintele adamic și noahic.

¹ Prelucrare după Mihai Coman, *op. cit.*, pp. 217-220.

² Mihai Coman, *op. cit.*, p. 218.

³ *I Corinteni*, 2:6-16.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

ANEXE

PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

Revelația generală și cea specială expun legământul intra-trinitar treptat, în desfășurarea sa *ad extra*, prin veacuri/ epoci istorice, concrete, inteligibile teologic.

În imensa lor majoritate, istoricii, tributari perspectivei evoluționiste, susțin că ar exista un progres, o dezvoltare și periodizează istoria în Preistorie, Antichitate¹, Ev Mediu², Epocă Modernă și Contemporană³.

O altă perspectivă istorică, cea răspândită de marxiști, era cea care periodiza istoria în funcție de modul de producție al unei epoci. În conformitate cu această periodizare, marxiștii pretindeau că omenirea ar fi cunoscut, inițial, orânduirea comunei primitive, după care ar fi progresat spre orânduirea sclavagistă, orânduirea feudală și cea capitalistă. Ultima etapă a evoluției istorice ar fi constat din – evident – orânduirea comunistă.

În primul rând, această prismă aberantă contestă existența lui Dumnezeu, cu tot ceea ce decurge din această înfrorătoare nebunie.

În al doilea rând, ea jupoaie omul de valoarea sa spirituală și morală atribuită lui de Dumnezeu și îl consideră un sărman *homo æconomicus*. Omul are și funcție economică, dar am demonstrat în volumul de față că nu aceasta este ceea ce îl definește.

În al treilea rând, nu se poate demonstra științific că ar fi existat vreodată orânduirea socială și economică denumită „comuna primitivă”, o perioadă când membrii comunităților umane ar fi avut în comun toate averile. Dimpotrivă, încă din preistorie, conducătorii comunităților – bătrâni sau războinici – aveau simboluri de statut: toiege sau sceptre, pumnale ceremoniale, din diverse materiale scumpe, care (alegorice) etc. Este clar că le aparțineau lor, iar nu întregii familii, chiar dacă existau clanuri care aveau totemuri proprii.

Ca studiu de caz, luăm vechea societate sumeriană, semnificativă ca matrice a culturii și civilizației mesopotamiene, care a iradiat în tot Orientul Apropiat antic: ea poate fi caracterizată prin sintagma „teocrație comunitaristă”. Domnitorul orașului-templu era un preot al zeului-patron al așezării, iar pământurile aparțineau zeului și, prin domnitor, erau date în posesie/ arendă familiilor locale care, la rândul lor, puteau arenda altor familii pământurile, dădeau palatului și templului o cotă-parte (tribut). Apariția sclavilor în Orientul Apropiat antic, folosiți pentru munca ogoarelor sau meșteșuguri de către palat sau temple, nu e timpurie și nu s-a practicat pe scară largă, cum se va practica în antichitatea greco-latină. Dar tranzacțiile economice se desfășurau în forma lor „capitalistă”: schimb de mărfuri (grâne, argint etc.), servicii, iar mai târziu, bani.

Mai târziu, mai târziu, domnitorul așezării a devenit regele cetății-stat, iar ulterior, al cetății-imperiu.

1 În privința preistoriei, o pretenție a unei părți a comunității academice, fidelă normei scepticismului organizat, este aceea că în acele vremuri ar fi existat doar rudimente de religiozitate, poate chiar culte, dar nu religii în toată puterea cuvântului. Opera imensă a lui Wilhelm Schmidt, antropolog, etnolog și lingvist care a documentat și a demonstrat proto-monoteismul sau „monoteismul primitiv” în zeci de societăți africane și asiatice, contestă pretențiile de mai sus. (Vom schița convingerile savantului în *Anexe*.) Începând cu volumul de față, noi vom demonstra existența religiei străvechi sus-menționate și perpetuate până astăzi și o vom examina.

2 „Evul Mediu” a fost denumit astfel atunci când un gânditor modern (Nicholaus din Cusa) voia să trateze perioada cuprinsă între Antichitate și epoca în care trăia el. Fiind incapabil să găsească altă sintagmă, a denumit această epocă prin denumirea de mai sus. Chiar dacă sintagma s-a încetățenit, nu înseamnă că este și corectă. Iar sintagma „întunecatul Ev Mediu” a fost lansată de Petrarca, savantul toscan punând în mod tendențios secolele de după prăbușirea Imperiului roman în contrast cu „lumina” Antichității clasice.

3 Desigur, există și alte tipuri de periodizări.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Vorbim, deci, despre monarhie. Deci, în Mesopotamia nu există orânduirea comunei primitive și nici cea sclavagistă, ci co-existau feudalismul și capitalismul, desfășurate sub oblăduirea teocrației comunitariste și monarhiste. Ponderea fiecăruia dintre aceste „culori” ale curcubeului social a fost, evident, diferită de la așezare la așezare și de la perioadă la perioadă.

Noi contestăm perspectivele istorice amintite mai sus¹: după răzvrătirea împotriva unicei legi date de Dumnezeu omului² și după Prăbușirea în păcat nu există un progres al omenirii³, decât pe plan tehnico-științific și militar, nici nu există vreo evoluție a sa⁴, ci doar o involuție morală și afectivă. La sfârșitul istoriei, omenirea nu va mai involucra, ci își va accelera prăbușirea; Mesia, Înomenitul Fiul al lui Dumnezeu, va reveni exact când omenirea va demonstra capacitatea sa de a se auto-distruge⁵, iar El va restaura rămășița omenească și Cosmosul la starea avută în epoca inocenței și chiar le va eleva la un nivel superior (epectază).

Pe de altă parte, contestăm și spârcurile istoriei în „istorie sfântă”, cea a mântuirii (*Heilsgeschichte*), și cea seculară. Acțiunile lui Dumnezeu se întrezăresc în întreaga istorie⁶.

Acestor contestări ai istoriei le dedicăm cuvintele apostolului Pavel:

¹⁷ (...) Hristos m-a trimis (...) să propovăduiesc Evanghelia: nu cu înțelepciunea vorbirii, ca nu cumva crucea lui Hristos să fie făcută zadarnică.

¹⁸ Fiindcă propovăduirea crucii este o nebunie pentru cei ce sunt pe calea pierzării: dar pentru noi, care suntem pe calea mântuirii, este puterea lui Dumnezeu.

¹⁹ Căci este scris: „Voi prăpădi înțelepciunea celor înțelepți și voi nimici priceperea celor pricepuți”.

²⁰ Unde este înțeleptul? Unde este cărturarul? Unde este vorbărețul veacului acestuia? N-a prostiț Dumnezeu înțelepciunea lumii acesteia?

²¹ Căci întrucât lumea, cu înțelepciunea ei, n-a cunoscut pe Dumnezeu în înțelepciunea lui Dumnezeu, Dumnezeu a găsit cu cale să mântuiască pe credincioși prin nebunia propovăduirii crucii.

²² Iudeii, într-adevăr, cer minuni, și grecii caută înțelepciune;

1 Nu contestăm doar perspectiva de mai sus, ci întregul sistem educațional și antropocentric existent în Europa și Americi de la Iluminism încoace.

2 Păcatul este nu numai abatere de la ținta dreaptă, de la dreptate, ci și răzvrătirea concretă, asumată, împotriva unei legi, dorindu-se anihilarea sa, „ne-legiuirea”, „fără-de-legea”, antinomismul, anomia, anarhia. De la răzvrătirea împotriva Legii și prăbușirea omului în păcat, noul principiu energizator al omului va fi păcătoșenia.

3 <http://contramundum.ro/2019/11/05/de-ce-g-k-chesterton/?fbclid=IwAR2M8TzS4Rzk2gfGB77xXrV9zxDb66oSqxXyM87UFgZNQ0CTKzotH6Lud6A>

4 Știința seculară afirmă o istorie evolutivă, teoretizând despre omul care are un strămoș comun cu maimuța, animal care evoluează, dobândește staționarea bipedă, vorbirea articulată, inventează uneltele, descoperă focul, îmblânzește animalele, realizează „Revoluția agricolă”. Din când în când, în lume se mai fac descoperiri uluitoare (piramidele, Templul de la Göbekli Tepe, statuile din Insula Paștelui etc.). Neputând să le ignore, știința recunoaște cu jumătate de gură inteligența uriașă și capacitatea de elaborare a proiectului și de organizare a comunității din spatele descoperirilor, dar aceasta nu o determină să-și schimbe abordarea evoluționistă. Pentru știința ateistă și antropocentrică, existența Creatorului care a plămădit om inteligent nu poate fi luată în calcul, deoarece consecințele unei atari admiteri ar zdruncina sistemul său din temelii.

5 https://fr.wikisource.org/wiki/La_fin_du_monde_par_la_science?fbclid=IwAR1d7tt9hhPFNxSbm8Pr0PNLW86GUxeQqSjrUn68nkPbryEDjHB9wB1twWg

6 Referințe biblice: Psalmii, 75:6,7; Faptele apostolilor, 17:26,27; Epistola către romani, 13:1. A se vedea și Exodul, 9:13-17; Deuteronomul, 7:1; 9:1; Iosua, 6-12; II Regi, 19:35,36 cu Isaia, 10:5-19; 40:22-24; 44:24-45:7; 46:9,10; 48:5-7; 55:4; 63:6; Ieremia, 1:5,10; 46:14-26; 50:1-16; 51:1-4; Ezechiel, 31:1-14; Daniel, 7:7,8,23,24; 8:1-21; 11:5-35; Naum, 3:1-7; Habacuc, 1 – 2; Proverbe, 14:34; Fapte, 17:26; Romani, 1:20; 9:17.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

²³dar noi propovăduim pe Hristos cel răstignit, care pentru iudei este o pricină de poticnire, și pentru Neamuri o nebunie;

²⁴dar pentru cei chemați, fie iudei, fie greci, este puterea și înțelepciunea lui Dumnezeu.

²⁵Căci nebunia lui Dumnezeu, este mai înțeleaptă decât oamenii; și slăbiciunea lui Dumnezeu, este mai tare decât oamenii.

I Corinteni, 1:17-25.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

BIBLIOGRAFIE:

IZVOARE:

Biblia după textul ebraic – Geneza, ediție îngrijită de Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, ed. Humanitas, București, traducere, studii introductive și note de Francisca Băltăceanu *et al.*, 2017.

Noul Testament și Psalmii, Christliche Literatur Verbreitung, Bielefeld, Germania, 1993.

The IVP Bible Background Commentary – Old Testament, Walton, John H., Matthews, Victor H., Chavalas, Mark W. (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, 2000.

The MacArthur Study Bible, New King James Version, Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1997.

The NIV Archaeological Study Bible, Zondervan, Grand Rapids, Michigan, USA, 2005.

Septuaginta: Geneza-Exodul-Leviticul-Numerii-Deuteronomul, volum coordonat de Cristian Bădiliță *et alia*, Editura Polirom, București, 2004.

Versiunea *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (BHS), accesată pe <https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/biblia-hebraica-stuttgartensia-bhs/read-the-bible-text/>

Versiunea Dumitru Cornilescu, 1924.

Versiunea *Noua Traducere Română a Bibliei*, accesată pe <http://www.bibleserver.com>

DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, TRATATE, PERIODICE:

*** *Pleroma*, anul VII, nr. 3 (2005).

*** *Journal of the American Oriental Society* 90 (1970)

Arndt, William F., Gingrich, F. Wilbur, *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Other Early Christian Literature*, second edition, University Chicago Press, Chicago, USA, 1979.

Black, Jeremy, Green, Anthony, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia – An Illustrated Dictionary*, University of Texas Press, Austin, Texas, USA, sixth printing, 2006.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Editura Artemis, București, trad. L. Zoicaș *et al.*

Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, Editura Humanitas, București, 2013, ed. a V-a, trad. M. Noica.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, ediție revăzută și adăugită.

Johnson, Allan G., *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

Leick, Gwendolyn. *Dicționar de mitologie a Orientului Apropiat antic*, Editura Artemis, București, 2005, trad. Mirella Acsente.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Malherbe, Michel, *Enciclopedia religiilor*, volumul al II-lea, Editura Nemira, București, 2013, trad. E.M. Fetic și L. Vișinescu.

Moulton, James Hope, Milligan, George, *The Vocabulary of the Greek New Testament*, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan, USA, 1982.

Petuchowski, Jacob J., Thoma, Clemens, *Lexiconul Herder al întâlnirii iudeo-creștine*, Editura Humanitas, trad. D. Ionescu-Stăniloae, 2000.

Nancy M. Tischler, *All Things in the Bible – An Encyclopedia of the Biblical World*, vol. I, Greenwood Press, Westport, Connecticut, USA, 2006.

Vine, William E., *An Expository Dictionary of New Testament Words*, Fleming H. Revell Company, Old Tappan, New Jersey, USA, ed. a 17-a, 1966, vol. I.

Vulcănescu, Romulus, *Dicționar de etnologie*, Editura Albatros, București, 1979.

*** *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

*** *Dicționar al gândirii sociologice* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Polirom, Iași, 2009, trad. V. Savin et al.

*** *Dicționar biblic*, J.D. Douglas (ed. principal), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. Liviu Pup, John Tipei.

*** *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

*** *Dicționarenciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein.

*** *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, trad. M. Țuțuianu.

*** *Dicționarul Oxford de sociologie*, Gordon Marshall (ed.), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, trad. S. Bălătescu et al.

*** *Encyclopedia Judaica*, Fred Skolnik, Michael Berenbaum (eds.), MacMillan Reference, Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, in association with Keter Publishing House, Ltd., Jerusalem, second edition, 2007, vol. al III-lea și al V-lea..

*** *Encyclopedia of Millennialism and Millennial Movements*, Richard A. Landes (ed.), Routledge, New York, USA, 2000.

*** *Encyclopedia of Religion*, second edition, Lindsay Jones (editor in chief), Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, 2005, vol. al VI-lea, al IX-lea, al XI-lea.

*** *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.

*** *New Illustrated Bible Dictionary*, Ronald F. Youngblood, gen. ed., Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1995.

*** *Tratat de sociologie*, Raymond Boudon (coord.), Editura Humanitas, București, 1997, tr. D. Vasiliu, A. Ene.

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

LUCRĂRI GENERALE:

- Albright, William Foxwell, *From the Stone Age to Christianity – Monotheism and the Historical Process*, second edition, The Johns Hopkins Press, Baltimore, Md., USA, third printing, 1967.
- Armstrong, Karen, *A History of God – The 4,000-Years Quest of Judaism, Christianity and Islam*, Ballantine Books, New York, USA, 1993.
- Barclay, William, *Analiza semantică a unor termeni din Noul Testament*, Societatea Misionară Română, Wheaton, Illinois, U.S.A., 1992, tr. D. Laurențiu.
- Becleanu-Iancu, Adela, *Geneza culturologiei românești*, Editura Junimea, Iași, 1974.
- Beecher, Willis Judson, *The Prophets and the Promise*, Thomas Y. Crowell, New York, USA, 1905, disponibil pe https://faculty.gordon.edu/hu/bi/ted_hildebrandt/OTeSources/23a-Prophets/Beecher-Prophets-Promise/Beecher-ProphetsPromise.htm
- Berkhof, Louis, *Systematic Theology*, The Banner of Truth Trust, Carlisle, Pennsylvania, USA, 1988.
- Borbely, Ștefan, *Mitologie generală*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2004.
- Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999.
- Broșteanu, Monica, *Numele lui Dumnezeu în Coran și în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Caillois, Roger, *Om și sacral*, Editura Nemira, București, ed. a doua revizuită, 2006, trad. Dan Petrescu.
- Chafer, Lewis Sperry, Walvoord, John F., *Doctrina biblice majore*, Editura Agape, Făgăraș, 2007, tr. O. Cosma.
- Chamoux, François, *Civilizația greacă în epocile arhaică și clasică*, Editura Meridiane, 1985, traducere și cuvânt înainte de Mihai Gramatopol.
- Copans, Jean, *Introducere în etnologie și antropologie*, Editura Polirom, Iași, 1999, tr. E. Stănciulescu și I. Ciobănașu.
- Ciudin, Nicolae, *Studiul Vechiului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2002.
- Coman, Mihai, *Introducere în antropologia culturală – Mit și ritul*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Conner, Kevin J., Malmin, Kenneth, *The Covenants*, published by City Bible Publishing, Portland, Oregon, USA, 1997.
- Daniel, Constantin, Acsan, Ion, *Tăblițele din argilă – Scrieri din Orientul antic*, Editura Minerva, București, 1981.
- de Coulanges, Fustel, *Cetatea antică*, Editura Meridiane, București, 1984, trad. Mioara și Pan Izverna, vol. I.
- Dyrness, William, *Teme ale teologiei Vechiului Testament*, Editura LOGOS, Cluj-Napoca, 2010, tr. R. Ologeanu.
- Edroiu, Nicolae, *Introducere în științele auxiliare ale istoriei*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 1999.
- Eliade, Mircea, *Sacral și profanul*, Editura Humanitas, București, 2000, trad. B. Preliceanu.
- Eliade, Mircea, *Mefistofel și androginul*, Editura Humanitas, București, 1995, tr. A. Cuniță.
- Eliade, Mircea, *Imagini și simboluri*, Editura Humanitas, București, 1994, tr. A. Beldescu.
- Erickson, Millard J., *Christian Theology*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, second edition, ninth printing, 2006.
- Fărăgău, Beniamin, *Epistola către evrei*, vol. I, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2004.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Gavriliuță, Nicu, *Mentalități și ritualuri magico-religioase – Studii și eseuri de sociologie a sacralului*, Editura Polirom, Iași, 1998, cuvânt înainte de Ștefan Afloroaei.

Gavriliuță, Nicu, *Sociologia religiilor – Credințe, ritualuri, ideologii*, Editura Polirom, Iași, 2013.

Geertz, Clifford, *The Interpretation of Cultures*, Basic Books, New York, USA, 1973.

Geisler, Norman L., *Filozofia religiei*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1999.

Gentry, Peter J., Wellum, Stephen J., *Kingdom through Covenant – A Biblical-Theological Understanding of the Covenants*, Crossway, Wheaton, Illinois, USA, 2012.

Greengus, Samuel, *Laws in the Bible – The Legal Legacy of the Ancient Near East*, Cascade Books, Eugene, Oregon, USA, 2011.

Greidanus, Sidney, *Preaching Christ from the Old Testament – A Contemporary Hermeneutical Method*, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, Michigan, USA.

Grudem, Wayne, *Teologie sistematică*, Editura Făclia și Editura Universității Emanuel, Oradea, 2004, trad. D. Moga.

Gulian, C.I., *Lumea culturii primitive*, Editura Albatros, București, 1983.

Hahn, Scott, *Un Tată care-și ține promisiunile*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu-Lăpuș, tr. Ana-Maria Botnaru, 2020.

Himcinschi, Mihai *Relația Duhului Sfânt cu Tatăl și cu Fiul în teologia răsăriteană și apuseană. Implicațiile doctrinei și spirituale ale acesteia*, Editura Reîntregirea, Alba-Iulia, 2002.

Horton, Michael, *Introducing Covenant Theology*, Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, 2006.

Idel, Moshe *Mesianism și mistică*, Editura Hasefer, București, 1996, trad. Ț. Goldstein.

Kaiser, Walter C., jr., *Spre etica Vechiului Testament*, Editura Făclia, Oradea, 2018, tr. D. Suciu.

Kernbach, Victor, *Miturile esențiale*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.

Kitagawa, Joseph Mitsuo, *În căutarea unității – Istoria religioasă a omenirii*, Editura Humanitas, București, 1994, trad. C. Dumitriu.

Kitchen, Kenneth A., *Ancient Orient and Old Testament*, Inter-Varsity Press, London, Great Britain, 1966.

Kline, Meredith G., *Treaty of the Great King – The Covenant Structure of Deuteronomy*, William Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 1963.

Kline, Meredith G., *Kingdom Prologue – Genesis Foundations for a Covenantal Worldview*, Wipf et Stock Publishers, Eugene, Oregon, USA, 2006.

Mauss, Marcel, Hubert, Henri, *Eseu despre natura și funcția sacrificiului*, Editura Polirom, Iași, 1997, trad. G. Gavril, studiu introductiv de Nicu Gavriluță.

Mendelsohn, Isaac, *Slavery in the Ancient Near East* (1948), reprinted in 1978 by Greenwood Press Publishers, West Port, Connecticut, USA.

Mendenhall, George Emery, *Law and Covenant in Israel and the Ancient Near East*, The Biblical Colloquium, Pittsburgh, Pennsylvania, USA, 1955.

Minois, Georges, *Istoria infernurilor*, Editura Humanitas, București, 1998, trad. A. Cuniță.

Moscato, Sabatino, *Vechi imperii ale Orientului*, Editura Meridiane, București, 1982, trad. A. Lăzărescu.

Neaga, Nicolae, *Hristos în Vechiul Testament*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2007, ediția a III-a, îngrijită, prefătată și postfațată de pr. prof. dr. Ioan Chirilă.

Nicoară, Simona, *Istoria și miturile – Mituri și mitologii politice moderne*, Editura Accent, Cluj-Napoca, 2009.

Nicoară, Simona, *Istorie și imaginar – Eseuri de antropologie istorică*, Presa Universitară Clujeană, 2000.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Niehaus, Jeffrey J., *God at Sinai – Covenant and Theophany in the Bible and Ancient Near East*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1995.

Osborne, Grant R., *The Hermeneutical Spiral – A Comprehensive Introduction to Biblical Interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA, second edition, 2006.

Petercă, Vladimir, *Mesianismul în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 2003.

Petrescu, Nicolae, *Primitivii: organizare – instituții, credințe – mentalitate*, EFES, Cluj-Napoca, 2001.

Rank, Otto, *Mitul nașterii eroului – O interpretare psihologică a mitologiei*, Editura Herald, București, 2012, trad. M. Medeleanu.

Rivière, Claude, *Socio-antropologia religiilor*, Editura Polirom, Iași, 2000, trad. M. Zoicaș.

Robert, Fernand, *Religia greacă*, Editura Teora, București, 1998, tr. M. Lazurca.

Ryrie, Charles C., *Teologie elementară – Ghid sistematic pentru înțelegerea adevărului biblic*, Editura Agape, Făgăraș, tr. O. Cosma, 1998.

Safta-Romano, Eugeniu, *Arhetipuri juridice în Biblie*, Editura Polirom, Iași, 1997.

Schneider, Tammi J., *An Introduction to Ancient Mesopotamian Religion*, William B. Eerdmans, Publishing Company, Grand Rapids, Michigan, USA, 2011.

Scriba, André, *Antropologie apofatică*, Editura Humanitas, București, 2005.

Sironneau, Jean-Pierre, *Milenarisme și religii moderne*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2006, trad. I. Lascu.

Snell, Daniel C., *Life in the Ancient Near East – 3100-332 B.C.E.*, Yale University Press, printed in the United States of America by Vail-Ballou Press, Binghamton, New York, 1997.

Strong, James, *Strong's Concordance*, accesată pe <http://www.eliyah.com/lexicon.html>

Thiessen, Henry Clarence, *Prelegeri de teologie sistematică*, publicat de Societatea Misionară Română. Nu sunt precizate locul și anul apariției, nici numele traducătorului.

Van De Mieroop, Marc, *A History of the Ancient Near East, ca. 3000 – 323 BC*, Blackwell Publishing, Oxford, UK, second edition, 2007.

Van Gennep, Arnold, *Rituri de trecere*, Editura Polirom, Iași, 1996, trad. L. Berdan și N. Vasilescu.

Velasco, J. Martín, *Introducere în fenomenologia religiei*, Editura Polirom, Iași, 1997, trad. C. Bădiliță.

Viberg, Åke, *Symbols of Law: A Contextual Analysis of Legal Symbolic Acts in the Old Testament*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm, Sweden, 1992.

Vlăduțescu, Gheorghe, *Introducere în istoria filosofiei Orientului antic*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1980.

Wach, Joachim, *Sociologia religiei*, Editura Polirom, Iași, 1997, trad. Fl. Iorga.

Walton, John H., *Ancient Israelite Literature in its Cultural Context – A Survey of Parallels between Biblical and Ancient Near Eastern Texts*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1990.

Walton, John H., *Ancient Near Eastern Thought and the Old Testament: Introducing the Conceptual World of the Hebrew Bible*, Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, 2006.

Walton, John H., *Covenant – God's Purpose, God's Plan*, Zondervan Publishing House, Grand Rapids, Michigan, USA, 1994.

Westbrook, Raymond, *Property and the Family in Biblical Law*, JSOT Press, Sheffield, England, 1991.

Wright, Cristopher J.W., *Etica Vechiului Testament pentru comunitatea creștină*, editura Casa Cărții, Oradea, 2019, tr. Silviu Tatu.

*** *A Companion to the Ancient Near East*, Daniel Snell (ed.), Blackwell Publishing, Malden, MA, USA, 2005.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

*** *A History of the Ancient Near Eastern Law*, vol. I, Raymond Westbrook, Gary Beckman (eds.), Brill, Leiden, The Netherlands, 2003.

*** *Gândirea hittită în texte*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, studiu introductiv: Constantin Daniel; traducere, notițe introductive și note: Athanase Negoită.

*** *Omul egiptean*, volum coordonat de Sergio Donadoni, Editura Polirom, Iași, 2001, tr. E. Stoleriu.

*** *Peoples of the Old Testament World*, Alfred J. Hoerth, Gerald L. Mattingly, Edwin M. Yamauchi (eds.), Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, fourth printing, 2003.

*** *Sociologie*, Lazăr Vlăsceanu (coord.), Editura Polirom, Iași, 2011.

*** *The Ancient Near East – An Anthology of Texts and Pictures*, James B. Pritchard (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey, USA, 2011.

*** *The Bible and the Ancient Near East*, Ernest G. Wright (ed.), Routledge and Kegan Paul, London, Great Britain, 1961.

*** *The Laws of Solon: A New Edition with Introduction, Translation and Commentary* Delfim F. Leão, P J Rhodes, I.B. Tauris & Co. Ltd, 2016, Great Britain.

*** *Via lui Nabot – Naboth's Vineyard*, Octavian Gordon, Alexandru Mihăilă (eds.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.

LUCRĂRI SPECIALE:

„Anchete (*Enquêtes*)”, *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol *et al.*), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Arhetip (*Archétype*)” în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol *et al.*), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Autoritate (*Autorité*)”, în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol *et al.*), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Autoritate (*authority*)”, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Babylonians”, de Bill T. Arnold, în *Peoples of the Old Testament World*, Alfred J. Hoerth, Gerald L. Mattingly, Edwin M. Yamauchi (eds.), Baker Books, Grand Rapids, Michigan, USA, fourth printing, 2003.

„Blessing and curses”, de J. McKeown, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

„Blessing and Cursing”, secțiunea „Terminology”, de Herbert Chanan Brichto, în *Encyclopedia Judaica*, Fred Skolnik, Michael Berenbaum (eds.), MacMillan Reference, Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, in association with Keter Publishing House, Ltd., Jerusalem, second edition, 2007, vol. al III-lea.

„Blessing and cursing” de Roy L. Honeycutt, în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.

„Burial”, în *New Illustrated Bible Dictionary*, Ronald F. Youngblood, gen. ed., Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1995.

„Burial”, de Joe Haag, în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

„Clan”, de Elisabeth Copet-Rougier, în *Dicționar de etnologie și antropologie* (coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007, tr. S. Vultur et al.

„Clan (*clan*)”, de Allan G. Johnson, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Clan”, de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

„Clan”, în Vulcănescu, Romulus, *Dicționar de etnologie*, Editura Albatros, București, 1979.

„Covenant” de Mendenhall, George Emery, accesat pe <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/141085/covenant>

„Covenant”, Weinfeld, Moshe, în *Encyclopaedia Judaica*, second edition, Fred Skolnik (editor in chief), MacMillan Reference, an imprint of Thomson Gale, Farmington Hills, MI, USA, și Keter Publishing House, Jerusalem, Israel, vol. al V-lea, 2007.

„Covenant”, Williamson, P. R., în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

„Creation”, de John H. Walton, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

„Cultură (*Culture*)”, Allan G. Johnson, în *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Curente milenariste în Occident”, de Jean Séguy, în *Istoria religiilor*, Giovanni Filoramo (coord.), vol. al V-lea: „Religiile Americii precolumbiene și ale populațiilor indigene”, Editura Polirom, Iași, 2010, trad. C. Dumitru.

„Curse”, în *All Things in the Bible – An Encyclopedia of the Biblical World*, vol. I, Nancy M. Tischler, Greenwood Press, Westport, Connecticut, USA, 2006.

„Cutumă”, în Vulcănescu, Romulus, *Dicționar de etnologie*, Editura Albatros, București, 1979.

„Decalogue”, de J.W. Marshall, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

„Familie”, în Allan G. Johnson, *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Familie”, de Françoise Héritier-Augé, în *Dicționar de etnologie și antropologie* (coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007, tr. S. Vultur et al.

„Family”, în *New Illustrated Bible Dictionary*, Ronald F. Youngblood, gen. ed., Thomas Nelson Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1995.

„Family, Children, and Inheritance in the Biblical World”, de Victor H. Matthews, în *Behind the Scenes of the Old Testament – Cultural, Social and Historical Contexts* (J.S. Greer, J.W. Hilber, J.H. Walton, eds.), Baker Academic, Grand Rapids, Michigan, USA, 2018.

„Genealogie”, de T.C. Mitchell și A.R. Millard, în *Dicționar biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Genealogie”, în *Dicționarul Oxford de sociologie*, Gordon Marshall (ed.), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, trad. S. Bălțătescu et al.

„Genealogies”, de J.W. Wright în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

„Heroes”, de Robert A. Segal, în *Encyclopedia of Religion*, second edition, Lindsay Jones (editor in chief), Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, 2005, vol. al VI-lea, p. 2005.

„Horkos” în Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

„How Religion was Done”, de Gary Beckman, în *A Companion to the Ancient Near East*, Daniel Snell (ed.), Blackwell Publishing, Malden, MA, USA, 2005.

„Inconștientul colectiv (*Inconscient collectif*)” în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Înrudire primitivă”, de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

„Jurământ”, în Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, în *Dicționar de simboluri*, vol. 2, Editura Artemis, București, trad. L. Zoicaș et al.

„Jurământ”, în Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001, ediție revăzută și adăugită.

„Jurământ”, în Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

„Kudurrus”, în Jeremy Black, Anthony Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia – An Illustrated Dictionary*, University of Texas Press, Austin, Texas, USA, sixth printing, 2006.

„Legământ, Alianță” de Frank Charles Fensham, în *Dicționar biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Legământ”, în *Dicționarenciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein.

„Legământ”, în Jacob J. Petuchowski, Clemens Thoma, *Lexiconul Herder al întâlnirii iudeo-creștine*, Editura Humanitas, trad. D. Ionescu-Stăniloae, 2000.

„Legile noahide”, în *Dicționarenciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein.

„Magic and sorcery”, în Jeremy Black, Anthony Green, *Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia – An Illustrated Dictionary*, University of Texas Press, Austin, Texas, USA, sixth printing, 2006.

„Mamitum”, în Gwendolyn Leick, *Dicționar de mitologie a Orientului Apropiat antic*, Editura Artemis, București, 2005, trad. Mirella Acsente.

„Merit”, în *Dicționarenciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein.

„Mesianism”, de Jean-Pierre Dozon, în *Dicționar de etnologie și antropologie* (coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007.

„Mesianism”, în *Dicționar de sociologie*, (coord. Gilles Ferréol et al.), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Messianism”, de Matthew Goff, în *Encyclopedia of Millenialism and Millennial Movements*, Richard A. Landes (ed.), Routledge, New York, USA, 2000.

„Messianism: an Overview” de Helmer Ringgren, în *Encyclopedia of Religion*, second edition, Lindsay Jones (editor in chief), Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, 2005, vol. al IX-lea.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

„Mesianism și milenarism” de Jean Séguy, în *Dicționar al gândirii sociologice* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Polirom, Iași, 2009, trad. V. Savin et al.

„Mesianism și milenarism” de Jean Séguy, în *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, trad. M. Țuțuianu.

„Milenarism”, în Allan G. Johnson, *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Milenarism”, în *Dicționarul Oxford de sociologie*, Gordon Marshall (ed.), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, trad. S. Bălțătescu et al.

„Moses”, de Mark W. Chavalas, în *Dictionary of the Old Testament: Pentateuch*, T. Desmond Alexander & David W. Baker (eds.), InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, USA; Leicester, England, 2003.

„Noțiunea de legământ în revelația biblică vechitestamentară (I)”, de Ciprian Flavius Terinte, în *Pleroma*, anul VII, nr. 3 (2005).

„Oaths”, de Brad Creed, în *Holman Bible Dictionary*, Trent Butler (general editor), Holman Bible Publishers, Nashville, Tennessee, USA, 1991.

„Pecete, pecetluire”, de S.S. Smaley, în *Dicționarul biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Porunci, cele 613”, *Dicționarenciclopedic de iudaism*, Editura Hasefer, București, 2000, trad. V. Prager, C. Litman, Ț. Goldstein.

„Preotul”, de Sergio Pernigotti, în *Omul egiptean*, volum coordonat de Sergio Donadoni, Editura Polirom, Iași, 2001, tr. E. Stoleriu.

„Priesthood: Jewish Priesthood”, de Baruch A. Levine, în *Encyclopedia of Religion*, second edition, Lindsay Jones (editor in chief), Thomson-Gale, Farmington Hills, Michigan, USA, 2005, vol. al XI-lea.

„Profetism”, de Michel Izard, în *Dicționar de etnologie și antropologie* (coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007.

„Răzbunătorul sângelui”, de J.D. Douglas, în *Dicționarul biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Religia”, de Jean Baechler, în *Tratat de sociologie*, Raymond Boudon (coord.), Editura Humanitas, București, 1997, tr. D. Vasiliu, A. Ene.

„Religie”, de Mălina Voicu, în *Sociologie*, Lazăr Vlăsceanu (coord.), Editura Polirom, Iași, 2011.

„Reprezentări colective”, în *Dicționarul Oxford de sociologie*, Gordon Marshall (ed.), Editura Univers Enciclopedic, București, 2003, trad. S. Bălțătescu et al.

„Rit de trecere”, de J.-C. Muller, în *Dicționar de etnologie și antropologie* (coord. Pierre Bonte și Michel Izard), ed. a II-a, Editura Polirom, Iași, 2007, tr. S. Vultur et al.

„Ritualuri”, de Jean Cazeneuve, în *Dicționar al gândirii sociologice* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Polirom, Iași, 2009, trad. V. Savin et al.

„Robul Domnului”, de R.T. France, în *Dicționarul biblic*, J.D. Douglas (ed. princ.), Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995, trad. L. Pup, J. Tipei.

„Sacrificiu” de Claude Rivière, în *Dicționarul Larousse de sociologie* (coord. Raymond Boudon et al.), Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, trad. M. Țuțuianu.

„Sacrificiu (*sacrifice*)”, în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

„Simbol”, în Allan G. Johnson, *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Slujirea preoților (*kohānim*) în Israelul antic și implicațiile ei. «...fiii lui Aaron, cei unși preoți ale căror mâini s-au sfințit spre slujba preoției» (Nm. 3,3)”, de Cristinel Iatan, în *Via lui Nabot – Naboth's Vineyard*, Octavian Gordon, Alexandru Mihăilă (eds.), Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2012.

„Status alocat”, în Allan G. Johnson, *Dicționarul Blackwell de sociologie*, Editura Humanitas, București, 2007, trad. S.G. Drăgan și V. Russo.

„Sumerian Literature, a General Survey”, publicat în *The Bible and the Ancient Near East*, Ernest G. Wright (ed.), Routledge and Kegan Paul, London, Great Britain, 1961.

„The Biographic Mode In Hebrew Historiography”, de Jack M. Sasson, în *In The Shelter of Elyon – Essays on Ancient Palestinian Life and Literature in Honor of G.W. Ahlström*, W. Boyd Barrick and John R. Spencer (eds.), JSOT Press, The University of Sheffield, Sheffield, England, 1984.

„The Character of Ancient Near Eastern Law”, de Raymond Westbrook, în *A History of the Ancient Near Eastern Law*, vol. I, Raymond Westbrook, Gary Beckman (eds.), Brill, Leiden, The Netherlands, 2003.

„The Covenant of Grant and the Abrahamic Covenant”, de Tim Hegg, disponibilă pe https://torahtalkonline.com/Articles/Grant_Treaty.pdf

„The Covenant of Grant in the Old Testament and in the Ancient Near East”, de M. Weinfeld, *Journal of the American Oriental Society*, 90 (1970).

„The Symbolism of Place: a Geography of Relationships between Space, Power and Identity”, de Jérôme Monnet, pe <https://journals.openedition.org/cybergeo/24747?lang=es>

„Timp liber (Loisir)”, în *Dicționar de sociologie* (coord. Gilles Ferréol et al.), Editura Polirom, Iași, 1998, trad. L. Decei și R. Gârmacea.

„Treaty between Ashurnirari V of Assyria and Mati'ilu of Arpad”, în *The Ancient Near East – An Anthology of Texts and Pictures*, James B. Pritchard (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey, USA, 2011, tr. Erica Reiner.

„Treaty of Suppiluliumas and Aziras of Amurru”, în *The Ancient Near East – An Anthology of Texts and Pictures*, James B. Pritchard (ed.), Princeton University Press, Princeton, New Jersey, USA, 2011, tr. Albrecht Goetze.

WEBOGRAFIE:

<http://contramundum.ro/2019/11/05/de-ce-g-k-chesterton/?fbclid=IwAR2M8TzS4Rzk2gfGB77xXrV9zxDb66oSqxXyM87UFgZNQ0CTKzotH6Lud6A>

<https://dexonline.ro/definitie/coroboratie>

<http://dexonline.ro/definitie/divinație>

<http://dexonline.ro/definitie/enculturație>

<https://dexonline.ro/definitie/favisă>

<http://dexonline.ro/definitie/intitulație>

<http://dexonline.ro/definitie/jurământ>

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

<http://dexonline.ro/definitie/legamant>
<http://dexonline.ro/definitie/mesianism>
<https://dexonline.ro/definitie/perpetuitate>
<https://dexonline.ro/definitie/regn>
<http://etcsl.orinst.ox.ac.uk/cgi-bin/etcsl.cgi?text=t.2.1.3&charenc=j#>
<https://leulmesianic.wordpress.com/biblia-si-babilonia/limba-si-literatura-sumeriana/>
<http://sumerianshakespeare.com/38801.html>
<http://sumerianshakespeare.com/37601.html>
<http://www.bibleserver.com/text/NTR/Genesa3>
<http://www.britannica.com/topic/death-rite>
<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/141085/covenant>
<http://www.crystalinks.com/zsaoshyant.html>
<http://www.cyborgfoundation.com/>
<http://www.geocities.com/Rachav/noahides.html>
<https://www.google.ro>
<http://www.jewsnews.co.il/2013/06/02/israeli-scientists-develop-bionic-eye-for-people-born-blind/>
http://www.mesianic.ro/cemo/index.php?menu_id=2&lang=ro
http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Wilhelm_Schmidt
<http://www.revista22.ro/generatia-27-intre-holocaust-si-gulag-i-368.html>
http://www.roboam.com/Introducereinteologie/prolegomena__1.htm
<http://www.websters-online-dictionary.org/definitions/restore>
<http://www.youtube.com/watch?v=UqjWf4ldPgY>
https://faculty.gordon.edu/hu/bi/ted_hildebrandt/OTeSources/23a-Prophets/Beecher-Prophets-Promise/Beecher-ProphetsPromise.htm
https://torahtalkonline.com/Articles/Grant_Treaty.pdf
<http://umanitoba.ca/faculties/arts/anthropology/tutor/>
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f4/Kudurru_of_Eanna-shum-iddina_BM_K.3401.jpg
<https://www.academic-bible.com/en/online-bibles/biblia-hebraica-stuttgartensia-bhs/read-the-bible-text/>
https://www.biblicalstudies.org.uk/book_ancientorient.html
https://www.britishmuseum.org/visiting/galleries/middle_east/room_7-8_assyria_nimrud.aspx
<https://www2.uned.es/geo-1-historia-antigua-universal/MESOPOTAMIA/kudurru3.htm>
<http://www.encyclopedia.com/environment/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/zekhut-avot>

ARGUMENT	5
TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII	9
OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ	12
FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC	16
EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC	18
SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ	26
Capitolul I: TEMA CENTRALĂ A REVELAȚIEI: FIINȚAREA LUI YHWH-DUMNEZEU ȘI EXISTENȚA UNEI ECONOMII RELAȚIONALE PLANIFICATE DE EL	27
I. CONSIDERAȚII PRELIMINARE	27
II. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: FUNDAMENTE BIBLICE	32
III. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: ADEVĂRURI TEOLOGICE	36
IV. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: STUDIU DE CAZ ASUPRA EPISTOLEI CĂTRE EFESENI, 1:3-12	39
V. PLANUL ȘI HOTĂRÂRILE ETERNE ALE LUI DUMNEZEU: TEMEIURI ȘI ȚINTĂ	40
VI. EPOCI ȘI LEGĂMINTE-TRATATE: MECANISMUL DE IMPLEMENTARE A PLANULUI LUI DUMNEZEU	44
SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE	50
PARTEA I: LA CONFLUENȚA DINTRE ȘTIINȚELE ISTORICE, DREPT, LITERATURĂ ȘI ANTROPOLOGIE CULTURALĂ: LEGĂMINTELE-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC ȘI ÎN CĂRȚILE NOULUI TESTAMENT	51
Capitolul al II-lea: ISTORICITATEA, „LITERARITATEA” ȘI UNICITATEA LEGĂMINTELOR BIBLICE	51
I. ÎNSCRISURI SUMERO-AKKADIENE ADMINISTRATIV-ECONOMICE	51
II. APARIȚIA, DEZVOLTAREA ȘI RĂSPÂNDIREA GENURILOR ȘI SPECIILOR LITERARE SUMERO-AKKADIENE	51
III. ARHIVELE PERSONALE, LA CONFLUENȚA SPECIILOR LITERARE CU CELE NON-LITERARE	52
IV. APARIȚIA ȘI RĂSPÂNDIREA LEGĂMINTELOR-TRATATE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC	53
V. UNICITATEA ACORDURILOR BIBLICE	53

Capitolul al III-lea: LEGĂMINTELE ÎN ORIENTUL APROPIAT ANTIC: O PRIVIRE DE ANSAMBLU	55
I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT” ÎN LIMBA ROMÂNĂ	55
II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA AKKADIANĂ	56
III. FAZA DE INFORMARE ȘI ELABORARE (REVELARE) A LEGĂMÂNTULUI	57
IV. LEGĂMÂNTUL, ÎN CALITATE DE CONTRACT	57
V. LEGĂMÂNT ȘI CONTRACT (ÎNVOIALĂ): O PRIVIRE COMPARATIVĂ	58
VI. LEGĂMÂNTUL CA TRATAT	60
VII. PUNEREA ÎN POSESIE REGALĂ ȘI LEGĂMÂNTUL-TRATAT	61
VIII. JURĂMÂNTUL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI	62
IX. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE	66
Capitolul al IV-lea: CONCEPTUL ȘI TERMINOLOGIA LEGĂMÂNTULUI ÎN LIMBA EBRAICĂ A VECHIULUI TESTAMENT	69
I. EXPRESII FOLOSITE ÎN LEGĂTURĂ CU TERMENUL „LEGĂMÂNT”	69
II. TERMENI EBRAICI SUPLIMENTARI	70
Capitolul al V-lea: CONSIDERAȚII DESPRE LĂSĂMÂNT ÎN VECHIUL TESTAMENT	72
Capitolul al VI-lea: CONCEPTELE „LEGĂMÂNT-TRATAT”, „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ȘI „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN MENTALITATEA GREACĂ ȘI ELENISTĂ	74
I. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-TRATAT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT	74
II. CONCEPTUL „LEGĂMÂNT-LĂSĂMÂNT” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT	75
III. CONCEPTUL „JURĂMÂNT-PROMISIUNE” ÎN LIMBA GREACĂ A SEPTUAGINTEI ȘI A NOULUI TESTAMENT	76
SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ	78
Capitolul al VII-lea: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIETĂȚII ISRAELITE	79
I. GENERALITĂȚI DESPRE OM, RELIGIOZITATE ȘI SOCIETATE	79
II. CUPLUL SAU FAMILIA CONJUGALĂ (GHEVER)	81
III. SISTEME MARITALE	83
IV. FAMILIA NUCLEARĂ (BET ’AV)	85
V. ÎNRUDIREA CONSANGUINĂ ȘI AFINĂ ȘI FAMILIA EXTINSĂ (MIȘPAHAH)	90
VI. GENEALOGIILE ÎN ISRAEL	92
VII. REȘEDINȚA FAMILIEI	93
VIII. SOLIDARITATEA RUDENIILOR ȘI COEZIUNEA SOCIALĂ ÎN ISRAEL	94
IX. LĂSĂMÂNTUL ȘI MOȘTENIREA	95
X. TRIBUL	98
XI. POPORUL ALES	100
XII. FAMILIA ISRAELITĂ ÎN VREMURILE NEO-TESTAMENTARE: O PREGUSTARE	101

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMINTELOR ȘI LĂSĂMINTELOR	102
Capitolul al VIII-lea: CAPII LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI ȘI CASELE LOR	103
I. CAPUL LEGĂMÂNTULUI: ISTORIA PERSONALĂ, STATUS SOCIO-ECONOMIC	103
II. CORPUL COMUNITAR ȘI MOȘTENITOR AL LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI	107
Capitolul al IX-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) AI LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI	109
I. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA OAMENI	109
II. REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI ȘI FUNCȚIILE LOR SACERDOTALE RELAȚIONATE ÎNDEOSEBI LA SURSA ENERGETICĂ SAU LA „PUTERILE COSMICE SACRE”	121
Capitolul al X-lea: CLAUZELE LEGĂMÂNTULUI-TRATAT	123
I. PREAMBULUL (PROTOCOLUL INIȚIAL)	123
II. „LEGĂTURILE” (CLAUZELE) LEGĂMÂNTULUI-TRATAT	124
III. ESHATOCOLUL	125
Capitolul al XI-lea: AUTENTIFICAREA, CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) ȘI TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI	130
I. AUTENTIFICAREA LEGĂMÂNTULUI PRIN SEMNE PECETLUITOARE	130
II. CEREMONIA (SÂNGEROASĂ) DE ÎNCHEIERE A LEGĂMÂNTULUI	130
III. TIMPUL (SACRALIZAT AL) LEGĂMÂNTULUI: OSPĂȚUL FESTIV (BANCHETUL) ȘI SĂRBĂTORILE CICLICE ȘI RITUALURILE LOR	131
Capitolul al XII-lea: REPREZENTANȚII AUTORIZAȚI (SACERDOTALI) ȘI MODURILE DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI ȘI/ SAU LĂSĂMÂNTULUI	133
I. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN INTERMEDIUL CONTEXTULUI FIZIC, SOCIAL, ISTORIC, CULTURAL	133
II. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE SCRISĂ	135
III. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PE CALE ORALĂ	135
IV. COMUNICARE ȘI/ SAU TRANSMITERE PRIN DIVERSE TIPURI DE LIMBAJ	135
Capitolul al XIII-lea: FORME DE COMUNICARE (EXOTERICĂ) ȘI/ SAU DE TRANSMITERE (EZOTERICĂ) A LEGĂMÂNTULUI PRIN INTERMEDIUL DRAMEI RITUALIZATE	141
ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI	146
BIBLIOGRAFIE	149

ARGUMENT

TIPUL DE STUDIU ȘI STRUCTURA CĂRȚII

OMNI-LEGĂMÂNTUL BIBLIC. SCURTE DEFINIRI ALE TERMENILOR DE BAZĂ

FORMATUL OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

EXPLICAREA OMNI-LEGĂMÂNTULUI BIBLIC

SECȚIUNEA I: YHWH ȘI ECONOMIA DUMNEZEIASCĂ

SECȚIUNEA A II-A: CONSIDERAȚII GENERALE DESPRE LEGĂMINTE ȘI LĂSĂMINTE

SECȚIUNEA A III-A: CONSIDERAȚII DESPRE STRUCTURA SOCIALĂ ISRAELITĂ

SECȚIUNEA A IV-A: ANALIZA CATEGORIILOR LEGĂMÂNTULUI ȘI LĂSĂMÂNTULUI

ANEXE: PERSPECTIVA NOASTRĂ ASUPRA ISTORIEI

BIBLIOGRAFIE

CUPRINS

Mircea-Sever ROMAN este licențiat în Studii iudaice și a absolvit un masterat de Arheologie, cu o disertație despre preoția sumero-akkadiană. De asemenea, deține un masterat în Teologie biblică, cu focalizare pe Vechiul Testament.

Autorul a mai făcut studii biblice, teologice și socio-antropologice la diverse școli din țară.

A tradus și a editat numeroase articole și cărți de teologie. A participat cu lucrări la conferințe internaționale, a publicat articole de orientalistă, precum și studiul *Discursuri mesianice în Torah*. Autorul a mai publicat volumele I-III din cartea *Timpul sacru în Biblie* și, actualmente, se documentează în vederea scrierii volumului al IV-lea al lucrării.

Cercetătorul are în curs de pregătire alte câteva studii de amploare, atât în domeniul orientalistă, cât și al teologiei iudeo-creștine. Astfel, în colecția de scrieri de orientalistă „Biblia și Babilonia”, el intenționează să publice *Începuturile lumii în Biblia ebraică și în izvoarele sumero-akkadiene*, precum și *Preoția babiloniană și preoția levitică: o examinare comparativă*. De asemenea,

cercetătorul este în plină activitate de documentare pentru elaborarea tratatului *Yahwismul mesianic universalist. Dumnezeu, omul și lumea, dintr-o perspectivă holistică, religiologică și culturologică integratoare*.

El este invitat la emisiuni TV de spiritualitate biblică și, în cadrul unor grupuri de studiu informale, autorul predă studii propedeutice despre cultura și civilizația Orientului Apropiat antic, despre relațiile dintre codurile de legi din Orientul Apropiat antic, legămintele-tratate de suzeranitate-vasalitate și legămintele și lășămintele biblice, precum și isagogia Cărții lui Moise (*Torah/ Pentateuh*).